

**provincie
 groningen**

Begroting 2022

Colofon

Samenstelling:	Provincie Groningen
Eindredactie:	Afdeling Financiën en control
Infographic:	Grafisch Centrum provincie Groningen
Fotografie:	Provincie Groningen en Marketing Groningen

Oktober 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Leeswijzer	6
Deel 1 2022 in vogelvlucht	7
Deel 2 Programmaplan	
1. Ruimte en water	14
2. Milieu en energie	25
3. Platteland en natuur	37
4. Bereikbaarheid	50
5. Economie	68
6. Cultuur en maatschappij	85
7. Openbaar bestuur	99
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	109
Deel 3 Paragrafen	
1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	122
2. Financiering	137
3. Bedrijfsvoering	142
4. Lokale heffingen	147
5. Onderhoud kapitaalgoederen	154
6. Grondbeleid	156
7. Verbonden partijen	158
8. Nationaal Programma Groningen	175
Deel 4 Financiële begroting	
1. Overzicht van lasten en baten 2022-2025	179
2. Uiteenzetting van de financiële positie	182
 Bijlage 1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2021-2025	206
Bijlage 2. Overzicht van lasten en baten 2020-2025	207
Bijlage 3. Overzicht investeringen	212
Bijlage 4. Subsiestaat	213
Bijlage 5. Afkortingenlijst	216

Voorwoord

Groningen werkt aan de toekomst van Nederland

We vinden een toekomstbestendige provincie belangrijk. Zoals in de Kadernota 2021-2025 beschreven ligt de prioriteit van dit College bij de toekomst van onze provincie en willen we keuzes maken die bijdragen aan het verduurzamen van onze manier van leven, omdat we daarmee werken aan de basis van onze toekomst; een Groningen dat werkt aan de toekomst van Nederland. Brede welvaart in de volle breedte op de lange termijn, vraagt om acties op de korte termijn. Het Just Transition Fund is een belangrijk instrument dat ons daar de komende jaren bij gaat helpen. Hierin komen vraagstukken op het gebied van energie, klimaat, mobiliteit en economie samen.

Zaaien & oogsten

Komend jaar gaan we vooral uitvoeren wat we eerder hebben beloofd. In de afgelopen anderhalf jaar hebben we gemerkt hoe belangrijk het voor ons allemaal is om met elkaar verbonden te zijn en in contact met elkaar te zijn. Verbondenheid van mens tot mens, met onze omgeving. Om onze ambities, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, economie, landbouw, energie, gezondheid of woningbouw te verwezenlijken werken we daarom meer en meer samen met andere overheden, kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Omdat we elkaar nodig hebben en omdat we elkaar versterken.

We zien dat de verschillende beleidsterreinen elkaar sterker gaan beïnvloeden. Als het bijvoorbeeld gaat om de indeling van onze ruimte, dan gaat het al snel over de plannen die we hebben op het gebied van energie, raakt het de economie en heeft het invloed op de leefbaarheid in onze provincie. Dit vraagt van ons steeds vaker een integrale benadering van vraagstukken.

Vanuit Brussel en Den Haag komen steeds vaker budgetten beschikbaar die vragen om nationale en regionale matching, ook wel cofinanciering. Om toegang te krijgen tot deze middelen is het noodzakelijk dat er vanuit de regio's kapitaal beschikbaar wordt gesteld. De cofinanciering kan worden ingevuld door overheden, bedrijven of instellingen. Onze ervaring van de laatste jaren is dat de investeringen die we doen ten behoeve van deze cofinanciering in ieder geval worden verdubbeld of soms worden verdrievoudigd of meer. Cofinanciering door de provincie is noodzakelijk om gebruik te kunnen maken van Europese en Nationale fondsen. Om die reden willen provinciaal kapitaal beschikbaar stellen om hierin te kunnen voorzien. We stellen hiervoor een bedrag van tien miljoen euro uit het stamkapitaal ter beschikking.

Onze inzet is het fonds te laten groeien; we willen het fonds daarom ook voeden vanuit bestaande beleidskredieten en cofinancieringsbudgetten, zodat het fonds voor een langere termijn zijn functie kan vervullen.

We willen met dit fonds bijdragen aan grote maatschappelijke doelen die we ondersteunen en daarom stellen we voor een brede scope te hanteren. We brengen plannen en geld van de verschillende beleidsterreinen bij elkaar zodat we vanuit de volle breedte keuzes kunnen maken en op die manier beleidsoverstijgende ambities en wensen kunnen realiseren.

Tot slot

Door de positieve effecten van de Septembercirculaire is ons financieel perspectief rooskleuriger dan bij de Kadernota 2021-2025. De begroting is structureel sluitend en onze financiële positie is gezond. We streven naar een duurzame financiële huishouding, Daarom kiezen we in deze begroting onder andere ook voor het creëren van financiële ruimte voor het volgende College.

Voor u ligt de begroting 2022; een begroting vol energie omdat we willen oogsten wat we hebben gezaaid. We gaan het laatste volledige kalenderjaar in van dit College en willen daarin afmaken wat we hebben beloofd.

Het perspectief voor de economie voor komend jaar is gunstig. Het momentum werkt mee nu de samenleving steeds meer open gaat na de corona-crisis die anderhalf jaar heeft geduurd. De crisis heeft veel van ons allemaal gevraagd; het heeft ons geconfronteerd met onze kwetsbaarheid en deed een groot beroep op onze veerkracht en solidariteit. De getoonde veerkracht en solidariteit geven vertrouwen dat we in Groningen klaar zijn voor de toekomst. Dat maakt dat we met vertrouwen naar voren kijken.

Leeswijzer

De begroting is opgebouwd uit vier delen.

Deel 1 2022 in vogelvlucht

Dit deel bevat een financiële samenvatting van de begroting en een verwijzing naar onze beleidsaccenten in de verschillende programma's.

Deel 2 Programmaplan

In het Programmaplan wordt per beleidsprogramma ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop wordt getracht deze te bereiken. Dit is uitgewerkt binnen de acht programma's in deel 2 van de begroting. De programma-indeling naar de acht programma's is gebaseerd op de zeven kerntaken uit de door alle provincies vastgestelde [Kompas 2020](#).

De Omgevingswet en Omgevingsvisie zijn nauw verbonden met elkaar. Daarom hebben wij deze twee onderwerpen samengevoegd in Programma 1 Ruimte en water. Omgevingswet stond eerder Programma 2 Milieu en energie. Daarnaast hebben wij vanwege de eenduidigheid en inzicht het evenementenbeleid verplaatst van Programma 7 Openbaar bestuur naar Programma 5 Economie.

Bij de uitwerking van de begroting hebben wij onderscheid gemaakt in de drie W-vragen: Wat willen we bereiken, Wat gaan we daarvoor doen en Wat mag het kosten. Wij hebben deze W-vragen in deel 2 weergegeven in termen van Beleidsdoelen (veelal meerjarig), Prestaties (veelal jaargebonden) en Lasten/Baten (jaargebonden). De prestaties zijn geen complete opsomming van reguliere werkzaamheden maar sluiten aan bij de prioriteiten vanuit ons Coalitieakkoord en de uitwerking daarvan in de Kadernota's 2019-2023, 2020-2024 en 2021-2025 en de Begrotingen 2020, 2021 en 2022.

Elk programma begint met een inleiding waarin op hoofdlijnen de beleidsvoornemens ingeleid worden. Daarna volgt de doelenboom, die een samenvatting geeft van de inhoud van het betreffende programma en de relatie geeft met andere programma's. Na de doelenboom zijn de beleidskaders van het betreffende programma opgenomen. De indicatoren zijn vervolgens onderverdeeld in (vanuit BBV) verplichte en eigen indicatoren. De bestaande eigen indicatoren worden steeds kritisch bekeken op nut en noodzaak, en waar nodig geschrapt. Nog niet alle ambities uit het Coalitieakkoord hebben een (eigen) indicator. Dit wordt met name veroorzaakt doordat wij eerst het beleid verder willen concretiseren. In volgende P&C-documenten worden deze indicatoren toegevoegd.

Elk beleidsprogramma eindigt met het overzicht van lasten en baten en de toelichting erop.

Deel 3 Paragrafen

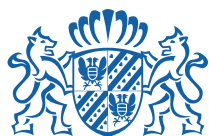
De voorgeschreven zeven paragrafen in deel 3 zijn nadere toelichtingen op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie Groningen. Daaraan is een achtste paragraaf toegevoegd waarin wordt ingegaan op het Nationaal Programma Groningen (NPG).

Deel 4 Financiële begroting

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat de financiële begroting bestaat uit twee onderdelen: de uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van de baten en lasten. Dit overzicht vervult een functie bij de autorisatie van de baten en lasten en dient daarom integraal te zijn, dat wil zeggen: het moet alle baten en lasten zoals opgenomen in het Programmaplan bevatten.

Deel 1

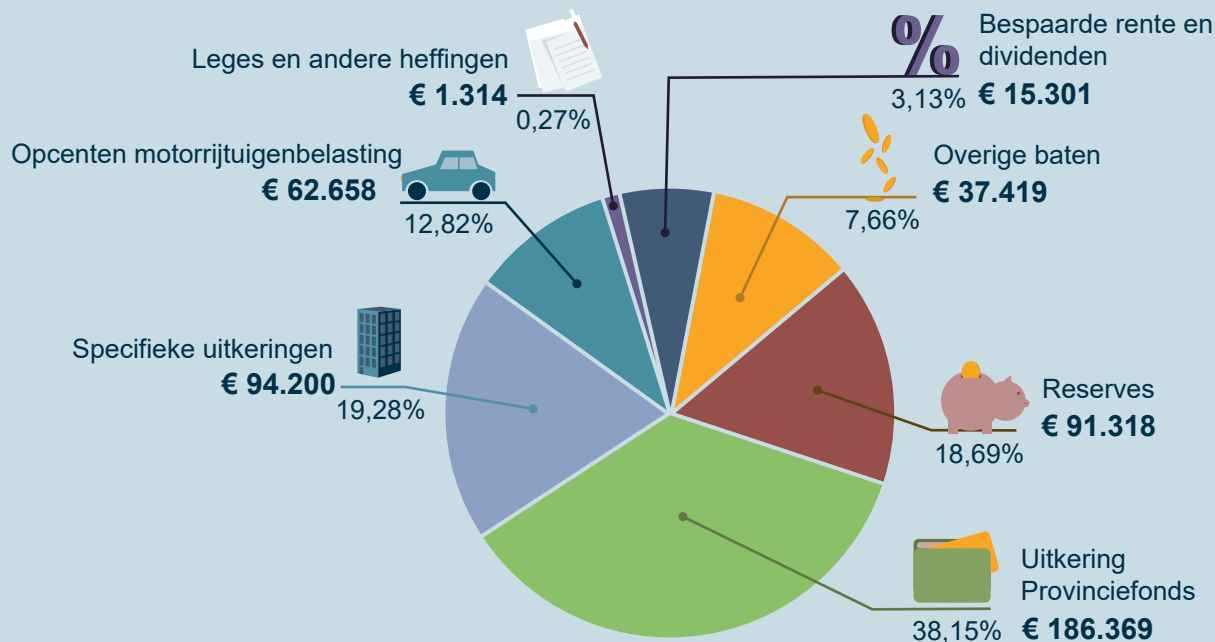
2022 in vogelvlucht

Inkomsten

Totale inkomsten € 488.579

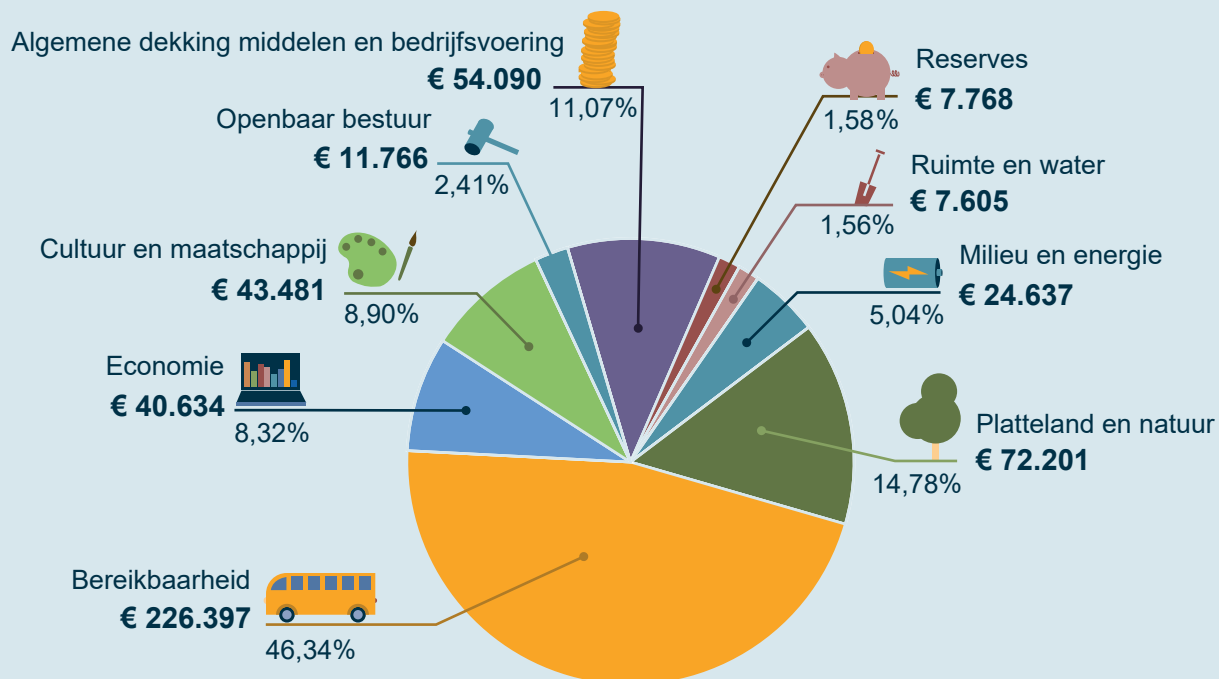
(bedragen x1.000)

Uitgaven

Totale uitgaven € 488.579

(bedragen x1.000)

Hier werkt de provincie Groningen aan:

Schadeherstel

Bevorderen versnelde uitvoering herstel aardbevingsschade en versterking.

Duurzame energie

Klimaatadaptatie

Omgaan met gevolgen van klimaatverandering als droogte en wateroverlast.

Nieuwe natuur en bos

Aanleggen, beschermen en beheren.

Biodiversiteit

Vergroten natuurwaarden in natuur- en landbouwgebied.

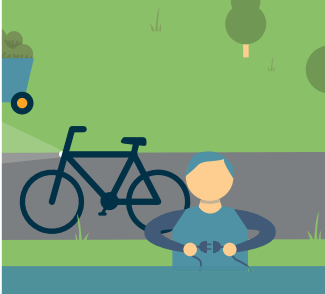
Duurzame landbouw

Stimuleren biologische en natuurinclusieve landbouw, verduurzaming en innovatie.

Meer fietsers

Fietsen stimuleren: laadpalen voor e-bikes, Doorfietsroutes, veilige fietspaden.

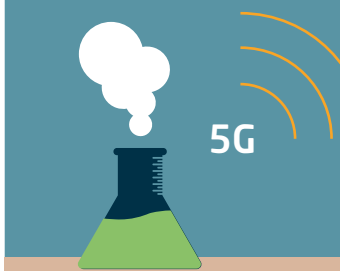
Slim en groen vervoer

Reishubs, bussen en treinen zonder CO2-uitstoot, zelfrijdend vervoer.

Economische groei

Focus op verduurzaming chemie en digitalisering.

Mensen aan het werk

Meer (passende) banen en betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Leefbaarheid, zorg en wonen

Verbeteren van de brede welvaart.

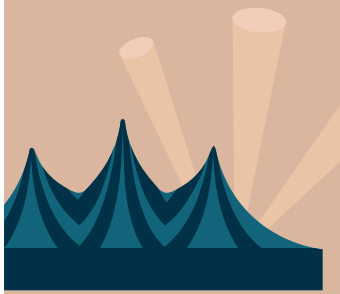

Milieu

Voorkomen en wegnemen milieuhinder. Maatregelen stikstof.

Toerisme en ondernemen

Cultuur en erfgoed

Restauratie en onderhoud monumenten.

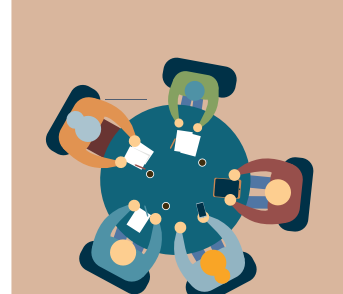

Open data

Verbeteren digitale dienstverlening.

Participatie en samenwerken

Kerngegevens Begroting 2022

Onderstaand geven wij u enkele overzichten van de belangrijkste kerngegevens van onze provincie

Omschrijving	
Lengte provinciale wegen (km)	493
Lengte provinciale fietspaden (km)	197
Lengte provinciale vaarwegen (km)	93
Lengte sloten (km)	608
Bermoppervlakte (ha)	601
Vaste bruggen, viaducten en tunnels	193
Tunnelgemalen	37
Beweegbare bruggen provinciale vaarwegen	49
Sluizen provinciale vaarwegen	7
Bushaltes	425
Verkeersregelinstallaties (GOP + GVT + VRI)	34
Geluidsschermen:	
• stuks	63
• meter	9.143
Oppervlakte land (ha) per 1-1-2021	231.581
Oppervlakte water (ha) per 1-1-2021	64.387
Aantal inwoners per 1-1-2021:	586.937
• waarvan jonger dan 20	115.948
• waarvan 20 tot en met 64 jaar	351.606
• waarvan 65 jaar en ouder	119.383
Aantal gemeenten	10
Aantal waterschappen (inclusief Wetterskip Fryslân)	3
<u>Per inwoner in euro's:</u>	
• uitgaven 2022	832
• begrotingsruimte 2022	3
• opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting 2022	107

Samenstelling Provinciale Staten

De zetelverdeling in Provinciale Staten ziet er sinds medio 2019 als volgt uit:

Partij	Zetels
GroenLinks (GL)	6
Partij van de Arbeid (PvdA)	5
Forum voor Democratie	2
ChristenUnie (CU)	4
Socialistische partij (SP)	4
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	4
Christen Democratisch Appèl (CDA)	3
Groninger Belang (GB)	3
Democraten 66 (D66)	3
Partij voor de Vrijheid (PVV)	2
Partij voor het Noorden (PvN)	2
Partij voor de Dieren (PvdD)	1
50PLUS	1
Belang van Nederland Groningen	1
Ons Groningen	1
GO	1
Totaal	43

Samenstelling Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde Staten kennen zes gedeputeerden, die elk een partij vertegenwoordigen.

Voorzitter	René Paas
GL	Nienke Homan
PvdA	Tjeerd van Dekken
CU	Henk Staghoutwer
VVD	Mirjam Wulfse
CDA	IJzebrand Rijzebol
D66	Fleur Gräper-van Koolwijk

Deel 2

Programmaplan

1. Ruimte en Water

1. Ruimte en water

Inleiding

Ruimte

Hoewel je dat op het eerste gezicht misschien niet altijd zou zeggen, is de druk op de ruimte in Groningen hoog. Van onbenutte ruimte is geen sprake, terwijl de ruimteclaims van energietransitie, woningbouw, waterveiligheid, natuurontwikkeling, bedrijvigheid en verduurzaming van de landbouw alleen maar toenemen. Met behulp van de viewer Inzicht in Ruimte kan een integrale afweging worden gemaakt over deze verschillende ruimteclaims.

Deze ruimteclaims zijn vaak gemeentegrens overschrijdend, onderling concurrerend en ze zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het karakter van de provincie. Om die reden poogt de provincie een zo goed mogelijk zicht te houden op de ontwikkelingen die ruimte vragen en, in afstemming met gemeenten, rijk en andere relevante partijen de ruimteclaims geregistreerd en, waar mogelijk gecombineerd te faciliteren of te prioriteren. Zo is er bijvoorbeeld heel regelmatig belangstelling van bedrijven om zich hier te vestigen. Met een aantal gemeenten werken we op dit gebied intensief samen.

Bedrijven met een kleinere ruimtevraag kunnen terecht op bestaande bedrijventerreinen. Voor het in de toekomst kunnen blijven huisvesten van grootschalige en hoogwaardige industrie is het nodig om nu al vast te kijken of en waar industrieterreinen uitgebreid kunnen worden. Dit doen wij omdat er voor het uitbreiden van industrieterreinen lange procedures nodig zijn. Voor een uitbreiding van industrieterreinen zijn namelijk diverse verkenningen nodig op ruimtelijk, economisch en financieel gebied. Visiedocumenten en ruimtelijke verkenningen om te kijken wat voor uitbreiding geschikte locaties zijn. De verkenning heeft tot doel te trechteren naar een beperkt aantal locaties die voor uitbreiding in aanmerking kunnen komen en doen we in samenwerking met gemeenten. Mocht de verkenning leiden tot het voornemen om industrieterreinen daadwerkelijk te willen uitbreiden, dan zijn wij voornemens dat samen met de gemeente(n) via een gebiedsgerichte aanpak en een open planproces vorm te geven. Bij de ontwikkeling van de Oostpolder (uitbreiding van de Eemshaven) verschuift het accent inmiddels van verkenning richting planuitwerking. Samen met de omgeving wordt een masterplan opgesteld en wordt toegewerkt naar een projectbesluit inclusief milieueffect-rapportage.

Water en klimaatadaptatie

Als provincie houden wij ons bezig met de bescherming tegen wateroverlast en overstromingen (waterveiligheid) en de beschikbaarheid van schoon en voldoende oppervlakte- en grondwater. Na drie kurkdroge zomers achter elkaar is klimaatadaptatie een onderwerp waar de samenleving zich langzamerhand steeds meer van bewust wordt, juist ook als het gaat om de noodzaak om hier werk van te maken. De klimaatverandering zal een grote invloed hebben op alle functies in de provincie Groningen (droogte, wateroverlast, hitte, watervoorziening).

Klimaatadaptatie betekent dat we ons moeten voorbereiden op de veranderingen in het klimaat. In 2021 stellen de gezamenlijke partners in de werkregio Groningen-Noord-Drenthe de Regionale Adaptatiestrategie (RAS) op. Vanuit de werkregio bereiden we de uitvoering voor met concrete maatregelen. Wij nemen op meerdere vlakken initiatieven rond het thema klimaatadaptatie, zoals de zoektocht naar en gebruik van duurzame grondwatervoorraden en hoe om te gaan met het gebruik van oppervlaktewater. Van groot belang vinden wij de betrokkenheid en bewustwording van inwoners bij klimaatadaptatie. Wij bouwen voort op een aantal activiteiten uit de klimaatadaptatieweek waar wij de jongeren blijven betrekken.

Doelenboom

Programmadoeel

Een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit in onze provincie, zowel in stedelijk gebied als in het buitengebied
Zorgen voor een veilige en bewoonbare provincie, die is voorzien van betrouwbare, duurzame en flexibel ingerichte watersystemen

Deelprogramma

Ruimtelijke ontwikkeling

Waterbeheer

Middelen

€ 15,9 miljoen

€ 9,0 miljoen

Beleidsdoelen

Een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit in onze provincie, zowel in stedelijk gebied als in het buitengebied

Zorgen voor integrale waterveiligheid en zoet watervoorziening

Verbeteren waterkwaliteit

Duurzaam gebruik grondwater

Indicatoren

Aantal verkochte kavels
Blauwestad
2022: 23
2023 t/m 2025: 72

1159 km regionale waterkeringen voldoet aan de veiligheidsnormen

% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater)
% waterlichamen met een goede biologische toestand
% waterlichamen met een goede fysisch chemische toestand
% parameters en maatlaten dat de score 'goed' heeft

Trendmatige verandering van grondwaterstanden (in het zoetgrondwaterdeel van de provincie) van meer dan 0 cm per 10 jaar

Relaties met andere (deel)programma's

2.1 Milieu
3. Platteland en natuur
4. Bereikbaarheid
5. Economie
6. Cultuur en maatschappij

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
2.1 Milieu
3. Platteland en natuur
5. Economie

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
2.1 Milieu
3. Platteland en natuur
5. Economie

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
2.1 Milieu
3. Platteland en natuur
5. Economie

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Omgevingsvisie provincie Groningen 2016-2020 en Omgevingsverordening	2022
Nationaal Waterplan 2016-2021	2022
Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR)	
• Voorlopige Overstromingsrisicobeoordeling (VORB)	2024
• Overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten	2025
• Overstromingsrisicobeheerplan	2027
Kaderrichtlijn Water (KRW)	2022
• Stroomgebiedsbeheerplannen	2027
Beleidsnota Drinkwater	2027
Kader toezicht op de waterschappen in de provincie Groningen	niet bekend
Deltaprogramma 2021	jaarlijks

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Beleidsdoel Ruimtelijke kwaliteit

Een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit in onze provincie, zowel in stedelijk gebied als in het buitengebied

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Aantal verkochte bouwkavels Blauwestad	54	68	44	23	22	22	28

Bron: Grondexploitatie Blauwestad 2021.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Viewer 'Inzicht in Ruimte'
 - Resultaat 2022*
 - Inzetten viewer (versie 2.0) als instrument voor integraal werken bij projecten en beleidsontwikkeling.
 - Resultaat 2022-2023*
 - Via de viewer Inzicht in Ruimte wordt de ruimtelijk integrale realisatie mogelijk gemaakt van de verschillende ambities die alle een claim leggen op de zowel ruimtelijk als regeltechnisch beperkt beschikbare ruimte in de provincie.
 - Resultaat 2022*
 - De projecten uit 2021 ten aanzien van de Regiodeal Oost-Groning, die in juli 2020 door het Rijk en de regio is ondertekend (deal van € 30 mln. euro), zijn in uitvoering. Voor 2022 is er een nieuw uitvoeringsprogramma in voorbereiding.
 - Resultaat 2022-2023*
 - Rijk, regionale overheden, de bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties zijn samen opgetrokken om regionale opgaven aan te pakken, dit heeft de regio's en daarmee Nederland versterkt.
- Implementatie Omgevingswet:
 - Resultaat 2022*
 - Vaststellen beleidsrijke actualisatie Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;
 - Het optimaliseren van de werkprocessen voor beleidsvorming en VTH;
 - Het aansluiten van onze systemen op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Met name om op de juiste manier onze Omgevingsdocumenten te kunnen ontsluiten;
 - Zorgdragen voor bestendige en bruikbare informatie voor de Omgevingswet.
- Brede beleidsmatige herziening Omgevingsvisie en Verordening
 - Resultaat 2022*
 - In 2022 leveren wij een koersdocument op (Statenbesluit) en werken we deze uit tot een ontwerp visie en verordening en Milieu Effecten Rapport (MER).
- Gebiedsontwikkeling industrieterreinen:
 - Resultaat 2022*
 - Samen met gemeenten uitvoeren van diverse verkenningen, analyses en onderzoeken om te bepalen of er nieuwe ruimte (uitbreiding industrieterreinen) gevonden moet worden voor economische ontwikkelingen en zo ja waar. In 2021 zijn hiernaar verschillende verkenningen uitgevoerd, op basis waarvan in 2022 visie en uitgangspunten worden geformuleerd ten behoeve van de herziening van de Provinciale Omgevingsverordening.

Resultaat 2022-2023

- Samen met gemeenten ontwikkelen van gebiedsvisies waarbij het resultaat van genoemde verkenningen, analyses en onderzoeken een onderlegger vormt.
- Indien industrieterreinen uitgebreid worden dit vorm geven via een gebiedsgerichte en open planproces om zo te komen tot een nieuw bestemmingsplan, omgevingsplan of inpassingsplan. Dit betreft voor een groot deel analyses en producten die (conform de wet) nodig zijn voor het omgevingsplan/Milieueffectrapportage op het gebied van aspecten zoals bodem, geluid, externe veiligheid, flora en fauna, geur, stikstof, water, financiële en maatschappelijke haalbaarheid.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025

- Omgevingsvisie
Voor 2022 en 2023 is bij de Kadernota 2021-2025 aanvullend budget gevraagd om de bestaande prioriteiten voor de omgevingsvisie goed uit te kunnen voeren. Deze bestaande prioriteiten staan hierboven.
- Gebiedsgerichte aanpak/ samenwerking gemeenten op m.n. ruimtelijk economisch gebied. Ook deze prioriteit is uitgewerkt in bestaande prioriteiten hierboven.

Regulier

- Uitvoeren [Subsidieregeling ruimtelijke kwaliteit provincie Groningen](#):
 - Deze subsidie is bedoeld voor onderzoek om de kwaliteit van het landschap en de bebouwing in beeld te brengen. Ook is er geld voor de inzet van ontwerpers op het gebied van stedenbouw en landschap. Met deze subsidie willen we ruimtelijke kwaliteit van onze provincie verbeteren en onder de aandacht brengen zodat deze aantrekkelijk blijft voor inwoners en bezoekers. De subsidieaanvragen die door overheden, maatschappelijke partners en inwoners worden ingediend zijn op dit moment nog niet bekend.
- Uitvoering door het projectbureau Blauwestad gebiedsontwikkeling Blauwestad (per woongebied):
De Wei:
 - Definitieve aanleg (molgoten, nieuw asfalt, bermen en bomen) woonstraten (Grutto en Kiekendief).
 - Bouw- en woonrijp maken (wegen en bermen, groenstructuur, inritten, beschoeiingen, nutsvoorzieningen) resterend gedeelte Kievit (fase 3-5).
 - Realisatie brugverbindingen Kievit fase 3-5 (2 Hoogholtjes); verbinding Kiekendief-Kievit-Zuiderringdijk.
 - Start verkoop woningen Kievit fase 4 en 5 (fase 3 in 2021).

Het Havenkwartier

- Verdere uitwerking ontwerp en realisatie brug Beekjuffer; (vaar)verbinding woongebied Het Park en Het Havenkwartier, ter vervanging van de bestaande dam.
- Realisatie alle infrastructurele in het gebied Havenkwartier Midden (watergangen, woonstraten en bruggen, vaarduiker, uitbreiding jachthaven). De aanbesteding is gestart in het najaar 2021, de realisatie is doorlopend in 2022.
- Havenkade: reconstructie boulevard (2021/2022) en DO + start verkoop (pakhuis)woningen met mogelijkheid kleinschalige bedrijvigheid/horeca.
- Realisatie 15 woningen Havenmeester 2 door betrokken aannemer (verkoop afgerond in 2021).

Het Park

- Herinrichting Hoofdstraat inclusief fietsverbinding richting Ekamperweg.
- Reconstructie woonstraat Elfenbank (nieuw asfalt, molgoten).
- Verbetering wandelpaden (vervanging asfalt door beton).

Het Wold

- Doorontwikkeling planvorming bosaanplant (verbinding woongebied met natuurgebied Reiderwolde).
- Realisatie fietsverbinding Reiderwolde (2022/2023); verbinding Het Wold-Ekamperweg (Ringproject).
- Vervanging vaste brug Oeverlibel (Hoogholtje naar De Wei - Kievit) door beweegbare brug.

Het Riet

- Reconstructie bestaande boothelling en parkeerterrein, inclusief groenstructuur.
- Realisatie bouw- en woonrijp maken eilanden Falster II-IV.
- Aanbesteding bouw- en woonrijp maken eilanden Langeland, Endelave en Bornholm (deels), inclusief 3 bruggen en 2 vaarduikers.
- plaatsing Social Sofa (straatmeubilair).

Ringprojecten

- Realisatie fietsverbinding Het Wold-Reiderwolde (2022/2023; zie ook onder Het Wold).
- Ingebruikname pontverbinding Het Wold en natuurgebied De Tjamme (gerealiseerd 2021).
- Realisatie/reconstructie fietsverbinding Havenkwartier - Winschoten via Blauwe Loper; deel Stadspark naar centrum Winschoten (gemeentelijk Ringproject).

Regulier

- Beheer en onderhoud woongebieden (tot 2025), inclusief onderwatermaaien Oldambtmeer en waterwegen Blauwestad.
- Werkervaringsplaatsen ('Social return') Beheer en onderhoud, met gebruikmaking van buitenwerkplaats (Oostereinde).
- Marketingcampagne 'Wonen en beleven'.
- Evenementen; p.m., afhankelijk ontwikkeling corona(maatregelen).

1.2. Waterbeheer

Beleidsdoel Waterveiligheid

Zorgen voor integrale waterveiligheid en zoetwatervoorziening

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
De regionale waterkeringen voldoen aan de veiligheidsnormen	1140 km	1147 km	1159 km	1159 km	1159 km	1159 km	1159 km

Het streven is dat alle 1159 km regionale waterkeringen van de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân aan de veiligheidsnormen voldoen. Elke 6 jaar toetsen de waterschappen hun regionale keringen. Daarna wordt een versterkingsprogramma opgesteld en uitgevoerd. De provincie bespreekt jaarlijks de voortgang van dit programma met het waterschap.

Prestaties

Prioriteiten

- Klimaatadaptatie: klimaatbestendig maken fysiek ruimtelijk domein en leefomgeving
Resultaat 2022
 - Regionale Adaptatiestrategie (RAS) op basis van een proces van interactieve beleidsvorming.*Resultaat 2022-2023*
 - De watersystemen voldoen nog steeds aan de normen voor waterveiligheid;
 - Voorkomen schade door hittestress, wateroverlast en droogte;
 - Beschikbaar hebben van voldoende zoet water van voldoende kwaliteit voor de diverse belangen;
 - Kennisvergroting, innovatie en nieuwe werkgelegenheid;
 - Bewustwording bij beleidsmakers en publiek.
- Reductie van CO₂; Veenoxidatie
Resultaat 2022
 - Opstellen en vaststellen van gebiedsplannen om veenoxidatie tegen te gaan.*Resultaat 2022-2023*
 - Uitwerken gebiedsplannen.

Regulier

- Organiseren Jongerenklimaatevent
- Opbouwen Netwerken en samenwerkingsverbanden GCA (Global Center on Adaptation)

Beleidsdoel Waterkwaliteit

Verbeteren waterkwaliteit

Indicatoren	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater) ^{1) 2)}	0,0%	0,0%	n.n.b. ²⁾	0,0% ³⁾			
Landelijke waarde ²⁾	0,5%	0,0%	n.n.b. ²⁾				
Eigen indicatoren ⁴⁾							
% waterlichamen met een goede biologische toestand	0,0%	15,2%	n.n.b.				
% waterlichamen met een goede fysisch chemische toestand	26,5%	48,5%	n.n.b.				
% parameters en maatlatten dat de score 'goed' heeft	59,6%	69%	n.n.b.				

- 1) Bron: [Informatiehuis Water](#). Betreft alle KRW-waterlichamen die in beheer zijn van waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân, voor zover liggend in de provincie Groningen, met de waardering 'goed'. Beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water.
- 2) In 2015 en 2020 waren in de provincie Groningen geen oppervlaktewateren met de waardering 'goed' voor ecologische kwaliteit. Nederland kent verschillende watertypen: 'natuurlijk', 'kunstmatig', of 'sterk veranderd'. Binnen deze watertypen is een aantal subcategorieën te onderscheiden. Ieder aangewezen KRW-waterlichaam wordt ondergebracht bij één van deze categorieën. Ieder watertype heeft zijn eigen GEP (gewenst ecologisch potentieel) dat bepaald wordt door verschillende parameters. De parameter die het laagst scoort bepaalt de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater in de range van 'zeer goed', 'goed', 'matig', 'ontoereikend', en 'slecht'. Een waterlichaam kan geen goede kwaliteit hebben als één van de parameters niet voldoet. Van de 33 waterlichamen in had geen enkel waterlichaam in 2020 de score 'goed'. In 2027 moeten alle waterlichamen over een goede ecologische kwaliteit beschikken of moet deze door de doorwerking van genomen maatregelen binnen bereik zijn. In 2020 had 58% van de waterlichamen een matige ecologische kwaliteit.
- 3) De KRW-stroomgebiedbeheerplannen zijn vastgesteld voor de periode 2015-2021. Het jaar 2021 is een nieuw ijkmoment voor het vaststellen van de realisatiewaarden die in 2027 gehaald moeten zijn. Tussentijdse streefwaarden worden niet bepaald. Eens in de drie jaar wordt een uitgebreide analyse van de toestand van de waterkwaliteit gedaan.
- 4) De ecologische kwaliteit van een waterlichaam wordt bepaald door de biologische toestand (maatlatten voor vis, algen, macrofauna en waterplanten), de fysisch chemische toestand (parameters als fosfor, stikstof, doorzicht en zuurstof) en de aanwezigheid van specifieke verontreinigende stoffen. Gezamenlijk kan het om maximaal 12 parameters en maatlatten per waterlichaam gaan en ongeveer 75 stoffen. Als één van deze parameters of maatlatten een score lager dan 'goed' heeft en er specifiek verontreinigde stoffen gemeten worden, is de ecologische kwaliteit van het waterlichaam niet goed. Onder de eigen indicatoren wordt het percentage van de Groningse waterlichamen met een goede biologische toestand, een goede fysisch chemische toestand en het percentage parameters dat een goede score heeft weergegeven. Deze aanvullende indicatoren zeggen meer over de werkelijke verbetering van de waterkwaliteit.

Prestaties

Prioriteiten

N.v.t.

Regulier

- Als onderdeel van de Stroomgebiedsbeheerplannen van de stroomgebieden Eems en Rijndelta worden de doelen, begrenzingen en de toestand van de Groningse KRW waterlichamen vastgesteld. Er worden geen tussentijdse streefwaarden bepaald. De nieuwe planperiode van de KRW loopt van 2022-2027.

Bijdrage verbonden partij Waterbedrijf Groningen aan dit beleidsdoel

- Zorg dragen voor de drinkwatervoorziening (het produceren en leveren van drinkwater) in haar verzorgingsgebied.

Beleidsdoel Grondwater

Duurzaam gebruik grondwater

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Trendmatige verandering van grondwaterstanden (in het zoet grondwater deel van de provincie) ¹⁾			> 0 cm per 10 jaar	> 0 cm per 10 jaar	> 0 cm per 10 jaar	> 0 cm per 10 jaar	> 0 cm per 10 jaar

¹⁾ Jaarlijks trend bepalen conform analyse van KWR (meenemen van neerslag en verdamping).

Prestaties

Prioriteiten

- We willen een robuuste drinkwatervoorziening in Groningen. Daarvoor willen we onder andere een strategische voorraad grondwater (ASV) aanwijzen. In 2022 worden de onderzoeken naar de ASV afgerond en starten we met een MER-procedure.

Regulier

N.v.t.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	9.520	18.437	7.605	6.473	5.627	5.185	24.890
Baten	6.490	10.059	1.733	1.432	1.756	1.205	6.126
Saldo lasten en baten	3.030	8.377	5.872	5.041	3.872	3.980	18.764
Reservemutaties							
Toevoegingen	6.001	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	6.074	1.372	225	225	225	225	900
Saldo reservemutaties	-73	-1.372	-225	-225	-225	-225	-900
Saldo na reservemutaties	2.957	7.006	5.647	4.816	3.647	3.755	17.864

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	7.006	5.647	4.816	3.647	3.755
Verschil t.o.v. voorgaand jaar		-1.359	-831	-1.170	108
Verklaring					
1. Ruimtelijk beleid en ontw ikkeling, CA 19-23, gebiedsontw ikkeling (2021)		-1.009	-942	-937	-11
2. Waterhuishouding - DU ruimtelijke adaptatie (2020)					
DU- zoetw ater (2021) - klimaatadaptatie (CA 19-23)		-71,1	6	-345,4	3
3. Toerekening apparaatskosten		-302,3	98,2	102,2	107
4. Overig - m.n. w onen, w aterkeringen/berging en grondw ater		23	8	10	11

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
1.1. Ruimtelijke Ontwikkeling					
A. Prioriteiten					
1. a. Ruimtelijke aspecten ontwikkeling landschap	350	350			700
b. overgeheveld naar AKP (Kadernota (KN) 20-24)	-200	-208			-408
2. Gebiedsgerichte aanpak/ samenwerking gemeenten (KN 21-25)	322	322			644
3. Gebiedsgericht werken Voordracht 5 2021	500	300			800
4. Omgevingswet (KN 20-24) (oud progr. 2)	118	118	118	118	472
5. Omgevingsvisie (KN 21-25)	590				590
subtotaal	1.680	882	118	118	2.799
B. Reguliere activiteiten ¹⁾					
subtotaal	3.557	3.181	3.113	3.210	13.061
Totaal lasten 1.1. Ruimtelijke ontwikkeling	5.237	4.063	3.231	3.328	15.859
1.2. Water					
A. Prioriteiten					
1. Klimaatadaptatie; klimaatbestendig maken ruimtelijke inrichting en leefbaarheid bevolking (incl. AKP)	300	300			600
2. Klimaatadaptatie; reductie van CO ₂ : veenoxidatie	50	50			100
subtotaal	350	350	0	0	700
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	2.018	2.060	2.397	1.857	8.331
Totaal lasten 1.2. Water	2.368	2.410	2.397	1.857	9.031
Totaal lasten programma 1. Ruimte en water	7.605	6.473	5.627	5.185	24.890

Bedragen x € 1.000

1) Inclusief beëindiging subsidie Bouwrecht met ingang van 2020 (- € 0,750). Zie Kadernota 2020-2024, bladzijde 7

2. Milieu en energie

2. Milieu en energie

Inleiding

Milieu

Of het nu om luchtkwaliteit, afval en zeer zorgwekkende stoffen, gaat de druk op provincies wordt steeds groter om de schadelijke gevolgen voor mens en leefomgeving te beperken, mede gezien de hoeveelheid opgaves en transities en de snelheid waarmee deze zich voltrekken. Op deze ontwikkelingen spelen we in.

Het komende jaar investeren we verder in monitoring gebaseerd op integraliteit en co-acterschap, waarbij Rijk, provincie, gemeenten, waterschap en burgers vanuit verschillende schaalniveaus meten en monitoren. Zo wordt milieu meegewogen in besluitvorming over de Regionale Energie Strategie en het Programmaplan NPG. Dit is de werkwijze van de Omgevingswet en deze wordt nadrukkelijk overgenomen in de Omgevingsagenda Noord. Zo kunnen we (ernstige) overlastsituaties, waarbij de opeenstapeling van hinder en schadelijke stoffen tot een onaanvaardbare omgevingskwaliteit leidt, voorkomen.

Onze prioriteiten voor 2022 bestaan uit het verder terugdringen van geurhinder in Groningen door extra in te zetten op vergunningverlening, toezicht en handhaving en participatie met de omgeving. Verder gaan we uitvoering geven aan het Schone Lucht Akkoord alsook de doorvertaling ervan naar bijvoorbeeld de RES en het NPG. Ook gaan wij in 2022 onderzoeken op welke manier er gebruik kan worden gemaakt van omgevingswaarden om hinder, milieuverontreiniging en gezondheidsschade te voorkomen en te verminderen.

Energie

De Klimaatagenda Groningen is de uitwerking van Europese en nationale klimaatdoelstellingen in Groningen. Deze doelstellingen zijn gericht op het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. De Klimaatagenda geeft een overzicht van wat wij als provincie doen om de doelen te behalen en wat we daarvoor nodig hebben. Daarmee is deze Klimaatagenda onze bijdrage aan het Nationaal Klimaatakkoord.

Wij ondersteunen de ambitie uit het Klimaatakkoord om in 2030 49 procent CO₂ emissiereductie te realiseren ten opzichte van 1990. We streven naar een reductie van 55 procent.

In 1990 was de CO₂-emissie in onze provincie 8,6 Mton. We werken dus toe naar een uitstoot van max 4,4 Mton CO₂ in 2030.

Daarnaast geldt dat wij energieneutraliteit nastreven in 2035 voor datgene waar we direct invloed op hebben als provincie, als gevolg van eigendom (onze eigen gebouwen en ons wagenpark) of inkoop (inclusief concessies en aanbestedingen, als launching customer). Wij willen hier een voorbeeldfunctie in blijven vervullen.

Doelenboom

Programmadoel

Bescherming van mens en milieu in een hindervrije omgeving van innovatieve bedrijvigheid
Versnelling van de energietransitie en veilige en verantwoorde gaswinning

Deelprogramma

Milieu

Energie en klimaat

Middelen

€ 68,2 miljoen

€ 16,2 miljoen

Beleidsdoelen

Behoud en ontwikkeling van de milieukwaliteit door het voorkomen en wegnemen van milieuhinder

Duurzaamheid is verankerd in de gehele organisatie, in alle portefeuilles, beleidskeuzes, opgaven, programma's en projecten.

Inzetten op een zorgvuldig gebruik van de ondergrond waarbij sprake is van een veilig en verantwoord niveau van gaswinning en daarbij bijdragen aan oplossingen voor schadeherstel en versterking en het creëren van een kansrijk perspectief voor het aardbevingsgebied waardoor het vertrouwen bij de Groninger bevolking wordt hersteld

CO₂-emissie van 8,6 Mton in 1990 naar 4,4 Mton in 2030

Indicatoren

N.n.b.

Aantal verduurzamingsprojecten: 3 in 2022
Aantal overleggen met externe netwerkpartners: 2 in 2022
Aantal structurele overleggen provinciebreed: 2 in 2022
Aantal ambitiewebsessies: 4 in 2022
Aantal duurzaamheidsactiviteiten voor breed publiek: 3 in 2022

N.v.t.

Totale emissie broeikasgassen (CO₂)
Totale productie hernieuwbare energie
Realisatie windenergie in 2022: nvt
Door zonneweides geleverde zon-PV in 2022: n.v.t.
CO₂-emissiereductie 0,08 Mton per jaar; 0,24 Mton in 2022
5,7TWh duurzame energie in 2030: 2,5 TWh in 2022
Aantal verleende CO₂-reducerende vergunningen: 0,6 Mton per jaar

Relaties met andere (deel)programma's

2.2 Energie en klimaat
3. Platteland en natuur
4. Bereikbaarheid
5. Economie
6.1 Cultuur
6.2 Erfgoed en archeologie
6.3 Maatschappij

Alle programma's

2.2 Energie en klimaat
3. Platteland en natuur
4. Bereikbaarheid
5. Economie
6.2 Erfgoed en archeologie
6.3 Maatschappij
6.4 Leefbaarheid

2.1 Milieu
3. Platteland en natuur
4. Bereikbaarheid
5. Economie
6.1 Cultuur
6.2 Erfgoed
6.3 Maatschappij
7.1 Provinciale Staten
7.3 Bestuurlijke samenwerking
8.1 Bedrijfsvoering

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Omgevingsvisie 2016-2020	2022
Milieuplan 2027-2020 ¹	2022
Nota ondergrond	2025
Meerjarenprogramma Bodem & Ondergrond 2020-2025	2025
Klimaatagenda Groningen 2030	2023

¹Het milieubeleidsplan wordt uiterlijk 1 juni 2022 als onderdeel van de actualisatie van de omgevingsvisie vastgesteld.

2.1. Milieu

Beleidsdoel Milieukwaliteit

Behoud en ontwikkeling van de milieukwaliteit in Groningen door het voorkomen en wegnemen van milieuhinder

Indicatoren

In de opvolger van het Milieuplan zullen de indicatoren worden bepaald. Omdat de vaststelling van nieuw milieu beleid afhankelijk is van de actualisatie van de huidige Omgevingsvisie is het nog niet duidelijk wanneer het nieuwe beleid en daarmee de nieuwe indicatoren in werking treden.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Omgevingsdienst Groningen:
Adequate uitvoering VTH-taken bij BRZO-bedrijven draagt bij aan verminderen van uitstoot, hinder en overlast.
Resultaat 2022
 - Voldoen aan BRZO Noordelijke Maat;
 - Extra inzet op specifieke dossiers (ESD, Pouw, RWE, Schipper en Zeer Zorgwekkende Stoffen).*Resultaat 2022-2023*
 - Voldoen aan BRZO Noordelijke Maat;
 - Extra inzet op specifieke dossiers (ESD, Pouw, RWE, Schipper en Zeer Zorgwekkende Stoffen).
- Verminderen van hinder, uitstoot en overlast in brede zin
Resultaat 2022
 - Uitrol Hinderapp;
 - Opzetten monitoringssystematiek emissies gegevens bedrijven;
 - Extra inzet op metingen, juridische- en beleidsmatige expertise, doorwerking van beleid naar uitvoering, monitoring. Dit gebeurt op basis van uitkomsten van de in 2020 uitgevoerde evaluatie van het Milieuplan 2017-2020.*Resultaat 2022-2023*
 - In het nieuw op te stellen Milieuprogramma 2021- 2024 formuleren we voor verschillende milieuthema's nadere concrete maatregelen binnen bestaand beleid die we vervolgens uitvoeren;
 - Continueren strenge kant van BBT (Beste Beschikbare Technieken);
 - Onderzoek naar noodzaak omgevingswaarden in het kader van de Omgevingswet.
- Minder toezicht en regelgeving voor goed functionerende bedrijven
Resultaat 2022
 - Het doorvertalen van het plan van aanpak (in nieuw op te stellen Milieuprogramma 2022-2024) voor goed functionerende bedrijven in jaarprogramma's VTH en POV.*Resultaat 2022-2023*
 - Verminderen toezicht en regelgeving daar waar mogelijk en gewenst;

- Monitoring van afname lasten.
- Reservering voor asbestfonds
Resultaat 2022
 - In 2020 is een start gemaakt met een asbestinventarisatie van alle daken in de provincie onder regie van de provincie. Dit is begin 2021 afgerond. Nu de Eerste Kamer de wetgeving niet heeft geaccordeerd wil het ministerie door middel van een versnellingsfonds de sanering van asbestdaken stimuleren. Wanneer dakeigenaren met asbest geen lening bij een reguliere bank kunnen krijgen komen ze in aanmerking voor het landelijk asbestfonds, mits de desbetreffende gemeente (en/of provincie) ook gelden hiervoor heeft gereserveerd. Een eerste inventarisatie bij de gemeenten laat zien dat er (nog) geen gelden zijn gereserveerd voor het landelijk asbestfonds.
 - De provincie Groningen heeft het onderwerp geagendeerd voor het IPO overleg, waarin wordt opgeroepen aan de rijksoverheid tot meer regie om te komen tot sanering van asbestdaken, en deze oproep te doen in het Bestuurlijk Omgevingsberaad eind 2021 in aanwezigheid van de staatssecretaris.*Resultaat 2022-2023*
 - Begin 2021 is de, in 2020 gestarte, asbestinventarisatie afgerond onder regie van de provincie. De financiering hiervoor zal ook door de provincie worden bekostigd. Vervolgens zal worden bekeken met de gemeenten op welke manier, en volgens een nog te ontwikkelen aanpak, de sanering van asbestdaken in de provincie kan worden gestimuleerd en bevorderd.
- Bevorderen afval als grondstof
Resultaat 2022
 - Uitwerken uitvoeringskader VTH-instrumentarium;
 - Bevorderen makelen secundaire grondstoffen tussen bedrijven.*Resultaat 2022-2023*
 - In het Milieuprogramma 2022-2024 nadere maatregelen ten behoeve van het bevorderen van afval als grondstof formuleren en uitvoeren; .
 - Het bevorderen van afval als grondstof door te vertalen in jaarprogramma's VTH.

Regulier

- Doorontwikkeling gebiedsgericht milieubeleid;
- Doorontwikkeling beleid ZZS (Zeer Zorgwekkende Stoffen);
- Doorontwikkeling milieumonitor op gebied van Schone Lucht Akkoord, milieueffecten grote transitieopgaven en omgevingswaarden; hiervoor worden nieuwe indicatoren ontwikkeld.
- Onderzoek naar verminderen regellast bedrijfsleven; het doorvertalen van de aanpak van goed functionerende bedrijven in jaarprogramma's VTH en POV.
- Vermindering van de risico's afvalsector inclusief financiële zekerheid in relatie tot de circulaire economie (zie brief behandeling motie 'De vervuiler betaalt' d.d. 6 oktober 2017).

Bijdrage verbonden partij Omgevingsdienst Groningen aan dit beleidsdoel

- Uitvoeren vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers (waaronder de provincie Groningen), waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.

Beleidsdoel Duurzaamheid

Doel van het Uitvoeringsprogramma Duurzame ontwikkeling is dat duurzaamheid verankerd is in de gehele organisatie, in alle portefeuilles, beleidskeuzes, opgaven, programma's en projecten. Het Uitvoeringsprogramma Duurzame ontwikkeling loopt t/m 2022.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Actief uitvoeren van of bijdragen aan projecten om verduurzaming hierin verder vorm en inhoud te geven		3	4	3			
Er vindt structureel overleg plaats met externe netwerkpartners in een best passende vorm.		1	3	2			
Er vindt structureel overleg plaats provinciebreed (afdelingen)		1	2	2			
Uitvoeren van een ambitiewebsessie		2	4	4			
Organiseren van duurzaamheids-activiteiten voor een breed publiek, waaronder de jaarlijkse uitreiking van de Duurzaamheidsaward		1	3	3			

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Provincie onderzoekt de mogelijkheid om Fairtrade provincie te worden (motie d.d. 3 juli 2019)
Resultaat 2022
 - In de brief die op 3 februari 2021 aan Provinciale Staten is gestuurd, is meegedeeld dat het onderzoek naar het behalen van de Fairtrade titel voor de provincie is afgerond. Geconcludeerd is dat er onvoldoende gemeenten voornemens zijn te werken aan het behalen van de titel Fairtrade. Hierdoor is het voor ons als provincie niet mogelijk om de titel Fairtrade provincie te behalen. Daardoor wordt er op dit onderwerp geen actie ondernomen.
- Provincie is in de zomer van 2021 gestart met de CO2 Prestatieladder om de eigen CO2 uitstoot inzichtelijk te maken en waar mogelijk te reduceren.
Resultaat 2022
 - De infrastructuur voor de CO2 Prestatieladder t/m trede 3 is opgezet.
- Provincie ontwikkelt beleid en een bijbehorend actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
Resultaat 2022
 - MVI is eind 2021 vastgesteld en wordt in 2022 conform uitgevoerd.
- Resultaat 2022-2023*
 - De eerste ervaringen met en resultaten van MVI zijn geëvalueerd.
- Verankeren van een duurzame aanpak bij de planvorming van provinciale projecten.
- Medewerkers van de provincie Groningen zijn duurzaam binnen én buiten de organisatie inzetbaar.
- Monitoring van duurzaamheid in de interne organisatie op basis van de Sustainable Development Goals (SDG's).
Resultaat 2022
 - Duurzaamheidsdoelen voor de interne organisatie kunnen bepaald worden aan de hand van de inzichten van de monitoring.

Regulier

- Geen

Beleidsdoel Gaswinning

Inzetten op een zorgvuldig gebruik van de ondergrond, waarbij sprake is van een veilig en verantwoord niveau van gaswinning en bijdragen aan oplossingen voor schadeherstel en versterking en het creëren van een kansrijk perspectief voor het aardbevingsgebied waardoor het vertrouwen bij de Groninger bevolking wordt hersteld.

Indicatoren

Voor wat betreft de schadeafhandeling, versterking en de hoogte van de gaswinning heeft de provincie geen systeemverantwoordelijkheid maar een coördinerende en faciliterende rol. Daarom zijn geen indicatoren opgenomen. Voor het Nationaal Programma Groningen zijn aparte afspraken gemaakt over indicatoren. Hiervoor wordt op overkoepelend niveau voor het gehele programma gerapporteerd door het bestuur van Nationaal Programma Groningen.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Een effectief en efficiënt proces van schadeherstel en versterking, waarin de inwoner centraal staat en waardoor in Groningen net zo veilig gewoond en gewerkt kan worden als elders in Nederland en waar sprake is van een normale woningmarkt.
- Het Rijk heeft in 2018 de verantwoordelijkheid overgenomen van NAM voor wat betreft de schadeafhandeling en de versterking. De uitvoering ligt middels de Tijdelijke Wet Groningen inmiddels bij het IMG voor schadeherstel. Een wijziging van de Tijdelijke wet Groningen is in procedure voor het wettelijk verankeren van versterking bij de NCG. Wij zijn een constructieve gesprekspartner voor het Rijk, de aardbevingsgemeenten, de uitvoeringsorganisaties en de maatschappelijke organisaties bij de uitvoering van een slagvaardige versterkingsoperatie, ruimhartige schadevergoeding voor de inwoners, snelle verlaging van het winningsniveau, verbetering van de bestuurlijke structuren en het ontwikkelen en verbeteren van het perspectief van de provincie. We vervullen hierbij een agenderende, adviserende en faciliterende rol.
- Het Rijk is verantwoordelijk voor de hoogte van de gaswinning. Wij volgen nauwlettend het Kabinetsbesluit om de gaswinning zo snel mogelijk terug te brengen naar nul. Voor ons hangt de hoogte van de winning en de afhandeling van schade en versterking nadrukkelijk samen. Indien noodzakelijk, tekenen wij samen met de andere overheden beroep aan tegen het vaststellingsbesluit van de minister.
- Het Rijk keert een lumpsum-bedrag uit voor uitvoering werkzaamheden in het gaswinningsdossier. Daarnaast worden aanvullende afspraken gemaakt t.a.v. de financiering van het Agroprogramma, Sociale Pijler en de financiering van de maatschappelijke organisaties.
- De financiering van de betrokken maatschappelijke organisaties verloopt via de provincie waarbij de middelen bij het Rijk vandaan komen.
- Nationaal Programma Groningen: nieuw perspectief bieden voor onze provincie. (Zie paragraaf Nationaal Programma Groningen.)

Resultaat 2022

In samenwerking met Rijk, regio, uitvoeringsorganisaties (NCG, IMG) en maatschappelijke organisaties:

- Inzetten op de versterking van gebouwen op basis van een reële planning, mede op basis van het versnellingspakket zoals vastgelegd in het BOG van 23 januari 2020, de bestuurlijke afspraken van 6 november 2020, het Bouwakkoord en de lokale plannen van aanpak.
- Bevorderen van een rechtvaardige en ruimhartige behandeling binnen een redelijke afhandelingstermijn van nieuwe schademeldingen door het IMG.
- Bevorderen dat het IMG een regeling immateriële schade ter ondersteuning van inwoners opstelt en in uitvoering neemt.
- Mede zorg dragen voor het inregelen van de bestuurlijke (samenwerkings)structuren die bijdragen aan het op de juiste wijze uitvoering geven aan de Tijdelijke Wet Groningen.
- Toezien op Gaswinning 2021-2022 $\leq 3,9$ miljard m³.

Resultaat 2022-2023

- Bevorderen van de versterking van gebouwen cf. een reële planning, zoals vastgelegd in het BOG van 23 januari 2020, het Bouwakkoord, de lokale plannen van aanpak en de bestuurlijke afspraken van 6 november 2020.
- Bevorderen van rechtvaardige en ruimhartige afhandeling van schademeldingen door IMG.

- Toezien op beëindiging gaswinning uit het Groningerveld voor de leveringszekerheid medio 2022.
- Realisatie van investeringen in Nationaal Programma Groningen, in samenwerking met Rijk, gemeenten en regionale partners en met een zo groot mogelijke financiële hefboom. (Zie paragraaf Nationaal Programma Groningen.)
- Projecten vallend onder het thematisch programma van Nationaal Programma Groningen in uitvoering brengen. (Zie paragraaf Nationaal Programma Groningen.)

Regulier

N.v.t.

2.2. Energie en klimaat

Beleidsdoel Energietransitie

Het doel dat we nastreven is 49% CO₂ emissiereductie in 2030 ten opzichte van de CO₂ uitstoot in 1990. In 1990 was de CO₂-emissie in onze provincie 8,6 Mton.

We werken dus toe naar een uitstoot van maximaal 4,4 Mton CO₂ in 2030.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten) in absolute aantallen (tonnen uitstoot)	n.n.b.						
Landelijke waarde	n.n.b.						
Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ)	n.n.b.						
Landelijke waarde (PJ)	n.n.b.						
Eigen indicatoren							
Realisatie taakstelling wind	470 MW	n.n.b.	855,5 MW	nvt	nvt	nvt	nvt
Energie door zonnepanelen	235 MWp zon-PV	298 MWp zon-PV	300 MWp zon-PV	nvt	nvt	nvt	nvt
CO ₂ emissiereductie, 0,08 Mton CO ₂ -reductie per jaar			0,16 Mton	0,24 Mton	0,32 Mton	0,40 Mton	
RES: 5,7 TWh duurzame energie in 2030 - aantal verleende vergunde incl. geplaatste TWh zon - aantal verleende vergunde incl. geplaatste TWh wind		1,5 TWh	2,0 TWh	2,5 TWh	4,0 TWh	nnt	nnt
Aantal verleende vergunningen op orde en toezicht energiebesparing en CO ₂ -reducerende voorschriften: 0,2 Mton per jaar -aantal aangepaste vergunningen -aantal provinciale bedrijven toezicht	13	9	0,4 Mton	0,6 Mton	0,8 Mton	1,0 Mton	nnt

Ten aanzien van de verplichte indicatoren (bron: Klimaatmonitor RWS) zijn nog geen provinciale doelstellingen of streefwaarden voor de komende periode vastgelegd. De Klimaatakkoord Groningen is op 30 september 2021 behandeld in Provinciale Staten. Vervolgens kunnen bij de volgende cyclus de eigen indicatoren worden aangevuld.

- 1) Bron: [Energie-monitor provincie Groningen](#). Deze monitor heeft geen vastgesteld verslagjaar omdat deze continu wordt geüpdatet.
- 2) 5,7 TWh duurzame energie in 2030 van 4 TWh in 2020
- 3) Alle vergunningen op orde en toezicht uitgevoerd op het naleven van energiebesparende en CO₂-reducerende voorschriften, met inachtneming van wijzigingen in nationale wetgeving (onder andere CO₂-normering, Omgevingswet).

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Wij ondersteunen de ambitie uit het Klimaatakkoord om in 2030 49% CO₂ emissiereductie te realiseren ten opzichte van 1990. We streven naar een reductie van 55%

Resultaat 2022

- Het behalen van de taakstelling windenergie op land.
- Het realiseren van duurzame-energieproductie op eigen grond.

- Het doorontwikkelen van ruimtelijke inpassingsprincipes voor duurzame energieproductie.
- Aanpassing en ontwikkeling van het voorstel van een energiebespaarfonds naar zowel een energiebesparingsfonds als een ontwikkelfonds voor duurzame energie projecten onder het FND

Resultaat 2020-2023

Doel 5,7 TWh duurzame energie in 2030 (van 4 TWh in 2020)

Regulier

- Regionale Energiestrategie (RES)

Resultaat 2022

- De Regionale Energie Strategie Groningen, gezamenlijk gedragen ambitie voor de productie van Duurzame elektriciteit in de provincie tot en met 2030
- Het ruimtelijk faciliteren van de ambitie uit de Regionale Energie Strategie.

Resultaat 2022-2023

- Winsten opwek duurzame elektriciteit zoveel mogelijk binnen de regio houden
- De Regionale Energie Strategie Groningen, gezamenlijk gedragen ambitie voor de productie van Duurzame elektriciteit in de provincie tot en met 2030

Bijdrage verbonden partij Omgevingsdienst Groningen aan dit beleidsdoel

- Uitvoeren vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van de energiebesparende maatregelen bij bedrijven.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	27.299	35.628	24.637	26.223	18.968	14.555	84.383
Baten	8.253	14.153	8.733	6.163	5.269	1.088	21.254
Saldo lasten en baten	19.046	21.475	15.904	20.060	13.699	13.467	63.129
Reservemutaties							
Toevoegingen	157	30	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.218	4.197	385	155	155	155	850
Saldo reservemutaties	-1.061	-4.166	-385	-155	-155	-155	-850
Saldo na reservemutaties	17.985	17.308	15.519	19.905	13.544	13.312	62.279

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	17.308	15.519	19.905	13.544	13.312
Vershil t.o.v. voorgaand jaar	-1.789	4.386	-6.361	-231	
Verklaring					
1. Bodemsanering - DU Bodembescherming (meicirc. 2021)		-470	0	0	0
2. Afval en duurzaam bodembeheer (i.c. nazorg stortplaatsen/ baggerspeciedepots) - toevoeging rente		-197	3.555	-3.806	-7
3. Advisering dossier gasw inning/gevolgen gasw inning, incl. NPG - CA 2019-2023 en inkomsten bodemdaling		-271	430	60	-31
4. Vergunningverlening, toezicht en handhaving - Aquisitie ODG		504	1	48	-414
5. Milieubeleid Asbestfond tm 21		-1.038	47	-329	-57
6. Energietransitie - CA 19-23 en uitvoeringskosten fonds Nieuw e Doen		391	99	-2.599	0
7. Apparaatskosten - wijziging verw achte inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		-716	258	269	280
8. Overig - m.n. Ontgrondingen en Duurzame ontw ikkeling		8	-3	-3	-3

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
2.1. Milieu					
A. Prioriteiten					
1. Verbeterd proces van schadeherstel en versterking	100	100			200
2. a. Hogere bijdrage aan omgevingsdienst Groningen	850	850	850	850	3.400
b. Hogere bijdrage aan omgevingsdienst Groningen (Begr. 2022)	483	450	450		1.383
3. Verminderen hinder, uitstoot en overlast in brede zin	253	291			543
4. Minder toezicht en regelgeving voor goed functionerende bedrijven	50	50			100
5. Reservering voor Asbestfonds (€ 1 miljoen) t/m 2021					0
6. Bevorderen afval als grondstof 2021					0
7. Nationaal Programma Groningen: nieuw perspectief bieden voor onze provincie	25	25			50
8. Fairtrade provincie = vervallen bij begroting 2022)	0	0			0
9. Hogere bijdrage IPO ivm BRZO (Begr. 2022)	68	68	68		204
subtotaal	1.829	1.834	1.368	850	5.880
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	14.860	19.115	15.790	12.546	62.310
Totaal lasten 2.1 Milieu	16.688	20.948	17.158	13.396	68.190
2.2. Energie en klimaat					
A. Prioriteiten					
1. 49% CO2-reductie in 2030, streven naar 55%	2.250	2.250			4.500
subtotaal	2.250	2.250	0	0	4.500
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	5.698	3.025	1.811	1.159	11.693
Totaal lasten 2.2. Energie en klimaat	7.948	5.275	1.811	1.159	16.193
Totaal lasten programma 2. Milieu en energie	24.637	26.223	18.968	14.555	84.383

3. Platteland en natuur

3. Platteland en natuur

Inleiding

In het landelijk gebied zijn er diverse ontwikkelingen. Denk hierbij aan de aanleg van nieuwe natuurgebieden, de bescherming van het leefgebied van kwetsbare soorten en de herintroductie van verdwenen soorten zoals de otter.

Voor de stikstofopgave zullen we ons in 2022 inzetten om een bijdrage te leveren aan de reductie van de stikstofuitstoot in Nederland. Wij zullen daarbij vooral het belang van de industrie en de landbouwbedrijven in onze provincie benadrukken.

Voor het stikstofgevoelige natuurgebied Lieftingsbroek is het gebiedsproces opgestart om samen met de stakeholders te komen tot maatregelen om de stikstofdepositie op het gebied te reduceren.

Ook wordt er gewerkt aan een interprovinciale subsidieregeling, in samenwerking met de landbouwpartijen en de provincies Fryslan, Groningen en Drenthe waarmee de boeren op bedrijfsniveau stappen kunnen zetten om de stikstofuitstoot te reduceren.

Wij zullen in 2022 de opgaven, die in het nieuwe landelijke Programma Natuur zijn vastgesteld, ter hand gaan nemen; op het gebied van stikstofmaatregelen, maar ook als het gaat om hydrologische maatregelen rondom het bestaande Natuurnetwerk Nederland (NNN). Onze inzet beperkt zich echter niet alleen tot natuurgebieden. Wij zullen in 2022 de biodiversiteit in het landelijk gebied breed bekijken, ook zeker in relatie tot de contouren van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). Hoe geven we handen en voeten aan een kringlooplandbouw die bijdraagt aan een vergroting van de biodiversiteit?

Het realiseren van concrete maatregelen in het veld blijft in 2022 overeind: het afronden van de huidige NNN, Bos en Hout, (agrarisch) natuurbeheer en het investeren in ecologische verbindingzones en landschapsmaatregelen. In het kader van het thema Landschap werken we in 2022 aan het verbinden van grote ontwikkelingen (zoals de Regionale Energiestrategie, klimaatadaptatie, energietransitie, aardbevingsprojecten) met de kwaliteit van het bestaande landschap. In alle trajecten brengen we in dat we uitgaan van hoe het landschap is ontstaan, en hoe we hier toekomstgericht nieuwe ontwikkelingen bij kunnen laten aansluiten.

Wij hebben een Programma Duurzame Landbouw opgesteld voor de periode 2020-2024. Dit programma hebben wij, vergezeld van de route naar een Visie op de landbouw, op 28 september 2020 vastgesteld. Het programma geeft invulling aan de doelen voor landbouw, zoals opgenomen in de Kadernota 2019-2023 (uitwerking Coalitieakkoord).

Het adaptief [programma Eems-Dollard 2050](#) is gericht op de ecologische verbetering met ruimte voor economische versterking van de Eems-Dollard. Het programma voor de periode 2021-2026 is op 2 februari 2021 vastgesteld door de Stuurgroep Ecologie & Economie in balans.

Doelenboom

Programmadoel

Beschermen en ontwikkelen van de biodiversiteit
 Beschermen en versterken van het landschap en het culturele erfgoed
 Vitale landbouw als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sector en de maatschappelijke omgeving

Deelprogramma

Natuur en landschap	Landbouw
---------------------	----------

Middelen

€ 198,7 miljoen	€ 19,8 miljoen
-----------------	----------------

Beleidsdoelen

Beschermen en ontwikkelen van de biodiversiteit binnen het Natuurnetwerk Nederland	Beschermen en versterken van het landschap en het culturele erfgoed	Verduurzaming en innovatie in de landbouw, met ruimte voor schaalvergroting binnen begrenzing	Stimuleren van biologische landbouw
--	---	---	-------------------------------------

Indicatoren

Ingerichte NNN: Nieuwe natuurwaarden binnen het NNN 2022: 79 ha Beheer NNN: Beheer natuurwaarden binnen het NNN 2022: 21,595 ha Toename areaal verworven gronden t.b.v. het NNN 2021: 115 ha	Aantal herstelde landschapselementen: 11 per jaar Aantal natuur- en landschapsmaatregelen op boerenerven: 50 per jaar Aantal uitvoeringsprogramma's Landschapsconvenant: 3 per jaar	N.n.b.	Areaal biologische landbouw 2022: > 5.130 ha na 2022: n.t.b.
---	--	--------	--

Relaties met andere (deel)programma's

2.2 Energie en klimaat 3.2 Landbouw 5. Economie 6. Cultuur en maatschappij	2.2 Energie en klimaat 6.1 Cultuur 6.2 Erfgoed en archeologie	2. Milieu en energie 5. Economie	N.v.t.
---	---	-------------------------------------	--------

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Omgevingsvisie 2016-2020 en Omgevingsverordening provincie Groningen 2016	2022
Beleidsnota Natuur 2013-2021	2022
Natuurvisie provincie Groningen ¹⁾	2022
Visie Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer na 2016	nog niet bekend
Programma Landelijk Gebied 2017-2027 ('Mooi Grunn')	2027
AgroAgenda Noord-Nederland	nog niet bekend
Programma Duurzame Landbouw 2020-2024	2024

¹⁾ Dit betreft een aanvulling op Beleidsnota Natuur 2013-2021 in het kader van de Wet natuurbescherming 2017.

3.1. Natuur en landschap

Beleidsdoel Natuurnetwerk Nederland

Beschermen en ontwikkelen van de biodiversiteit binnen het Natuurnetwerk Nederland

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Ingerichte NNN: Ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden binnen het Natuurnetwerk Nederland (in ha) ¹⁾	6	377	423	79	109	908	250
Landelijke waarde	2727						
Beheer NNN: Beheer van natuurwaarden binnen het Natuurnetwerk Nederland (in ha) ¹⁾	21.096	21.096	21.517	21.595	22.206	22.243	22.493
Landelijke waarde	485.099						
Eigen indicatoren							
Toename areaal verworven gronden ten behoeve van NNN (in ha)	136	101	115	115	115	150	300

⁵⁾ De realisatiegegevens 2019 en 2020 zijn afkomstig uit de Voortgangsrapportage Natuur (Prolander). Realisatie 2021 en streefwaarden 2022 tot en met 2025 betreffen een inschatting van Prolander op basis van actuele inzichten uit de Prestatieovereenkomst Prolander 2022. De beheercijfers betreffen het NNN op land en het Groningse deel van de Waddenzee. De landelijke (realisatie)waarden zijn afkomstig van waarstaatje.provincie.nl.

Prestaties

Prioriteiten

- Reductie van CO₂; Bossen
Resultaat 2022-2023
 - Aanleg extra (voedsel) Bos en hout;
- Biodiversiteit: vergroten natuurwaarden in natuur- en landbouwgebied en toegankelijk voor recreatie en toerisme (vergroten, ontwikkelen en versterken toeristische infrastructuur)
Resultaat 2022
 - Zo mogelijk oplossen geïntegreerde recreatieve knelpunten samen met terrein behorende organisaties*Resultaat 2022-2023*
 - Realisatie:
 - Versterken toeristische infrastructuur en ontsluiting in omgeving van het Natuurnetwerk
 - Natuurinvesteringen;
- Versterking soortenbeleid
Resultaat 2022
 - Maatregelen ter versterking/begeleiding akkerweidevogels, wolf, bever en zeehonden en exoten en Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF).*Resultaat 2022-2023*
 - Procesgeld ten behoeve van beleidsuitwerking doelsoorten;
 - NDFF: onderhouden database.
- Realisatie Waddenopgave en Eems-Dollard
Resultaat 2022
 - Start inrichting Groote Polder (fase 1) afronden verkenning en besluitvorming over de omlegging van het spui, de recreatiesluis in het centrum van Delfzijl en de zoetwatervoorziening (Groote Polder fase 2).

- Stevige bestuurlijke rol in Bestuurlijk Overleg Wadden (BOW);

Resultaat 2022-2023:

Grote projecten:

- Haven Lauwersoog, Visie Lauwersoog, Vergroening chemie, Eemsijsen/Groote Polder, Noordpolderzijk, Werelderfgoedcentrum, Klimaatadaptatie kustzone Westpolder, Gebiedsontwikkeling/versterking Lauwersmeerdijk en Zoutkamp, Dubbele Dijk, Kleirijperij, IBP-VLOED.
- GS bepalend in Waddenbeleid;
- Ecologie en Economie in balans (E&E) 2020-2024: Programma in de Eemsdelta gericht op ruimte voor duurzame economische en ecologische ontwikkeling. De provincie faciliteert in E&E de samenwerking tussen industrie, natuur- en milieuorganisaties, landbouw, waterschappen, gemeenten, ministeries (LNV/EZK/IenW) en Rijkswaterstaat Noord-Nederland.

Resultaat 2022

- We hebben de dialoog op het grensvlak van ecologie en economie in de Eemdelta gefaciliteerd;
- We hebben de afspraken omtrent de Ecologische + gecoördineerd en gemonitord;
- We hebben de afstemming over ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit, mede tbv gebiedsontwikkeling gefaciliteerd;
- We hebben nieuwe koppelkansen industrie, landbouw en natuur verkend;
- We hebben onze ambities herijkt.

Resultaat 2022-2023

- We hebben de samenwerking en communicatie binnen en met E&E gefaciliteerd;
- We hebben schurende onderwerpen geagendeerd en besproken;
- E&E-partners hebben zelf dossiers en issues aangedragen waarvoor ze E&E willen inzetten;
- Het netwerk is verbonden aan Duitsland;
- De provincie heeft bredere toepassing werkwijze E&E verkend.

Nieuwe prioriteiten Jaarstukken 2020/ Kadernota 2021-2025

• **Bos en Hout**

Centraal doel van Bos en Hout is om vanuit de groene functies bij te dragen aan de grote transities, opgaven en projecten.

Ons streven is een groei van bos en houtige opstanden (onder andere lanen en erfbeplantingen) in onze provincie met 1 procent per jaar. Op korte termijn zijn er kansen om bescheiden te starten met bosaanleg bijvoorbeeld op de eigen gronddepots, voor beplanting langs gemeentelijke en provinciale wegen (waar passend en mogelijk), vergroening van bedrijventerreinen, de grotere (boeren)erven in het buitengebied en (herstel van) het houtsingelgebied van onder andere het Zuidelijk Westerkwartier.

Resultaat 2022

- Pilot ontwerp en aanleg klimaatslim en biodivers bos
- Inzet beplanting langs wegen en op erven in het buitengebied
- Verkenning vergroening bedrijventerreinen, zo mogelijke koppelen aan klimaat- en kwaliteitsinvesteringen op bedrijventerreinen
- Concernbrede verkenning uitvoeren naar mogelijke toekomstige verdienmodellen waarbij bos en hout wordt betrokken
- Verwerving en inrichting van 5-27 ha t.b.v toekomstig bos en groene structuurelementen. Dit is mede afhankelijk van kansen die zich in de grondmarkt voordoen en de subsidieaanvragen en (co)financieringsmogelijkheden van derden.

Resultaat 2022-2023

- Aanleg extra (voedsel)bos:
- Aankoop en inrichting van maximaal 180 ha bos en groene structuurelementen. Dit is mede afhankelijk van toekomstige beschikbare middelen, kansen in de markt, subsidieaanvragen en (co)financieringsmogelijkheden derden.
- Opgave Wadden: procesmiddelen Lauwersmeer
Zie uitwerking hieronder bij Regulier.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025 (jaarschijven 2022-2023) en Begroting 2022 (jaarschijven 2024 en 2025)

- Stikstof biodiversiteit

In 2019 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) buiten werking gesteld. Hiermee verdween de grondslag onder alle Wet natuurbeschermingvergunningverlening waarbij sprake is van stikstofdepositie op overbelaste Natura 2000 gebieden. Het Rijk en de provincies zijn sindsdien doende een alternatief voor de PAS vorm te geven. Middels een beleidsregeling stikstof is de vergunningverlening voor de Wet natuurbescherming weer op gang gekomen. Daarnaast wordt via een gebiedsgerichte aanpak een verlaging van de depositie van de overbelaste Natura2000-gebieden in Nederland in gang gezet. In Groningen betreft het Natura2000 gebied Liefstinghsbroek.

Het onderdeel stikstof biodiversiteit draagt bij aan natuurherstel, aan de transitie van de landbouw, maar heeft ook raakvlakken met industrie, mobiliteit en woningbouw, energietransitie en het klimaatakkoord. Een belangrijke doel is een robuust vergunningensysteem dat initiatiefnemers rust en stabiliteit biedt. Verder richt het onderdeel zich op het starten van het gebiedsproces Liefstinghsbroek en het uitvoering geven aan de Groninger Aanpak Stikstof. Voor een robuust vergunningensysteem en natuurherstel moet de stikstofdepositie omlaag en dit vraagt een verandering in de huidige bedrijfsvoering van de sectoren. Hierbij heeft de landbouw het grootste aandeel in de stikstofdepositie. Voor het onderdeel landbouw willen we een pilot starten om in de praktijk ervaring op te doen op bedrijfsniveau hoe we de stikstofdepositie kunnen verminderen en wat de landbouw hiervoor nodig heeft. We willen deze ervaring vervolgens gaan uitdragen naar andere bedrijven.

Resultaat 2022

Uitvoering geven aan het gebiedsproces Liefstinghsbroek;

- Natuurmaatregelen om de habitattypen in het gebied te herstellen en versterken;
- Gerichte bronmaatregelen bij piekbelasters;
- Samen met regionale partijen zoeken naar koppelkansen met andere opgaven in het gebied.
- De adviescommissie Liefstinghsbroek zal zijn adviezen opleveren als input voor het gebiedsplan
- De eerste tranche van de opkoopregeling zal afgerond worden
- Eerste resultaten van de bronmaatregelen zullen duidelijk worden
- In noordelijk verband wordt er gewerkt aan een nieuw op te zetten subsidietraject waarbij op vrijwillige basis in de praktijk ervaringen opgedaan wordt met kleine stikstofreducerende maatregelen. Dit heeft de potentie om de stikstofuitstoot met grote stappen te verlagen

Uitvoeren Pilot landbouw en ervaringen uitdragen naar andere bedrijven;

- Door een groep experts met veel kennis en expertise van landbouw, stikstof en wet- en regelgeving is gezocht naar een gebied waar ze hun denkbeelden op zouden kunnen projecteren. Zij gaan hiervoor uit van maatregelen en oplossingen die bijdragen aan meerdere thema's, een duidelijke rolverdeling tussen de diverse overheden en eigenaarschap van oplossingen bij bewoners en ondernemers. Wij willen deze groep experts faciliteren om hun toekomstbeelden te projecteren op een gebied in de provincie Groningen. Wij willen daarbij ruimte en ondersteuning bieden voor maatregelen en experimenten op bedrijfsniveau

Resultaat 2022-2023

- Uitvoering geven aan de Groninger Aanpak Stikstof;
- Uitvoeren pilot landbouw en ervaringen uitdragen naar andere bedrijven;
- Vergunningverlening weer goed op gang;
- Opstarten gebiedsproces Liefstinghsbroek;
- Uitvoeren natuurherstelmaatregelen.
- Subsidiëren eerste uitvoeringsprojecten vanuit noordelijk verband (Groningen-Friesland-Drenthe)
- In 2023 zal er een gebiedsplan opgeleverd worden.
- Tweede en derde tranche opkoop moet tot verdergaande reductie leiden
- Eerste natuurherstelmaatregelen zullen uitgevoerd kunnen worden.

Regulier

- Waddenkust:

Programma Eems-Dollard:

Uitvoering van het adaptief [programma Eems-Dollard 2050](#) dat gericht is op ecologische verbetering met ruimte voor economische versterking van de Eems-Dollard.

Programma 2.0 Eems-Dollard 2050 voor de periode 2021-2026.

- Samenwerking met Duitsland
- Dubbele Dijk: uitwerking inrichting en beheer noordelijk en zuidelijk deel van het tussengebied van de Dubbele Dijk;
- Project Eemzijen; -verkenning omlegging spui, zoetwatervoorziening, recreatiesluis, zoet-zout.
- Pilot Brede Groene Dijk: aanleg 1 km lange brede groene dijk.
- Kleirijperij: uitvoeren en monitoring rijpingsproces in pilot Delfzijl en kwelder Dollarddijk;
- Uitvoering pilot ophogen landbouwgronden met slib uit de Eems-Dollard;
- Opschalingsproces voor ophogen landbouwgronden en kleirijperijen via Interbestuurlijk Programma VLOED
- Rifblokken van baggerslib
- Pilot buitendijkse slibsedimentatie
- Kennisontwikkeling en monitoring

Programma Lauwersmeer/Lauwersoog;

- Vaststellen 2e uitvoeringsprogramma Lauwersmeer 2020-2024.

Uitvoering meerjarige projecten:

- Rondje Lauwersmeer 'Beleef Lauwersmeer' gereed in 2020;
- Uitvoering Werelderfgoedcentrum Waddenzee; aanbesteding bouw.
- Beheer en monitoring broedeilanden bij de Eemshaven en bij het industriegebied Oosterhorn:
 - Monitoring broedsucces visdiefjes en noordse sterns op de broedeilanden.
- Programma Lauwersmeer/Lauwersoog;
 - Vaststellen 2e uitvoeringsprogramma Lauwersmeer 2020-2024.
 - Uitvoering meerjarige projecten:
 - Rondje Lauwersmeer 'Beleef Lauwersmeer' gereed in 2020;
 - Uitvoering Rietproef Lauwersmeer; start in 2021;
 - Uitvoering Werelderfgoedcentrum Waddenzee; aanbesteding bouw.
- Beheer Natuurnetwerk Groningen en Agrarisch Natuurbeheer
 - Subsidieopenstelling t.b.v. toekennen middelen beheer Natuurnetwerk Groningen voor het beheer van natuurterreinen binnen het natuurnetwerk door terrein beherende organisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Bosgroep en Natuurcollectief). Betreft Subsidiestelsel Natuur & Landschap, afgekort SNL)
 - Subsidieopenstelling t.b.v. toekennen middelen agrarisch natuurbeheer (akker- en weidevogels) in de daartoe aangewezen gebieden in het natuurbeheerplan Groningen (z.g.n) akker- en weidevogel kerngebieden. Betreft Subsidiestelsel Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer, afgekort ANLB.

Bijdrage verbonden partij Prolander aan beleidsdoel

- Vertalen van provinciaal beleid op het gebied van plattelands- en gebiedsontwikkeling in concrete gebiedsprojecten.

Bijdrage verbonden partij Waddenfonds aan beleidsdoel

- Behartiging van de belangen van de deelnemende provincies (waaronder Groningen) met betrekking tot het beheer van het Waddenfonds en de besteding van middelen ten laste van dit fonds.

Beleidsdoel Landschap

Beschermen en versterken van het landschap en het culturele erfgoed

Indicatoren							
	Realisatiewaarden		Streefwaarden				
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Aantal herstelde landschapselementen, bijv. • Molenbiotopen; • Slingertuinen; • Pingoruïnes; • Borgterreinen; • (Laan)beplantingen.			11	11	11	11	11
Uitvoering (kleine) natuur- en landschapsmaatregelen op boerenerven			50	50	50	50	50
Uitvoeringsprogramma's Landschapsconvenant			3	3	3	3	3

Prestaties

Prioriteiten

- Realisatie landschapskwaliteit
Resultaat 2022
 - Uitwerking Landschapsconvenant en Subsidie landschapsprojecten;
 - Landschappelijke begeleiding klimaat- en energierealisatie
Resultaat 2022-2023:
 - Landschapsfonds;
 - 40 Tennetprojecten in uitvoering en 20 in planvorming
 - Landschappelijk goed ingepaste klimaat- en energieprojecten.

Regulier

N.v.t.

Bijdrage verbonden partij Waddenfonds aan beleidsdoel

- Behartigen van de belangen van de deelnemende provincies (waaronder Groningen) met betrekking tot het beheer van het Waddenfonds en de besteding van middelen ten laste van dit fonds.

3.2. Landbouw

Beleidsdoel Innovatie landbouw

Verduurzaming en innovatie in de landbouw, met ruimte voor schaalvergroting binnen begrenzing

Indicatoren

Wij hebben een Programma Duurzame Landbouw opgesteld voor de periode 2020-2024. Dit programma is op 28 september 2020 vastgesteld en daarna gedeeld met uw Staten. In het Programma zijn ambities en uitvoeringslijnen opgenomen, maar nog geen indicatoren voor de uitvoering. Zoals in de Najaarsmonitor aangekondigd sluiten we hiervoor aan bij de provinciebrede discussie over indicatoren. Verder zal in het kader van de nieuwe Omgevingsvisie ook een visie op de landbouw in Groningen worden ontwikkeld.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Verduurzaming en innovatie in de landbouw, met ruimte voor schaalvergroting binnen begrenzing
Resultaat 2022

- Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland is in uitvoering. Op basis van de streefbeelden en actieplannen van de gebieden worden projecten uitgevoerd, waaronder ook boerenexperimenten. Het ontwikkelen van het noordelijk kennisnetwerk maakt ook onderdeel uit van de Regio Deal NIL;
- Ontwikkelen van ambities en beleid op gebied van precisielandbouw en 5G-netwerken, (regionale) kringlopen, korte ketens en verzilting. Deze zijn uitgewerkt in het Programma Duurzame Landbouw.
- Uitvoeren pilots Natuurinclusieve landbouw;
- Opstellen uitvoeringsprogramma verduurzaming Intensieve Veehouderij

Resultaat 2022-2023:

- Uitvoering Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw (en de realisatie van streefbeelden en actieplannen), IBP Westerkwartier en overige trajecten. Zie ook de [brief aan uw Staten van 20 mei 2020](#),+ [brief aan Staten van juni 2021](#)
- Ondersteuning van projecten die bijdragen aan de verduurzaming van gangbare landbouw.
- Ontwikkeling beleid verduurzaming intensieve veehouderij

Regulier

- Uitvoeren Uitvoeringsprogramma Landbouw 2020-2024
 - Resultaat 2022*
 - Ambities uit het programma zijn vertaald naar concrete activiteiten en projecten..
 - Resultaat 2022-2023:*
 - Concrete stappen richting toekomstbestendige landbouw.

Beleidsdoel Biologische landbouw

Stimuleren van biologische landbouw

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Areaal biologische landbouw (in ha) (bron: Skal Biocontrole)	4.766	5.168	5.130	>5.130	n.t.b.	n.t.b.	

Eind 2020 was in totaal nog 542 ha in omschakeling.

Wij hebben een Programma Duurzame Landbouw opgesteld voor de periode 2020-2024. Samen met de route naar een visie op de landbouw, is het Programma op 28 september 2020 vastgesteld.

In het Programma zijn ambities en uitvoeringslijnen opgenomen, maar nog geen indicatoren voor de uitvoering. Wij zijn bezig met de ontwikkeling van de nieuwe Omgevingsvisie. Hierin zal ook de visie op de landbouw een plek krijgen.

Daarnaast werken we aan de ontwikkeling van een eerste lijst van indicatoren. We maken daarbij onder andere gebruik van de resultaten van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw en de KPI's die landelijk ontwikkeld worden in het kader van de kringlooplandbouw. Daarmee sluiten we ook zo veel mogelijk aan op de monitoringssystematiek die het Rijk in het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ontwikkelt.

Bij het opstellen van het Programma Biologische landbouw is ervoor gekozen om het areaal biologische landbouw als eigen indicator te gebruiken. In het Programma Duurzame Landbouw is dit overgenomen. Mogelijk worden hier, naar aanleiding van de verschillende ontwikkelingen, nog indicatoren aan toegevoegd.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Meer biologische landbouw
 - Resultaat 2022*
 - Toekomstbestendige landbouw.
 - Resultaat 2022-2023:*
 - Toekomstbestendige landbouw. Een en ander is ook opgenomen in het nieuwe Uitvoeringsprogramma Landbouw.

Regulier

- Uitvoeren Uitvoeringsprogramma Landbouw 2020-2024
 - Resultaat 2022*
 - Ambities uit het programma vertaald naar concrete activiteiten en projecten.
 - Resultaat 2022-2023:*
 - Concrete stappen richting toekomstbestendige landbouw.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	59.618	89.157	72.201	57.305	44.620	44.357	218.482
Baten	18.607	32.898	21.495	9.271	2.638	1.641	35.045
Saldo lasten en baten	41.011	56.259	50.706	48.035	41.982	42.715	183.437
Reservemutaties							
Toevoegingen	5.370	87	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	9.956	11.335	3.503	4.040	758	758	9.060
Saldo reservemutaties	-4.586	-11.248	-3.503	-4.040	-758	-758	-9.060
Saldo na reservemutaties	36.425	45.011	47.203	43.995	41.223	41.957	174.377

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	45.011	47.203	43.995	41.223	41.957
Verschil t.o.v. voorgaand jaar	2.192	-3.208	-2.771	733	
Verklaring					
1. Natuurontwikkeling - m.n. accres Prolander en CA19-23		161	400	146	379
2. Landschap - minder inzet personeel (2021 - 355 - zie ook 5) aflopen nieuw beleid 2019-2023 in 2024		355	0	-89	0
3. Waddengebied - m.n. herfschikking Dubbele Dijk tm 2021 CA19-23 inclusief w ijziging fasering		64	-1.215	-58	2
4. Landbouw - m.n. DU-Regiodeal natuurinclusieve landbouw t/m 2022/ CA19-23		-136	-1.756	-1.082	-17
5. Apparaatskosten - w ijziging verw achte inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		-673	178	186	194
6. Beheer flora en fauna - stikstof biodiversiteit (2020-2025)		2.684	-832	-1.891	5
7. Overig - m.n. Natuurbeheer		-264	16	17	172

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
1. Behoud en ontwikkeling milieukwaliteit					
3.1. Natuur en landschap					
A. Prioriteiten					
1. Biodiversiteit; vergroten natuurwaarden in natuur(- en landbouw) gebied	100	100			200
2. a. Reductie CO ₂ in bos en hout	125	125			250
b. Bos en hout (jaarrekening 2020) t/m 2021					0
3. Versterking soortenbeleid	125	125			250
4. Realisatie landschapswaarde	40	40			80
5. a. Realisatie Waddenopgave (excl. Lauwersmeer; o.a. ED2050)	p.m.	p.m.			0
b. procesmiddelen Lauwersmeer (kadernota 20-24)	50	50			100
6. Ecologie&Economie in balans 2020-2024	60	60			120
7. a. Stikstof diversiteit	847	365			1.212
Stikstof diversiteit (NJM20/BGR21)	350				350
Stikstof diversiteit (Kadernota 2021-2025)	2.100	2.100			4.200
Stikstof diversiteit (Begr. 2022)			700	700	1.400
b. natuurherstel en stikstofreductie	p.m.	p.m.			0
c. Landbouw maatregelen en stikstofreductie	p.m.	p.m.			0
d. Versterking soortenbeleid (CA 2019-2023; BG2020)	125	125			250
8. a. Hogere bijdrage IPO (Kadernota 2021-2025)	329	329	329	329	1.316
b. Hogere bijdrage IPO (Begr. 2022)	148	148	148	148	593
subtotaal	4.251	3.419	1.029	1.029	9.728
B. Reguliere activiteiten	subtotaal	57.056	45.481	43.348	188.968
Totaal lasten 3.1. Natuur en landschap	61.307	48.900	44.377	44.113	198.696
3.2. Landbouw					
A. Prioriteiten					
1. Verduurzaming en innovatie landbouw met ruimte voor schaalvergroting en begrenzing	825	842			1.667
2. Regiodeel Inclusieve landbouw	300	283			583
subtotaal	1.125	1.125	0	0	2.250
B. Reguliere activiteiten	subtotaal	9.769	7.280	243	17.536
Totaal lasten 3.2 Landbouw	10.894	8.405	243	244	19.786
Totaal lasten programma 3. Platteland en natuur	72.201	57.305	44.620	44.357	218.482

Bedragen x € 1.000

4. Bereikbaarheid

4. Bereikbaarheid

Inleiding

Het Programma Mobiliteit Provincie Groningen (PMPG) is hét kernbeleid waar we ons de komende tien tot vijftien jaar op gaan richten. Het stelt onze kaders bij de integrale opgaven en thema's waar wij als provincie voor staan. In 2022 leggen we het Programma ter besluitvorming aan uw Staten voor. Het Programma Mobiliteit zal daarmee het eerste overkoepelende mobiliteitsbeleid van de provincie Groningen worden. Daarmee is het een uniek maar vooral ook richtinggevend en bepalend document. Om invulling te geven aan de kaders welke zijn opgenomen in het Programma Mobiliteit stellen we in 2022 het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit op. Belangrijk uitvloeisel van het Programma Mobiliteit is daarnaast het opzetten van een zogenaamd Regionaal Mobiliteitsfonds. Hierin worden alle middelen voor mobiliteit gebundeld. Het fonds is bedoeld voor de integrale mobiliteitsopgaven inclusief de daaraan verbonden aspecten van duurzaamheid, leefbaarheid, veiligheid en sociale inclusie en kan ingezet worden voor de ontwikkeling en instandhouding van een toekomstbestendig mobiliteitssysteem. Tegelijk met het Programma Mobiliteit komen we dus met een Uitvoeringsprogramma en een voorstel voor het Mobiliteitsfonds. Verder werken we verder aan:

Verkeersveiligheid

Met het actualiseren van het provinciale verkeersveiligheidsbeleid op basis van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030) richten wij ons vanuit onze regionale regisseursrol het komende jaar (mits Corona het ons toestaat) op verkeerseducatieprogramma's voor scholen, verkeersveiligheidscampagnes voor volwassenen en is er speciale aandacht voor de senior fietser.

Fiets

Ruime aandacht zal er zijn voor de uitvoering van het fietsbeleid zoals dat is vastgelegd in ons Uitvoeringsprogramma Fiets 2020-2023. De prioriteit die uw Staten in de Kadernota 2019-2023 aan de uitvoering van de Fietsstrategie hebben gegeven, maakt dat wij komend jaar in ieder geval het volgende deel van de doorfietsroute Groningen - Assen aanleggen. Ook gaat het Programma Doortrappen van start met als doel om de oudere fietser in onze provincie langer en veilig te laten fietsen. Met de oprichting van een fietsgemeenschap stimuleren we samenwerkingen tussen overheid, bedrijfsleven en belangorganisaties op het thema fiets.

Slimmer en groener

Landelijk en Europees gezien lopen we als Groningen voorop in de ontwikkeling van autonoom vervoer en in 2022 komt er met het eerste Europese Testcentrum voor de Hyperloop zelfs een vijfde modaliteit bij. Tegelijk is het nu nog zo dat er vooral veel losse projecten plaatsvinden met veel verschillende partijen. Met het project Field Labs2 Autonoom Vervoer willen we deze losse initiatieven t.a.v. de verschillende modaliteiten samenbrengen op een aantal specifieke locaties. Ook worden de programma's voor Hubs, keten- en deelmobiliteit steeds meer zichtbaar en worden op een slimme manier koppelingen gemaakt met de logistiek waarbij we kijken hoe ook daar overgestapt kan worden naar zero emissie vervoer van goederen. Dichter bij huis zetten we in op het verder verduurzamen van ons eigen wagenpark.

Lobby voor snelle verbindingen

In het kader van het Deltaplan van het Noorden blijven we ons sterk maken voor een snelle treinverbinding naar de Randstad en de Nedersaksenlijn, zoals verwoord in het document Bouwstenen voor het Deltaplan. Hiernaast blijven wij ons richting Rijk inzetten op de invoering van Automatic Train Operation in combinatie met de invoering van het nieuwe beveiligingssysteem op het spoor (ERTMS), de Wunderline, realisatie van de N33-Midden en het verder verduurzamen van zowel trein als bus.

Grote projecten

We hebben er meer maar voor nu noemen we er graag twee met naam en toenaam: Spoorzone, er wordt volop gebouwd aan de grootste Hub van onze provincie; de werkzaamheden op het hoofdstation worden steeds zichtbaarder. Komend jaar wordt het spoor tussen het opstel terrein en de spoorlijnen aan de westkant van het Hoofdstation verlegd, zodat de treindiensten door kunnen gaan

tijdens de daarop volgende werkzaamheden. Ook de werkzaamheden voor Aanpak Ring Zuid gaan volop door. Komend jaar wordt, in aanloop naar het nieuwe Julianaplein, het tijdelijke Julianaplein aangelegd (de tijdelijke T). De bouw van dit tijdelijke plein gaat gedurende dertien weken ernstige verkeershinder opleveren. Dit is in de periode van februari tot mei 2022. De communicatie hierover doen we samen met de projectorganisatie ARZ en Groningen Bereikbaar. Tot slot is de Commissie Remkes inmiddels gestart met het onderzoek naar de oorzaken van de kostenoverschrijdingen bij Aanpak Ring Zuid. Verwachting is dat het onderzoek een jaar gaat duren.

Openbaar Vervoer

Afgelopen jaar hebben we uw Staten regelmatig geïnformeerd over de gevolgen van de drastische afname van het gebruik van het openbaar vervoer door Corona. Wij houden er ernstig rekening mee dat, net als in 2020 en 2021, het effect van de coronacrisis op het gebruik van het openbaar vervoer in 2022 onze aandacht zal vragen. Het Rijk heeft inmiddels besloten de beschikbaarheidsvergoeding door te voeren tot in ieder geval september 2022, dat geeft weliswaar iets meer ruimte maar laat onverlet dat we voor 2023 in de Kadernota alvast 1.6 miljoen euro in onze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing gereserveerd hebben. De komende periode gaan we samen met onze partners aan de slag om (potentiele) reizigers weer terug te krijgen in het OV en daarmee ook het gebruik van Hubs en Hubtaxi te vergroten en hiermee weer terug te komen op het reizigersniveau van voor de Corona-crisis.

Doelenboom

Programmadool

Een goede, veilige en duurzame (inter)nationale, provinciale en regionale bereikbaarheid over weg, water, spoor en door de lucht

Deelprogramma

Infrastructuur

Openbaar vervoer

Middelen

€ 308,8 miljoen

€ 471,6 miljoen

Beleidsdoelen

Meer mensen op de fiets, om daarmee bij te dragen aan de bereikbaarheid van onze provincie, aan duurzaamheid en aan de gezondheid van onze inwoners; daarnaast een afname van het aantal (ernstige) ongevallen met betrokkenheid van fietsers

Een wegennet van voldoende kwaliteit en veiligheid

Betere verkeersveiligheid in de hele provincie Groningen

Een vaarwegennet van voldoende kwaliteit en veiligheid

Een dekkend netwerk van openbaar vervoer bestaande uit HOV+-basisnet en aanvullend vervoer van voldoende kwaliteit en veiligheid

Indicatoren

In 2025:
Klanttevredenheid doorfietsroutes: $\geq 8,0$
Beoordeling fietsvoorzieningen bij overstappunten: $\geq 7,5$
Aantal fietsdoden: max 3
Aantal ziekenhuisgewonden: max 83
Gemiddeld aantal verplaatsingen per fiets per persoon per dag: 0,94
Gemiddelde afgelegde afstand per fiets per persoon: 3,37

Onderhoudsachterstand wegen onder landelijke norm (7-9%)
2022: 7%
2025: 7%

n.t.b.

n.v.t.

Klantwaardering regionaal openbaar vervoer (trein respectievelijk bus): 7,5

Reizigersgroei
HOV: 2% per jaar
OV: 1% per jaar

CO₂-uitstoot bus
2022: 15,8 g/rkm
2025: 90%

Aantal op te waarderen hubs (cumulatief)
2022: 34
2025: 34

Relaties met andere (deel)programma's

2.2 Energie en klimaat
3.1 Natuur en landschap
4.2 Openbaar vervoer
5. Economie
6.3 Maatschappij
6.4 Leefbaarheid

2.1 Milieu
2.2 Energie en klimaat
4.2 Openbaar vervoer
5.1 Economie en werkgelegenheid
6.3 Maatschappij

6.4 Leefbaarheid

2.2 Energie en klimaat
4.2 Openbaar vervoer
5.1 Economie en werkgelegenheid

2.2 Energie en klimaat
4.1 Infrastructuur
5. Economie
6.4 Leefbaarheid

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Omgevingsvisie 2016-2020	2022
Fietsstrategie 2016-2025	2023 ¹
Beleidsplan verkeersveiligheid Provinciale Wegen 2012-2020	2022 ¹
Nota Beheer provinciale vaarwegen 2011-2020	2022 ¹
Convenant RSP-ZZL	n.v.t.
Uitvoeringsprogramma Beheer & Onderhoud 2021-2024	2023 ¹
Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT)	2022 ¹
Bushaltebeleid 2017-2020	2022 ¹

¹ Wordt bepaald in het kader van het Programma Mobiliteit Provincie Groningen 2022-2030

4.1. Infrastructuur

Beleidsdoel Fiets

Meer mensen op de fiets, om daarmee bij te dragen aan de bereikbaarheid van onze provincie, aan duurzaamheid en aan de gezondheid van onze inwoners; daarnaast een afname van het aantal (ernstige) ongevallen met betrokkenheid van fietsers

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Klanttevredenheid doorfietsroutes minimaal een 8	n.v.t.	7,7	≥ 8,0				≥ 8,0
Beoordeling fietsvoorzieningen bij overstappunten minimaal een 7,5	7	n.v.t.	≥ 7,5				≥ 7,5
Daling aantal fietsdoden met 47% t.o.v. 2002 (2002: 5 doden)	2	4	max. 3				max. 3
Daling aantal ziekenhuisgewonden (fiets) met 34% t.o.v. 2002 (2002: 126)	134	119	max. 83				max. 83
Gemiddeld aantal verplaatsingen per fiets per persoon per dag ¹⁾ (2014=0,85 2015=0,83 2016=0,71)	0,87	0,65	n.n				0,94
Gemiddelde afgelegde afstand (km) per fiets per persoon ¹⁾ (2014=3,07 2015=3,41 2016=2,38)	3,45	2,83					3,37

¹⁾ De streefwaarden zijn voor 2025; over tussenliggende jaren zijn geen streefwaarden opgenomen in de fietsstrategie.

De gegevens komen van het CBS. Zij doen jaarlijks een "Onderzoek Verplaatsingen in Nederland" (OVIN).

²⁾ Dit betreffen voorlopige cijfers. In het vierde kwartaal 2021 worden de cijfers definitief gemaakt; dus de cijfers kunnen nog wijzigen.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Meer mensen op de fiets, om daarmee bij te dragen aan bereikbaarheid van onze provincie, duurzaamheid, gezondheid van onze inwoners en afname van het aantal (ernstige) ongevallen met betrokkenheid van fietsers (vanaf 2020 intensiveren uitvoering fietsbeleid).

Resultaat 2022

- Realisatie doorfietsroute Assen-Groningen (gedeelte Haren-Witte Molen).
- Afronding realisatie doorfietsroute Winsum-Groningen.
- Realisatie fietsbrug over het Reitdiep en een vrijliggend fietspad ten noorden daarvan in Zoutkamp. Het benodigde investeringskrediet hiervoor is opgenomen in bijlage 4. Deze realisatie zal leiden tot hogere beheer- en onderhoudskosten. De beheer- en onderhoudskosten worden gedekt uit bestaande middelen.
- Het opwaarderen van de gemeentelijke fietsroute tussen Appingedam en Delfzijl. Het benodigde investeringskrediet hiervoor is opgenomen in bijlage 4. De beheer- en onderhoudskosten worden gedragen door de gemeente.
- Aanleg van een comfortabele fietsverbinding tussen de kernen van Zuidhorn en Leek. Het benodigde investeringskrediet hiervoor is opgenomen in bijlage 4. Op dit moment is nog niet bekend wie beheerder wordt van dit fietspad. Mocht de provincie beheerder worden, dan worden de beheer- en onderhoudskosten gedekt uit bestaande middelen.

- Verlenen van een subsidie voor de aanleg van een gemeentelijk vrijliggend fietspad van 2,5 meter breed langs de Drieborghweg tussen Veendam en Oude Pekela.
- Subsidiebeschikkingen aan gemeenten voor de verbetering van hun fietsnetwerk. Moment van realisatie van de maatregelen is afhankelijk van de complexiteit van de projecten waarvoor een subsidie is verleend.
- Lancering van het programma Doortrappen in de hele provincie. Met dit programma willen we alle ouderen stimuleren langer veilig te blijven fietsen. Onze inzet is om in 3 jaren 23.000 senioren Groningers te bereiken.
- In het Uitvoeringsprogramma Fiets 2020-2023 hebben we aangegeven dat we gaan onderzoeken of we fietsen kunnen stimuleren met behulp van beloningen (via een app). In 2022 lanceren we deze App als onderdeel van de Groningen Bereikbaar aanpak rondom Ring Zuid. Bij succes van die actie rollen we de App eind 2022 uit in de rest van de provincie.
- Opening van de eerste bewegwijzerde sportieve fietsroute in onze provincie (Noorderrondrit);
- Lancering fietsgemeenschap (samen met Regio Groningen-Assen en provincie Drenthe): De fietsgemeenschap heeft tot doel om de samenwerking rondom het thema fiets te versterken tussen overheid, onderwijs, markt en belangenorganisatie (vanuit verschillende invalshoeken, zoals bereikbaarheid, gezondheid, sport en leefbaarheid). Door Corona heeft dit initiatief even stilgelegen, maar in het najaar van 2021 gaan we verder met het verkennen van de kansen voor zo'n fietsgemeenschap.

Resultaat 2022-2023

- Realisatie laatste deel doorfietsroute Ten Boer-Groningen ('vorkland zuid' ter hoogte van de Noorddijkerweg).
- Realisatie eerste deel doorfietsroute Leek-Groningen
- De uitbreiding van fietsenstallingen bij negen treinstations met in totaal bijna drie duizend plaatsen.
- Verkenning, planuitwerking en/of realisatie van verschillende nieuwe infrastructurele fietsprojecten. Op het moment van schrijven hebben we nog geen besluit genomen over welke projecten dit - naast de concreet genoemde projecten - zijn.
- Verbeteren van de verkeersveiligheid op onze provinciale fietspaden door in combinatie met groot onderhoud het fietspad vergevingsgezind te maken (markering, verwijderen obstakels, etc.).
- Verbeteren verkeersveiligheid op fietsoversteken over provinciale wegen (deels in combinatie met groot onderhoud), onder andere door de aanleg van een middelgeleider zodat fietsers in twee etappen kunnen oversteken.
- Continuering inzet fietsmakelaar:
De Fietsmakelaar heeft de rol om gemeenten te ondersteunen en enthousiasmeren op het gebied van fietsbeleid.

Regulier

- Uitbreiden dashboard fietsmonitoring binnen De Staat van Groningen. Op dit dashboard wordt alle relevante data rondom het thema fiets verzameld. Uitgangspunt is dat alle data voor iedereen openbaar toegankelijk is. In september 2021 is de eerste versie van de monitor opgeleverd; de komende jaren blijven we dit dashboard uitbreiden.

Beleidsdoel Wegen

Een wegennet van voldoende kwaliteit en veiligheid

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
De onderhoudsachterstand van de wegen bedraagt niet meer dan de landelijke norm van 7-9%	9%	8%	7%	7%	7%	7%	7%

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Resultaat 2022

- Knelpunten MIT:
Investeren in Knijpsbrug, Blauwe Roos, doorfietsroute Groningen-Leek.

Resultaat 2022

- Knijpsbrug:
Op 3 februari 2021 hebben uw Staten ingestemd met het Planuitwerkings- en realisatiebesluit. Het Project Knijpsbrug e.o. bevindt zich momenteel in de realisatiefase. De verwachting is dat de werkzaamheden op de drie locaties in de zomer van 2022 zijn gerealiseerd. Hiermee zal het Project Knijpsbrug e.o. in 2022 worden afgerond.
- Blauwe Roos (rotonde Blauwestad):
Op 10 juni 2020 hebben uw Staten ingestemd met een opnamebesluit voor het project verkeersknoop aansluiting A7 Winschoten "Blauwe roos". Tevens is ingestemd met het planuitwerkingsbesluit voor de versnelling van een gedeelte van het project, een aantal infrastructurele aanpassingen aan de rotonde Blauwe roos (no-regret maatregelen). Als gevolg van de coronacrisis is er vertraging opgelopen. We verwachten hierdoor het realisatiebesluit voor deze maatregelen in de loop van 2022 aan uw Staten voor te kunnen leggen. Deze planning is gedeeld met uw Staten in de brief van 6 april 2021 (nr 2021-031714) over de gevolgen van Corona voor mobiliteitsprojecten.
- Doorfietsroute Groningen-Leek:
Op 10 juni 2020 hebben Provinciale Staten een realisatiebesluit genomen voor deze doorfietsroute. Het uitwerken van het ontwerp en het doen van onderzoeken ligt op schema. Het aanpassen van kabels en leidingen en de grondverwervingen ligt niet helemaal op schema.

Resultaat 2022-2023

- Blauwe Roos (rotonde Blauwestad):
- Bij vaststellen realisatiebesluit in 2022 wordt de uitvoering van de no-regret maatregel voorzien in 2024.
In 2023 zijn we bezig de eerste deelprojecten uit te voeren, voor de overige trajecten zijn de RO-procedures nog niet helemaal afgerond en is gestart met de grondverwervingen (afhankelijk van medewerking van grondeigenaren). Alle deeltrajecten zijn dan technisch in voorbereiding. De te starten uitvoering is afhankelijk van de grondverwerving.

- Knelpunten MIT:
Verbeteren bereikbaarheid

Resultaat 2022

- Smart Mobility:
Inmiddels zijn we bezig met de uitrol van de aanpak van Groningen Bereikbaar in de regio. Dit doen we o.a. met Groningen Seaports en in Onderdendam.
- Intelligente VRI's:

In 2022 wordt de installatie vervangen door een iVRI-ready verkeers-regelinstallatie bij de rotonde Knijsbrug, GOP Winsum en de Ring West (vijf iVRI's waarvan de oorspronkelijke automaat vervangen wordt).

Resultaat 2022-2023

- Smart Mobility:
Continueren Groningen Bereikbaar en de ervaringen die zijn opgedaan binnen Groningen Bereikbaar zoals anders roosteren, anders benutten, inzetten op fiets en OV verder uitrollen naar andere delen van de provincie.
- Intelligente VRI's:
In het BO-MIRT november 2018 is, in het kader van de landelijke aanpak smart mobility, afgesproken dat Rijk en regio's een versnelling geven aan de vervanging van conventionele verkeersregelinstallaties door nieuwe intelligente verkeersregelinstallaties, die kunnen communiceren met voertuigen, fietsers etc. Bij de vervanging van een achttal VRI's in de periode 2020-2023 zorgen we dat de nieuwe installatie in elk geval iVRI-ready is. Het daadwerkelijk toevoegen van de technische modules die communicatie met voertuigen en apps mogelijk maken is afhankelijk van de ervaringen die wij opdoen met de eerste lichting iVRI's op de Westelijke Ringweg en de Europaweg.

- Programma Mobiliteit Provincie Groningen

Resultaat 2022

Wij werken aan het vernieuwen van het provinciale Mobiliteitsbeleid: het Programma Mobiliteit. Naast dit kaderstellende beleidsstuk werken we aan het bijbehorende uitvoeringsprogramma Mobiliteit. Beide hopen we aan uw Staten voor te leggen in het voorjaar van 2022.

Resultaat 2022-2023

Bij positieve besluitvorming van Uw Staten over het Programma en Uitvoeringsprogramma Mobiliteit verschuift de aandacht al in 2022 naar:

- Start van de uitvoering van het Programma en Uitvoeringsprogramma
 - Waar voor de uitvoering extreme samenwerkingspartners van belang zijn, zorgen we voor gezamenlijke verdere uitwerking
 - Het opzetten van een permanent participatietraject om met de samenleving in contact te blijven over de uitvoering
 - Het opzetten en actief beheren van het samenwerkingsnetwerk van bedrijven, organisaties en inwoners om de koers uit het Programma actueel te houden
- Adequaat beheer en onderhoud provinciale infrastructuur.
- #### *Resultaat 2022-2023*
- Adequaat beheer en onderhoud provinciale infrastructuur. Hierbij zo efficiënt mogelijk omgaan met de beschikbare middelen waarbij verkeersveiligheid, risicosturing en integraliteit randvoorwaardelijk zijn.

Regulier

- Uitvoeren ombouw Ring Zuid Groningen;
- Uitvoeren N355;
- Uitvoeren N361;
De realisatie van herinrichting N361 Adorp is in 2019 afgerond, in het najaar van 2021 worden hier nog een aantal verbeterpunten aangepakt. De realisatie van herinrichting N361 Sauwerd wordt ook in 2021 afgerond. De realisatie van N361 Winsum staat voor in de planning de zomer 2022, daarvoor loopt op dit moment de aanbestedingsprocedure. Er bestaat voor Winsum de mogelijkheid dat vanwege grondverwerving één kruising niet eerder dan 2023 aangepakt kan worden. Dit wordt later uitgevoerd dan de genoemde planning van 2021 in het realisatiebesluit vanwege de lopende werkzaamheden in Adorp en Sauwerd, die eerst afgerond worden
- Uitvoeren Rondweg Bedum;
- Uitvoeren verkenning Ring West Groningen;
- Nemen realisatiebesluit N33-Midden; Zoals bekend is het budget van het project N33 verlaagd als gevolg van de problematiek rondom het project Aanpak Ring Zuid. Wij werken aan een stevige lobby om deze middelen via externe financiering weer aan te vullen, en gaan er daarmee vanuit dat het Rijk haar verantwoordelijkheid neemt door het project alsnog een vervolg te geven.
- Doorlopen verkenningsfase doorstroming Blauwe Roos;
- Vernieuwen Ellerhuizerbrug over het Boterdiep (N994);
- Beheer en onderhoud.

Op 30-09-2020 heeft u via voordracht 2020-042692, Mobiliteit-Beleid ingestemd met het beleidskader beheer en onderhoud. Aan de hand van dit beleidskader is het uitvoeringsprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur 2021 - 2024 opgesteld. Hierin staat welke onderdelen van de provinciale infrastructuur voor (groot) onderhoud in 2022 in aanmerking komen. Dit zijn in ieder geval de onderstaande grotere werken:

- N999 Garsthuizen - Uithuizen
- N362 Wagenborgen - Scheemda
- N366 Stadskanaal - Oomsberg
- N865 Ten Post - Overschild
- N374 Stadskanaal - Nieuw Buinen
- N378 Stadskanaal - Gasselternijveen
- Brug Roodehaan: vervangen remmingwerken en meerstoelen
- Kloosterbrug Winschoten: 30-jarlijks onderhoud beton en conserveren beweegbaar deel
- Zijlvesterbrug: 15-jarlijks onderhoud beton en conserveren beweegbaar deel

Beleidsdoel Verkeersveiligheid

Betere verkeersveiligheid in de hele provincie Groningen

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Maximaal 25 verkeersdoden in de provincie Groningen.	19	24	max. 25 ¹⁾				
Maximaal 300 ziekenhuisgewonden in de provincie Groningen.	400	395	max. 300 ¹⁾				

De definitieve realisatiegegevens komen jaarlijks in het vierde kwartaal van het daaropvolgende jaar beschikbaar. Deze gegevens zijn afkomstig van de landelijke dienst WVL. De gegevens over 2019 zijn voorlopige cijfers.

NB. Het betreft hierbij de doelstelling zoals die is opgenomen in het vigerende Beleidsplan Verkeersveiligheid Provinciale Wegen 2012-2020, dat uw Staten op 21 maart 2012 hebben vastgesteld, de streefwaarden voor de afzonderlijke jaren zijn niet gedefinieerd. Overigens hebben de streefwaarden betrekking op het grondgebied van onze provincie en niet louter op provinciale wegen.

¹⁾ Het provinciale verkeersveiligheidsbeleid wordt geactualiseerd waarbij ook rekening wordt gehouden met het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030). In dat kader zijn er landelijk afspraken gemaakt over de nieuwe ambitieuze doelstelling, de zogenaamde nulambitie. Het streven is om te werken naar nul verkeersslachtoffers in 2050, omdat elk verkeersslachtoffer er één te veel is. Wij willen samen met andere overheden en maatschappelijke partners een maximale inspanning leveren om bestaande onveilige locaties verkeersveilig te maken en daarbij risico's in kaart brengen om vervolgens in te zetten op maatregelen om die risico's te verkleinen. Tot het moment dat de actualisatie van het verkeersveiligheidsbeleid is afgerond hanteren wij nog de streefwaarden uit het vigerende Beleidsplan Verkeersveiligheid Provinciale Wegen.

In het begin van dit hoofdstuk is onder de kop Beleidskaders aangegeven dat het volgende afweegmoment voor het Beleidsplan Verkeersveiligheid Provinciale Wegen 2012-2020 wordt bepaald in het kader van het Programma Mobiliteit Provincie Groningen. Voorgesteld wordt dan ook het benoemen van indicatoren voor dit beleidsdoel in dat verband te laten plaatsvinden.

Prestaties

Prioriteiten

- Faciliteren en co-financieren gemeenten bij realiseren maatregelen voor openbare onbeveiligde spoorwegovergangen (NABO's). Dit programma loopt tot 2023. Daarnaast zijn we met Prorail in gesprek over een plan van aanpak voor de niet openbaar toegankelijke niet beveiligde overwegen;
- Actualiseren Beleidsplan Verkeersveiligheid Provinciale wegen. Dit zal onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma Mobiliteit Provincie Groningen (PMPG);
- Opstellen samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties van een regionaal uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid.

Regulier

- Vaststellen nieuw meerjaren uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid provinciale wegen (MUP) 2021-2024. Wij verwachten hierover eind 2021/begin 2022 een besluit te nemen; We kunnen dat jaar al starten met de projecten omdat de meeste hiervan zijn gekoppeld aan Groot Onderhoud, wat een deel van het MUP vult.
- Start uitvoering projecten die zijn ondergebracht in het nog vast te stellen MUP 2021-2024.
- Uitvoeren van een aantal verkeersmaatregelen in combinatie met groot onderhoud. De locaties worden bepaald nadat wij ons uitvoeringsprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur 2021 - 2024 hebben vastgesteld.
- Voor maatregelen die er op zijn gericht de verkeersveiligheid van het fietsverkeer te bevorderen verwijzen wij naar de prestaties zoals die zijn opgenomen onder het beleidsdoel Fiets.

- Om met name de gemeenten in staat te stellen om te investeren in de verkeersveiligheid van fietsers worden er, net als voorgaande jaren, ook in 2021 duVV-middelen (decentralisatie-uitkering Verkeer en Vervoer) beschikbaar gesteld voor fiets-projecten.
- Vervolgonderzoek ongevallen fietsers in samenwerking met het UMCG.
- Het rijk heeft een subsidie beschikbaar gesteld voor verkeersveiligheid N-wegen. Hieraan geven we samen met gemeenten invulling aan om gezamenlijk de verkeersveiligheid van deze wegen te vergroten.

Verkeer- en Vervoerberaad (VVB) Groningen 2022

- In VVB verband opstellen en vaststellen van de regionale uitwerking van het Nationaal Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030, het "VVB Regionaal uitvoeringsplan verkeersveiligheid 2021-2030"
- In VVB verband is het "VVB Beleidskader Verkeerseducatie 2021-2030" vastgesteld
- Uitvoeren van activiteiten zijn ondergebracht in het Werkplan 2022, zoals:
 - Voor de doelgroep basisscholen (4 t/m 12 jaar) wordt er in 2022 op ingezet leerlingen via [verkeers-educatieactiviteiten](#) activiteiten te bereiken. Te denken valt hierbij aan [lessen](#) over de dode hoek bij vrachtwagens, over omgaan met landbouwverkeer en smartphone gebruik. Bij de scholen van voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) gaat het (o.a.) om [lessen](#) over veilig uitgaan en drank/drugs in het verkeer en (groeps)gedrag in het verkeer.
 - Geven van voorlichting over snelheid, afleiding en middelengebruik in het verkeer op straat/festivals en over het veilig fietsen. De doelgroep is hier breed (18-70+). Hier wordt ingezet op het bereiken van deelnemers met [activiteiten](#) zoals: alcohol- en afleidingssimulatie, fietsclinics voor senioren en buurtacties.
 - (starten met) samenwerken met werkgevers aan een aanpak om werknemers verkeersveilig onderweg te laten zijn.
 - In het nog vast te stellen uitvoeringsprogramma Mobiliteit Provincie Groningen (PMPG) nemen we nieuwe indicatoren op ten aanzien van verkeerseducatie. Zoals gebruikelijk zullen wij u hierover informeren bij de voorjaars- en najaarsmonitor.

Beleidsdoel Vaarwegen

Een vaarwegennet van voldoende kwaliteit en veiligheid

Indicatoren

In de Nota beheer provinciale vaarwegen Groningen 2011-2020 is geen beleidshorizon opgenomen waarbinnen de knelpunten moeten worden opgelost. Dit betekent ook dat per kalenderjaar geen indicatoren zijn vastgelegd.

In het begin van dit hoofdstuk is onder de kop Beleidskaders aangegeven dat het volgende afweegmoment voor de Nota beheer provinciale vaarwegen Groningen 2011-2020 wordt bepaald in het kader van het Programma Mobiliteit Provincie Groningen. Voorgesteld wordt dan ook het benoemen van indicatoren voor dit beleidsdoel in dat verband te laten plaatsvinden.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							

Prestaties

Nieuwe prioriteit Begroting 2022

- Vervangen brugleuningen
Resultaat 2022-2023
 - De huidige brugleuningen zijn vervangen door brugleuningen met een zgn. voertuig kerende functie (net als vangrails).

Regulier

- Voorbereiden en uitvoeren damwandwerkzaamheden in het Aduarderdiep.
- Uitvoeren resterend onderhoudsbaggerwerk Winschoterdiep km 34-35,7 (conform voorstel in de Najaarsmonitor 2021 en nader onderzoek naar verdiepingsbaggerwerk).
- Voorbereiden baggerwerk in het Reitdiep.
- Voorbereiden damwandwerkzaamheden in het Winschoterdiep.
- Voorbereiden damwandwerkzaamheden in het Oude Eemskanaal.

4.2. Openbaar vervoer

Beleidsdoel OV

Een dekkend netwerk van openbaar vervoer bestaande uit HOV+-basisnet en aanvullend vervoer, van voldoende kwaliteit en veiligheid

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Klantwaardering regionaal openbaar vervoer waarvoor provincie concessie verleent (trein respectievelijk bus) ¹⁾	7,6 resp. 7,7	7,6 resp. 7,9	7,5 resp. 7,5	7,5 resp. 7,5	7,5 resp. 7,5	7,5 resp. 7,5	7,5 resp. 7,5
Landelijke waarde	7,8	7,8					
Eigen indicatoren							
Reizigersgroei HOV				86-94% tov 2019 ²⁾			
Reizigersgroei OV geheel			1% ²⁾	86-94% tov 2019 ²⁾			
- HOV: trein (reizigerskilometers)	247,5 mln.	127,9 mln.		86-94% tov 2019 ²⁾			
- HOV: bus (passagiers)	13,0 mln.	6,2 mln.		86-94% tov 2019 ²⁾			
- Overig OV (GD en KLOV) (passagiers)	13,0 mln.	6,5 mln.		86-94% tov 2019 ²⁾			
CO ₂ -uitstoot bus (2016: 125 gram) ³⁾	112 g/rkm	23,7 g/rkm	90%	15,8g/r km	90%	90%	90%
Aantal op te waarderen hubs (cumulatief) ⁴⁾	3	26	34	34	34	34	34

³⁾ Bron: OV-kantenbarometer, zie [waarstaatjeprovincie.nl](http://www.waarstaatjeprovincie.nl). De waarde van 2020 is een pre Corona meting

⁴⁾ Op basis van de aanname dat na 2021 geen contact beperkende maatregelen in het OV gelden

⁵⁾ Deze indicator heeft betrekking op een daling van de uitstoot CO₂ per reizigerskilometer. De toename vanaf 2020 wordt veroorzaakt door het laten instromen van tientallen zero-emissiebusen en het gebruik van HVO-biodiesel.

⁶⁾ De streefwaarden ten aanzien van het aantal op te waarderen, veelal gemeentelijke, hubs zijn voor de afzonderlijke jaren niet gedefinieerd. Daarom is het totale aantal te realiseren hubs in onze provincie opgevoerd. Het tempo van realisering van deze voorzieningen is in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbare financiële middelen bij zowel de provincie. Op dit moment zijn 32 hubs gerealiseerd

Bestaande prioriteiten

- **Duurzame mobiliteit:**

Verminderen van de CO₂- uitstoot, uitstoot geluid en het verbeteren van de luchtkwaliteit door overstap van fossiele naar hernieuwbare zero emissie brandstoffen, slim en groen goederenvervoer en logistiek en verdere vergroening bij de aanleg van infrastructuur. Realiseren van de afspraken uit het Klimaatakkoord.

Resultaat 2022

- Een Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL) is opgesteld en in 2022 heeft elke gemeente haar eigen Laadvisie gereed;
- Pilots op het gebied van het toepassen van duurzamere en CO₂ neutrale of besparende materialen en infrastructuur zoals Lage TemperatuursAsfalt (LTA) bij projecten met als doel bredere toepassing;
- Verdere stappen zetten ten aanzien van het verduurzamen van het eigen wagenpark van de provincie. De inzet is dat al het materieel (voertuigen/vaartuigen e.d.) dat vanaf nu wordt aangeschaft emissieloos is, tenzij op overtuigende wijze kan worden onderbouwd waarom hier voorlopig nog een uitzondering voor moet worden gemaakt (emissieloos tenzij...) .Ook willen we vervolgstappen zetten ten aanzien van het verduurzamen van het Publiek Vervoer en de eerste stappen voor lange afstandsbusen en 8-persoonsbusen;
- Het via Hive.Mobility bijdragen aan de overstap van de logistieke sector naar zero emissie vervoer van goederen via onder meer programma's voor slimme logistiek, autonoom varen en vliegen. In 2021 zijn we gestart met een verdere uitrol van ons eigen autonoom vliegen programma met zero emissie drones en vervoer van (medische) goederen als voorbeeld van zero emissie pakketbezorging voor en met de markt. De Field Labs voor Autonoom Vervoer en bouw van het eerste deel van het Hive Mobility Center gaan in 2022 ook bijdragen aan de verdere ontwikkeling samen met bedrijven en kennisinstellingen (verbonden aan Hive.Mobility)

Resultaat 2022-2023

- Het voorbereiden en begeleiden van de door de vervoerder nieuw te bestellen zero emissie treinen (waterstof-batterij) t.b.v. uitbreidingen in de dienstregeling gedurende de looptijd van de concessie als gevolg van uitbreidingen in de infrastructuur.
 - Het voorbereiden en begeleiden van het ombouwen van alle treinstellen naar ERTMS en ATO in de periode 2026-2028;
 - Opstellen, in coördinatie met de landelijke transitie op zogenaamde dieselspoorlijnen, van een concreet programma voor de transitie van alle dieseltreinen in Groningen naar zero emissie materiaal (uitvoering vanaf 2030 en uiterlijk eind 2035 bij de nieuwe treinconcessie);
 - Start van de uitvoering van de opgestelde RAL;
 - Het breder toepassen (opschalen) van de oplossingen uit de pilots voor duurzame en CO₂ neutrale of besparende materialen en infrastructuur;
 - Het breder toepassen van het verduurzamen van het eigen wagenpark op basis van de eerste pilot(s) en altijd aansluitend op logische vervangingsmomenten. Hierbij is de inzet dat al het materieel dat vanaf nu wordt aangeschaft emissieloos is, tenzij op overtuigende wijze kan worden onderbouwd waarom hier voorlopig nog een uitzondering voor moet worden gemaakt (emissieloos tenzij...)
 - Het via Hive.Mobility blijven stimuleren (en waar mogelijk ondersteunen met concrete voorbeelden) van de overstap van de logistieke sector naar zero emissie goederenvervoer onder meer via programma's voor slimme logistiek, autonoom vliegen en varen. En ook op de Hubs zijn goede combinaties mogelijk voor verschillende vormen van zero emissie goederenvervoer.
- Het (via participatie in Hive.Mobility (voorheen genoemd Mobility Innovation Center) duurzaam borgen van kennis en ervaringen op het gebied van slimme en groene mobiliteit in Noord-Nederland en uitdragen van onze koploperspositie op dit vlak

Resultaat 2022

- Het vanuit de provincie bijdragen aan het voortzetten en uitbreiden van de werkzaamheden van Hive.Mobility inclusief de start van de bouw van de eerste delen van het Hive mobility Center aan de hand van het met de medewerkers en de partners van hive.mobility opgestelde jaarplan 2022 op basis van het Koersdocument voor vier jaar. Daarbij gaat het naast de bouw

van het Hive Mobility Center onder meer om het realiseren van nieuwe en bestaande partnerinitiatieven op basis van de gezamenlijke innovatieagenda, het organiseren van events, het bundelen van de kennis en ervaringen, het uitdragen van onze koplopers positie en het verbreden van de netwerkorganisatie met nieuwe partners. De ambitie van Hive.Mobility is om in 2022 onder andere de volgende pilots en activiteiten uit te voeren:

- Uitbreiden testen met en het ontwikkelen van autonome techniek met een autonoom rijdende Renault Twizy en andere voertuigen binnen het Fieldlab Autonoom Vervoer op de weg als onderdeel van het Hive Mobility Center;
- Autonoom vliegen op waterstof met zwaardere (medische) pakketten en het verder ontwikkelen van de autonome techniek (ATO) in de treinen en op het water gekoppeld aan de Autonoom Vervoer Fieldlabs
- Het programma van eisen is gereed voor de eerste onderdelen van het Hive Mobility Center, zodat voor het eind van het jaar de bouw gestart kan worden. Het Hive Mobility Center wordt het voorportaal voor alle bestaande en nieuwe initiatieven op het gebied van slimme en groene mobiliteit in onze regio. Een praktijklocatie voor proeven en projecten, een plek waar MKB'ers hun voertuigen en ideeën kwijt kunnen, studenten en werknemers worden opgeleid en omgeschoold en mensen de mobiliteit van de toekomst kunnen ervaren.

Resultaat 2022-2023

- Het bijdragen vanuit de provincie aan het realiseren van de met de partners gezamenlijk benoemde onderdelen uit het opgestelde Koersdocument Hive.Mobility. Daarbij gaat het onder meer om de hierboven onder 'Resultaat 2021' benoemde onderdelen en het verder uitbouwen van het Hive Mobility Center
- Deltaplan van en voor het Noorden
Samen met de provincies Drenthe, Fryslân en de gemeenten Groningen, Assen, Emmen en Leeuwarden zijn 'de bouwstenen voor het Deltaplan' opgesteld. Deze bouwstenen worden uitgewerkt tot een Deltaplan

Resultaat 2022

- In 2022 is het validatieonderzoek van de bouwstenen voor het Deltaplan uitgevoerd. Dit onderzoek wordt gedaan in opdracht van de SNN-partijen, provincie Flevoland en de ministeries van IenW, EZK en BZK. Het doel van dit onderzoek is om de ruimtelijke en sociaal economische effecten van de bouwstenen van het Deltaplan te toetsen.

Resultaat 2022-2023

- Samen met de partijen, die werken aan het Deltaplan, worden op basis van het validatieonderzoek de vervolgstappen bepaald. De inzet van het Rijk is afhankelijk van het nieuwe regeerakkoord. Mogelijke vervolgstappen zijn het opstellen van een financieringsstrategie en het maken van afspraken over het vervolg van het Deltaplan binnen de aanpak van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Voor de financieringsstrategie worden de mogelijkheden van Europese fondsen, nationale fondsen en eigen middelen inzichtelijk gemaakt.
- Een van de bouwstenen binnen het Deltaplan is het verbeteren van het bestaande spoortraject Groningen-Amsterdam-Zuid. Hierover blijven we met het Rijk in gesprek en zetten we in op het maken van afspraken met het Rijk. Onze inzet daarbij is het realiseren van reistijdverkortingen, frequentieverhoging en het verbeteren van de robuustheid van dit traject.

Prioriteit heeft verder het behalen van een systemsprong in het basisnetwerk OV en de verdere ontwikkeling van het Publiek Vervoer als laagdrempelig openbaar vervoer vanaf elke voordeur.

Regulier

- Werken aan de realisatie van:
project Groningen Spoorzone;
project reactivering spoorverbinding Veendam-Stadskanaal;
project fase1 kwaliteitsverbetering van de spoorlijn Groningen-Bremen (Wunderline);

Autonoom vervoer

- Uitbreiden van de testen met autonoom vervoer op de weg vanuit het Fieldlab hiervoor, waaronder het verder testen met besturing op afstand, zodra nieuwe landelijke wetgeving dat toestaat, het digitale rijbewijs, inductief laden, koppeling met busremises en goederenvervoer en het testen met hogere snelheden in iets drukker ruraal gebied, als benodigde stappen op weg naar opschaling en bredere toepassing overal in de provincie;

- Inzetten op verdere participatie via het Hive Mobility Center en specifiek het daaraan gekoppelde Fieldlab voor autonoom vervoer van gemeenten, kennisinstellingen en private partijen bij de opschaling van de testfase van autonoom vervoer op weg naar bredere toepassing in de praktijk;
- Het autonoom vervoer programma op het spoor, op het water en in de lucht (drones) voortzetten en uitbreiden mede dankzij de NPG bijdrage aan de Fieldlabs voor deze modaliteiten waarbij wordt samengewerkt met de provincies Drenthe en Fryslân en via Hive.Mobility met veel andere publieke en private partijen, waaronder kennisinstellingen en waarbij net als op de weg naast personenvervoer ook gekeken wordt naar de mogelijkheden voor koppeling met goederenvervoer en toegewerkt wordt naar opschaling en bredere toepassing in de dagelijkse praktijk
- Verder verstevigen en uitdragen van de unieke positie van Noord-Nederland binnen Europa als dé regio op het gebied van autonoom vervoer;
- Met de partners van Hive.Mobility en @north organiseren van minimaal één 'event' per jaar op het gebied van autonoom vervoer in Noord-Nederland ten behoeve van het delen van kennis en ervaringen met andere regio's in Nederland en Europa.

Ketenmobiliteit en hubs en

- Afronden van de uitrol van de laatste (basis)voorzieningen op alle hubs. ;
- Opwaarderen van hubs. Het gaat hierbij om herinrichting van een aantal hubs om de kwaliteit van het gehele knooppunt te vergroten. Ook wordt er ingezet op het plaatsen van een toilet op een aantal hubs, het bieden van deelmobiliteit zoals deelfietsen of deelauto's en op koppeling met bestaande wandel- en fietsroutes van en naar de hubs. We dragen -gezamenlijk met de gemeenten- bij aan de ontwikkeling van meer publiek vervoer en meer hubtaxi's die op hubs halteren en dragen zorg voor bijbehorende voorzieningen zoals wachtruimtes. Ook worden hubs ingericht als overslagpunt voor pakketlevering, van vrachtwagen naar bezorgfiets en worden er pakketkluizen geplaatst voor particulieren en bedrijven. Ook wordt de verbinding gelegd met energietransitie, (De ambitie en inzet is zo veel mogelijk hubs op te waarderen. We zijn daarbij afhankelijk van gemeenten als beheerder van de hubs);
- Uitrol brede communicatie en marketing campagne over hubs. Dit als onderdeel van een brede campagne om (potentiële) reizigers, na afloop van Covid-19, weer terug te krijgen in het Openbaar Vervoer en de bekendheid van Hubs en de Hub-taxi te vergroten.

Bijdrage verbonden partij OV-bureau Groningen Drenthe aan beleidsdoel

- Tijdens de vergadering van Provinciale Staten van 30 juni 2021 is besloten geen zienswijze in te dienen met betrekking tot de ontwerpbegroting 2022 van het OV-bureau Groningen Drenthe zoals bijgevoegd was bij de voordracht van dit besluit. De ontwerpbegroting van het OV bureau 2022 is ongewijzigd door het AB van het OV-bureau vastgesteld. Gelet op de roerige tijd a.g.v. corona en de effecten daarvan op de reizigersaantallen en daardoor de financiële situatie wil het DB van het OV-bureau nog in 2021 een geactualiseerde begroting 2022 in procedure brengen gebaseerd op de laatste inzichten van dat moment.
- Uitrollen van een brede campagne om (potentiële) reizigers, na afloop van Covid-19, weer terug te krijgen in het Openbaar Vervoer en de bekendheid van Hubs en de Hub-taxi te vergroten.
- Door het rijk is een vorm van beschikbaarheidsvergoeding OV toegezegd voor 2022 tot en met eind augustus. De uitwerking hiervan is nog niet bekend en volgt nog.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	226.375	197.285	226.397	213.637	199.218	135.187	774.440
Baten	95.355	62.349	73.296	65.913	48.704	14.816	202.729
Saldo lasten en baten	131.020	134.936	153.101	147.725	150.514	120.372	571.712
Reservemutaties							
Toevoegingen	24.352	9.831	4.413	4.072	3.128	1.494	13.107
Onttrekkingen	53.189	34.799	44.184	36.271	38.307	6.030	124.792
Saldo reservemutaties	-28.837	-24.968	-39.770	-32.199	-35.179	-4.536	-111.685
Saldo na reservemutaties	102.183	109.968	113.331	115.526	115.335	115.835	460.027

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	109.968	113.331	115.526	115.335	115.835
Vershil t.o.v. voorgaand jaar		3.363	2.195	-191	500
Verklaring					
1. (Re)constructie w egen en fietspaden - m.n. w i j z i g i n g f a s e r i n g (2020-2021), kapitaallasten, CA 19-23		-423	253	-394	205
2. Onderhoud en beheer w egen en fietspaden - afloop man.contract		0	6	0	-1.155
3. (Re)constructie w aterw egen - m.n. baggerw erk Reitdiep (fasering 2021 e.v.) en lapitaallasten		874	790	100	-1.122
4. Kunstw erken provinciale vaarw egen - Brugleuningen BG22		744	-8	-758	36
5. Diensten voor derden Hoofdvaarw egen - m.n. accres lasten versus accres bijdrage Rijk (2021 e.v.)		311	-140	-146	-153
6. Mobiliteitsbeleid algemeen - m.n. bestedingsplan VV 2021,erschikking 2020/2021, CA 19-23		3.648	1.322	-1.420	-7.092
7. Collectief personenvervoer - m.n. bestedingsplan VV 2021,erschikking 2020-2021		-2.569	-900	1.516	8.812
8. Apparaatskosten - w i j z i g i n g verw achte inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		672	831	866	903
9. Overig - m.n. verkeersmanagement, onderh. en beheer vaarw egen, kunstw erken prov. vaarw egen, diensten voor derden vaarw egen		105	42	46	65

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
4.1. Infrastructuur					
A. Prioriteiten					
1. Fietsstrategie 2020-2023 (€ 28 miljoen):					
a. investeringen (80% afschrijvingen)		20	324	424	768
b. overig (incl. AKP)	2.303	1.227			3.530
2. Knelpunten MIT:					
a. investeringen (afschrijvingen)		152	152	152	455
b. overig	867	867			1.733
3. Nieuw e MIT investeringen 2021-2030 (afschrijvingen)			233	233	466
4. Duurzaam borgen kennis/ervaring slimme en groene mobiliteit in N-NL	135	113			248
5. Adequaat beheer en onderhoud provinciale infrastructuur	1.330	1.340	1.340		4.010
6. Brugleuningen (BG22)	750	750			1.500
subotaal	5.385	4.468	2.049	809	12.710
B. Reguliere activiteiten ¹⁾	83.877	80.326	79.498	46.375	290.077
Totaal lasten 4.1 Infrastructuur	89.262	84.794	81.547	47.184	302.787
4.2. Openbaar vervoer					
A. Prioriteiten					
1. Regionaal Mobiliteitsplan incl. beleid Slim en Groene mobiliteit (AKP)	250	250			500
2. Openbaar vervoerconcessies en corona (€ 1,6 mio in risicoparagraaf)					
subotaal	250	250	0	0	500
B. Reguliere activiteiten	136.886	128.593	117.672	88.003	471.153
Totaal lasten 4.2. Openbaar vervoer	137.136	128.843	117.672	88.003	471.653
Totaal lasten programma 4. Bereikbaarheid	226.397	213.637	199.218	135.187	774.440

Bedragen x € 1.000

1) Inclusief areaaluitbreiding ingang van 2020 (€ 77,2). Zie Kadernota 2020-2024, bladzijde 15

5. Economie

5. Economie

Inleiding

Economie en arbeidsmarkt

Het provinciaal economisch stimuleringsbeleid heeft als doel het realiseren van een versterkte duurzame groei van economie en werkgelegenheid. Het streven is een optimaal vestigingsklimaat in onze provincie voor biobased en circulaire industriebedrijven, waarbij er voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar is. Naast de harde fysieke elementen van het vestigingsklimaat als bedrijventerreinen, havens en infrastructuur zijn ook componenten als cultuur, woonmilieu, leefbaarheid, arbeidspotentieel en natuur van belang.

Het concept van een geïntegreerd industriecluster Eemsdelta waar grondstoffen en energie worden uitgewisseld wordt verder versterkt. Samen met onder andere partners uit de financiële sector werken we aan het verbeteren van de toegang tot kapitaal in onze provincie.

Verduurzaming Industrie

Hierbij zetten wij in op het versterken en stimuleren van bedrijven via innovatie en vergroening. We willen dit bereiken door een samenhangende inzet op de grondstoffentransitie (waterstof, biobased, circulair, CO2 hergebruik), energie-innovatie (bijvoorbeeld: waterstof project HEAVENN, elektrificatie, systeemintegratie (integratie van productieketens) en digitalisering. We willen een innovatie-ecosysteem creëren met een cultuur van intensieve samenwerking tussen regionale onderwijs- en kennisinstellingen en de industrie op het gebied van groene of circulaire grondstoffen, "intermediate chemicals" en polymeren en materialen. Wij versnellen de transitie naar een circulaire economie. Hiervoor wordt er intensief samengewerkt met provincies Friesland en Drenthe.

Digitalisering

Hierbij zetten wij in op het verder digitaliseren van het brede MKB en onze industrie. Hierdoor wordt innovatie aangejaagd, de concurrentiepositie verstevigd en blijft zoveel mogelijk werkgelegenheid behouden. Met verschillende partners (Ministerie EZK, NOM, Kennisinstellingen) creëren wij nieuwe samenwerkingsverbanden.

Arbeidsmarkt

Wij zetten in op het verder optimaliseren van de arbeidsmarkt. Continue scholing is zowel belangrijk voor werknemers en werkzoekenden. De aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt is nodig om meer mensen een kans te geven. Wij hebben oog voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij werken wij samen met onze partners (Gemeenten, UWV, Bedrijfsleven, Kennisinstellingen)

Recreatie en Toerisme

In onze vergadering van 23 juni 2020 hebben wij de startnotitie voor het toekomstig toerismebeleid vastgesteld. Eind 2020 zijn de doelen uit de startnotitie uitgewerkt in de Visie Vrijtijdseconomie provincie Groningen 2021-2030. Deze Visie is op 3 februari door uw Staten vastgesteld. Op 29 juni 2021 hebben wij het bijbehorende Uitvoeringsprogramma voor de jaren 2021-2023 vastgesteld waarin wij aangeven hoe en met wie wij de doelen willen bereiken. In de uitvoeringsfase van dit programma, welke inmiddels gestart is, zoeken wij koppelkansen met verschillende andere beleidsvelden.

(Inter)nationale lobby en samenwerking

Internationale samenwerking

De provincie Groningen wil opgaven realiseren die ertoe doen, in een wereld waarin we te maken hebben met de transitie van de landbouw, de energietransitie en de digitale transitie. Dit zijn transities die wereldwijd aan de orde zijn, maar die we ook dagelijks tegenkomen in onze eigen omgeving. We zijn ons ervan bewust dat we verder moeten kijken dan onze provinciegrenzen, als we deze opgaven succesvol willen omarmen. In het kader van internationalisering wordt op verschillende manieren bijgedragen aan het bereiken van de provinciale doelstellingen per thema (mobiliteit, energietransitie, economie en arbeidsmarkt, landbouw en klimaatadaptatie). Internationalisering is daarmee een middel dat bij kan dragen aan het bereiken van onze provinciale doelstellingen.

Door een lobby, waarbij de juiste inhoud en het benutten van het juiste netwerk op elkaar zijn afgestemd, wordt de kans op een succesvolle beïnvloeding van Europese regelgeving, en het verkrijgen van Europees middelen vergroot. Daarnaast dragen we ook bij aan het boeken van concrete resultaten. Via onze internationale netwerken leveren we een bijdrage aan de werkgelegenheid, door duurzame bedrijven zich in onze provincie te laten vestigen, brengen we grensoverschrijdende bereikbaarheid een stap dichterbij, zetten we onze contacten in om een internationaal kennisnetwerk te bouwen op het gebied van klimaatadaptatie, voeren we de lobby om een digital hub te realiseren in onze regio en zetten we in op een actieve rol bij de implementatie van de *farm to fork* strategie en de uitwerking van de regelgeving in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

De komende jaren wordt verder gebouwd aan een sterke noordelijke grensregio. Een sterke noordelijke grensregio creëert immers meer impact bij het aanpakken van bovengenoemde Europese en mondiale transitie. Daarnaast is de kans groter dat met het creëren van een noordelijke grensregio, een evenwichtig gebruikte Noordzee(regio), en daarmee de realisatie van onze ambities met betrekking tot wind op zee en waterstof, dichterbij komen.

Doelenboom

Programmadool

Stimuleren van (groene) werkgelegenheid en terugdringen van de hoge werkloosheid
Een sterke toeristisch-recreatieve sector die bijdraagt aan werkgelegenheid en het voorzieningenniveau in Stad en Ommeland

Deelprogramma

Economie en werkgelegenheid

Vrijtijdseconomie

(Inter)nationale lobby en samenwerking

Middelen

€ 101,3 miljoen

€ 6,8 miljoen

€ 2,3 miljoen

Beleidsdoelen

Versterken en stimuleren van bedrijven via innovatie en vergroening

Verbeteren van de balans arbeidsmarkt en bevorderen van participatie

Vergroten van de aantrekkelijkheid voor bedrijven, instellingen, werknemers

Betere benutting van de toeristisch-recreatieve potentie door het aantrekken van meer bezoekers, waardoor de toeristische bestedingen en de werkgelegenheid toenemen

Versterken van het internationaal economisch profiel en internationale kennisuitwisseling

Indicatoren

Aantal (niet specifiek groene) banen wo/hbo/mbo per jaar 2022 en 2023: 200
Bedrag aan uitgelokte investeringen per jaar 2022 en 2024: € 68 miljoen
Aantal ondersteunde bedrijven aan regelingen per jaar 2022 en 2023: 110

% bruto-arbeidsparticipatie in de provincie Groningen
2022: 68,8% t.o.v. totale beroepsbevolking 70,8%
2023: 68,8% t.o.v. totale beroepsbevolking 70,8%
Groeï werkgelegenheid 2022: -0,1% (NL: 0,5%)
2023: -0,1% (NL: 0,5%)
Regionale component in de werkloosheid 2022: 1,0%
2023: 1,0%

Groeï BRP, incl. aardgas 2022: -2,0% (landelijk: 1,4%)
Groeï BRP, excl. aardgas 2022: 1,4%
2023: 1,4%
Aantal startende bedrijven per jaar 2022 en 2023: 5.000

Groeï aantal toeristische overnachtingen: %GR>%NL
Groeï aantal banen in toeristisch-recreatieve sector: %GR>%NL
Ontwikkeling aantal bedragen in vrijetijdssector: %GR>%NL

Aantal ondersteunende bedrijven aan Groninger ondernemersregeling (export): 2022: 25
Aantal deelnemende mkb-bedrijven aan innovatieve grensoverschrijdende trajecten: 2022: n.t.b.
Omvang Europese en nationale subsidies 2022: € 60 miljoen

Relaties met andere (deel)programma's

2. Milieu
4. Bereikbaarheid
5.2 Recreatie en toerisme
6.1 Cultuur
8.1 Bedrijfsvoering

2. Milieu
4. Bereikbaarheid
5.2 Recreatie en toerisme
6.1 Cultuur

2. Milieu
4. Bereikbaarheid
5.2 Recreatie en toerisme
6.1 Cultuur

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
4. Bereikbaarheid
6.1 Cultuur
6.2 Erfgoed en archeologie
6.4 Leefbaarheid

Alle programma's

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Kadernota Groningen@Work, programma Economie en Arbeidsmarkt 2020-2023	2023
Startnotitie toerisme 2021-2030 (vooruitlopend op Visie Vrijetijdseconomie provincie Groningen 2021-2030)	nader te bepalen
Beleidsprogramma 'Internationalisering provincie Groningen 2020-2023	2023
Groningen@Work, Uitvoeringsprogramma 2020-2023	2023
Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie 2021-2023	2023
Strategische Visie Vrijetijdseconomie	2030

5.1. Economie en werkgelegenheid

Beleidsdoel Innovatie bedrijven

Versterken en stimuleren van bedrijven via innovatie en vergroening

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Aantal (niet specifiek groene) banen, wo/hbo/mbo (RIG/lenD/GO)	471	121	200	200	200	n.t.b.	n.t.b.
Bedrag aan uitgelokte investeringen (RIG/lenD)	€ 431 mln.	€ 431 mln.	€ 68 mln.	€ 68 mln.	€ 68 mln.	n.t.b.	n.t.b.
Aantal ondersteunde bedrijven aan regelingen (RIG/lenD/GO, excl. export)	110	110	190	110	110	n.t.b.	n.t.b.

In deze tabel zijn de indicatoren en streefwaarden opgenomen zoals aangegeven in [Uitvoeringsprogramma Groningen@Work 2020-2023](#). Het uitvoeringsprogramma is op 20 november 2020 vastgesteld en op 17 februari 2021 door Provinciale Staten behandeld.

Het Uitvoeringsprogramma Groningen@Work loopt t/m 2023. Kolommen streefwaarden 2024 en 2025 zijn daarom in gevuld met n.t.b.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Toekomstbestendige bedrijven met de nadruk op de sectoren Chemie (incl. waterstof) en Digitalisering en zorg dragen voor een goede aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt:

- Programma Economie en Arbeidsmarkt 2020-2023
Resultaat 2022
 - Uitvoeren Uitvoeringsprogramma Groningen@Work, onderdeel Verduurzaming industrie.*Resultaat 2022-2023*
 - Uitvoeringsprogramma Groningen@Work is uitgevoerd, ambities zijn behaald.
 - Een toekomstbestendig en inclusieve economie met perspectief op werk voor alle Groningers, dit in nauwe samenwerking met bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen.
- Circulaire Economie (CE)
 Binnen de provincie Groningen heerst de ambitie om de transitie naar een circulaire economie te faciliteren en daardoor te versnellen. Om voldoende massa te bereiken wordt intensief samengewerkt met provincies Friesland en Drenthe. Gezamenlijk hebben we de ambitie om dé circulaire regio van Europa te worden. Met deze reputatie hopen we nieuwe circulaire en innovatieve bedrijven aan te trekken en innovatie te stimuleren bij reeds gevestigde bedrijven.
Resultaat 2022
 - Continuering uitvoering iconprojecten Bouw, Circulair Inkopen en Aanbesteden, Kunststoffen en Landbouw;*Resultaat 2022-2023*
 - Uitbreiding CE-initiatieven in sleutelsectoren Landbouw, Bouw, Kunststoffen en op het gebied van Inkoop.
 - Profilering van Groningen/Noord-Nederland als dé Circulaire Regio van Europa.
 - Versterkte samenwerking tussen provincies Groningen, Fryslân en Drenthe.

Afhankelijkheden:

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van de factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan derde partijen die de projecten aandragen en uitvoeren. Daarnaast hangt de samenwerking met Fryslân en Drenthe af van de voorkeuren en samenwerkingsbereidheid die binnen deze provincies gelden.

- **Verduurzaming industrie**

Het verduurzamen van de industrie loopt langs vijf actielijnen: branding en acquisitie, een optimaal Investeringsklimaat, het versterken van het innovatie-ecosysteem, systeemintegratie en internationale samenwerking. De actielijnen versterken van het innovatie-ecosysteem en systeem integratie dragen bij aan het beleidsdoel Innovatie bedrijven.

Resultaat 2022

- Continuering uitvoering van de Suikeragenda en uitvoeringsprogramma;
- Verdere versterking van samenwerking met en tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen;
- Een eiwitcoalitie in Groningen/Noord-Nederland opgezet vanuit de agro-industrie en de provincie. De focus ligt op de verwaardiging van eiwitten voor de voedings- en voederindustrie. Hier ligt ook een belangrijk raakvlak met het landbouwbeleid in onze provincie. svp onderwerp voortaan onder beleidsdoel Innovatie landbouw. Hier verwijzing opnemen naar Innovatie landbouw.
- Realiseren van het Chemport Innovation Centre;
- Een verkenning bij bedrijven digitalisering/procesindustrie /energie-efficiency;
- Investeringsplan voor proceswater Delfzijl;
- Gebiedsontwikkeling industrieterrein Oosterhorn.

Resultaat 2022-2023

- Investeringsplannen infrastructuur industrie in uitvoering;
- Een verkenning van de mogelijkheden om de infrastructuur voor het transport van energie, waterstof, grondstoffen en industriewater te versterken en samen met partners daarvoor investeringsplannen te ontwikkelen.
- Realisatie strategisch plan chemport.

Afhankelijkheden:

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van die factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan invloeden van buitenaf zoals de economische gevolgen van de coronacrisis voor de industrie, internationale handelsconflicten en afhankelijkheden van noordelijke bedrijfsvestigingen ten opzichte van hoofdkantoren die elders gevestigd zijn.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025 (jaarschijven 2022-2023) en Begroting 2022 (jaarschijf 2024)

Provinciale meefinanciering (cofinanciering JTF)

- inzetten van provinciale meefinanciering bij projecten in het kader van Just Transition Fund.

JTF is een nieuw Europees fonds voor gebieden die het zwaarst worden getroffen door de overgang naar een groene economie. Dit programma start in 2022. Het hoofddoel van het JTF is regio's in staat te stellen om te gaan met de sociale, economische en milieueffecten van de transitie naar een klimaat neutraal Europa in 2050. Groningen is een van de gebieden die in aanmerking komen voor JTF middelen

Om gebruik te kunnen maken van Europese programma's is regionale cofinanciering nodig. Het JTF-programma is min of meer vergelijkbaar met het EFRO-programma. Ervaringscijfers laten zien dat bij het afgelopen EFRO-programma (2014-2020) voor iedere 5 euro uit het EFRO-programma er 1 euro aan provinciale cofinanciering nodig is. De overige cofinanciering komt van bedrijven, kennisinstellingen en andere overheden.

Regulier

- Uitvoeren projecten op het gebied van inzet van suiker en eiwitten en waterstof als grondstof

Beleidsdoel Arbeidsmarkt

Verbeteren van de balans arbeidsmarkt en bevorderen van participatie

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
% bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) t.o.v. de totale beroepsbevolking in de leeftijd van 15-75 jaar (conform CBS-definitie) ¹⁾	68,1%	68,1%	68,8%	68,8%	68,8%	n.t.b.	n.t.b.
Landelijke waarde	71,2%	71,1%	70,8%	70,8%	70,8%	n.t.b.	
Eigen indicatoren							
Jaarlijkse groei werkgelegenheid Groningen (GR) t.o.v. Nederland (NL) ²⁾	GR: 2,1% NL: 2,5%	GR: n.n.b. NL: n.n.b.	GR: 2,4% NL: 3,4%	GR: -0,1% NL: 0,5%	GR: -0,1% NL: 0,5%	n.t.b. n.t.b.	n.t.b.
Regionale component in de werkloosheid (verschil nationale en Groninger werkloosheid) ²⁾	1,0%	0,7%	1,5%	1,0%	1,0%	n.t.b.	n.t.b.

⁷⁾ Bron: LISA/CBS, zie waarstaatjeprovincie.nl.

⁸⁾ Bron realisatie: CBS. Bron prognoses: NOA 2020 (2022-2024: gemiddeld jaarlijkse ontwikkeling)

In deze tabel zijn de indicatoren en streefwaarden opgenomen zoals aangegeven in [Uitvoeringsprogramma Groningen@Work 2020-2023](#). Het uitvoeringsprogramma is op 20 november 2020 vastgesteld en op 17 februari 2021 door Provinciale Staten behandeld.

Het Uitvoeringsprogramma Groningen@Work loopt t/m 2023. Kolommen streefwaarden 2024 en 2025 zijn daarom in gevuld met n.t.b.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Toekomstbestendige bedrijven met de nadruk op de sectoren Chemie (incl. waterstof) en Digitalisering en zorg dragen voor een goede aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt

- Programma Economie en Arbeidsmarkt 2020-2023
Resultaat 2022
 - Uitvoeren Uitvoeringsprogramma Groningen@Work, onderdeel Wendbare arbeidsmarkt.
- *Resultaat 2022-2023*
 - Nieuwe Uitvoeringsprogramma Groningen@Work is uitgevoerd, ambities zijn behaald;
 - Een toekomstbestendig en inclusieve economie met perspectief op werk voor alle Groningers, dit in nauwe samenwerking met bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen;
- Arbeidsmarkt:
Met ons arbeidsmarktbeleid zetten we in op de volgende drie actielijnen:
 - Scholing, leven lang ontwikkelen
 - Uitvoering van (scholings)activiteiten in het kader van een leven lang ontwikkelen en oplossen van krapte op de arbeidsmarkt;
 - Stimuleren van de leercultuur bij bedrijven in de regio;
 - Het versterken van de (individuele) leercultuur van werkenden en werkzoekenden in de regio.
 - Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt
 - Versterken van de structuur van de werkgelegenheid en het verbeteren van de aansluiting tussen vraag en aanbod.
 - Vergroten kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt
 - Extra inzet op scholing voor de procesindustrie, energie, zorg, vrijetijdseconomie en bouw;

- Perspectief voor Oost-Groningen via de regiodeal Oost-Groningen;
- Uitbreiden van het initiatief Kansrijke Leerweg en aansluiting van initiatieven bij het 1000-banenplan.

Resultaat 2022

In 2022 zullen wij activiteiten verrichten op het gebied van

- Scholing, leven lang ontwikkelen
- Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt
- Vergroten kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Resultaat 2022-2023

- Passende werkgelegenheid in de provincie;
- Betere aansluiting vraag en aanbod op de arbeidsmarkt
- Een wendbare arbeidsmarkt/een goed gekwalificeerde beroepsbevolking die in staat is in te spelen op veranderende behoeften.

Afhankelijkheden:

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van die factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan de gevolgen van de coronacrisis. Daarnaast werken we bij de uitvoering van de actielijnen samen met andere partijen, waaronder Werk in Zicht, het samenwerkingsverband van gemeenten, UWV en SW-bedrijven. De provinciale rol verschilt per activiteit (onder andere faciliterend, verbindend, initiërend).

Regulier

N.v.t.

Beleidsdoel Vestigingsklimaat

Vergroten van de aantrekkelijkheid voor bedrijven, instellingen en werknemers.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Groei bruto regionaal product (BRP), inclusief aardgas ¹⁾	-1,4% ²⁾	n.n.b. ³⁾	-2,0%	-2,0%	-2,0%	n.t.b.	n.t.b.
Landelijke waarde	1,7% ²⁾	n.n.b. ³⁾	1,4%	1,4%	1,4%	n.t.b.	
Eigen indicatoren							
Aantal startende bedrijven	5.947	6.463	5.000	5.000	5.000	n.t.b.	n.t.b.
Groei bruto regionaal product (BRP), exclusief aardgas	1,1% ²⁾	n.n.b. ³⁾	1,6%	1,4%	1,4%	n.t.b.	n.t.b.

⁹⁾ Bron: CBS, zie [waarschaatje-provincie.nl](http://www.waarschaatje-provincie.nl).

¹⁰⁾ Dit zijn voorlopige cijfers. Definitieve cijfers 2019 verschijnen eind 2021.

¹¹⁾ Voorlopige cijfers 2020 zijn beschikbaar in het najaar van 2021.

In deze tabel zijn de indicatoren en streefwaarden opgenomen zoals aangegeven in [Uitvoeringsprogramma Groningen@Work 2020-2023](#). Het uitvoeringsprogramma is op 20 november 2020 vastgesteld en op 17 februari 2021 door Provinciale Staten behandeld.

Het Uitvoeringsprogramma Groningen@Work loopt t/m 2023. Kolommen streefwaarden 2024 en 2025 zijn daarom in gevuld met n.t.b.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Toekomstbestendige bedrijven met de nadruk op de sectoren Chemie (incl. waterstof) en Digitalisering en zorg dragen voor een goede aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt

- Programma Economie en Arbeidsmarkt 2020-2023

Resultaat 2022

- Uitvoeren Uitvoeringsprogramma Groningen@Work, onderdeel Digitalisering;
- Programma toekomstbestendige economie in het kader van het NPG.
- Vestiging van één of twee nieuwe groene chemie of circulaire industriebedrijven.
- Mee uitvoeren van het strategisch plan Chemport 2020-2023, gericht op het acquisitie van nieuwe duurzame industriebedrijven, business development bij bestaande bedrijven, versterken van het innovatie ecosysteem en verbeteren van de aansluiting met de arbeidsmarkt.

Resultaat 2022-2023

- Uitvoeringsprogramma Groningen@Work 2020-2023 is uitgevoerd, ambities zijn behaald;
- Een toekomstbestendig en inclusieve economie met perspectief op werk voor alle Groningers, dit in nauwe samenwerking met bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen.

Resultaten/afhankelijkheid

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van die factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan invloeden van buitenaf zoals de economische gevolgen van de coronacrisis voor de industrie, internationale handelsconflicten en afhankelijkheden van noordelijke bedrijfsvestigingen ten opzichte van hoofdkantoren die elders gevestigd zijn.

- Digitalisering:
Resultaat 2022
 - Snel internet: uitvoering subsidieregeling Snel Internet Groningen*Resultaat 2022-2023*
 - Digitaliseringsparagraaf Groningen@Work is uitgevoerd.
 - digitale bereikbaarheid in Stad en Ommeland.
 - Positionering provincie Groningen als innovatieve en aantrekkelijke regio voor digitale start-ups;
 - Uitvoering Subsidieregeling Snel Internet Groningen;
 - Digitalisering biedt kansen en waar mogelijk oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen.
 - Realisatie uitvoeringsagenda digitaliseringsstrategie.
- Acquisitie:
Resultaat 2022
 - Diverse acquisitiebezoeken aan buitenlandse bedrijven, met name geconcentreerd rondom de thema's vergroening en digitalisering.*Resultaat 2022-2023*
 - Diverse acquisitiebezoeken, met als resultaat minimaal vijf concrete leads voor buitenlandse ondernemingen die zich hier willen vestigen;
 - Aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Meer inzetten op regelingen en fondsen, het Rijk en Europa:

- Regelingen en fondsen, het Rijk en Europa
Resultaat 2022
 - Europese en rijksfondsen worden ingezet voor scholing, omscholing en bijscholing en voor de energie- en industrietransitie. Er wordt meer ingezet op revolverende fondsen, minder op subsidies.*Resultaat 2022-2023*
 - Optimaal gebruik van Europese en rijksfondsen. Maximale inzet van revolverende fondsen, in plaats van subsidies.

Resultaten/afhankelijkheid

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van die factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan derde partijen die de projecten aandragen en uitvoeren en aan invloeden van buitenaf zoals de economische gevolgen van de coronacrisis voor de industrie.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025

Professionalisering acquisitie en lobby

Voor de professionalisering van de (inter)nationale lobby en de acquisitie is een bedrag van € 1,25 miljoen beschikbaar gesteld. Deze middelen hebben we nodig om nationaal en internationaal een effectievere lobby te kunnen voeren en duurzame relaties op te bouwen en zo een bijdrage te leveren aan de energietransitie, slimme en groene mobiliteit, verduurzaming van de landbouw, vergroening van de industrie en meer werkgelegenheid te creëren.

Op verzoek van DT/GS is een evaluatie van het proces van de RHDHV uitgevoerd en zijn aanbevelingen gedaan. Op basis van de evaluatie en aanbevelingen is door PPM/ECP een voorstel geschreven voor een meer robuuste en toekomstbestendig proces (indachtig de organisatieontwikkeling) met als doel meer leads te kunnen verzilveren die bijdragen aan drie beleidsdoelstellingen:

- creëren van meer werkgelegenheid
- bijdragen aan vergroening van de industrie
- bijdragen aan energietransitie

Voor het onderdeel lobby zie 5.3.1. (Inter)nationale samenwerking.

Regulier

- Digitalisering:
 - Uitvoering project digitale geletterdheid in samenwerking met de diverse stakeholders, met als ambitie: Groningen is de meest digitaal geletterde stad en regio van Nederland;
 - Uitvoering programma MKB Werkplaats Online Ondernemen;
 - Digitalisering proces- en maakindustrie) in uitvoering middels het programma Smart Industry Hub en uitvoering van de programma's MKB Werkplaats;

- Cyber Safety: uitvoering van het REP-project Cybersecurity Noord-Nederland.

Bijdrage verbonden partij Groningen Seaports (GSP) aan beleidsdoel

- Vervullen van de publieke taken in verband met het nautisch beheer, de scheepvaart, de havens en de vaarwegen in het beheergebied;
- Bevorderen van de verdere ontwikkeling en het gebruik van de havens en de daarbij behorende industrieterreinen gelegen in de gemeenten Delfzijl en van de Eemshaven en de daarbij behorende industrieterreinen gelegen in de gemeente Eemshaven.

Bijdrage verbonden partij Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland N.V. NOM aan beleidsdoel

- Innoveren - Door 'Innoveren' wordt de economische structuur van het Noordelijke landsdeel (Drenthe, Fryslân en Groningen) voor de lange termijn versterkt door bij te dragen aan clusters van kansrijke bedrijvigheid waarmee het Noordelijk landsdeel zich kan profileren;
- Investor Ready maken - Finc helpt ondernemingen om hun plannen 'investor ready' te maken en goed voorbereid aan tafel te komen bij financiers, waaronder fondsen en private investeerders. Hiervoor zet Finc haar uitgebreide financieringsnetwerk in. Daarnaast helpt Finc startups ook bij het goed in kaart brengen van hun potentiële markt door middel van 'market readiness' programma's
- Acquireren - bevorderen van investeringen door onder andere het acquireren van (buitenlandse) bedrijven;
- Investeren - verstrekken van risicodragend kapitaal (leningen, aandelenkapitaal) voor het bedrijfsleven ten behoeve van vestiging, groei en vernieuwing van ondernemingen.

Bijdrage verbonden partij Investeringsfonds Groningen (IFG) aan beleidsdoel

- Als revolverend fonds deelnemen in andere fondsen voor het bedrijfsleven ten behoeve van vestiging, groei en vernieuwing van ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf in Groningen; de opbrengsten van de investeringen worden weer ingezet voor nieuwe aanvragen.
- Als Acquisitiefonds Groningen (onderdeel van IFG) rechtstreeks deelnemen in ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf in Groningen en rechtstreeks risicodragend kapitaal verstrekken aan nieuw te vestigen kleine en middelgrote ondernemingen in Groningen.
- IFG heeft de opdracht om financieel minimaal 90% revolverend te zijn en aan het eind van de looptijd van het fonds (31 december 2035) tenminste 480 structurele arbeidsplaatsen (fte's) te hebben gecreëerd.

Bijdrage verbonden partij Groningen Airport Eelde (GAE) aan beleidsdoel

- Bevorderen van het regionale acquisitieklimaat, economie en werkgelegenheid en logistieke infrastructuur door verbeterde (intercontinentale) connectiviteit; zowel vanuit Noord-Nederland als naar Noord-Nederland.

5.2. Vrijetijdseconomie

Beleidsdoel Vrijetijdseconomie

Betere benutting van de toeristisch-recreatieve potentie door het aantrekken van meer bezoekers die langer blijven, waardoor de toeristische bestedingen toenemen. Deze inkomsten dragen bij aan werkgelegenheid, nieuwe bedrijven en meer investeringen in het gebied. Ontwikkelingen die goed zijn voor de regio en haar inwoners en bijdragen aan de brede welvaart.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren ¹							
Ontwikkeling aantal toeristische overnachtingen ten opzichte van het voorgaande jaar (bron: CBS)			% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL
Ontwikkeling aantal banen in de vrijetijdsector ten opzichte van het voorgaande jaar (bron: LISA)			% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL
De ontwikkeling van het aantal bedrijven in de vrijetijdsector ten opzichte van het voorgaande jaar			% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL	% Gr >= % NL
De ontwikkeling van het waarderingscijfer dat bezoekers aan Groningen aan Groningen als toeristische bestemming geven ten opzichte van de periode daarvoor (bron: driejaarlijks toeristisch imago onderzoek Groningen)			Waarderingscijfer >= 2019	-	-	Waarderingscijfer >= 2021	-

Met de vaststelling van de Strategische Visie Vrijetijdseconomie 2021-2030 en het Uitvoeringsprogramma VTE 2021-2023 zijn er twee nieuwe PI's toegevoegd en zijn vanaf 2021 de streefwaarden van de eerste twee indicatoren aangepast en dus niet te relateren aan de realisatiewaarden tot en met 2020.

¹ In juni 2022 worden de definitieve cijfers 2021 verwacht.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Prioriteiten 2022-2023

In het najaar 2021 zijn wij gestart met de uitvoering van het eerste meerjaren Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie 2021-2023. In dit uitvoeringsprogramma staat de eerste uitwerking van de zes opgaven uit de Strategische Visie Vrijetijdseconomie 2021-2030. De visie heeft drie ambities en zes strategische opgaven waar we de komende tien jaar door middel van drie uitvoeringsprogramma's mee aan de slag gaan. We hebben voor de eerste uitvoeringsperiode expliciet gekozen voor "werken aan de basis". Elk uitvoeringsprogramma brengt ons een niveau hoger en dichterbij het lange termijn doel: een vrijetijdsector die bijdraagt aan de brede welvaart in onze provincie.

De zes strategische opgaven:

1. Ontwikkeling van toeristische-recreatieve bestemmingen in de provincie
2. Goede toegankelijkheid door middel van routenetwerken in de provincie voor diverse doelgroepen en betere digitale ontsluiting
3. Evenementen als poort naar de lokale omgeving
4. Groei van aantrekkelijke banen in relatie tot gespecialiseerd vakonderwijs
5. Provincie als informatiemakelaar

6. Provinciedekkende en herkenbare bestemmingsmarketing met het unieke Gronings DNA als uitgangspunt.

Resultaten 2022-2023

In onze vergadering van 29 juni 2021 hebben wij het Uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie 2021-2023 vastgesteld. In het najaar van 2021 zijn wij gestart met de uitvoering hiervan. Kern van dit eerste plan: werken aan de basis. Een sterkere basis voor de Groningse vrijetijdseconomie - zowel in organisatiegraad binnen de sector als in het bestaande toeristisch-recreatief aanbod - is voorwaarde voor het bereiken van bovengenoemd doel voor 2030.

We gaan een vrijetijds makelaar aanstellen die onze toeristisch-recreatieve ondernemers faciliteert bij de ontwikkeling van hun aanbod. We zetten in op een betere digitale toegankelijkheid en vindbaarheid, van ons toeristisch-recreatief routeaanbod voor toeristen en recreanten, ook op het gebied van varen. We gaan een nieuwe tenderregeling opstellen voor kleinschaligere evenementen (bestaand en nieuw) die bij het Gronings DNA passen. We willen een beter beeld van de trends en ontwikkelingen in de vrijetijdssector in het algemeen en in onze provincie. Samen met de gemeenten zetten we in op meer samenwerking tussen Marketing Groningen en de regionale marketingorganisaties

Doelen/resultaten van vrijetijdseconomiebeleid:

- Sterkere koppeling van toeristisch-recreatief aanbod aan het Gronings DNA (onze eigenheid);
- Groei van de werkgelegenheid in de vrijetijdseconomie;
- Versterken ondernemerschap en vergroten van de sector.

Resultaten/afhankelijkheid

De toeristische branche heeft, meer dan veel andere economische sectoren, te maken met zeer bepalende zaken waar wij als overheid, maar ook de ondernemers, geen invloed op hebben. Dat is zeker duidelijk geworden met de uitbraak van het Covid-19 virus. Maar ook een slechte zomer heeft grote impact. Verder is de economische ontwikkeling in ons land en in andere (buur)landen van invloed op het bestedingsgedrag van potentiële bezoekers aan onze provincie. Andere onzekere factoren zijn terreurdreiging en calamiteiten.

Regulier

Uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie 2021-2023, als onderdeel van de Visie Vrijtijdseconomie 2021 -2030.

5.3. (Inter)nationale lobby en samenwerking

Beleidsdoel (Inter)nationale lobby en samenwerking

Versterken van het internationaal-economisch profiel en internationale kennisuitwisseling

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Aantal ondersteunde bedrijven aan Groninger Ondernemersregeling (GO), onderdeel Export ¹⁾	17	18	20	25	25	0	0
Aantal deelnemende mkb-bedrijven aan grensoverschrijdende innovatieve trajecten ²⁾	98	101	101	20 ⁴⁾	40	60	n.t.b.
Omvang Europese en nationale subsidies ³⁾	€ 21 mln.	€ 25 mln.	€ 25 mln	€ 60 mln	€ 60 mln	€ 60 mln	n.t.b.

¹⁾ De uitvoering van de Groninger Ondernemersregeling loopt tot en met 2023.

²⁾ Dit aantal betreft mkb-deelname in de huidige EU-programmaperiode (2014-2020) voor grensoverschrijdende samenwerking (Interreg A). In 2020 zijn de laatste projecten gestart met deelname van Groningse MKB-bedrijven. Vanaf 2022 zullen nieuwe Interreg A projecten in de nieuwe EU programmaperiode (2021-2027) worden opgestart.

³⁾ Vanaf 2022 ca. 40 mln JTF per jaar

⁴⁾ Met ingang van het nieuwe Interreg A-programma periode (2022) dient een nieuwe streefwaarde gehanteerd te worden

Prestaties

Prioriteiten

Bestaande prioriteiten

- Internationalisering
Het aangaan en waar nodig versterken van de internationale samenwerking, interne organisatie, externe oriëntatie en netwerken om de doelstellingen uit het beleidsprogramma Internationalisering 2020-2023 te realiseren
Resultaat 2022
- De thematische uitvoeringsprogramma's zijn in uitvoering en worden jaarlijks geactualiseerd. Het komend jaar gaan we de indicatoren herzien, aansluitend op het beleidsprogramma Internationalisering.
Resultaat 2022-2023
Realisatie doelen beleidsprogramma Internationalisering 2020-2023 met betrekking tot de prioritaire thema's energietransitie, slimme groene en grensoverschrijdende mobiliteit, klimaatadaptatie, economie en arbeidsmarkt, en landbouw. Digitalisering is verweven met deze thema's.
De strategie is als volgt:
- Versterkte samenwerking met Noordwest-Duitsland: vanuit deze noordelijke grensregio actief opereren richting Brussel en Scandinavië;
- Versterkte samenwerking met de gemeente Groningen op het gebied van internationalisering;
- Inbedding belang van internationaal samenwerken in interne organisatie;
- Besluit over internationale inzet op het thema gezondheidszorg n.a.v. ontwikkeling Covid en de rol van de provincie Groningen hierin.
- Public Affairs (PA):
Het actief onderhouden en aangaan van externe relaties in het kader van de dynamische lobby-agenda als ook het Beleidsprogramma Internationalisering en het bezoeken en organiseren van relevante (digitale) netwerkevents.
Resultaat 2022

- Dynamische lobby-agenda 2020-2021 en beleidsprogramma Internationalisering verbinden met Public Affairs.
- Belangrijkste lobby-dossiers gaswinning/versterking/schade, Deltaplan NNL, offshore wind en waterstof, herijking Gemeentefonds en N33/Wunderline
- Opbouwen en versterken van (inter)nationale relaties en PA-uitingen. Om dit nog meer structureel vorm te geven is er per 1/9 een coördinator PA Affairs aangetrokken

Resultaat 2022-2023

- Actief onderhouden en aangaan van (inter)nationale en externe contacten en PA-uitingen in het kader van het collegeakkoord.
- zicht op haalbaarheid van het opzetten en inzetten van een monitoringsmethodiek waarmee de effecten van grensoverschrijdende samenwerking op onder andere de thema's arbeidsmarkt, onderwijs, toerisme en cultuur, en gezondheidszorg inzichtelijk worden gemaakt;
- versterking politiek netwerk tussen uw Staten en de Landtag van Neddersachsen met een fysieke gezamenlijke ontmoeting in Groningen;
- nieuwe EU-programmaperiode 2021-2027 bekend en opstellen van operationele programma voor EFRO, Interreg en GLB. Op basis van de RIS3 (regionale innovatiestrategie) zoeken wij de samenwerking met andere Europese regio's.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025

Voor de professionalisering van de (inter)nationale lobby en de acquisitie is een bedrag van € 1,25 miljoen beschikbaar gesteld. Deze middelen hebben we nodig om nationaal en internationaal een effectievere lobby te kunnen voeren en duurzame relaties op te bouwen en zo een bijdrage te leveren aan de energietransitie, slimme en groene mobiliteit, verduurzaming van de landbouw, vergroening van de industrie en meer werkgelegenheid te creëren.

- Professionalisering lobby en acquisitie

Resultaat 2022:

- Professionaliseren van de (internationale) lobby en samenwerking te gaan door effectiever en proactiever te werken
- Hosten van het North Sea Commission secretariaat
- Organiseren van internationale evenementen op het gebied van energietransitie, mobiliteit, landbouw, klimaatadaptatie en economie en arbeidsmarkt,
- Trainen van lobbyvaardigheden bij medewerkers,
- Ondersteunen van (internationale) onderzoeken t.b.v. kansen en inzichten in trends voor de provincie Groningen

Regulier

- uitvoeren plan grensoverschrijdende samenwerking Nederland-Duitsland (GROS-/Kooperations-agenda) met als doel de sociaaleconomische ontwikkeling te versterken in de noordelijke grensregio;
- afhankelijk van het thema bewuste keuzes maken wat betreft intensiveren samenwerking met de gemeente Groningen en de provincies Fryslân, Overijssel en Drenthe op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking;
- uitvoeren van programma's gericht op internationalisering van het mkb via GOP (gemeenschappelijke operationele programma's) en Interreg A.
- effectieve inzet Begleitgruppe;

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	44.281	41.448	40.634	28.252	23.123	18.328	110.336
Baten	11.518	17.870	16.804	16.244	6.998	5.021	45.067
Saldo lasten en baten	32.763	23.577	23.830	12.008	16.125	13.307	65.270
Reservemutaties							
Toevoegingen	4.441	1.325	500	500	750	750	2.500
Onttrekkingen	9.684	5.583	265	44	0	0	309
Saldo reservemutaties	-5.243	-4.258	235	456	750	750	2.191
Saldo na reservemutaties	27.520	19.319	24.065	12.464	16.875	14.057	67.461

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	19.319	24.065	12.464	16.875	14.057
Verschil t.o.v. voorgaand jaar		4.746	-11.601	4.410	-2.817
Verklaring					
1. Regioprogramma's - m.n. provi.meefinanciering JTF(v.a. 2022)) en voorfinanciering HEAVENN ('20-'23)		3.750	-7.005	4.990	-2.950
2. Provinciale bedrijven - m.n. wijziging fasering bijdrage investeringen GAE/Nedab/ bijdr. routeontw w.fonds		5.682	-4.228	826	74
3. Marktsectoren - m.n. inzet Coronafonds 2021, afloop nieuw beleid CA 19-23		-2.237	-414	-449	-49
4. Circulaire economie - m.n. fasering en afloop nieuw beleid CA 19-23		40	-20	-175	0
5. Promotie en acquisitie - m.n. (afloop nieuw beleid) CA 19-23		0	-50	-100	0
6. Arbeidsmarkt - m.n. inzet Coronafonds 2021, afloop nieuw beleid CA 19-23		-2.322	-23	-287	0
7. Recreatie en toerisme - m.n. wijziging fasering uitgaven, inzet Coronafonds 2021, afloop nieuw beleid CA 19-23		229	-3	-352	-46
8. Grensoverschrijdende samenwerking - m.n. afloop nieuw beleid CA 19-23 (2024)		1	-4	-194	-4
9. Apparaatskosten - wijziging verwaachte inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		-350	145	151	158
10. Overig - m.n. fysieke bedrijfsomgeving - Rivalisering bedrijventerreinen 2021		-48	0	0	0

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
1. Behoud en ontwikkeling milieuwaliteit					
5.1. Economie en werkgelegenheid					
A. Prioriteiten					
1. Nieuw programma Arbeidsmarkt & Economie 2020-2024	350	350			700
2. Chemische sector: opzetten en uitwerken Suikeragenda	70	50			120
3. Chemische sector: vergroenen en innoveren, Chemport Europe, circulaire bedrijvigheid	125	125			250
4. Arbeidsmarkt: Human Capital Agenda en verbeteren aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt	300	300			600
5. Digitale sector: speerpunten digitalisering	100	100			200
6. Acquisitie: Vergroten aantrekkelijkheid voor bedrijven, instellingen en werknemers	150	100			250
7. Meer inzetten op Europese, rijks- en revoluerende fondsen	15	10			25
8. a. Provinciale Meefinanciering (JTF) (Kadernota 2021-2025)	2.950	2.950			5.900
b. Provinciale Meefinanciering (JTF) (Begr. 2022)			2.950		2.950
9. Cofinanciering waterstofprojecten HEAVENN	2.000	-5.000			-3.000
10. Cofinanciering NPG Innovatiemotor groene chemie	61				61
subtotaal	6.121	-1.015	2.950	0	8.056
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	31.573	26.789	18.335	16.497	93.194
Totaal lasten 5.1. Economie en werkgelegenheid	37.694	25.774	21.285	16.497	101.250
5.2. Vrijetijdseconomie					
A. Prioriteiten					
1. Recreatie en toerisme	200	200			400
subtotaal	200	200	0	0	400
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	2.105	1.625	1.356	1.330	6.415
Totaal lasten 5.2. Vrijetijdseconomie	2.305	1.825	1.356	1.330	6.815
5.3. (Inter)nationale lobby en samenwerking					
A. Prioriteiten					
1. a. Aangaan en versterken internationalisering	100	100			200
b. overgeheveld naar AKP (Kadernota (KN) 20-24)	-92	-96			-188
2. Public affairs (incl. lobby)	100	100			200
subtotaal	108	104	0	0	212
B. Reguliere activiteiten					
subtotaal	528	549	482	501	2.059
Totaal lasten 5.3. (Inter)nat. lobby en samenwerking	636	653	482	501	2.272
Totaal lasten programma 5. Economie	40.634	28.252	23.123	18.328	110.336

Bedragen x € 1.000

6. Cultuur en maatschappij

6. Cultuur en maatschappij

Inleiding

Cultuur

Kunst, ontspanning, ideeën, voorstellingen, erfgoed, manieren van denken, doen, taal, beschouwing, beschaving, verwondering. Zomaar een willekeurige lijst van begrippen die allemaal met cultuur te maken hebben. Met onze cultuur, met wie we zijn en hoe we ons kunnen ontwikkelen. Zaken die we heel erg zijn gaan missen tijdens de corona pandemie. Juist nu is duidelijk geworden welke belangrijke rol kunst en cultuur in ons leven hebben, wat we zo missen en is zichtbaar hoe hard de sector en alle werkenden daarin zijn getroffen. Tegelijkertijd zien we de voortdurende wendbaarheid, kracht en inventiviteit van het culturele veld.

2021 is het eerste jaar van de nieuwe cultuurnotaperiode 2021-2024. In onze Kadernota cultuur van najaar 2019 hebben wij onze ambities voor de komende jaren verwoord en deze zullen zijn uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma 2021-2024 van oktober 2020. 2021 zal een overgangsjaar zijn voor het hele Groningse culturele veld: er zijn nieuwe spelers in het veld, naast al langer bekende gezichten. In 2021 zullen de gevolgen van de corona crisis op de zwaar getroffen culturele sector meer structureel zichtbaar worden. Deze gevolgen zullen langjarig zijn.

De regelingen die nodig zijn voor de uitvoering van ons programma 2021-2024 zijn zo veel mogelijk in 2021 uitgewerkt. Dit komt ten goede aan de gehele regionale basisinfrastructuur. De samenwerking met Groninger gemeenten, al eerder ingezet, betaalt zich in 2021 zichtbaar uit. Ook wordt zichtbaar dat er gewerkt wordt aan een duurzame versterking van het erfgoedveld. Er is een sterkere verbinding gelegd tussen cultuur en toerisme. Een begin is gemaakt met het aansluiten van nieuwe doelgroepen in het onderwijs bij cultuureducatie. Met bovenstaande voorbeelden gaan wij meer en meer invulling geven aan onze doelstellingen rondom vernieuwing, samenleven met cultuur, overal cultuur, gekoppeld aan onze specifieke Groninger kwaliteiten rondom erfgoed, collecties, taal en landschap.

Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap (ERL)

Groningen is mooi, Groningen is prachtig! De statige borgen op ooit woeste gronden, kapitale boerderijen in het weidse Groninger land, en authentieke wierdendorpen, die de rust van vroeger uitstralen, zijn het maatschappelijk kapitaal waar Groningen om bekend staat, het kapitaal waar we trots op zijn. Samen met de nieuwe ontwikkelingen in het Groninger landschap, de moderne architectuur, de 'Groninger ontwerpcultuur', zijn het de ijkpunten die ervoor zorgen dat we ons thuis voelen. Groningen heeft goud in handen. Maar dit goud staat onder druk, door de gevolgen van de gaswinning en door de demografische ontwikkelingen. Het is onze publieke taak om te zorgen voor ons goud, om waar mogelijk de rijkdom te vergroten, en om die rijkdom verder uit te bouwen. Dat kunnen en willen wij niet alleen, maar dat doen wij samen met onze gemeenten, onze maatschappelijke partners en met de Rijksoverheid. Wij werken samen aan de opgave ERL (looptijd 10 jaar) en, specifiek voor het aardbevingsgebied, via een meerjarig en geactualiseerd erfgoedprogramma (tot en met 2023), zodat ook in de toekomst er niets boven Groningen gaat!

In 2022 starten we met de uitvoering van de tweede helft van het ERL programma. Dit betekent dat we gaan bezien op welke onderdelen we nog extra inzet moeten plegen in de periode tot en met 2026. Ook kijken we welke nieuw opgezette onderdelen binnen ERL succesvol zijn gebleken en voortgezet kunnen worden en hoe we deze gaandeweg een plek kunnen geven in ons reguliere beleid. Het Erfgoedprogramma voor het aardbevingsgebied heeft een looptijd tot en met 2023. Daar geven we uiteraard in 2022 verder uitvoering aan (o.a. het optimaliseren van de restauratiesector via het opzetten van werkplaatsen/leerlijn, het verbinden van depots voor monumentale bouwmaterialen en een kennisdatabase). En ook zullen we bezien op welke manier we, samen met de andere samenwerkingspartners, na 2023 hier invulling aan gaan geven.

In 2022 ronden we de Gebiedsbiografie af. Medio 2021 ontvingen we de opdracht van het NPG bureau om het plan van aanpak uit te voeren. Hierin ontsluiten we kwalitatieve en kwantitatieve informatie ten bate van de ruimtelijke identiteit van de Provincie Groningen voor ruimtelijke vraagstukken. Het gaat om samenhangende informatie over o.a. erfgoed, landschap, archeologie en cultuurhistorie. De Gebiedsbiografie is een pilot in het kader van de NOVI. Dit instrument is bedoeld

voor het verder herstellen, behouden en ontwikkelen van de ruimtelijke identiteit van de Provincie Groningen. Ook de eerste fase van het Interreg project MOMAr zal in 2022 worden afgerond. Dit betekent dat we lessen uit deze internationale samenwerking een plek zullen geven in ons ERL beleid. Verder werken we in 2022 door aan de instrumenten uit het lopende erfgoedprogramma, het ERL programma (o.a. subsidieregelingen, erfgoedmonitor en Kwaliteitsgids Groningen) en uit het netwerk Ruimtemakers (uitvoering stimuleringsprogramma agrarisch landschappelijk bouwen en het Steunpunt Ruimtelijke kwaliteit).

Maatschappij en Versterking Leefbaarheid

De maatschappelijke uitdagingen waar we in onze provincie voor staan vraagt om intensieve samenwerking tussen overheden, maatschappelijk organisaties, kennisinstellingen, bedrijven en inwoners. De rol van de provincie is daarin vaak een ondersteunende en verbindende rol. Samen werken we aan oplossingen voor de complexe maatschappelijke opgaven, met als doel het stimuleren en verbeteren van de leefbaarheid voor alle inwoners van Groningen.

De focus van het leefbaarheidsprogramma is duidelijk: inkomen, arbeid en gezondheid.

Via de regeling 'zorg en voorzieningen' realiseren we een betere aansluiting tussen de zorgvraag van Groningers en het zorgaanbod. Daarnaast zijn we nauw betrokken bij de totstandkoming van en zijn we tevens voorzitter van het Preventie Overleg Groningen. Dit samenwerkingsverband zet in op een brede en langdurige samenwerking op het gebied van preventie, met als doel "meer gezonde jaren" voor de Groningse inwoners. Via de sociale agenda ondersteunen we de gemeente met de aanpak van armoede.

Daarnaast zetten we in op maatwerk per regio via de **regionale arrangementen**.

Apart onderdeel in het leefbaarheidsprogramma vormt de krimpagenda waarbij we samen met de regio's de uitdagingen in de krimpregio's aangaan. We richten ons op economische vitaliteit, clustering en kwaliteitsverbetering van voorzieningen en het verbeteren van de kwaliteit van de woningvoorraad. Ten aanzien van het onderdeel Wonen wordt samen met gemeenten en woningcorporaties een provinciale woonagenda opgesteld.

Dit alles met als bovenliggend doel de Brede Welvaart in onze provincie te verbeteren om zo een aantrekkelijke en leefbare provincie te zijn. Want welvaart is meer dan de financiële situatie van individuen, het gaat ook over de gezondheid, het onderwijsniveau en het gevoel van veiligheid van mensen, de toegankelijkheid van voorzieningen, de kwaliteit van de natuurlijke leefomgeving etc.

Voor het programma Cultuur en maatschappij zijn de volgende onderwerpen als prioriteit opgenomen in de P&C-documenten over het begrotingsjaar 2022

3. Maatschappij: Sociaal beleid

4. Versterking Leefbaarheid: Leefbaarheid, zorg en wonen

Doelenboom

Programmadool

Een aantrekkelijke en leefbare provincie met voldoende dynamiek
Inwoners voelen zich uitgenodigd volwaardig mee te doen aan de maatschappij en hebben grip op hun eigen leefomgeving
Er is een breed en kwalitatief hoogstaand cultureel aanbod

Deelprogramma

Cultuur	Erfgoed en archeologie	Maatschappij	Versterking leefbaarheid
---------	------------------------	--------------	--------------------------

Middelen

€ 24,5 miljoen	€ 41,0 miljoen	€ 20,3 miljoen	€ 36,1 miljoen
----------------	----------------	----------------	----------------

Beleidsdoelen

Vergroten van de culturele aantrekkingskracht van de provincie met een breed en kwalitatief hoogstaand cultureel aanbod	Versterken van de culturele identiteit van de inwoners van de provincie	Maatschappelijke voorzieningen (zorg, educatie, bibliotheek, sport) bereikbaar en waar mogelijk op maat beschikbaar voor alle inwoners, waaronder asielzoekers, waar nodig met steun van de provincie	Inzetten voor een vitale provincie waarin mensen grip hebben op hun directe woon-, werk- en leefomgeving en zelf kunnen kiezen wat zij belangrijk vinden
---	---	---	--

Indicatoren

Perc. toegek. struct. subs. 2022: 100% In 2022: 100% van aantal proj. en beschikbare subs. uitgekeerd: - Subs.reg. amateurkunst, erfgoed en cultuureducatie. - Subs.reg. Vernieuwing Klassieke muziek. - Sub.reg. Vernieuwing vaste erfgoedpres.	% rijksmonumenten waarvan casco in slechte en matige staat verkeert 2022: 4,4% resp. 12% Aantal gerealiseerde restauraties 2022: minimaal peiljaar 2018	Alle gemeenten halen halfj. taakst. huisvest. vergunningh. Gehonoreerde aanvr. St. Prov. Groninger Studiefonds 2022: 400 Sport en bewegen in 2022: - Mensen met beperking: 5% meer dan 2020 - Buitensportver. met afname energieverbr. 10%: 300 - Jongeren via Sportief Gezonde school: 600 - Groningers via side-event: 5.000 - Verenigingen met versterk. vanuit topsport etc.: 25%	Drie Groningse regio's scoren op Brede Welvaartsindicator: - Ervaren gezondheid: > 75,9 - Inkomen/arbeid: zie beleidsdoel Arbeidsmarkt 20% Transitiefonds particuliere woningvoorraad met niet-publieke middelen gevuld Leegstand woningen: 2,5% Subsidie verleend aan minimaal 20 voorzieningen en zorginnovaties in 2022: 6 Door burgers ervaren leefbaarheid: 7,8)
---	---	--	--

Relaties met andere (deel)programma's

5.1 Economie en werkgelegenheid 5.2 Recreatie en toerisme 6.4 Leefbaarheid	2. Milieu en energie 3. Platteland en natuur 4.2 Openbaar vervoer 5. Economie 6.1 Cultuur 6.4 Leefbaarheid	3.1 Natuur en landschap 4. Bereikbaarheid 5.1 Economie en werkgelegenheid 5.2 Recreatie en toerisme 6.1 Cultuur 6.3 Maatschappij 6.4 Leefbaarheid	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling 2.1 Milieu 3. Platteland en natuur 4. Bereikbaarheid 5. Economie 6.1 Cultuur 6.2 Erfgoed en archeologie 6.3 Maatschappij
---	--	--	---

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Kadernota Leefbaarheidsprogramma 2020 - 2023	2023
Uitvoeringsprogramma Leefbaarheid 2020-2023	2023
Strategisch Beleidskader Cultuur 2021-2028	2028
Uitvoeringsprogramma Cultuur 2021-2028	2028
Programma ERL 2017-2026	2026
Kader sport- en bewegbeleid 2021-2023	2023

6.1. Cultuur

Beleidsdoel Cultuur

We streven naar cultuur voor iedereen, we stimuleren een bruisend en vernieuwend aanbod in Stad en Ommeland en we zetten in op ontwikkeling, behoud en versterking van de kwaliteit van het erfgoed, het landschap en de leefomgeving.

We beginnen in het najaar van 2021 met meten of doelen behaald zijn door te rapporteren over de effectiviteit van onze subsidiestromen (indicatoren), aangezien ons cultuurbeleid voor een groot deel rust op het verstrekken van subsidie. Structurele subsidie gaat naar 235 culturele instellingen in alle sectoren. Voorafgaand aan verlening worden voorwaarden gesteld ten aanzien van doel en kwaliteit. Daarom wordt verwezen naar onderliggende subsidieregelingen. Door het verstrekken van subsidie volgens de voorwaarden van de regelingen, voeren we ons cultuurbeleid volgens doelstelling uit. Het aantal verstrekte subsidies geeft daarbij zicht op de reikwijdte (aantal organisaties die succesvol aanspraak maken op budget en bijdragen aan het inhoudelijke doel van de subsidieregeling) van ons subsidiebeleid. Naast deze kwantitatieve indicatoren (in percentages) wordt bij prestaties en prioriteiten kwalitatief gerapporteerd door het verstrekken van inhoudelijke informatie.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Percentage toegekende structurele subsidie volgens Subsidieregeling Kadernota Cultuur (https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR/632313) verleend.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	100%	100%	100%	
Subsidieregeling Amateurkunst, Erfgoed en Cultuureducatie (https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2021-1628.html): -aantal projecten gesubsidieerd: -percentage van beschikbare subsidie uitgekeerd :	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	100%	100%	100%	
Subsidieregeling Vernieuwing Klassieke Muziek (regeling volgt 2022): -aantal projecten gesubsidieerd -percentage van beschikbare subsidie uitgekeerd	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	100%	100%	100%	
Subsidieregeling Vernieuwing vaste erfgoedpresentaties (regeling volgt 2022): -aantal projecten gesubsidieerd -percentage van beschikbare subsidie uitgekeerd	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	100%	100%	100%	

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Cultuur
 - Resultaat 2022*
 - Uitwerken en uitvoeren Uitvoeringsprogramma cultuur 2021-2024;.
 - Resultaat 2022-2023*
 - Cultuur voor iedereen, we stimuleren een bruisend en vernieuwend aanbod in Stad en Ommeland, en we zetten in op ontwikkeling, behoud en versterking van de kwaliteit van het erfgoed, het landschap en de leefomgeving

Nieuwe prioriteit Kadernota 2021-2025**Formatie Cultuur**

In het najaar van 2020 is het uitvoeringsprogramma Wij zijn Cultuur! 2021-2024 vastgesteld. Voor de uitvoering van dit programma is uitbreiding van de formatie benodigd met 2 fte voor de periode 2021-2024. Wij stellen voor dit te dekken uit de Algemene middelen.

Regulier

N.v.t.

6.2. Erfgoed en archeologie

Beleidsdoel Cultureel erfgoed

Versterken van de culturele identiteit van de inwoners van de provincie

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
% rijksmonumenten (excl. functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht' ¹⁾	matig: 14%; (691.592 m ³) slecht: 3,2% (157.528 m ³)	matig: 12% (652.098 m ³) slecht: 4,5% (201.705 m ³)	matig: 12% (620.100 m ³) slecht: 4,4% (199.605 m ³)	> peiljaar 2018			
Landelijke waarde	matig: 12,5% slecht: 4,4%	matig: 12,3% slecht: 3,6%	matig: 11,9% slecht: 3,5%				
Eigen indicatoren							
Aantal thema's en verhalen (stichting De Verhalen van Groningen: DVvG)	300	n.n.b.					
Aantal digitale bezoekers (DVvG)	177.660	n.n.b.					
Aantal gedigitaliseerde items binnen de Collectie Groningen	556	656					
Aantal gerealiseerde restauraties (waarvan aantal in combinatie met herbestemming)	51 (10)	37 (10)	≥ peiljaar 2018				

¹⁾ Bron: Erfgoedmonitor. Daarin wordt de staat van onderhoud zichtbaar vanaf de buitenkant van het pand beoordeeld. De realisatiecijfers 2018 en 2019 zijn gelijk, omdat de er in 2019 geen actualisatie van de data in de erfgoedmonitor heeft plaatsgevonden voor de rijksmonumenten (excl. woonfunctie).

²⁾ Dit aantal is incl. bezoekers deelwebsite en social media die beheerd worden door de stichting.

Prestaties

Prioriteiten

- N.v.t.

Regulier

Dit zijn de belangrijkste prestaties waarover we willen rapporteren. Graag actualiseren, schrappen en/of toevoegen

- Erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en landschap:
Identiteit van de provincie Groningen bewaren, herstellen en verder ontwikkelen en toevoegen van erfgoed van onze tijd.
Ervoor zorgen dat de samenhang en positie van het erfgoed, de ruimtelijke kwaliteit en het landschap in Groningen uiteindelijk minder kwetsbaar wordt.
Resultaat 2022
Uitvoeren opgave ERL:
 - Erfgoedprogramma (onder andere via NPG);
 - Thematisch deel NPG uitvoering onderdeel ERL.
 - Uitvoeren/opstellen Gebiedsbiografie
 - Uitvoeren stimuleringsprogramma Agrarisch Landschappelijk Bouwen
 - Steunpunt Ruimtelijke kwaliteit
 - Fondsen/subsidieregelingen (gebouwd) erfgoed;
 - Erfgoedmonitor;

- Internationale samenwerking via MOMar (Interreg-project 'Models of Management for Singular Rural Heritage') met een gebiedsbezoek aan Groningen in 2022;
- Inhoudelijke en procesmatige bijdrage op grote ruimtelijke ontwikkelingen;
- Netwerk Ruimtemakers;
- Groninger Bouwcultuur (manifestatie)
- Verbeteren en uitbouwen Kwaliteitsgids;
- Uitvoeren wettelijke en autonome taken op het gebied van (gebouwd) erfgoed en archeologie vanuit de Cultuurnota 2017-2020.

Resultaat 2022-2023

- Verbetering staat van onderhoud, duurzaamheid en gebruik van gebouwd erfgoed en landschap;
- Een sterkere positie van het erfgoed, de ruimtelijke kwaliteit en het landschap binnen de grote ruimtelijke ontwikkelingen in Groningen

Relatie met uitvoering Opgave ERL

De hierboven genoemde activiteiten vallen grotendeels onder het programma ERL 2017-2026 (met uitzondering van de uitvoering wettelijke en autonome taken op het gebied van (gebouwd) erfgoed en archeologie).

Resultaten/afhankelijkheid

Voor het behalen van de resultaten zijn wij afhankelijk van diverse factoren. Het provinciale beleid is slechts één van die factoren. Er zijn ook factoren waar wij geen of weinig invloed op hebben. U kunt hierbij denken aan de gevolgen van corona en de uitvoering van beleid door andere overheden (bv. snelheid aanwijzen karakteristieke panden door gemeenten ten behoeve van de Erfgoedmonitor).

6.3. Maatschappij

Beleidsdoel Voorzieningen

Maatschappelijke voorzieningen (zorg, educatie, bibliotheek, archieven, sport) bereikbaar en waar mogelijk op maat beschikbaar voor alle inwoners, waaronder asielzoekers, waar nodig met steun van de provincie

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Alle gemeenten halen hun halfjaarlijkse taakstelling huisvesting vergunninghouders	eerste halfjaar: 2 (12) tweede halfjaar: 1 (12)	eerste halfjaar: 0 (12) tweede halfjaar: 2 (12)	eerste halfjaar: alle (12) tweede halfjaar: alle (12)	eerste halfjaar: alle (10) tweede halfjaar: alle (10)			
Aantal gehonoreerde aanvragen Stichting Provinciaal Groninger Studiefonds (per schooljaar):	389	400	400	400			
Aantal (unieke) bezoekers zorgmonitor	5.867	n.v.t. ¹⁾	n.v.t. ¹⁾	n.v.t. ¹⁾			
<i>Sport en bewegen ²⁾</i>							
Aantal mensen met een beperking dat aan het bewegen is					5% meer dan in 2020		
Aantal buitensportverenigingen waarbij energieverbruik met 10% is afgenomen via De Energieke Club en het Fonds Nieuwe Doen					300		
Aantal jongeren dat via het project Sportief Gezonde School op het vmbo en mbo is gestimuleerd om in beweging te komen en een gezonde leefstijl aan te nemen					600		
Aantal Groningers dat via side-event bij sportevenementen wordt gestimuleerd om in beweging te komen					5000		
Percentage verenigingen dat via kennisdeling vanuit de topsport/ talenten en/of trainers/coaches het kader heeft versterkt					25%		
Aantal Groningers dat in beweging is gekomen bij maatschappelijke programma's van topsportorganisaties							

¹⁾ Bij de uitwerking van het Uitvoeringsprogramma Leefbaarheid 2020-2023 is, vanwege herprioritering van beleid, besloten om geen vervolg te geven aan de zorgmonitor.

²⁾ Het Kader sport- en beweegbeleid 2021-2023 is op 3 februari 2021 vastgesteld door uw Staten. Wij hebben het uitvoeringsprogramma op 6 april 2021 vastgesteld en ter informatie naar uw Staten gestuurd.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Een gezonde vitale provincie door inzet op provinciaal beweegakkoord en beweeginclusief beleid
Resultaat 2022
 - Uitvoering provinciaal beleid en provinciaal beweegakkoord, waardoor Groningers gezond blijven en gezonder worden door meer te sporten en bewegen;
Zie ook prioriteit resultaten Leefbaarheid, zorg, wonen bij beleidsdoel Leefbaarheid.*Resultaat 2022-2023*
 - Uitvoering provinciaal beleid en provinciaal beweegakkoord met gemeenten en andere partners met als resultaat actieve en gezonde inwoners.
- Sociaal beleid
Resultaat 2022-2023
 - Uitvoering Kadernota Leefbaarheid waaronder sociaal beleid;
 - Armoedebestrijding door een integrale aanpak. Daarbij wordt geïnvesteerd in preventie;
 - Onze rol is gemeenteoverstijgend en aanvullend op wat gemeenten en organisaties al doen.*Resultaat 2022-2023*
 - De drie Groningse (arbeidsmarkt regio's scoren hoger op de Brede Welvaartsmonitor op de onderdelen: gezondheid, inkomen en arbeid.

Regulier

- N.v.t.

6.4. Versterking leefbaarheid

Beleidsdoel Leefomgeving

Inzetten voor een vitale provincie waarin mensen grip hebben op hun directe woon-, werk- en leefomgeving en zelf kunnen kiezen wat zij belangrijk vinden.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Drie Groningse regio's scoren hoger op Brede Welvaartsmonitor wat betreft de onderdelen: 1) ervaren gezondheid ¹ 2) inkomen / arbeid ² - Werkgelegenheidsgoei - Reg. component werkloosheid - Bruto arbeidsparticipatie		n.n.b. n.n.b. 0,7% 68,1%	> 75,9 2,4% 1,5% 68,8%	>75,9 1,0% 1,0% 68,8%	>75,9 1,0% 1,0% 68,8%	-0,1% 1,0% 68,8%	
20% Transitiefonds particulier woningvoorraad met niet publieke middelen gevuld		0%	0%	10%	20%		
Leegstand woningmarkt in de provincie is gedaald naar 2,5% (frictieleegstand) ³		3,3%	2,5%	2,5%	2,5%		
Aan minimaal 20 voorzieningen (incl. zorg) en zorginnovaties is subsidie verleend		4	4	6	9		
Score leefbaarheid gestegen van 7,7 naar 7,8 (gemeten onder burgerpanel van SPG)		7,7	7,7	7,8	7,8		

¹ Totdat er een specifiekere uitwerking is werken we met de indicator ervaren gezondheid.

² In deze tabel zijn de indicatoren en streefwaarden opgenomen zoals aangegeven in Uitvoeringsprogramma Groningen@Work 2020-2023. Zie ook programma Economie, deelprogramma Economie en werkgelegenheid, beleidsdoel Arbeidsmarkt.

³ In 2020 is 2,4% op basis van de cijfers van het Planbureau Groningen gerapporteerd. Vanaf 2021 wordt op basis van voortschrijdend inzicht uitgegaan van de Primos-gegevens, aangezien deze ook meer overeenkomen met de cijfers van het CBS, namelijk Dashboard Leegstand CBS. De realisatiecijfers wijken af van de streefwaarden. Hiervoor zijn twee verklaringen te geven:

- In het Groninger aardbevingsgebied moeten veel bestaande woningen vervangen worden door nieuwe in het kader van de versterkingsoperatie. Dit leidt tot tijdelijk extra hoge leegstand in de betreffende gemeenten.
- Veel woningen die volgens de gemeentelijke administraties leegstaan blijken in de praktijk wel degelijk bewoond worden, zoals gebleken is uit een door KAW uitgevoerd veldonderzoek in de regio Noord-Groningen van enige tijd geleden.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

Kaders Leefbaarheidsprogramma 2020-2023:

- De Brede Welvaartsmonitor geeft aanleiding om te focussen op: gezondheid, inkomen en arbeid.
- Het onderzoek van het Aletta Jacobs School of Public Health ziet een rol voor de provincie op het gebied van gezondheid. De focus op gezondheid vraagt inzet op zorg en voorzieningen. Focus op inkomen betekent inzet op een sociale agenda. En de focus op arbeid vertalen we door in te zetten op de relatie onderwijs/arbeidsmarkt, zowel in de sociale agenda als in de Regiodeal Oost-Groningen.
- De aanbevelingen vanuit de evaluatie krimpbeleid vertalen we in een Krimpagenda 2020-2030.
Resultaat 2022
Zorglandschap & Gezondheid is in kaart gebracht.
 - Voorzieningen worden duurzaam geclusterd.
 - Onze rol is gemeenteteoverstijgend en aanvullend op wat gemeenten en organisaties al doen.
 - Vanuit het woonbeleid wordt een relatie gelegd met het Krimpdossier.

Resultaat 2022-2023

1. De drie Groningse (arbeidsmarkt) regio's scoren hoger op de Brede Welvaartsmonitor op de onderdelen: gezondheid, inkomen en arbeid.
 2. 20% van het Transitiefonds Particuliere Woningvoorraad wordt met 'niet publieke' middelen gevuld.
 3. De leegstand (op de woningmarkt) in de provincie Groningen is gedaald naar het niveau van de zogenaamd frictieleegstand, zijnde 2,5%.
 4. Voor minimaal 20 voorzieningen (incl. zorg) en zorginnovaties is subsidie verstrekt.
 5. De score op leefbaarheid is gestegen van een 7,7 naar een 7,8. (zoals gemeten onder het burgerpanel van het Sociaal Planbureau Groningen).
- Bijdrage Regio Groningen-Assen vanaf 2024:
De herijking van de regio Groningen-Assen moet leiden tot een nieuwe impuls in de samenwerking in deze regio. Daarbij voorzien wij een intensivering van de samenwerking op het gebied van bereikbaarheid en (verduurzaming van) de woonagenda.

Economie

1. Functiemenging (werken-wonen) stimuleren en bedrijventerreinen revitaliseren/vergroenen.

Wonen

2. Regionale afspraken maken over kwantitatieve én kwalitatieve woningbouw (aantallen, soort, doelgroepen).

Mobiliteit

3. De regio optimaal bereikbaar houden door mobiliteit te verknopen, te verslimmen en te verduurzamen.

Ruimtelijke kwaliteit

4. De mooiste regio van Nederland maken om te wonen, te werken en te recreëren

Regulier

N.v.t.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	35.204	60.914	43.481	31.109	25.940	21.391	121.922
Baten	10.632	28.956	9.600	3.215	2.413	524	15.752
Saldo lasten en baten	24.572	31.958	33.881	27.894	23.527	20.867	106.170
Reservemutaties							
Toevoegingen	1.509	121	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	8.370	6.833	3.145	1.478	0	0	4.623
Saldo reservemutaties	-6.861	-6.712	-3.145	-1.478	0	0	-4.623
Saldo na reservemutaties	17.711	25.245	30.737	26.416	23.527	20.867	101.547

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	25.245	30.737	26.416	23.527	20.867
Vershil t.o.v. voorgaand jaar	5.491	-4.321	-2.889	-2.660	
Verklaring					
1. Cultuur - m.n. CA19-23 (tm 2024) , inzet coronafonds 21 in combinatie met faseringen 21-22		-11	-912	80	-2.686
2. Cultureel erfgoed, o.a. fasering 21-22		949	-337	60	43
3. Erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en landschap - m.n. faseringen 21-22		2.527	-2.155	23	-12
4. Welzijnsbeleid - m.n. herprioritering wettelijke en autonome taken (CMO-STAMM (vanaf 2022) en afloop nieuw beleid CA19-23 (2024)		-335	-87	-487	14
5. Sportbeleid - m.n. fasering sport naar 2021 en afloop nieuw beleid CA 19-23		-314	5	-354	0
6. Leefbaarheid (groei en krimp) - m.n. fasering 21 naar 22 en afloop nieuw beleid CA19-23 (2024)		2.349	-1.038	-3.635	-237
7. Apparaatskosten - w ijziging verw achte inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		294	144	150	156
8. Gebiedsgericht werken - bijdrage regio Groningen-Assen v.a. 2024		-10	6	1.219	7
9. Overig - m.n. cult. erfgoed, bibliotheken, asielzoekers, studiefonds		41	53	54	55

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
1. Behoud en ontwikkeling milieukw aliteit					
6.1. Cultuur					
A. Prioriteiten					
1. Vergroten culturele aantrekkingskracht provincie met goed cultuuraanbod	2.600	2.600	2.600		7.800
2. Formatie Cultuur	156	164	172		492
subtotaal	2.756	2.764	2.772	0	8.292
B. Reguliere activiteiten	4.629	3.749	3.862	3.990	16.230
Totaal lasten 6.1. Cultuur	7.385	6.513	6.634	3.990	24.522
6.2. Erfgoed en archeologie					
A. Prioriteiten					
subtotaal	0	0	0	0	0
B. Reguliere activiteiten	18.005	8.057	7.451	7.531	41.043
Totaal lasten 6.2. Erfgoed en archeologie	18.005	8.057	7.451	7.531	41.043
6.3. Maatschappij					
A. Prioriteiten					
1. Een gezonde vitale provincie door inzet op provinciaal bew eegakkoord en bew eeginclusief beleid	465	460			925
2. Sociaal beleid	575	500			1.075
subtotaal	1.040	960	0	0	2.000
B. Reguliere activiteiten	4.400	4.470	4.664	4.755	18.289
Totaal lasten 6.3. Maatschappij	5.440	5.430	4.664	4.755	20.289
6.4. Versterking leefbaarheid					
A. Prioriteiten					
1. a. Kadernota leefbaarheid, zorg en wonen	3.000	4.000			7.000
b. overgeheveld naar AKP (Kadernota (KN) 20-24)	-186	-194			-379
2. Regio Groningen-Assen			1.213	1.213	2.426
subtotaal	2.814	3.806	1.213	1.213	9.047
B. Reguliere activiteiten	9.837	7.303	5.978	3.903	27.021
Totaal lasten 6.4. Versterking leefbaarheid	12.652	11.109	7.191	5.116	36.068
Totaal lasten programma 6. Cultuur en maatschappij	43.481	31.109	25.940	21.391	121.922

Bedragen x € 1.000

7. Openbaar bestuur

7. Openbaar bestuur

Inleiding

Provinciale Staten

Uw Staten vertegenwoordigen de inwoners van de provincie. U moet daarom kunnen vertrouwen op een toegankelijk en transparant democratisch besluitvormingsproces. Alleen dan kunt u de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol goed vervullen. U mag erop vertrouwen dat wij ons hiervoor tot het uiterste inspannen.

Gedeputeerde Staten en Kabinet

Wij bereiden besluiten van uw Staten voor en voeren deze uit. Het dagelijks bestuur van de provincie vraagt om een goede ondersteuning. Samen met de organisatie zetten we ons in om duidelijke beleidsstukken op te stellen die antwoord geven op de vraag 'Wat willen we bereiken?'. Ook het goed begeleiden van uitvoeringsnota's heeft onze prioriteit. Dit alles bewaken wij binnen de daarvoor gestelde kaders. Het Kabinet zorgt voor de optimale ondersteuning van de commissaris van de Koning bij de uitvoering van zijn rijkstaken.

Samenwerking en Toezicht

In de snel veranderende samenleving is samenwerking een vereiste. Langs deze weg geven wij ook vorm aan de kwaliteit van het openbaar bestuur. Dat betekent dat we als provincie een betrouwbare en transparante partner in samenwerking met gemeenten en andere externe partners zijn. Samenwerking betekent ook het bevorderen van participatie en draagvlak bij beleidsvorming en bij kennisontwikkeling van het openbaar bestuur.

Communicatie

We zorgen voor een zo hoog mogelijke kwaliteit van onze dienstverlening aan de inwoners. Bij het verbeteren van de dienstverlening gaan we uit van de principes van het interbestuurlijke programma 'Mens Centraal'. Dat betekent dat onze communicatie en dienstverlening meer op maat is, vanuit de leefwereld van mensen. Digitaal waar het kan en met persoonlijk contact.

Zo maken we onze communicatie en dienstverlening zo duidelijk en eenvoudig mogelijk. Concreet betekent dit schrijven in begrijpelijke taal (Direct duidelijk), vindbaar zijn, de mens betrekken bij verbeterstappen, betrouwbare en veilige oplossingen bieden en gegevens en privacy van mensen beschermen.

We ontwikkelen ons tot een communicatieve organisatie die zich bewust is van haar omgeving en haar handelen daarop afstemt.

Communicatie is steeds meer een interactief proces, dat verschillende niveaus van participatie en bestuursstijlen met zich meebrengt. We gaan stappen zetten om effectiever te werken en provincie brede communicatie-inzet te bieden. Daarnaast blijven we ons inzetten om het imago van de provincie Groningen te versterken en meer toeristen en/of bezoekers van buiten naar onze regio trekken. Het evenementenbeleid wordt vanaf heden meegenomen bij programma 5. Economie, 5.2. Digitale dienstverlening een belangrijke pijler van onze Digitaliseringsstrategie, wordt meegenomen in programma 8, waarbij (nieuwe) wetgeving een leidende rol krijgt.

Doelenboom

Programmadoeel

Een daadkrachtig bestuur in samenspel met inwoners, instellingen en andere overheden

Deelprogramma

Provinciale Staten	Overige bestuursorganen	Bestuurlijke samenwerking en toezicht	Communicatie
--------------------	-------------------------	---------------------------------------	--------------

Middelen

€ 11,8 miljoen	€ 9,9 miljoen	€ 17,3 miljoen	€ 7,7 miljoen
----------------	---------------	----------------	---------------

Beleidsdoelen

Een toegankelijk en transparant democratisch besluitvormingsproces van Provinciale Staten	Beleidsvoorbereiding en uitvoering van beleid binnen door Provinciale Staten vastgestelde kaders Vervullen van schakelfunctie tussen PS en GS, belast met zorgplichten met betrekking tot kwaliteit van dienstverlening aan burgers	Bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur (onder andere via samenwerkingsverbanden) en de uitvoering van specifieke wettelijke taken	De provincie Groningen is zichtbaar, betrouwbaar en transparant. Met het evenementenbeleid willen wij het imago van de provincie Groningen versterken en meer toeristen en/of bezoekers van buiten naar onze regio trekken.
---	--	---	--

Indicatoren

Opkomst verkiezingen 2023: > 56% Beleving insprekers en gasten Provinciale Staten 2022: minimaal 8,0	N.v.t.	Geen enkele gemeente onder preventief toezicht Alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen tijdig in kennis stellen van het begrotingstoezicht Aantal lokale overheden dat voor het grootste deel aan de Archiefwet voldoet 2022: 75%	Aantal volgers Twitter 2022: 23.000 Bekendheid provinciale informatiepagina 2022: 55% Inwoners actief betrekken bij provinciaal beleid 2022: 57% Waardering website 'goed' 2022: 80%
---	--------	--	---

Relaties met andere (deel)programma's

N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	3. Platteland en natuur 5. Economie 6. Cultuur en maatschappij
--------	--------	--------	--

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Provinciewet	n.v.t.

7.1. Provinciale Staten

Beleidsdoel PS

Een toegankelijk en transparant democratisch besluitvormingsproces van Provinciale Staten

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Opkomstcijfers verkiezingen (Tweede Kamer,) Provinciale Staten (en gemeenteraden) in % kiezers/stemgerechtigden	56,1%				> 56%		
Landelijke waarde	56,2%						
Eigen indicatoren							
Beleving insprekers en gasten Provinciale Staten ¹⁾		7,2 resp. n.v.t.	n.v.t.	≥ 8,0.			

³⁾ Het belevingsonderzoek vindt in principe vierjaarlijks plaats.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Geschiedschrijving provinciaal bestuur

Resultaat 2022

- De onderzoekers / auteurs van het projectteam binnen de RUG (opdrachtnemer) werken o.l.v. prof.dr. D.J. Wolfram aan de verschillende hoofdstukken van de geschiedschrijving. De begeleidingscommissie, met daarin twee statenleden, is betrokken bij de totstandkoming. In de loop van 2022 wordt invulling gegeven aan (een voorstel voor) de communicatie- en spinoff activiteiten die rond en na oplevering van de geschiedschrijving moeten gaan plaatsvinden, onder regie van de provincie.

Resultaat 2022-2023

- Oplevering van de geschiedschrijving van het provinciaal bestuur en start communicatie- en spinoff activiteiten.

- Opkomstbevordering Statenverkiezingen:

Resultaat 2021

- Verdere uitvoering van de campagneactiviteiten uit de campagnekalender 'Kies voor Groningen'.

Resultaat 2022-2023

- Statenleden zijn zichtbaar en bekend bij inwoners en Statenleden bereiken meer inwoners via digitale en persoonlijke communicatie. Dit alles met als mogelijk gevolg meer betrokkenheid van inwoners bij de Provinciale politiek en als mogelijk resultaat een opkomstverhoging bij de Statenverkiezingen in 2023.

Nieuwe prioriteit Begroting 2022

- Goede ondersteuning (sterke) staten

In het in 2020 verschenen rapport van de Raad voor Openbaar Bestuur met de titel "Goede ondersteuning, sterke democratie" is een pleidooi neergelegd voor een goede ondersteuning van de decentrale volksvertegenwoordigingen. Ter versterking van de provinciale democratie en met het oog op goed werkgeverschap investeren we in uitbreiding van de Statengriffie.

Regulier

N.v.t.

7.2. Overige bestuursorganen

Beleidsdoel Gedeputeerde Staten en commissaris van de Koning

Optimaliseren beleidsvorming door toepassing van de (fases binnen de) Beleidscyclus.
Bevorderen van een optimale uitvoering van de rijkstaken van de commissaris van de Koning ex. artikel 182 Provinciewet en de Ambtsinstructie commissaris van de Koning.

Indicatoren

- Vanaf de collegeperiode 2023-2027 is de beleidscyclus ingebed in onze beleidsvorming en per cyclus zijn de kwaliteitseisen van de onderliggende stukken geborgd.
- Er zijn geen indicatoren geformuleerd met betrekking tot de rijkstaken van de commissaris. Over de uitvoering van de rijkstaken legt de commissaris van de Koning verantwoording af aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Hierover legt hij geen verantwoording af aan Provinciale Staten. Om inzicht in de uitgaven binnen deze productgroep te geven, is onder prestaties aangegeven welke activiteiten regulier worden uitgevoerd in het kader van het bevorderen van een optimale uitvoering van de rijkstaken door de commissaris van de Koning.

Prestaties

Prioriteiten

- Alle betrokkenen uitleg geven over de werking en kwaliteitseisen van de beleidscyclus en de onderliggende stukken.
- De fases van de beleidscyclus borgen in onze werkwijze.

Regulier

- De reguliere prestaties op het gebied van de rijkstaken van de commissaris van de Koning zijn onder andere de (her) benoemingsprocedures van burgemeesters, het organiseren van gemeentebezoeken, de voorbereiding van de verlening van Koninklijke onderscheidingen, predicaten Koninklijk en Koninklijke erepenningen, advisering en bemiddeling bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in gemeenten en toezicht op de bestuurlijke samenwerking binnen de Veiligheidsregio en op de samenwerking tussen rijksambtenaren onderling en met overige overheden. Over de uitvoering van de rijkstaken legt de commissaris periodiek verantwoording af aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Tevens brengt de commissaris over o.a. de uitvoering van de rijkstaken verslag uit in zijn jaarverslag.

7.3. Bestuurlijke samenwerking en toezicht

Beleidsdoel Samenwerking en toezicht

Bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur (onder andere via samenwerkingsverbanden) en de uitvoering van specifieke wettelijke taken

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
Aantal gemeenten onder preventief toezicht ¹	3	0	0	0	0	0	0
Landelijke waarde	9	9	0	0	0	0	0
Eigen indicatoren							
Gemeenten en gemeenschappelijke regelingen tijdig (voor aanvang van betreffend begrotingsjaar) in kennis stellen van het voor hen van toepassing zijnde begrotingstoezicht voor het komende jaar	100%	100%	100%	100%	100%	100%	
Alle lokale overheden voldoen voor het grootste deel aan de Archiefwet en hebben met name aandacht voor de specifieke eisen die digitaal archiefbeheer stellen	55%	60%	65%	75%	80%	85%	

¹ Bron: ministerie van BZK, zie [waarstaatjeprovincie.nl](http://www.waarstaatjeprovincie.nl).

Preventief begrotingstoezicht wordt ingesteld wanneer, naar het oordeel van GS, de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is en het, naar het oordeel van GS, niet aannemelijk is dat dit evenwicht uiterlijk in het laatste jaar van de meerjarenraming tot stand kan worden gebracht.

Prestaties

Bestaande prioriteiten

- Provincie is betrouwbare en transparante partner in samenwerking met gemeenten en andere externe partners door onder andere bevordering participatie en draagvlak bij beleidsvorming en bevordering kennisontwikkeling openbaar bestuur.
Resultaat 2022
 - Ontwikkeling gebiedsgericht relatiebeheer; mede door het werken met gebiedsgedeputeerden.
 - Draagvlak bij gemeenten voor gezamenlijke ambities en bestuursstijl en rol provincie bij kwaliteit openbaar bestuur (KOB);
 - Ontwikkeling afwegingskader (participatieleidraad) en tools, voor (innovatieve) instrumenten voor beleidsvorming, participatie en draagvlak;
 - Bevordering kennis medewerkers en intensivering aansluiting bij kennis- en onderwijsinstellingen op terrein van het openbaar bestuur.
 - Verder uitvoeren van de Pilot 'Digitale democratie' in samenwerking met BZK en VNG in kader van programma Democratie in Actie. Het online participatieplatform van de provincie ("stem van de provincie Groningen") en een aantal Groninger gemeenten is in 2020 opgestart. De provincie faciliteert samen met BZK/Democratie in Actie hierbij de gemeenten.
 - Samen met NPG en BZK/Democratie in Actie en de gemeenten vormen we de werkgroep Participatie en bouwen we verder aan een provinciaal (leer)netwerk van participatie- en democratie-professionals.
 - De uitkomsten van de Quick Scan Provinciale Democratie vertalen we naar het actieprogramma 2022 en verder.
 - Op basis van de startnotie Werken aan Participatie(beleid) uit 2021 geven we onze inzet op participatie verder vorm en inhoud.
 - Op basis van de opbrengst van de bestuurlijke gesprekken met alle gemeenten en waterschappen in 2021 wordt de gezamenlijke inzet op regionale samenwerking vormgegeven.

Resultaat 2022-2023

- Doorontwikkeling naar toekomstbestendig, krachtig en modern openbaar bestuur;
- Tools en werkwijzen voor draagvlak en participatie zijn in organisatie verankerd en vastgelegd in participatiebeleid c.q. een participatieleidraad. Deze wordt in een organisatiebreed proces en met externe stakeholders opgesteld.
- In 2021 is een online participatieplatform voor de provincie gerealiseerd en heeft de provincie gemeenten ondersteund bij de realisatie van gemeentelijke participatieplatforms.
- Kennisontwikkeling en aansluiting bij kennis- en onderwijsinstellingen zijn toegenomen.

Regulier

- Bestuurlijke organisatie en (regionale samenwerking):
 - Faciliteren gemeenten bij regionale samenwerkingsprocessen en monitoren bestuurskracht
- Interbestuurlijk toezicht (IBT):
 - Actualiseren maatwerktoezichtplannen voor de gemeenten Groningen, Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde;
 - Toezicht houden op het naleven van de afspraken die staan opgenomen in de maatwerktoezichtplannen van deze gemeenten;
 - Inrichten maatwerktoezicht voor waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest: Wabo en Archief- en informatiebeheer (in samenwerking met de provincie Drenthe);
 - Uitvoeren toezichtactiviteiten in het kader van de noordelijke samenwerking archieftoezicht bij de Drentse gemeenten;
 - Organiseren van netwerkbijeenkomsten voor de onderwerpen van generiek toezicht.
- Overige onderwerpen
 - Wet Digitale Overheid: 1. samen met gemeenten en waterschappen werken aan digitale toegankelijkheid van overheidsinformatie. 2. voorbereiden toezichtstaak GS;
 - Voorbereiden thematische (steekproef)onderzoeken;
 - Bijdragen aan de landelijke ontwikkeling Agenda Toekomst van het Toezicht.

7.4. Communicatie

Beleidsdoel Communicatie

De provincie Groningen is zichtbaar en is een toegankelijke, gemakkelijk benaderbare en betrouwbare overheid. We zorgen ervoor dat we duidelijk en vindbaar zijn.

Indicatoren							
	Realisatie		Streefwaarden				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichte indicatoren (BBV)							
N.v.t.							
Eigen indicatoren							
Aantal volgers Twitter ¹⁾	20.088	21.300	21.000	22.000	23.000	23.000	
Bekendheid provinciale informatiepagina bij de inwoners ²⁾	41%	n.v.t.	55%	55%	55%	55%	
Inwoners actief betrekken bij provinciaal beleid	53%	n.n.b.	50%	55%	57%	57%	
Waardering website 'goed'	60%	65%	80%	80%	80%	80%	

NB. Voor de periode vanaf 2022/2023 wordt er met nieuwe indicatoren gewerkt, die meer informatie geven over het effect van communicatie met inwoners, ondernemers en bezoekers.

¹⁾ Vanaf 2022 wordt naast het bereik op Twitter voortaan ook het bereik op de andere social media vermeld.

²⁾ Vanaf september 2021 verschijnt de informatiepagina nieuwe stijl en kan de bekendheid weer worden gemeten.

Prestaties

Prioriteiten

N.v.t.

In Begroting 2022 onder 5. Economie 5.2 is Vrijetijdseconomie terug te vinden.

Regulier

- De beleidsontwikkeling voor evenementen is integraal meegenomen in de Visie Vrijetijdseconomie provincie Groningen 2021-2030. In onze vergadering van 29 juni 2021 hebben wij het Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie 2021-2023 vastgesteld. Voor dit onderdeel wordt verwezen naar de Begroting 2022 onder 5.Economie/ 5.2 Vrijetijdseconomie.
- Viering 75 jaar Bevrijding is afgerond.
- Het voorstel om organisatie en uitvoering van de communicatie zodanig te professionaliseren, waarbij meer aandacht is voor de effectiviteit en efficiency van de provinciebrede communicatie-inzet, krijgt in 2022 verder vorm.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	10.845	10.526	11.766	11.987	11.319	11.674	46.745
Baten	229	206	181	181	181	181	724
Saldo lasten en baten	10.616	10.320	11.585	11.807	11.138	11.493	46.022
Reservemutaties							
Toevoegingen	42	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	111	648	0	0	0	0	0
Saldo reservemutaties	-69	-648	0	0	0	0	0
Saldo na reservemutaties	10.547	9.672	11.585	11.807	11.138	11.493	46.022

Bedragen x € 1.000

Anvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	9.672	11.585	11.807	11.138	11.493
Verskil t.o.v. voorgaand jaar	1.913	222	-669	355	
Verklaring					
1. Provinciale Staten - m.n. opkomstbevordering Statenverkiezingen (tm 2023), uitbreiding Statengriffie BGR 2022 en accresontwikkeling		324	91	-48	98
2. Gedeputeerde Staten - fasering 21 investeringen auto's		262	-3	19	66
3. Bestuurlijke Organisatie - m.n. afloop nieuw beleid CA 19-23 (2024)		70	15	-825	0
4. Bestuurlijke samenwerking - m.n. verhoging bijdrage SNN 2022		1.036	24	73	109
5. Apparaatskosten - wijziging inzet personeel (2022) en accres (2023 e.v.)		214	90	93	98
6. Overig (m.n. Archiefinspectie)		6	5	18	-16

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal	
1. Behoud en ontwikkeling milieukwaliteit						
7.1. Provinciale Staten						
A. Prioriteiten						
1. Opkomstbevordering Statenverkiezing	60	60			120	
2. a. Goede ondersteuning (sterke) staten progr. 7 BGR22	254	265	275	286	1.080	
b. Goede ondersteuning (sterke) staten progr. 8	-37	-37	-38	-38	-150	
3. Hogere bijdrage Noordelijke Rekenkamer	17	17	18	18	70	
subotaal	294	305	255	266	1.121	
B. Reguliere activiteiten	subotaal	2.577	2.658	2.659	2.746	10.640
Totaal lasten 7.1. Provinciale Staten	2.871	2.962	2.915	3.013	11.760	
7.2. Overige bestuursorganen						
A. Prioriteiten						
subotaal	0	0	0	0	0	
B. Reguliere activiteiten	subotaal	2.446	2.454	2.483	2.560	9.943
Totaal lasten 7.2.Overige bestuursorganen	2.446	2.454	2.483	2.560	9.943	
7.3. Bestuurlijke samenwerking en toezicht						
A. Prioriteiten						
1. Samenwerken met gemeenten en en andere overheden/werken aan draagvlak	375	375			750	
2. Professionalisering acquisitie en lobby	435	450			885	
3. a. Hogere bijdrage IPO (Kadernota 2021-2025)	247	236	194	194	872	
b. Hogere bijdrage IPO (Begr. 2022)		-40		30	-10	
subotaal	1.057	1.021	194	224	2.497	
B. Reguliere activiteiten	subotaal	3.556	3.662	3.773	3.854	14.845
Totaal lasten 7.3. Bestuurlijke samenwerking en toezicht	4.612	4.684	3.967	4.078	17.341	
7.4. Communicatie						
A. Prioriteiten						
subotaal	0	0	0	0	0	
B. Reguliere activiteiten	subotaal	1.836	1.888	1.954	2.023	7.701
Totaal lasten 7.4. Communicatie	1.836	1.888	1.954	2.023	7.701	
Totaal lasten programma 7. Cultuur en maatschappij	11.766	11.987	11.319	11.674	46.745	

Bedragen x € 1.000

8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering

Voor het optimaal kunnen realiseren van onze maatschappelijke ambities is het van belang dat de bedrijfsvoering adequaat verloopt. In dit programma zijn de kosten voor de bedrijfsvoering opgenomen. Dit is inclusief de voorstellen vanuit de Kadernota 2021-2025. De inhoudelijke toelichting op de bedrijfsvoering is opgenomen in paragraaf 3. Bedrijfsvoering.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn de provinciale inkomsten zoals de uitkering uit het provinciefonds ende opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. In de ramingen van deze bedragen houden wij een voorzichtigheidsmarge aan zodat eventuele tegenvallers niet direct leiden tot een verlaging van de begrotingsruimte. Per onderwerp wordt dit in deelprogramma 8.2 toegelicht.

Beleidskaders

Vigerend beleidskader	Volgend afweegmoment
Wijziging van de Heffingsverordening opcenten motorrijtuigenbelasting	2021
Wijziging van Legesverordening 1993, tarieventabel 2020	2021
Financiële verordening provincie Groningen 2021	2024

8.1 Bedrijfsvoering

In dit deelprogramma besteden wij aandacht aan verschillende bedrijfsvoeringsonderwerpen, de toerekening van overheadkosten, voorzieningen personeel, verhuur van gebouwen en aan de diensten voor derden.

8.1.1 Bedrijfsvoering

Bestaande prioriteiten

- Organisatieontwikkeling - Lerende organisatie
Resultaat 2022
 - Afronding lopende traject organisatieontwikkeling.*Resultaat 2022-2023*
 - Inrichting nieuwe structuur.
 - Evenwichtigere verhouding man/ vrouw op leidinggevende posities
 - Flexibilisering van apparaatskosten.
- Uitvoeren huidige en (nog op te stellen) nieuwe informatiestrategie:
Behalen van maximaal voordeel uit landelijke ontwikkelingen waaronder de Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) via:
 - a. Bedrijfsvoering, met als doelen:
 - Maatschappelijke opgaven mede bereiken door slim gebruik van data
 - Gebruik maken van een moderne aantrekkelijke samenwerkomgeving om met externe partners en collega's effectief en prettig samen te werken
 - Werken vanuit een visie aan een integraal en veilig informatielandschap
 - Implementatie digitale wetgeving (bijv WOO)
 - Werken aan het integreren van het versnipperde IT-landschap
 - Beveiliging en privacy op orde zodat wij betrouwbaar zijn en ons kunnen verantwoorden
 - Resultaat 2022*
 - Vaststellen en uitvoeren sourcing strategie
 - Opstellen en uitvoeren Data strategie
 - Continueren bewustwordingscampagne informatiebeveiliging, informatiebeheer en privacy.
 - Maximaal faciliteren thuiswerken (citrix, beveiliging, teams, hybride vergaderen, nieuwe werkplek concept) en uitrollen werkplek van de toekomst
 - Verbeteren van de governance van informatievoorziening (aansluiten bij organisatie ontwikkeling, portfoliomanagement, flexibel doorontwikkelen (agil, scrum)
 - Naar aanleiding van digitaliserings strategie uitvoeringsprogramma opstellen en uitvoeren.
 - Opstellen opleidingsplan mbt digitale volwassenheid / tech savvy
 - Resultaat 2022-2023*
 - Procesinrichting en -sturing, aanpassing applicatielandschap hierop;
 - Optimalisatie ondersteunend systeem besluitvormingsproces;
 - Organisatiebreed project- en programmamanagementsysteem;
 - Optimaliseren applicatielandschap vanuit architectuur;
 - Dossiers organisatiebreed gedigitaliseerd en geordend.
 - Data portaal voor organisatie creëren
 - Digitale dienstverlening optimaliseren
 - b. Digitale Dienstverlening, met als doelen:
 - Onze dienstverlening verder ontwikkelen en innoveren om ons contact met de buitenwereld prettig en gemakkelijk te laten verlopen, inclusief nakomen verplichtingen (nieuwe) wetgeving waaronder Wet open overheid
 - Participatie ondersteunen met middelen die dit gebruiksvriendelijk en laagdrempelig stimuleren en faciliteren
 - Alle diensten worden waar dat kan digitaal aangeboden (bijvoorbeeld subsidies, vergunningen)
 - Resultaat 2022*
 - wetgeving: meerjarenplan Wet open overheid opstellen
 - Resultaat 2022-2023*
 - Uitvoering meerjarenplan;
 - Aanpassingen in ondersteunende systemen;
 - Alle stukken die ter inzage worden gelegd zijn digitaal beschikbaar.
 - c. Dataficering, met als doelen:

- Beleid en samenwerking ondersteunen met relevante informatieproducten zodat het beleid gebaseerd is op actuele data
- Bepalen welke open data beschikbaar komt
- Voldoen aan wettelijke verplichtingen

Resultaat 2022

- inrichten datateam en nieuwe functie Data Officer die vorm en inhoud gaat geven een data-gestuurd werken.
- inrichten dienstverlening voor data-deel (bijv data potaal)

Resultaat 2022-2023

- Een experiment met innovatieve participatie.
- d. Innovatie, met als doelen:
 - Innoveren wordt structureel onderdeel van het werk
 - Innovatie wordt structureel onderdeel van de lerende organisatie

Resultaat 2022

- Verder uitbouwen Staat van Groningen
- Vanuit innovatie participatie: samen met gemeente Groningen realiseren van digitaal participatieplatform.

Resultaat 2022-2023

- Kennisdeling met Hanzehogeschool door organisatie van een gezamenlijke kennisochtend of -middag;
- Structureren, content systeem, uitbreiden Staat van Groningen;
- Innovatieve participatie.
- Beheer en onderhoud informatiesystemen
 - Resultaat 2022*
Op peil brengen budgetten voor beheer en onderhoud informatiesystemen:
 - Werving & selectie (intern) personeel;
 - Uitstroom extern personeel
 - Inhuur omlaag brengen en kennis in huis hebben en houden ;
 - Opgeleide medewerkers.
 - Sourcing strategie implementeren
 - Datastrategie implementeren
 - Resultaat 2022-2023*
Op peil brengen budgetten voor beheer en onderhoud informatiesystemen:
 - Totale (beheer)kosten verlaagd door vervangen extern met intern personeel.
- Aanpassen besluitvorming portfolioproces (inclusief structurele kosten):
 - Betere besluitvorming portfolioproces.

Nieuwe prioriteiten Kadernota 2021-2025

- Digitaliseringsstrategie strategie
 - Resultaat 2022*
Fase 0 (p)repareren en fase1 optimaliseren
 - Resultaat 2022-2023*
Zie bij bestaande prioriteiten.

Nieuwe prioriteit Begroting 2022

- Implementatie Wet open overheid
 - Resultaat 2022-2023*
 - De Woo die waarschijnlijk in werking treedt per 1 januari 2022 wordt volgens de richtlijnen van de Rijksoverheid geïmplementeerd in processen en systemen.

Regulier

- Duurzame bedrijfsvoering
 - Resultaat 2022 oplevering van:*
Werkplek van de Toekomst
 - fysieke veranderingen op kantoor door aanpassingen te maken op het gebied van flexibele werkplekken (deel-werkplek) i.p.v. standaard werkplekken
 - het creëren van meer projectruimten om het samenwerken beter te faciliteren en creëren van meer ontmoetingsplekken.
 - het faciliteren van een goede digitale werkomgeving die past bij het plaats tijd onafhankelijk werken

- het faciliteren van een fietsleaseregeling voor een verdere CO2 reductie
- meer mogelijkheden om thuis, op kantoor of een buitenlocatie te kunnen werken door ondersteuning van FZ, INFO en HRM.
- mogelijkheden om hybride te kunnen werken, denk hierbij aan zowel fysieke- als technische aanpassingen (op kantoor, buitenlocatie of thuis).
- online tool 'Op stap met' om context en concept/visie in beeld te brengen.
- flexibele HRM keuzes m.b.t. werkplek van de toekomst.

Resultaat 2022-2023

Nieuw inkoopbeleid én Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI):

- Het inkoop- en aanbestedingsbeleid geeft sturing aan de inkoopfunctie. Het beleid vormt het kader waarbinnen beschikbare middelen op objectieve, transparante en non-discriminatoire wijze worden besteed.

- Lerende organisatie - opleidingen

Resultaat 2022

- Medewerkers hebben de opleidingen gevolgd die wettelijk verplicht zijn voor het uitvoeren van de functies, of die noodzakelijk zijn om de functie op voldoende niveau te kunnen uitvoeren.

Resultaat 2022-2023

- Medewerkers zijn opgeleid om te kunnen functioneren in de veranderende omgeving en zij voldoen aan de wettelijke vereisten.

- Participatie (Uitvoering Participatiewet en Quotumregeling)

Resultaat 2022

- 29,7 banen.

Resultaat 2022-2024

- 33,1 banen.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (deel 3) van deze begroting wordt een nadere toelichting gegeven.

8.1.2 Overzicht kosten overhead

Bedrijfsvoeringskosten zijn de kosten van het ambtelijk apparaat, zoals salarissen, huisvesting, opleidingen etc. Te onderscheiden zijn directe kosten en indirecte ofwel overheadkosten. Directe kosten zijn te relateren aan programma's 1 tot en met 7, dit zijn voornamelijk salariskosten. De overige kosten zijn overheadkosten, zoals huisvesting, die in programma 8 opgenomen zijn.

In tabel 1 maken wij inzichtelijk hoe de bedrijfsvoeringskosten voor 2021 zijn opgebouwd, hoe de directe personeelskosten in 2022 over de programma's worden verdeeld en welk bedrag aan overheadkosten voor 2021 in programma 8 wordt begroot.

Tabel 1. Opbouw apparaatskosten 2022 en de uitsplitsing naar directe en overheadkosten

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Personele apparaatskosten	72.991	72.302	72.271	75.151	75.503	78.756
Materiële apparaatskosten	15.697	14.355	12.681	13.005	12.897	13.080
Totale apparaatskosten	88.688	86.657	84.951	88.155	88.400	91.836
Waarvan toegerekend aan:						
- programma's	51.475	47.219	45.180	48.835	50.669	52.683
- overhead	35.155	37.155	37.458	36.908	35.216	36.530
Totaal exploitatie	86.630	84.374	82.638	85.743	85.884	89.213
- investeringswerken	2.058	2.283	2.313	2.412	2.516	2.623
Totaal toegerekend	88.688	86.657	84.951	88.155	88.400	91.836

bedragen x € 1.000

Uit tabel 1 blijkt dat apparaatskosten in 2022 in totaal € 85,0 miljoen bedragen. Hiervan wordt € 45,2 miljoen toegerekend aan de begrotingsprogramma's en € 37,5 miljoen aan overhead.

Wij maken onderscheid naar apparaatskosten die in provinciale uurtarieven worden meegenomen en de apparaatskosten die daarbuiten worden gehouden. De kosten die hierbuiten worden gehouden zijn in principe de kosten waarbij weinig of geen verband bestaat met de inzet die de provincie ten behoeve van diensten voor derden pleegt, bijvoorbeeld afschrijvingslasten provinciehuis.

Deze gegevens zijn van belang bij de bepaling van het opslagpercentage voor overhead bij de berekening van de provinciale uurtarieven. Dit opslagpercentage komt op basis van de ramingen in de Begroting 2022 uit op 72%. Het aandeel overhead als percentage van de totale apparaatskosten is $72/172 = 42\%$. Dit percentage is gelijk aan andere jaren. Bij andere overheden varieert het aandeel van de overheadkosten in de totale apparaatskosten tussen de 35% en 45%.

In het bedrag van de bedrijfsvoeringskosten is een stelpost opgenomen. Dit is

- Stelpost sociale lasten en gevolgen nog af te sluiten CAO

In de Begroting 2022 houden wij voor 2022 rekening met een stijging voor de cao-lonen van 2,6% en voor de sociale lasten 1%. De stelpost komt op basis van deze veronderstelling uit op circa € 2,09 miljoen. In september is met de bonden een onderhandelingsakkoord afgesloten, deze heeft een looptijd tot 1 januari 2023. De afspraken die met de bonden zijn gemaakt ten aanzien van de loonsverhoging vallen binnen de stelpost van 2,6%. De daarmee gemoeide middelen zullen vanuit de stelpost ten gunste van de AKP-budgetten van de afzonderlijke afdelingen worden gebracht, het mindere komt ten gunste van de Algemene Middelen.

- Bedrijfsvoeringsopgaven

In 2022 houden wij nog rekening met verschillende apparaatskosten, die nog aan de verschillende onderdelen van de begroting moeten worden toegerekend. Het betreft hier o.a. de middelen uit de Voorjaarsnota 2017 voor de Participatiewet € 0,53 miljoen, de opgaven uit de kadernota 2019-2023 zoals informatiestrategie € 0,65 miljoen en voor de lerende organisatie van 0,35 miljoen en uit de Najaarsmonitor 2020 de middelen stikstofdossier € 0,48 miljoen.

8.1.3 Voorzieningen personeel

Voor het huidige en voormalige personeel zijn de volgende voorzieningen beschikbaar:

- financiële bijdrage personeelsvereniging;
- reünie oud-werknemers;
- uitvoering diverse regelingen gewezen ambtenaren;
- behandelde klachten ongewenste intimiteiten;
- fitness-facilitering;
- IKB-regeling.

Hiervoor is voor 2022 een bedrag van circa € 0,12 miljoen opgenomen.

8.1.4 Diensten voor derden

De ontvangsten en de kosten van diensten die wij aan derden verlenen, worden hier verantwoord, Het gaat hierbij bijvoorbeeld om ureninzet van provinciaal personeel of inzet van materieel. Voor de uitvoering van deze activiteiten wordt voor 2022 een bedrag van circa € 1,51 miljoen aan lasten geraamd. Daarvan heeft circa € 1,19 miljoen betrekking op werkzaamheden voor het NPG.

8.2 Algemene dekkingsmiddelen

Bestaande prioriteit

In de Begroting 2021 was het Coronafonds hier bij de Algemene dekkingsmiddelen opgenomen. Bij de Kadernota 2021-2025 hebben we begrote uitgaven uit dit fonds opgenomen in de betreffende programma's 5. Economie en 6. Cultuur en maatschappij. Die bedragen zullen aan het eind van 2021 zo goed als alle besteed zijn en bij de jaarrekening 2021 verantwoord worden in betreffende programma's. Op basis van de evaluatie van augustus 2021 kan geconcludeerd worden dat het provinciale Coronafonds nuttig was.

Nieuwe prioriteit Begroting 2022

- Cofinancieringsfonds

Vanuit Brussel en Den Haag komen steeds vaker budgetten beschikbaar die vragen om nationale en regionale matching: cofinanciering. Om toegang te krijgen tot deze middelen is het noodzakelijk dat er vanuit de regio's meer kapitaal beschikbaar komt. Dit kan door bedrijven, instellingen en overheden worden ingevuld. Ook voor de provincie is het noodzakelijk om hieraan bij te kunnen dragen willen we gebruik maken van deze middelen. Om die reden willen wij provinciaal kapitaal/ budget beschikbaar maken om hierin te kunnen voorzien. Met het instellen van een cofinancieringsfonds willen wij van onze provinciale middelen meer geld maken door met een multiplier geld maatschappelijk te investeren en beter te kunnen laten renderen (m.b.v. multiplier door cofinanciering).

We willen een startbedrag voorstellen uit het stamkapitaal van € 10 miljoen en aanvullen met middelen uit bestaande beleidskredieten en (cofinancierings)budgetten. Wij zien daarnaast in de lange termijn begroting mogelijkheden om dit verder aan te vullen met geld uit het stamkapitaal en mogelijk vanuit de reserves mobiliteit. Wij denken met het cofinancieringsfonds te kunnen zorgen voor meer flexibiliteit om in te kunnen spelen op maatschappelijke vraagstukken en de roep om cofinanciering. Een uitgewerkt voorstel hiervoor inclusief voorstel tot de daarbij noodzakelijke begrotingswijziging willen we begin 2022 presenteren.

Daarnaast stellen wij voor om uit de reserve Compensatie dividend Essent € 5 miljoen te reserveren (labelen) voor het volgende college.

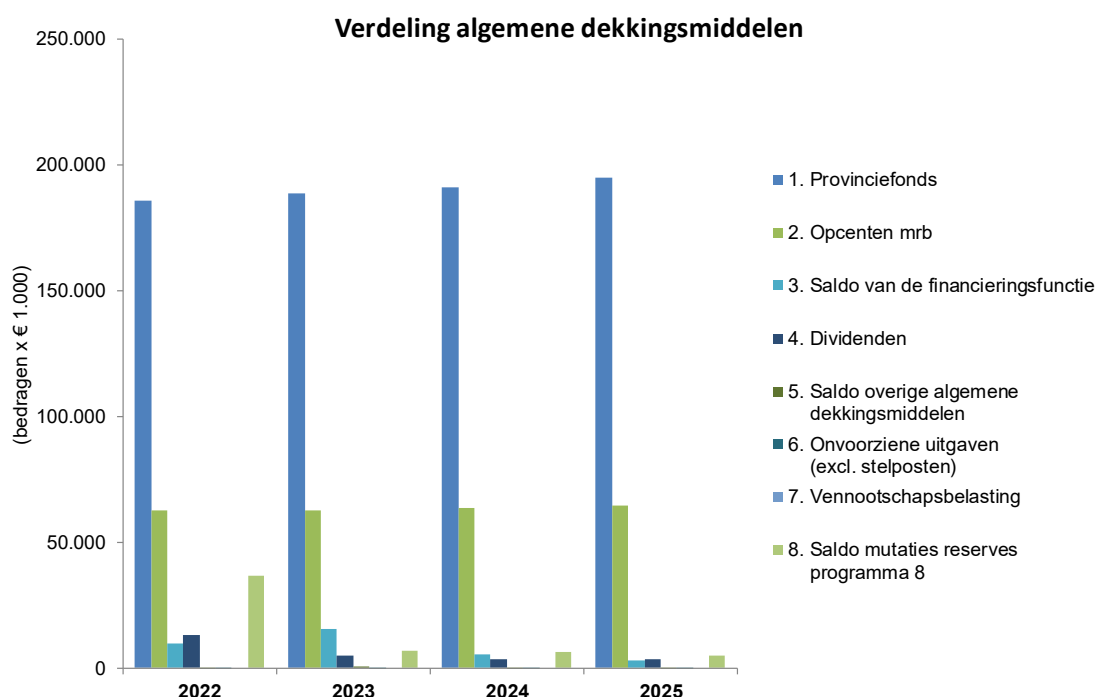
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten waarmee we geplande uitgaven dekken. Wij onderscheiden de volgende onderdelen:

1. Algemene uitkering uit het Provinciefonds
2. Opcenten motorrijtuigenbelasting
3. Saldo van de financieringsfunctie
4. Dividend
5. Saldo overige algemene dekkingsmiddelen
6. Onvoorziene uitgaven
7. Vennootschapsbelasting
8. Saldo mutaties reserves

In onderstaande grafiek staat de ontwikkeling van de algemene dekkingsmiddelen in de komende vier jaar.

Grafiek 1. Saldi algemene dekkingsmiddelen 2022-2025

De navolgende tabel geeft een overzicht van de (verwachte) ontwikkelingen van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven van 2019 tot 2024.

Tabel 2. Saldi algemene dekkingsmiddelen 2020-2025

Algemene dekkingsmiddelen	realisatie 2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Provinciefonds	188.366	182.558	186.089	188.642	191.263	195.278
2. Opcenten mrb	58.794	61.291	62.658	62.904	63.851	64.724
3. Saldo van de financieringsfunctie	18.627	12.040	9.984	15.511	5.510	3.193
4. Dividenden	6.846	13.066	5.030	3.386	3.386	3.386
5. Saldo overige algemene dekkingsmiddelen	446	110	-9.890	110	-3.365	-6.745
6. Onvoorziene uitgaven	0	-250	-250	-250	-250	-500
7. Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	273.079	268.815	253.620	270.303	260.395	259.336
8. Saldo mutaties reserves programma 8	2.309	3.072	36.757	6.870	6.538	5.096
Saldo algemene dekkingsmiddelen	275.388	271.887	290.377	277.172	266.933	264.432

Bedragen x € 1.000

Jaarlijks worden de ramingen van de rente (als saldo financieringsfunctie bij 3) en dividenden (4) in het voorjaar ten behoeve van de kadernota geactualiseerd. Relevante ontwikkelingen nadien worden in de begroting meegenomen. Voor deze begroting waren geen relevante ontwikkelingen.

Hierna lichten wij de genoemde onderdelen kort toe. In de financiële begroting (deel 4 van deze begroting) geven wij een totaalbeeld van de baten en lasten en gaan wij op de financiële positie in.

8.2.1 Algemene dekkingsmiddelen uit het Provinciefonds

De raming van de uitkering uit het Provinciefonds voor 2022 en volgende jaren hebben wij gebaseerd op de Septembercirculaire 2021. In deze raming houden wij uit behoedzaamheidsoverwegingen rekening met een marge van jaarlijks, structureel € 0,5 miljoen.

Als gevolg van de coronacrisis heeft het Kabinet besloten om het accres tot het eind van deze kabinetsperiode (2021) te bevriezen. Voornaamste reden hiervoor is dat door het bevriezen de uitkering van provincie- en gemeentefonds stabiel en voorspelbaar is. De accressen voor de komende

jaren in zijn Meicirculaire fors naar beneden bijgesteld. Hierdoor werd het financieel perspectief bij de Kadernota 2021-2025 € 13,5 miljoen lager. Bij de Septembercirculaire 2021 zijn de accressen weer naar boven bijgesteld, met name in 2022, waardoor wij € 14,6 miljoen konden toevoegen aan het financieel perspectief.

De hoogte van het BTW-compensatiefonds (BCF) wordt beïnvloed door het accres. Naar analogie van de normeringssystematiek is ook de omvang van het BCF bevroren. Als gemeenten en provincies minder declareren dan er het BCF aan middelen beschikbaar heeft, wordt het restant toegevoegd aan het Gemeente- en het Provinciefonds en volgens de verdeelmaatstaven verdeeld.

Momenteel wordt door de fondsbeheerders in overleg met het IPO een nieuwe verdeling van het Provinciefonds gedaan. Deze nieuwe verdeling moet in 2022 zijn gerealiseerd en ingaan bij de Begroting 2023. De fondsbeheerders willen met dit nieuwe model onder andere de ontstane problematiek van de provincie Zeeland bij het verevenen van inkomsten uit vermogen structureel oplossen en de problematiek die bij de verdeling kan ontstaan bij gemeentelijke herindelingen over de provinciegrenzen heen. Door deze aanpassingen kunnen vanaf 2023 herverdeel-effecten ontstaan.

Zie verder deel 4 van deze begroting voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van onze uitkering uit het Provinciefonds.

8.2.2 opcenten motorrijtuigenbelasting

Wijziging maximum tarief opcenten

Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van opcentenheffing vast. Provincies kunnen vervolgens zelf bepalen in hoeverre zij de vrije capaciteit willen benutten. Deze indexering vindt plaats op basis van de ontwikkelingen van de tabelcorrectiefactor ofwel de consumentenprijsindex die van CBS afkomstig zijn.

Het verschil tussen het wettelijk toegestane aantal opcenten en het feitelijke aantal is de vrije belastingcapaciteit. Per 1 januari 2022 bedraagt het wettelijke maximum naar verwachting 118,3 opcenten. Dit is een stijging van circa 1,3% of wel 1,5 opcenten ten opzichte van 2021.

Tarieven vanaf 2022

Het aantal opcenten dat de provincie Groningen vanaf 1 januari 2022 heft, bedraagt 94,5. Dit is 1,3% hoger dan het tarief in 2021, dat 93,3 punten bedroeg. Voor 2023 en volgende jaren gaan wij eveneens uit van een indexering van 1,3% per jaar.

Tabel 3. Tarieven opcenten mrb in 12 provincies en voornemens 2022

Provincie	2017	2018	2019	2020	2021	voornemen 2022
Groningen	88,6	89,3	90,4	91,8	93,3	94,5
Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0	92,0
Zuid-Holland	91,4	90,4	90,4	90,4	90,4	90,4
Gelderland	89,2	89,2	89,2	87,2	89,5	90,6
Zeeland	82,3	82,3	89,1	89,1	89,1	89,1
Fryslân	69,4	70,0	71,1	87,0	87,0	82,3
Flevoland	78,2	79,0	79,8	80,6	81,4	82,2
Overijssel	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9
Noord-Brabant	76,1	76,1	76,1	78,0	78,4	79,6
Limburg	77,9	77,9	77,9	77,9	77,9	79,1
Utrecht	72,6	72,6	72,6	73,6	74,9	77,5
Noord-Holland	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
Gemiddeld tarief	80,5	80,5	81,4	83,0	83,5	83,6
Maximum tarief	110,0	111,8	113,2	115,0	116,8	118,3

Relatie met uitkering Provinciefonds

Er is een relatie tussen de opcentenheffing en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. De verdeling tussen de provincies van de totale omvang van het Provinciefonds is gebaseerd op verdeelmaatstaven waaronder de opbrengst voor de motorrijtuigenbelasting.

Voor het verdeelmodel Provinciefonds is de opbrengst per opcent motorrijtuigenbelasting als negatieve inkomstenmaatstaf gehanteerd. Deze maatstaf beoogt de tussen de provincies bestaande verschillen in belastingcapaciteit in belangrijke mate te compenseren. In situaties waarin het totale provinciale belastinggebied groter van omvang wordt en/of waarin ons aandeel in het totale provinciale belastinggebied afneemt zal de compensatie via het Provinciefonds stijgen. En omgekeerd zal deze dalen.

8.2.3 Saldo van de financieringsfunctie

Hier komt tot uitdrukking het saldo van rentelasten en -baten. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen u naar paragraaf 2. Financiering waarin wij ingaan op de ontwikkelingen in de financiering van de provinciale uitgaven.

8.2.4 Dividend

Onze provincie neemt per 31 december 2020 deel in het aandelenkapitaal van:

- Groningen Airport Eelde N.V.
- N.V. Waterbedrijf Groningen
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
- N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)
- Blauwe Stad B.V.
- Enexis Holding B.V.
- Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.
- Claim Staat Vennootschap B.V.
- Investeringsfonds Groningen B.V.

Het reguliere dividend van de aandelen Enexis en de aandelen BNG worden voor 2022 geraamd op circa € 4,9 miljoen respectievelijk € 0,1 miljoen.

Deze deelnemingen zijn eveneens opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen.

8.2.5 Saldo overige algemene dekkingsmiddelen

Het betreft het saldo van de lasten en baten die worden geraamd bij het onderdeel Onvoorzien. In 2022 bestaat dit saldo uit de middelen die voor het Cofinancieringsfonds beschikbaar zijn gesteld, de afboeking van het onvoorzien (Begroting 2020) en een nog te ontvangen btw-compensatie i.v.m. IPO. De middelen voor het Cofinancieringsfonds worden gedekt door een onttrekking uit de reserve Compensatie dividend Essent.

8.2.6 Onvoorziene uitgaven

In de begroting dient een budget te worden opgenomen ten behoeve van onvoorziene uitgaven. De hoogte van de reservering kunnen uw Staten vaststellen. Voor de jaren 2022 en 2023 hebben we jaarlijks € 250.000 in onze begroting opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Vanaf 2024 gaan wij uit van een bedrag van € 500.000. Dit is conform afspraken in de Begroting 2020. Door adequate kredietbewaking tracht de provincie het aantal onvoorziene tegenvallers zoveel mogelijk te beperken en hierdoor het beroep op onvoorzien zoveel mogelijk te voorkomen.

8.2.7 Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 geldt de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 ook voor overheidsondernemingen. Dit betekent dat de provincie onder voorwaarden belastingplichtig kan zijn voor de vennootschapsbelasting.

Op basis van een inventarisatie en afstemming met de Belastingdienst is de conclusie dat de provincie geen activiteiten heeft die ~~nu~~ leiden tot betaling van vennootschapsbelasting.

De provincie zal periodiek bestaande en nieuwe activiteiten (her)beoordelen om te bepalen of er activiteiten zijn die wel in de heffing van vennootschapsbelasting moeten worden betrokken.

In het horizontaal toezicht overleg is afgesproken om een aantal beoordelingen opnieuw uit te voeren. We verwachten niet dat op basis van de nieuwe beoordeling er wel sprake zal zijn van vennootschapsbelastingplicht.

8.2.8 Saldo mutaties reserves

De geraamde mutaties van de reserves in de periode 2022-2025 worden in de navolgende tabel nader gespecificeerd.

Tabel 4. Bijdragen en onttrekkingen aan reserves 2022-2025

Reserve	2022	2023	2024	2025
A. Bijdragen aan				
Algemene reserve	500,0	2.100,0	750,0	750,0
Economische, Sociale en Fysieke Infrastructuur (ESFI)	953,3	953,3	0,0	0,0
Kompas	0,0	0,0	0,0	0,0
Automatisering	0,0	0,0	0,0	0,0
Beheer wegen en kanalen	0,0	0,0	0,0	0,0
Apparaatskosten personeel (AKP)	393,5	393,5	393,5	393,5
Bodemsanering	0,0	0,0	0,0	0,0
Afkoopsom wegen/waterwegen	1.642,9	1.642,9	1.642,9	0,0
Provinciale Meefinanciering	0,0	0,0	0,0	0,0
Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL)	2.165,0	1.069,0	556,0	119,0
Leefbaarheid krimpgebieden	0,0	0,0	0,0	0,0
Wabo	0,0	0,0	0,0	0,0
Compensatie dividend Essent	0,0	0,0	0,0	0,0
Afkoop vervanging kunstwerken Winschoterdiep	391,3	358,3	443,3	164,3
EHS Zuidlaardermeer	0,0	0,0	0,0	0,0
Actieprogramma Werk, Energie, Leefbaarheid	0,0	0,0	0,0	0,0
Overboekingen	0,0	0,0	0,0	0,0
Programma Landelijk gebied	69,0	59,0	85,0	0,0
Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT)	0,0	0,0	0,0	0,0
Verkeer en vervoer (duVV)	1.302,8	1.311,7	1.320,6	1.329,7
Afschrijvingen	350,0	0,0	0,0	0,0
Beheer wegen en kanalen AKP BO	0,0	0,0	0,0	0,0
Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn AKP MB	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal bijdragen aan reserves	7.767,8	7.887,7	5.191,3	2.756,5
B. Onttrekkingen aan				
Algemene reserve	17.751,5	6.239,5	1.612,5	4.698,6
Economische, Sociale en Fysieke Infrastructuur (ESFI)	1.213,0	1.213,0	0,0	0,0
Kompas	0,0	0,0	0,0	0,0
Automatisering	0,0	0,0	0,0	0,0
Beheer wegen en kanalen	0,0	0,0	0,0	0,0
Apparaatskosten personeel (AKP)	753,6	369,5	386,1	403,4
Bodemsanering	155,0	155,0	155,0	155,0
Afkoopsom wegen/waterwegen	3.250,0	6.442,6	10.407,4	500,0
Provinciale Meefinanciering	0,0	0,0	0,0	0,0
Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL)	29.563,6	26.547,2	16.322,2	1.504,7
Leefbaarheid krimpgebieden	175,0	100,0	0,0	0,0
Wabo	0,0	0,0	0,0	0,0
Compensatie dividend Essent	18.663,1	679,7	5.999,4	650,0
Afkoop vervanging kunstwerken Winschoterdiep	1.642,9	1.642,9	1.642,9	0,0
EHS Zuidlaardermeer	0,0	0,0	0,0	0,0
Actieprogramma Werk, Energie, Leefbaarheid	0,0	0,0	0,0	0,0
Overboekingen	3.935,4	2.435,4	0,0	0,0
Programma Landelijk gebied	1.027,9	1.564,9	758,3	758,3
Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT)	4.209,7	438,2	0,0	0,0
Reserve Verkeer en vervoer (duVV)	8.148,2	2.382,4	7.500,0	1.000,0
Afschrijvingen	776,0	2.132,1	2.454,8	3.046,0
Beheer wegen en kanalen	53,3	55,7	58,2	60,8
Totaal onttrekkingen aan reserves	91.318,2	52.398,2	47.296,8	12.776,8
Saldo (= B-A)	83.550,4	44.510,5	42.105,5	10.020,3
Uitgesplitst naar programma's				
1. Ruimte en water	225,0	225,0	225,0	225,0
2. Milieu en energie	385,0	155,0	155,0	155,0
3. Platteland en natuur	3.503,3	4.040,1	758,3	758,3
4. Bereikbaarheid	39.770,4	32.199,1	35.179,0	4.536,2
5. Economie	-235,0	-456,4	-750,0	-750,0
6. Cultuur en maatschappij	3.144,5	1.478,0	0,0	0,0
7. Openbaar Bestuur	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	36.757,2	6.869,7	6.538,2	5.095,8
Totaal programma's	83.550,4	44.510,5	42.105,5	10.020,3
			Bedragen x € 1.000	

In deel 4 van deze begroting (Financiële begroting) presenteren wij een meerjarige doorkijk van alle reserves.

Totaal lasten en baten

	rekening 2020	begroting 2021 na wijziging	begroting 2022	meerjarenraming			totaal periode 2022-2025
				2023	2024	2025	
Lasten	40.627	40.574	52.501	42.805	43.226	48.299	186.832
Baten	276.992	271.032	265.418	272.453	265.066	267.569	1.070.505
Saldo lasten en baten	-236.365	-230.458	-212.917	-229.647	-221.839	-219.269	-883.674
Reservemutaties							
Toevoegingen	40.067	27.038	2.855	3.316	1.314	513	7.996
Onttrekkingen	42.376	30.110	39.612	10.185	7.852	5.608	63.257
Saldo reservemutaties	-2.309	-3.072	-36.757	-6.870	-6.538	-5.096	-55.261
Saldo na reservemutaties	-238.674	-233.530	-249.675	-236.517	-228.378	-224.365	-938.935

Bedragen x € 1.000

Aanvullende informatie op de lasten, baten en het saldo

I. Verklaring verschillen in de meerjarenramingen

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo na reservemutaties	-233.530	-249.675	-236.517	-228.378	-224.365
Verschil t.o.v. voorgaand jaar	-16.144	13.158	8.139	4.012	
Verklaring					
1. Uitkering Provinciefonds - bijstelling op basis circulaire		-3.530	-2.553	-2.621	-4.015
2. Opcenten motorrijtuigenbelasting - indexering tarieven en groei voertuigenpark (2021 e.v.)		-1.367	-246	-948	-873
3. Rentelasten en -baten		2.056	-5.527	10.001	2.318
4. Dividenden - deelneming Enexis		8.036	1.643	0	0
5. Onvoorzien - stelpost Cofinancieringsfonds (2022) en continuering nieuw beleid (v.a. 2024)		10.000	-10.000	3.475	3.629
6. Bijdrage reserve RSP - IBOI-indexering RSP-middelen		-1.047	-1.096	-513	-437
7. Compensatie dividend - inzet stampkapitaal		-20.932	17.983	-5.320	5.349
8. dekking vrijval reserve Afkoopsom w egen/w aterw egen tm 2023		0	0	3.250	0
9. Algemene reserve - herschikking begrotingsruimte		-10.388	16.707	5.703	1.328
9. Mutaties overige reserves		-1.319	-3.707	-2.789	-4.799
10. Toegerekende apparaatskosten		-109	143	148	155
11. Overhead vnl. informatiestrategie, Impl. Wet Open Overheid, accres25		1.988	-662	-872	1.192
12. Onverdeelde apparaatskosten vnl. reservering cao 2022		411	790	-1.192	134
13. Inkomsten diensten voor derden, detachering (20-21)		56	-317	-187	29
14. Overig - voorzieningen personeel, opbrengst verhuur gebouw en		0	0	2	2

Bedragen x € 1.000

II. Lasten per deelprogramma met uitsplitsing naar prioriteiten en reguliere activiteiten

	2022	2023	2024	2025	Totaal
1. Behoud en ontwikkeling milieukwaliteit					
8.1. Bedrijfsvoering					
A. Prioriteiten					
1. a. Ondersteuning extra gedeputeerde	367	173			540
b. naar AKP	-332	-159			-491
2. a. Formatie interbestuurlijk toezicht (IBT)	118	122	128	134	502
b. Structureel naar AKP	-118	-122	-128	-134	-502
3. a. Informatiestrategie	900	600			1.500
b. Informatiestrategie	460	920			1.380
4. Implem. Wet Open Overheid	319	386	439	492	1.636
5. Lerende organisatie	401	231			632
5. a. IPO hogere bijdrage (Kadernota 2021-2025)	141	132	131	132	536
b. IPO hogere bijdrage (Begr. 2022)	332	644	644	644	2.264
subtotaal	2.256	2.283	570	624	5.733
B. Reguliere activiteiten	39.427	39.371	38.534	40.011	157.343
Totaal lasten 8.1. Bedrijfsvoering	41.683	41.653	39.104	40.635	163.076
8.2. Algemene Dekkingsmiddelen					
A. Prioriteiten					
1. Cofinancieringsfonds	10.000				10.000
subtotaal	10.000	0	0	0	10.000
B. Reguliere activiteiten	818	1.152	4.122	7.664	13.756
Totaal lasten 8.2. Algemene Dekkingsmiddelen	10.818	1.152	4.122	7.664	23.756
Totaal lasten programma 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	52.501	42.805	43.226	48.299	186.832

Bedragen x € 1.000

Deel 3

Paragrafen

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Definitie weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om de risico's (niet begrote kosten die onverwachts optreden) op te vangen.

De weerstandscapaciteit wordt gedefinieerd als het totaal van de vrije ruimte in de Algemene reserve, de vrij aan te wenden bestemmingsreserves, de onbenutte belastingcapaciteit, het gereserveerde bedrag voor onvoorziene uitgaven en de verwachte begrotingsruimte.

Onderscheid wordt gemaakt in incidentele en structurele weerstandscapaciteit:

- Met incidenteel wordt bedoeld het vermogen om eenmalige financiële tegenvallers op te vangen zonder dat reguliere taken in gevaar komen.
- De structurele weerstandscapaciteit betreft middelen die permanent ingezet kunnen worden om structurele risico's in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de reguliere taken.

Het minimaal benodigde weerstandsvermogen is afhankelijk van het risicoprofiel. De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn niet op een andere manier te ondervangen. Onder risico's verstaan de BBV-voorschriften: alle voorzienbare risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Bij het bepalen van de verwachte impact van risico's moet onderscheid gemaakt worden tussen risico's met incidentele gevolgen en risico's met structurele gevolgen.

Kadernota risicomanagement

De kaders voor weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn vastgelegd in de Kadernota risicomanagement. Deze kadernota is tevens de basis voor het opstellen van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. In de nota wordt onder meer ingegaan op:

- het begrippenkader bij risicomanagement;
- de beleidslijn weerstandsvermogen en de integratie hiervan in het proces van risicomanagement;
- de wijze waarop de risico's worden geïnventariseerd en gekwantificeerd voor het bepalen van het minimaal benodigde weerstandsvermogen;
- de verdeling van de risico's in drie categorieën, te weten:
 1. gekwantificeerde risico's met dekking uit Algemene reserve (weerstandsvermogen),
 2. risico's die worden gedekt uit reguliere project- en programmabudgetten, zoals bijvoorbeeld het RSP-programma, het programma MIT en de gebiedsontwikkeling Oostpolder.
 3. risico's die meer te betitelen zijn als toekomstige ontwikkelingen c.q. knelpunten, waarbij wij genoeg gelegenheid hebben om dit op te nemen in toekomstige begrotingen.

Eens in de 4 jaar wordt een extern onderzoek verricht naar de omvang van het minimaal benodigde weerstandsvermogen. De laatste keer was 2018, in het najaar van 2022 zal dit onderzoek weer plaatsvinden.

Bij de Jaarrekening 2020 hebben we de risico's voor het laatst beoordeeld en het daarbij benodigde weerstandsvermogen berekend. Bij deze Begroting 2022 actualiseren we deze risico's.

Naast de te kwantificeren risico's noemen wij hier wij onderwerpen waarvoor wij wel risico's zien, maar (nog) niet kunnen kwantificeren.

Stikstofcrisis

De maatregelen van het Rijk om de stikstofcrisis aan te pakken zijn nog niet geheel uitgekristalliseerd. De druk op vergunningverlening is op dit moment nog moeilijk in te schatten. Een aantal zaken zoals de oplossing voor de melders kan echter een onevenredige druk op de vergunningverlening geven afhankelijk van de gekozen oplossingsrichting. Het project N33 ligt momenteel stil mede door de stikstofproblematiek en de discussie bij het rijk over de rekenmethodiek. Ook liggen projecten stil van een aantal private partijen in onze provincie. Daarnaast worden op dit moment ook risico's voorzien bij de onderdelen vergunningverlening en handhaving.

- Vergunningverlening

Bij dit risico valt te denken aan bezwaar en beroepsprocedures ten aanzien van stikstofvergunningen. Gelet op de vele onzekerheden in het stikstofdossier vragen deze procedures veel capaciteit. Verder kan het gaan om mogelijke claims als gevolg van onjuist verleende vergunningen of (eerdere) toezeggingen dat er geen vergunningsplicht is maar dat deze er nu wel een is c.q. komt. Te doorlopen extra m.e.r.-procedures vragen extra capaciteit en brengen vertraging in vergunningprocedures. Verder lopen enkele intrekkingverzoeken, onder meer ten aanzien van de Wet natuurbeschermingsvergunning van RWE centrale in de Eemshaven.

- Toezicht- en Handhavingstaken

Bij dit risico valt te denken aan handhavingverzoeken. Dergelijke verzoeken nemen veel capaciteit in beslag, die nu niet beschikbaar is. Daarnaast wordt er een extra beroep gedaan op de coördinatie en de daarmee gemoeide capaciteit die ook nu niet afdoende voorhanden is. De verwachting is dat deze de komende tijd zullen toenemen. Milieuorganisatie MOB heeft in de laatste maanden al bij vier provincies elk 50 handhavingverzoeken ingediend, er bestaat een reële kans dat de provincie Groningen ook aan de beurt komt.

Daarnaast kan het gaan om risico's ten aanzien van afvalbedrijven waarvoor wij het bevoegd gezag zijn. In het geval een bedrijf niet (meer) kan voldoen aan de vergunningsvoorwaarden kan dit leiden tot een faillissement en een situatie van een waarbij gevaren dreigen voor de volksgezondheid en het milieu. Vanuit de zorgplicht zal de provincie Groningen mogelijk maatregelen moeten nemen om deze gevaren weg te nemen. Dit omvat bijvoorbeeld het verwijderen van de achtergebleven afvalstoffen en saneren van vervuilde grond.

De risico's m.b.t. vergunningen en toezicht en handhavingstaken zijn niet gekwantificeerd omdat de wet- en regelgeving voor het oplossen van de stikstofcrisis nog niet duidelijk is. Daarmee is het nu in het kader van de Begroting 2022 niet opportuun om genoemde risico's volledig en juist te kwalificeren en te kwantificeren.

Coronacrisis

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 heeft nog steeds effect op ons allemaal. De gevolgen van de coronapandemie kunnen we nog niet goed overzien. En daardoor ook niet wat de financiële effecten van risico's zijn op de korte en lange termijn. We houden de ontwikkelingen uiteraard scherp in de gaten en reageren daar waar nodig direct op risico's voor onszelf en onze partners.

Inhoud paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf gaan we in op de volgende onderwerpen:

1. Ontwikkeling Jaarstukken 2020 ten opzichte van de Begroting 2021;
2. Inventarisatie van de risico's c.q. het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit.

1.1. Ontwikkeling Jaarstukken 2020 versus Begroting 2022

In de onderstaande tabel worden de verschillen samengevat weergegeven tussen de Jaarstukken 2020 en de actualisatie nu bij de Begroting 2022 waar het gaat om het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen en de incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit. Dit betreft zowel de geïdentificeerde risico's (A) als de risico's voor de revolverende fondsen (B).

Tabel 1. Benodigd weerstandsvermogen (kwantificering risico's) versus beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigd weerstandsvermogen versus beschikbare weerstandscapaciteit	Rekening 2020	Begroting 2022	Mutatie
A: Geïdentificeerde incidentele risico's			
1. Kwantificering risico's (benodigd)	12,06	11,45	-0,61
2. Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit	12,54	12,31	-0,24
	0,48	0,85	0,38
B: Risico's revolverende fondsen			
1. Kwantificering risico's (benodigd)	16,80	16,80	0,00
2. Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit	13,63	14,16	0,53
	-3,17	-2,64	0,53
Totaal (A+B)			
1. Kwantificering risico's (benodigd)	28,86	28,25	-0,61
2. Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit	26,17	26,46	0,29
	-2,69	-1,79	0,90

(bedragen x € 1 miljoen)

Toelichting verschillen Begroting 2022 versus Jaarstukken 2020

A.1: Geïdentificeerde risico's (minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen)

Voor de geïnterpreteerde - en bij deze Begroting tevens geactualiseerde - incidentele risico's (zie ook paragraaf 1.2) bedraagt het minimaal benodigde weerstandsvermogen afgerond € 11,4 miljoen. Bij de Jaarstukken 2020 was het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen bepaald op € 12,1 miljoen (afgerond). Het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen is dus afgenomen met € 0,61 miljoen.

De afname wordt als volgt verklaard:

1. Leningen, garanties, waarborgen (A1)
De toename van het risico wordt veroorzaakt door enerzijds een toename in risicowaarde en anderzijds een toename in het risicopercentage. De oorzaken hiervan zijn actualisatie van het risicobedrag voor garanties gewaarborgde geldleningen en de aanpassing van de leningsovereenkomst met OZG.
2. Afvalbedrijven (B1)
De afname van het risico wordt veroorzaakt doordat de negatieve waarde van het afval minder negatief is. Daarnaast is het risico iets verhoogd. De belangrijkste oorzaak is de veranderde wet- en regelgeving wat betreft de toepasbaarheid van de betreffende afvalstoffen
3. IBOI-verplichting (B2)
De afname van het risico wordt veroorzaakt doordat het bedrag waarover risico gelopen wordt kleiner is geworden. Dit komt doordat het te indexeren bedrag afneemt door de voortgang van het project.
4. Claims (C1)
De afname van het risico is een resultante van de stijging van het risico en de daling van de waarde. Dit wordt veroorzaakt door het actualiseren van de risico's van de ingediende claims, gedurende het jaar komen er namelijk claims bij en worden claims afgewikkeld. Dit heeft invloed op de totale geclaimde waarde en ook op het totale risicopercentage.

Financieel resumé	
1. Leningen, garanties, waarborgen (A1)	+0,03
2. Afvalbedrijven (B1)	-0,25
3. IBOI-verplichting (B2)	-0,35
4. Claims (C1)	-0,03
Afname van minimaal benodigde weerstandsvermogen	-0,61

(bedragen x € 1 miljoen)

A.2: Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit

Bij de Jaarstukken 2020 was de incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit € 12,54 miljoen, in deze begroting is dat € 12,31 miljoen geworden (onderdeel van de Algemene Reserve). Dit is een afname van € 0,24 miljoen. Dit verschil wordt veroorzaakt door de verwerking van uw besluit bij de Jaarstukken 2020 om € 185.000 te onttrekken voor een afgehandelde claim en om een boedelkrediet van € 50.000 te verstrekken aan de curator van een failliet afvalbedrijf.

De incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit (€ 12,31 miljoen) is hoger dan de benodigde incidentele weerstandscapaciteit (€ 11,45). Dit betekent een overschot van € 0,85 miljoen. Wij achten vrijval van dit bedrag niet wenselijk, gezien de fluctuaties in de risico's.

In de Kadernota risicomanagement is vastgelegd dat, indien uit de beoordeling van het weerstandsvermogen blijkt dat de incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit minder bedraagt dan het benodigde weerstandsvermogen op basis van de risico-inventarisatie, aanvulling plaatsvindt indien de afwijking groter is dan 10%. Dit is nu, bij de Begroting 2022 niet van toepassing.

B.1: Risico's revolverende fondsen

Voor de geïntariseerde risico's voor revolverende fondsen bedraagt het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen € 16,8 miljoen. Dit betreft het risico A.2 Verbonden partijen van € 12,0 miljoen en het risico A. 1 Leningen, garanties en waarborgen, onderdeel Fonds Nieuwe Doen van € 4,8 miljoen. Dit is gelijk aan de Jaarstukken 2020, er zijn geen mutaties geweest.

B.2: Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit revolverende fondsen

Tabel 2. Opbouw weerstandscapaciteit revolverende fondsen

	Jaarstukken 2020	Begroting 2022
Buffer IFG en Economic Board Groningen	4,43	3,96
Vanuit Provinciale Meefinanciering	1,20	1,20
Uitbreiding vanuit Provinciale Meefinanciering	1,00	2,00
Buffer Fonds Nieuwe Doen	5,00	5,00
Energiebesparingsfonds particulieren	2,00	2,00
	13,63	14,16

(bedragen x € 1 miljoen)

De weerstandscapaciteit revolverende fondsen stijgt in deze begroting met € 0,53 miljoen ten opzichte van de Jaarstukken 2020.

Dit verschil wordt veroorzaakt door het besluit bij de Jaarstukken 2020 om € 471.600 aan de voorziening IFG toe te voegen ten laste van de weerstandscapaciteit - revolverende fondsen. Bij het besluit tot uitbreiding van het fondsvermogen IFG met € 20,0 miljoen hebben uw Staten het besluit genomen om vanuit het krediet Provinciale Meefinanciering gedurende de jaren 2019 tot en met 2025 in totaal € 4,0 miljoen toe te voegen aan de Algemene reserve, onderdeel incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit. Hiervan is tot en met 2020 € 1,0 miljoen toegevoegd. Bij de Begroting 2022 zijn de uitbreidingen 2021 en 2022 van jaarlijks € 0,5 miljoen meegeteld.

In deze begroting is het risico m.b.t. het IFG gelijk gebleven. Wij monitoren jaarlijks de financiële positie (solvabiliteit en liquiditeit) van het Investeringsfonds Groningen en nemen indien nodig actie.

C: Structurele risico's

Naast de incidentele risico's zijn ook structurele risico's geïnventariseerd voor € 1,0 miljoen. Deze structurele risico's betreffen de effecten van rijksontwikkelingen en bezuinigingen. Hiervoor kan de onbenutte belastingcapaciteit, de post onvoorzien of de meerjarige begrotingsruimte worden ingezet.

1. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit heeft betrekking op extra inkomsten die de provincie Groningen kan genereren als het maximumaantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting wordt geheven. Het maximaal aantal opcenten is per 1 januari 2021: 116,9 en per 1 januari 2022 naar verwachting 118,4. In de begroting 2022 gaan we in onze ramingen uit van een tarief van 94,5 opcenten. De onbenutte belastingcapaciteit, bedraagt in 2022 circa € 15,8 miljoen. Die capaciteit wordt berekend door het verschil tussen het maximale tarief van 118,4 opcenten en het tarief van 94,5 opcenten te vermenigvuldigen met de opbrengst per opcent in onze provincie van € 663.000.

In het Coalitieakkoord Verbinden Versterken Vernieuwen hebben we als kader afgesproken dat afgezien van de gebruikelijke jaarlijkse indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting er geen extra verhoging van de opcenten plaatsvindt. Overigens heft geen van de provincies het maximale aantal opcenten. Bij de verplichte financiële kengetallen wordt dan ook niet gerekend met het maximale tarief, maar met het gemiddelde van de geheven opcenten van alle provincies. Afgezet tegen dat gemiddelde heeft de provincie Groningen een negatieve belastingcapaciteit aangezien we van alle provincies de meeste opcenten heffen.

2. Gereserveerde middelen voor onvoorziene uitgaven

In de Begroting 2020 hebben wij voor de periode 2021 tot en met 2023 een bedrag gereserveerd van € 250.000 per jaar voor het opvangen van onvoorziene uitgaven. Met ingang van 2024 is er jaarlijks een bedrag gereserveerd van € 500.000.

3. Verwachte begrotingsruimte 2022-2025

In de Begroting 2022 resteert de volgende begrotingsruimte:

Tabel 3. Resterende begrotingsruimte 2021-2025

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Begrotingsruimte	1.089,1	1.089,1	1.089,1	1.089,1
Flexibel budget	500,0	500,0	2.000,0	2.000,0
Financieel perspectief	1.589,1	1.589,1	3.089,1	3.089,1

bedragen x € 1.000

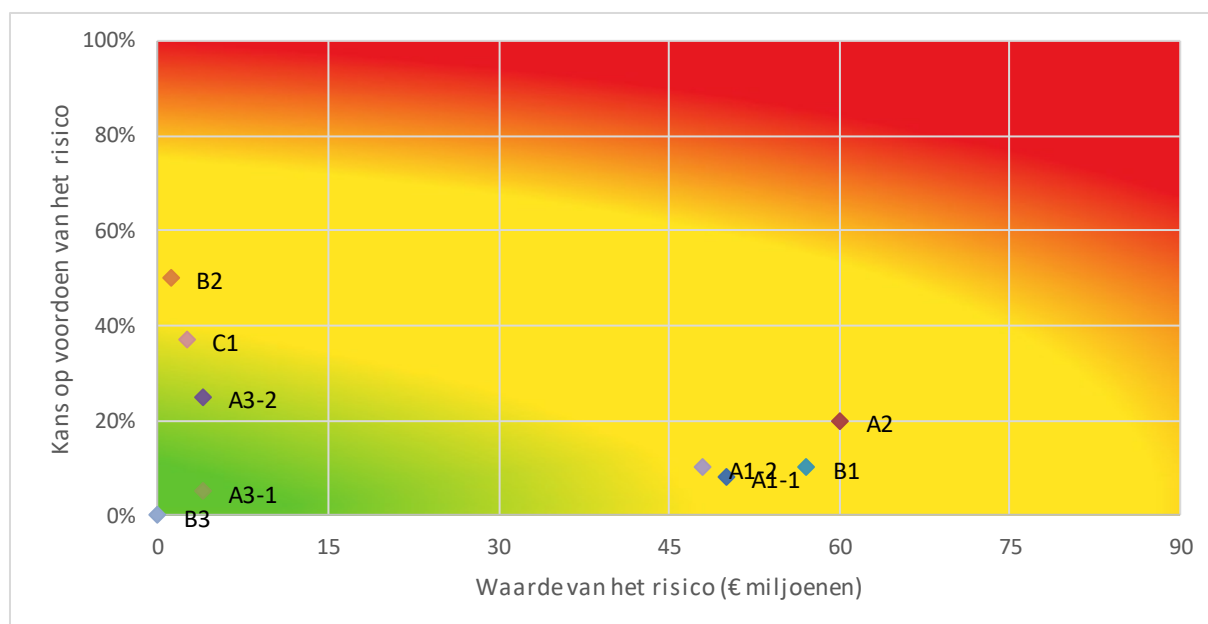
1.2. Inventarisatie van de risico's

Voor het bepalen van het risicoprofiel hebben wij de risico's geïnventariseerd. Wij delen de risico's in onze P&C-documenten in het vervolg als volgt in:

- A. Financieringsrisico's;
- B. Beleidsvoeringsrisico's;
- C. Juridische risico's.

Voor de gekwantificeerde risico's wordt in de risicomatrix zichtbaar welke de grootste risico's zijn en waar de risicobeheersing zich met name op zal moeten richten. De risico's zijn voorzien van een nummer. In deze paragraaf wordt aan de hand van dit nummer het risico nader toegelicht.

Grafiek 1. Overzicht risico's

De geïdentificeerde risico's staan hierna in tabelvorm nogmaals samengevat opgenomen.

Tabel 4. Geïdentificeerde risico's

		Jaarstukken 2020	Begroting 2022		
		Impact (in € miljoen)	Waarde (in € miljoen)	Kans (percentage)	Waarden (in € miljoen)
Incidentele risico's	A. Financieringsrisico's				
	A 1-1 Leningen, garanties en waarborgen	4,02	50,00	8,1%	4,05
	A 3-1 Effecten rijksontwikkeling	0,20	4,00	5,0%	0,20
	B. Beleidsvoeringsrisico's				
	B 1 Afvalbedrijven	5,98	57,10	10,0%	5,73
	B 2 IBOI indexeringsverplichting	0,90	1,10	50,0%	0,55
	C. Juridische risico's				
	C 1 Claims	0,96	2,50	37,0%	0,93
	Totaal minimaal benodigd weerstandsvermogen	12,06	114,70		11,45
Structurele Risico's	A 3-2 Effect rijksontwikkeling	1,00	4,00	25,0%	1,00
	Totaal structurele risico's	1,00	4,00		1,00
Risico's revolverende fondsen	A 1-2 Leningen, garanties en waarborgen	4,80	48,00	10,0%	4,80
	A 2 Verbonden partijen	12,00	60,00	20,0%	12,00
	Totaal risico's eigen buffercapaciteit	16,80			16,80

A.1 Leningen, garanties en waarborgen (incidenteel en revolverend)

Aard van het risico		Beleidskeuze - Ja	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico (I)			✓
Revolverend (R)			✓
Structureel risico (S)			
Inschatting van kans en impact			
Waarde		€ 50,0 miljoen (I) en € 48,0 miljoen (R)	
Kans		8,1% (I) en 10% (R)	
Impact op benodigd weerstandsvermogen		€ 4,05 miljoen (I) en € 4,80 miljoen (R)	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing			
Achtergrond:	Wanneer de begunstigde van een garantie/borgstelling of de leningnemer van een verstrekte geldlening niet aan de verplichtingen voldoet, komen de eventuele lasten voor de provincie Groningen.		
Aard risico:	De begunstigde van een garantie/borgstelling of de ontvanger van een verstrekte (revolverende) geldlening kan niet aan de verplichtingen voldoen, resulterend in niet incasseerbare vorderingen en/of afwaarderingen voor de provincie Groningen.		
Inschatting van kans en impact:	De provincie heeft in het kader van de provinciale publieke taak leningen verstrekt en waarborgen/garanties afgegeven tot een bedrag van circa € 346,5 miljoen. Voor een bedrag van € 98,0 miljoen betreft dit garanties/borgstellingen en (revolverende) leningen waarbij risico's zijn onderkend. Het gaat om de volgende risico's: 1. Gewaarborgde geldleningen/garanties; 2. Achtergestelde lening Ommelander Ziekenhuis Groningen (OZG); 3. Kredietunies Groningen, Westerkwartier en Eemsregio; 4. Lening Snel internet; 5. Nesec Shipping Debt Fund (NSDF); 6. Spoed voor Jeugd; 7. Fonds Nieuwe Doen. In de tabel hierna hebben we deze risico's uitgewerkt in waarde, kans en impact. Verwacht wordt dat per 1 januari 2022 € 58,0 miljoen verstrekt zal zijn van de garanties/borgstellingen en (revolverende) leningen waarbij risico's zijn onderkend. Het restant van € 40,0 miljoen (€ 98,0 miljoen - € 58,0 miljoen) wordt in de komende jaren verstrekt. Uitgangspunt is om van het maximum van het totaal te verstrekken bedrag uit te gaan bij de berekening van het minimaal benodigde weerstandsvermogen. Per garantie/borgstelling en/of (revolverende) lening is een risico-inschatting gemaakt. Ten opzichte van de Jaarrekening 2020 doen zich de volgende ontwikkelingen voor: • Het risicobedrag voor garanties en gewaarborgde geldleningen is aangepast aan de verwachte situatie op 1 januari 2022. De borgstelling aan de laatste zorginstelling zal in 2024 vervallen. • In 2021 hebben wij in overleg met het OZG de oorspronkelijke leningsovereenkomst aangepast middels een addendum. De looptijd van de achtergestelde lening is verlengd met 5 jaar, de rentepercentages van respectievelijk 2,6% en 7% zijn gewijzigd naar 1,5% en 4,5%, de aflossing van de lening is verplaatst naar de laatste vier jaren van de looptijd en de rente over de jaren 2020 tot en met 2024 wordt opgeschort en wordt in die jaren toegevoegd aan de hoofdsom van de lening.		

	Als gevolg van deze opschorting van de rente is de hoofdsom van de lening iets hoger en navenant het risico.
Getroffen beheersingsmaatregelen:	De primaire beheersingsmaatregelen zijn: - De provincie Groningen stelt per borgstelling/lening specifieke beheersmaatregelen op om de kans op afwaarderingen te verkleinen (bijv. het toetsen van kredietaanvragen door de kredietunies/fondsen). - Jaarlijks monitort de provincie Groningen de financiële positie (solvabiliteit en liquiditeit) van de betrokken organisaties door de jaarrekening op te vragen en te beoordelen en neemt actie indien nodig.
Conclusie:	De totale impact van de verschillende risico's bedroeg € 8,82 miljoen bij de Jaarrekening 2020. Dit risico is met € 0,03 miljoen toegenomen. De oorzaak van de mutatie is hierboven toegelicht.

Tabel 4b. Uitwerking risico's leningen, garanties en waarborgen in waarde, kans en impact

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022			
Leningen, garanties en waarborgen	Impact in € miljoen	Waarde in € miljoen	Kans	Impact in € miljoen	Vershil in impact
1. Gewaarborgde geldleningen / garanties	0,08	0,41	15,0%	0,06	-/- 0,02
2. Achtergestelde lening OZG	0,46	2,57	20,0%	0,51	0,05
3. Kredietunies Groningen, Westerkwartier en Eemsregio	0,25	2,00	12,5%	0,25	0,00
4. Lening Snel Internet	1,47	29,49	5,0%	1,47	0,00
5. Nsec Shipping Debt Fund (NSDF)	1,65	15,00	11,0%	1,65	0,00
6. Spoed voor Jeugd	0,11	0,55	20,0%	0,11	0,00
Subtotaal incidentele risico's	4,02	50,0	8,1%	4,05	0,03
7. Fonds Nieuwe Doen	4,80	48,0	10,0%	4,80	0,00
Subtotaal risico's revolverende fondsen	4,80	48,0	10,0%	4,80	0,00
Totaal	8,82	98,0	9,0%	8,85	0,03

A.2 Verbonden partijen

Aard van het risico	Beleidskeuze - Ja	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico		✓
Revolverend		
Structureel risico		
Inschatting van kans en impact		
Waarde	€ 60,0 miljoen	
Kans	20%	
Impact op benodigd weerstandsvermogen	€ 12,0 miljoen	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing		
Achtergrond:	De provincie Groningen heeft in totaal 19 verbonden partijen, bestaande uit 7 publiekrechtelijke organisaties in de vorm van gemeenschappelijke regelingen en 12 private organisaties (besloten en naamloze vennootschappen, twee stichtingen en een vereniging). Periodiek wordt beoordeeld of de provincie	

	Groningen risico's loopt met een eventuele financiële impact op de minimaal benodigde weerstandscapaciteit met betrekking tot de verbonden partijen. Dit kan voorkomen als verbonden partijen niet langer aan hun verplichtingen kunnen voldoen, resulterend in afwaarderingen (of niet incasseerbare vorderingen) voor de provincie Groningen of doordat verbonden partijen financiële risico's lopen die zij niet zelfstandig kunnen afdekken. Momenteel bestaat een risico, met impact op de minimaal benodigde weerstandscapaciteit, met betrekking tot de deelname in het Investeringsfonds Groningen. In 2016 heeft de provincie een aandelenbelang van 16,67% verworven in de N.V. NOM. Jaarlijks wordt bepaald of op basis van de actuele waarde van de NOM ten opzichte van de verkrijgingsprijs van de aandelen ook afgewaardeerd moet worden. Deze afwaardering wordt gedaan door het treffen van een voorziening en heeft derhalve geen impact op het weerstandsvermogen. Ultimo 2020 bedraagt de voorziening € 365.000. Met betrekking tot een deel van de NOM-participaties is een verrekeningssystematiek ontwikkeld met het Rijk en hierop hoeft niet afgewaardeerd te worden. Wij zijn in gesprek met het Rijk om de verrekeningssystematiek met ingang van 2022 op te heffen. COVID-19 heeft gevolgen voor het openbaar vervoer en dan met name het verminderde gebruik en dus misgelopen reizigersbijdrage. Voor 2020 en 2021 heeft het Rijk een beschikbaarheidsvergoeding OV (BVOV) in het leven geroepen. In het Nationaal OV Beraad (NOVB) is de verwachting uitgesproken dat niet eerder dan in 2025 het gebruik van het openbaar vervoer weer op het oude niveau is. Het NOVB wil daarom afspraken maken voor de situatie na 2021. Het is echter onduidelijk hoe die afspraken eruit komen te zien. Op dit moment laat de ontwerpbegroting van het OV-bureau 2022 een tekort zien van € 6,2 miljoen. Dekking van dit tekort is (mede) afhankelijk van de uitkomsten van de afspraken die in het NOVB worden gemaakt. Bij de Kadernota 2021-2025 hebben uw Staten besloten om € 1,6 miljoen voor het jaar 2023 en verder te reserveren. Deze is vanaf die datum toegevoegd aan het beschikbare weerstandsvermogen en zal dan zichtbaar zijn in de Begroting 2023 als concreet risico.
Aard risico:	De provincie Groningen participeert in het Investeringsfonds Groningen. Wanneer het Investeringsfonds Groningen niet aan de verplichtingen voldoet, komen de lasten voor de provincie Groningen.
Inschatting van kans en impact:	Ieder halfjaar wordt een inschatting gemaakt van de waarde en kans met betrekking tot eventuele risico's. De verwachting is dat per 31 december 2021 ca. € 25,0 miljoen - van het maximum van € 60 miljoen - aan agio gestort in het Investeringsfonds Groningen. De kans op risico's wordt geschat op 20%. Dit percentage is overeenkomstig de provinciale kaders voor revolverend financieren.
Getroffen beheersingsmaatregelen:	De primaire beheersingsmaatregelen zijn: • De provincie Groningen heeft bij het Investeringsfonds Groningen een investeringscommissie ingesteld om de kans op afwaarderingen en eventuele bijstortverplichtingen te verkleinen. • Jaarlijks monitort de provincie Groningen de financiële positie (solvabiliteit en liquiditeit) van het Investeringsfonds Groningen door de jaarrekening op te vragen en te bestuderen en neemt actie indien nodig. • De overige verbonden partijen worden eveneens periodiek gemonitord.
Conclusie:	De totale impact bedraagt € 12 miljoen, bestaande uit een risico met betrekking tot het Investeringsfonds Groningen. Dit risico is gelijk gebleven ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

A.3 Effecten rijksontwikkelingen en bezuinigingen

Aard van het risico	Beleidskeuze - Ja	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico (I)		✓
Revolverend (R)		
Structureel risico (S)		✓
Inschatting van kans en impact		
Waarde	€ 4,0 miljoen	
Kans	5% (I) en 25% (S)	
Impact op benodigd weerstandsvermogen	€ 0,2 miljoen (I) en € 1,0 miljoen (S)	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing		
Achtergrond:	<i>Rijksbezuinigingen</i> Er is op dit moment geen concrete indicatie dat het Rijk in de komende kabinetsperiode bezuinigingen op de middelen voor de decentrale overheden zal doorvoeren. Op termijn verwachten wij wel bezuinigingen zeker gezien de grote uitgaven die het Rijk doet om de gevolgen van de coronacrisis voor de economie te minimaliseren. Voor 2020 en 2021 heeft het kabinet de accressen in verband met de coronacrisis bevroren waardoor de schommelingen in de uitkering minimaal zullen zijn. De doorwerking van rijksbezuinigingen op het accres Provinciefonds kunnen we in beperkte mate binnen de lopende begroting opvangen vanwege het door ons gehanteerde behoedzame scenario bij het opstellen van de ramingen van de uitkering uit het Provinciefonds. Wij hebben geen indicatie dat taken tussen het Rijk, de provincies en gemeenten (verder) zullen verschuiven. Het is echter niet zeker dat er zich in de nieuwe kabinetsperiode geen verschuiving van taken zullen voordoen. Op basis van deze inschattingen bepalen wij de kansinschatting voor de korte termijn op 5%. Voor de lange termijn handhaven wij deze op 25%. <i>Verdeelmodel Provinciefonds</i> Met enige vertraging is in de tweede helft van 2021 het onderzoek naar het verdeelmodel Provinciefonds gestart. Dit gebeurt in samenwerking tussen IPO en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Financiën. De planning is dat de resultaten in de Meicirculaire 2022 verwerkt kunnen worden, zodat het herziene model per 1 januari 2023 geïmplementeerd kan worden. <i>Financiële verhouding Rijk-provincies</i> In 2020 en 2021 zijn diverse onderzoeken geweest (normering Provincie- en Gemeentefonds, de financiële verhouding Rijk en decentrale overheden, belastinggebied etc.). De aanbevelingen liggen op de formatietafel, en is er nog geen duidelijkheid over het standpunt van een nieuw kabinet. <i>Opcenten motorrijtuigenbelasting</i> Eén van de onderdelen waar het Klimaatakkoord de provincies raakt is de stimulering van het elektrisch vervoer. Door in te zetten op elektrisch vervoer (EV) zullen de inkomsten vanuit de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting (mrb) dalen. In de huidige (opcenten) mrb zijn de elektrische voertuigen namelijk vrijgesteld van belasting. Indien het aantal elektrische voertuigen de komende jaren fors stijgt, neemt de derving van de inkomsten toe. In het Klimaatakkoord (juni 2019) is opgenomen dat het Rijk instaat voor het in standhouden van hetzelfde of een, qua effect vergelijkbaar, eigen belastinggebied voor de provincies vanaf 2025. Met dit belastinggebied dient de open huishouding van provincies onverkort intact te blijven. Tot 2025 monitoren Rijk en provincies het effect van de toename EV, waarbij wordt uitgegaan van het tarief van 2019. Daarnaast is de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gevraagd een advies uit te brengen over de vraag in hoeverre de beleidsvoornemens van het Rijk	

	gerelateerd aan de provinciale opcenten tot een substantiële wijziging in inkomsten van de provincie leiden. Inmiddels heeft het ROB op 1 mei 2020 haar advies uitgebracht aan de minister van Binnenlandse Zaken. De Raad stelt vast dat een eenzijdige maatregel van het Rijk, in dit geval de vrijstelling mrb voor EV-voertuigen, leidt tot een inperking van de belastinggrondslag van de provincies. Dit betekent een aantasting van de open huishouding van de provincies. Door de inperking van de belastinggrondslag lopen zij potentiële inkomsten mis. Bij de afweging of en op welke wijze de provincies gecompenseerd moeten worden dienen de politieke, bestuurlijke en financiële verhoudingen mee te wegen. Zo is in het Interbestuurlijk Programma (IBP), de klimaatopgave nadrukkelijk als een gezamenlijke opgave van de verschillende overheidslagen bestempeld. Tegelijkertijd is bij het sluiten van het Klimaatakkoord niet vastgelegd dat het aandeel van de provincies in de Klimaatopgave bestaat uit het afzien van de opcenten mrb op EV. Uitgangspunt voor de Raad is dat uit artikel 2 Fwv volgt dat zonder een nadrukkelijke politiek-bestuurlijke weging het in de rede ligt dat het Rijk de provincies compenseert voor de gedeelde inkomsten uit de opcenten mrb ten gevolge van het invoeren van de (gedeeltelijke) mrb-vrijstelling op (PH)EV's. In IPO-verband wordt het bestuurlijk overleg verder voorbereid. Zolang er echter geen harde afspreken zijn gemaakt, zal het risico van uitholling van de belastinggrondslag reëel blijven. <i>Implementatie Omgevingswet</i> In het Bestuursakkoord Implementatie Omgevingswet dat door Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen is ondertekend, zijn afspraken gemaakt over de implementatie van de Omgevingswet. Doel is dat de wet halverwege 2022 in werking treedt. Over de financiën zijn kaderstellende afspraken gemaakt. Het beeld van de uitgaven, kosten en besparingen die samenhangen met de gehele stelselwijziging wordt met het vorderen van het implementatieproces steeds concreter. Naar aanleiding van opgetreden tekorten zijn afspraken gemaakt over het vereenvoudigen van de stelselwijziging. Op basis van voorlopige ramingen hebben wij voor de implementatie van de Omgevingswet middelen opgenomen in de provinciale begroting. We verwachten de implicaties van de stelselwijziging, van de opgetreden vertraging en van geactualiseerde ramingen over ons implementatietraject in de komende begroting te kunnen vertalen. <i>Opvangen financiële gevolgen</i> In het algemeen geldt dat rijksbezuinigingen en bovenstaande maatregelen van het Rijk alleen tijdelijk op het weerstandsvermogen mogen drukken. Indien het Rijk aanpassingen doorvoert met consequenties voor de provincie, zullen we tijd nodig hebben om deze aanpassingen te kunnen verwerken. Voor de overbrugging zal dan eventueel het weerstandsvermogen aangesproken worden.
Aard risico:	Het risico bestaat dat het Rijk aanvullende bezuinigingen zal doorvoeren en hiervoor een korting op het Provinciefonds zal toepassen of dat bovenstaande maatregelen van het Rijk uit het regeerakkoord onverwachte tegenvallers met zich meebrengen.
Inschatting van kans en impact:	Wij schatten de kans van optreden van deze risico's beperkt in, voor de korte termijn op 5% en voor de lange termijn op 25%. Wij schatten de omvang van het risico van rijksbezuinigingen in op € 0,2 miljoen incidenteel en € 1,0 miljoen structureel.
Getroffen beheersingsmaatregelen:	Door middel van inbreng bij het IPO, maar ook door middel van rechtstreekse contacten met kabinet en parlement, alles in het werk stellen om de omvang van rijksbezuinigingen op de provinciale middelen zo beperkt mogelijk te laten zijn.
Conclusie:	In de berekening van het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen is voor dit risico incidenteel een bedrag van € 0,2 miljoen meegenomen, alsmede

structureel € 1,0 miljoen. Ten opzichte van de Rekening 2020 zijn er geen wijzigingen.

B.1 Afvalbedrijven

Aard van het risico	Beleidskeuze - Ja	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico	✓	✓
Revolverend		
Structureel risico		
Inschatting van kans en impact		
Waarde	€ 57,1 miljoen	
Kans	10,03%	
Impact op benodigd weerstandsvermogen	€ 5,73 miljoen	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing		
Achtergrond:	De provincie Groningen is bevoegd gezag voor verschillende afvalbedrijven. In het geval van faillissement en/of calamiteiten kan een situatie ontstaan waarbij het bedrijf niet meer kan voldoen aan de in de vergunning gestelde voorwaarden. Dit kan leiden tot een situatie waarbij gevaren dreigen voor de gezondheid en het milieu. Vanuit de zorgplicht zal de provincie Groningen mogelijk maatregelen moeten nemen om deze gevaren weg te nemen. Dit omvat bijvoorbeeld het verwijderen van de achtergebleven afvalstoffen (geen beleidskeuze) en saneren van de vervuilde grond (in bepaalde gevallen beleidskeuze).	
Aard risico:	In geval van faillissement en/of calamiteiten kan een bedrijf niet meer voldoen aan de in de vergunning gestelde voorwaarden.	
Inschatting van kans en impact:	Halfjaarlijks worden de risico's per afvalbedrijf, waarvan de provincie Groningen bevoegd gezag is, in kaart gebracht. Er wordt onder andere gekeken naar de negatieve restwaarde van de afvalstoffen die liggen opgeslagen bij de verschillende bedrijven. Het risico Afvalbedrijven is berekend op € 5,7 miljoen. De belangrijkste factoren bij de bepaling van het risico: 1. Door aangescherpte wet- en regelgeving is de toepasbaarheid van bepaalde afvalstoffen beperkter geworden. Dit heeft een negatief effect op de zgn. restwaarde van de betreffende afvalstoffen en dus ook op de omvang van het risico Afvalbedrijven. 2. De omvang van het risico wordt onder andere berekend op basis van de negatieve restwaarden van de afvalstoffen die liggen opgeslagen bij de verschillende bedrijven waarvan de provincie Groningen bevoegd gezag is. Hiervoor zijn per afvalstof/-categorie normbedragen bepaald aan de hand van a) breed verkregen (landelijke) realistische informatie over afvoer en/of verwerkingskosten van de afvalstromen en b) van landelijke wet- en regelgeving voor afvalstromen. Door het gebruik van normbedragen is het probleem dat de bedrijven zelf de negatieve restwaarde voor dezelfde afvalstoffen verschillend waarderen weggenomen. De waardebepaling van de negatieve restwaarden op basis van normbedragen wordt door ODG op een consistente waarderingsmethodiek voor alle afvalbedrijven toegepast. NB. De verwachting is dat het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA) de normbedragen ook gaat hanteren.	
Getroffen beheersingsmaatregelen:	Wij hebben de volgende beheersingsmaatregelen getroffen: • De provincie Groningen verleent vergunningen en handhaaft conform de interne en externe wet- en regelgeving. • De provincie Groningen monitort de afvalstromen en de financiële positie van de risicovolle bedrijven en rapporteert hierover halfjaarlijks. Deze rapportage wordt door ons geëvalueerd en waar nodig verbeterd.	

	De provincie Groningen lobbyt bij het Rijk voor een regeling voor financiële zekerheidsstelling (zoals de Brzo-zekerheidsstelling).
Conclusie:	Ten opzichte van de Rekening 2020 is het risico afgenomen met circa € 0,25 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de afname van het (negatieve waarde) van het afval.

B.2 IBOI-indexeringsverplichting

Aard van het risico	Beleidskeuze	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico Revolverend Structureel risico		✓
Inschatting van kans en impact		
Waarde	€ 1,1 miljoen	
Kans	50%	
Impact op benodigd weerstandsvermogen	€ 0,6 miljoen	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing		
Achtergrond:	In het convenant RSP zijn afspraken gemaakt over de hoogte van rijks- en regiobijdrage aan het programma. Ook met de gemeente Groningen (die een deel van de regiobijdrage levert) zijn afspraken gemaakt over de indexering van de regiobijdrage.	
Aard risico:	Bij de Voorjaarsnota 2015 is besloten om vanaf het boekjaar 2015 de rentetoerekening voor RSP-middelen te wijzigen van het gemiddelde van kort/lang geld naar kort geld. Omdat er een indexeringsverplichting bestaat over de middelen die de provincie voor cofinanciering beschikbaar heeft, is bij de Voorjaarsnota 2015 eveneens besloten een stelpost in het leven te roepen ter dekking van het risico dat de nu toegerekende lagere rente onvoldoende is om de indexeringsverplichting op te vangen. De provincie loopt het risico dat de in de stelpost opgenomen middelen onvoldoende zijn om te voorzien in de kosten die met de verplichte indexering annex zijn.	
Inschatting van kans en impact:	De omvang van de stelposten is opnieuw bepaald, uitgaande van genoemde IBOI van 2,0% voor het jaar 2022 en 1,5% voor de jaren vanaf 2023. Het percentage voor 2022 is gezien de omvang van de IBOI 2021 (2,354%) verhoogd van 1,5% naar 2,0%. De stelpost in de Begroting 2021 is hierdoor aangevuld met € 1,8 miljoen. De toekomstige IBOI-percentages zijn niet goed te voorspellen. Het IBOI-percentage van 2,354% voor 2021 is het hoogste percentage sinds de start van het RSP-programma in 2008. De gehanteerde IBOI van 2,0% voor 2022 is gebaseerd op de verwachting dat ook voor dit jaar een relatief hoog percentage zal gaan gelden, met in het achterhoofd dat de prijsstijgingen weer aan het afvlakken lijken te zijn. Met de 1,5% voor de latere jaren komen we uit op een gemiddeld percentage van 1,63%. Iets lager dan het gemiddelde over de laatste 5 jaren van 1,74%, maar een stuk hoger dan het gemiddelde over de laatste 10 jaren (1,12%). Het risico bestaat desondanks dat de IBOI hoger zal zijn dan het gehanteerde uitgangspunt van 2,0 voor 2022 en 1,5% voor de latere jaren. We hebben dit risico gewaardeerd door het scenario door te rekenen dat de IBOI 2,5% zal zijn in 2022 en 2,0% in de jaren vanaf 2023. Dit zou leiden tot een extra indexeringslast van € 1,1 miljoen.	

	De risicowaarde is ten opzichte van de Begroting 2021 afgenomen met € 0,7 miljoen. Dit is een gevolg van het feit dat de omvang van het te indexeren bedrag afneemt door de voortgang in het RSP-programma.
Getroffen beheersingsmaatregelen:	Ter gedeeltelijke beheersing van het risico is sprake van een jaarlijkse stelpost indexering.
Conclusie:	In de berekening van het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen is voor dit risico een bedrag van € 0,6 miljoen meegenomen. Dit bedrag is ten opzichte van de jaarstukken 2020 afgenomen met € 0,3 miljoen.

C.1 Claims

Aard van het risico	Beleidskeuze - Ja	Beleidskeuze - Nee
Incidenteel risico Revolverend Structureel risico		✓
Inschatting van kans en impact		
Waarde	€ 2,5 miljoen	
Kans	37%	
Impact op benodigd weerstandsvermogen	€ 934.350	
Toelichting op risico's kwantificering kans en impact en interne beheersing		
Achtergrond:	De in deze categorie opgenomen risico's hebben betrekking op bedragen die mogelijk kunnen voortvloeien uit reeds ingediende claims van derden. In principe zouden claims door reguliere beleids- en afdelingsbudgetten gedekt moeten worden. Gelet op de hoge impact die claims kunnen hebben, achten wij het echter niet onverstandig hiervoor ook in het weerstandsvermogen een buffer op te nemen. In de afgelopen jaren is de decentrale overheid namelijk regelmatig geconfronteerd met gebeurtenissen die haar imago geen goed hebben gedaan. Deze gebeurtenissen hebben geleid tot een kritischer houding van burgers en bedrijven ten opzichte van de decentrale overheid. Deze kritische houding leidt ertoe dat de decentrale overheid vaker wordt aangesproken op de kwaliteit van de door haar geleverde prestaties.	
Aard risico:	Het risico bestaat dat reeds ingediende claims van derden deels dan wel geheel gehonoreerd moeten worden of dat in de toekomst nieuwe claims bij ons worden ingediend door derden.	
Inschatting van kans en impact:	Periodiek worden de risico's per claim in kaart gebracht voor de claims groter dan € 35.000. Er wordt onder andere gekeken naar de waarde van de claim en de kans van voordoen. De totale waarde van de huidige claims is € 2,5 miljoen. De gemiddelde kans is 37%.	
Getroffen beheersingsmaatregelen:	• Wij trachten in elke situatie zorgvuldig te handelen om zo het risico op claims te verkleinen. • Wij trachten ons in elke situatie te houden aan de wettelijke kaders en voorgeschreven procedures om zo het risico op claims te verkleinen. • Wij hebben een WA-overeenkomst afgesloten om, in het geval een claim gehonoreerd wordt, de impact voor de provincie te verkleinen.	
Conclusie:	Wij hebben in de berekening van het minimaal incidenteel benodigde weerstandsvermogen voor reeds ingediende claims een bedrag van afgerond € 934.350 meegenomen.	

1.3. Zes kengetallen en beoordeling

In hoofdstuk 2 van de Financiële begroting presenteren wij de verplichte financiële kengetallen. Daar gaan we in op de onderlinge verhouding tussen de verplichte financiële kengetallen en op de relatie tussen de kengetallen en de financiële positie. We hebben hiervoor gekozen omdat in deel 4 meerdere financiële aspecten aan de orde komen en we de financiële positie op die manier kunnen duiden.

2. Financiering

2.1. Algemeen

Het treasury- en financieringsbeleid wordt bepaald door wet- en regelgeving vanuit het Rijk en ook door interne provinciale regelgeving. Bij het Rijk gaat het om de Provinciewet, de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de bijbehorende ministeriële regelingen (o.a. de Regeling Schatkistbankieren) en het Besluit Begroting en Verantwoording. De interne provinciale regelgeving bestaat uit de Financiële verordening provincie Groningen 2021, het Financieringsstatuut van de provincie Groningen, het Mandaatbesluit en het Bevoegdhedenbesluit Commissaris van de Koning.

De treasuryfunctie richt zich op:

- a. De beheersing van de in- en uitgaande geldstromen;
- b. Beschermen van vermogen en resultaten tegen financiële risico's zoals rente- en beleggingsrisico's;
- c. Verkrijgen en behouden van toegang tot de geld- en kapitaalmarkt;
- d. Het rendabel maken van liquiditeitsoverschotten.

Als algemene doelstelling geldt dat renterisico's en renteresultaten worden beheerst door te streven naar een grote mate van zekerheid over de renteresultaten in de tijd. Naast de treasuryfunctie van de provincie zelf, wordt ook de treasuryfunctie en het kasbeheer voor enkele derde partijen uitgevoerd.

2.2. Ontwikkelingen en kaders

Verplicht schatkistbankieren en uitzetten van middelen bij medeoverheden

Tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden op de rekening-courant van de provincie bij de Nederlandse Staat (Staat). Het plaatsen van deposito's bij de Staat en medeoverheden waarop de provincie geen toezicht houdt is ook mogelijk. Voor de nazorgmiddelen is een uitzondering gemaakt, deze vallen niet onder het schatkistbankieren. Nazorgmiddelen zijn middelen die specifiek uitgezet zijn voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen en baggerspeciedepots. Voorts is er een overgangssituatie voor overeenkomsten die voor 4 juni 2012 zijn overeengekomen. Deze mogen aflopen onder de voorwaarden zoals ze voor 4 juni 2012 golden. Daarnaast kan een drempelbedrag buiten de schatkist worden gehouden (2% van het begrotingstotaal). Indien het begrotingstotaal groter is dan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.

Uitzetten middelen en verstrekken garanties in het kader van de publieke taak

Het uitzetten van middelen en het verstrekken van garanties in het kader van de publieke taak valt buiten het schatkistbankieren. Binnen het kader van wet- en regelgeving bepaalt de provincie zelf wat zij onder haar publieke taak verstaat en hoe deze zal worden uitgeoefend. De provincie kan leningen aangaan, middelen uitzetten en garanties verlenen voor de uitoefening van haar publieke taak. Aan de te verstrekken geldleningen en garanties zijn voorwaarden verbonden. Deze voorwaarden zijn in 2014 vastgesteld door uw Staten in het Afwegingskader provinciaal vermogen (2/2014). In 2016 zijn de Kaders voor nieuw op te richten revolverende fondsen vastgesteld, waarbij de technische kaders voor deze fondsen zijn bepaald (25/2016). Wij zullen bij het uitzetten van middelen of het verstrekken van garanties pas besluiten nadat een ontwerpbesluit aan uw Staten is toegezonden en uw Staten in de gelegenheid zijn gesteld om wensen en bedenkingen ter kennis van ons college te brengen.

2.3. Ontwikkeling rentetarieven

Voor de rentevisie wordt uitgegaan van de prognose van vijf grote banken. Voor de geldmarkt wordt uitgegaan van het driemaands Euribor-tarief en voor de kapitaalmarkt van het rendement op de tienjaars swaprente. Deze rente is vergelijkbaar met de rente op staatsleningen van tien jaar.

In de volgende tabel zijn de gemiddelde rentepercentages voor kort en lang geld opgenomen. Naast de rentepercentages wordt ook de verwachte gemiddelde omvang van de middelen in enig jaar opgenomen die kort en lang kunnen worden uitgezet. Deze gegevens zijn gebaseerd op de meest recente meerjarenramingen. De middelen die uitgezet zijn in het kader van de publieke taak en de nazorggelden zijn hierbij buiten beschouwing gebleven.

Tabel 5. Verwachte rentepercentages en omvang middelen

Jaren	Kort (tot 1 jaar)		Lang (vanaf 1 jaar)	
	Percentage	Omvang	Percentage	Omvang
2022	0,00%	223,0	2,76%	163,1
2023	0,00%	208,0	5,59%	133,8
2024	0,00%	212,0	2,98%	66,5
2025	0,00%	246,0	2,23%	9,6

(bedragen x € 1 miljoen)

De meest recente analistentaxaties vermelden een eerste verwachte renteverhoging pas per 2025/2026. Voor wat betreft het moment waarop de 3-maands Euribor weer positief zal zijn, wordt ook weer verder in de toekomst gekeken, momenteel is dat pas per april 2027. In 2023 is het verwacht rentepercentage voor lang geld hoger dan in de andere jaren. In dat jaar vervalt een garantieproduct dat in 2010 is afgesloten bij Oyens en Van Eeghen (OVE). De vastrentende waarden van dit product zijn belegd in obligaties en het vrij belegbare deel is uitgezet door toe te treden tot een duurzaam aandelenfonds. Op de einddata in 2023 zorgen de vastrentende waarden voor terugbetaling van de hoofdsom en het duurzaam aandelenfonds voor het extra rendement. Dit surplus zorgt voor de hogere rekenrente.

Voor het bepalen en beheersen van de kasstromen die de provincie Groningen onder haar beheer heeft, wordt een meerjarige prognose opgesteld. Deze wordt periodiek bijgesteld. De bronnen voor deze meerjarige liquiditeitsprognose zijn:

- De Begroting van de provincie Groningen inclusief de meerjarenramingen en de wijzigingen hierop (Kadernota en Najaarsmonitor);
- De liquiditeitsprognoses van de derde partijen: Samenwerkingsverband Noord-Nederland, Regio Groningen-Assen, Omgevingsdienst Groningen en Groningen Bereikbaar;
- De werkelijke en geprognosticeerde uitgaven en ontvangsten van investeringsprojecten en uitzettingen in het kader van de publieke taak.

2.4. Uitgezette middelen treasury

Naar verwachting bedraagt de treasuryportefeuille per 1 januari 2022 € 413,6 miljoen. Het saldo van de treasurymiddelen zal de komende jaren afnemen door onder andere de geplande investeringsprojecten, alsmede door het uitzetten van middelen in het kader van de publieke taak. De treasurymiddelen zijn voor circa 75% middelen van de provincie en voor circa 25% middelen van de derde partijen waarvoor de provincie de treasuryfunctie uitvoert.

In het volgende overzicht is de treasuryportefeuille weergegeven zoals geraamd per 1 januari 2022 over de verschillende soorten geldnemers en de verschillende restantlooptijden.

Tabel 6. Treasuryportefeuille naar geldnemer

Geldnemers	Restant looptijd						Totaal
	tot 1 jr.	tot 3 jr.	tot 5 jr.	tot 7 jr.	tot 10 jr.	> 10 jr.	
Staat	235,0	25,0					260,0
Medeoverheden	20,0	80,0			5,0		105,0
Financiële ondernemingen		39,9				8,7	48,6
Totaal	255,0	144,9	0,0	0,0	5,0	8,7	413,6
Percentages	61,6%	35,0%	0,0%	0,0%	1,2%	2,1%	100%

(bedragen x € 1 miljoen)

2.4.1. Kortlopende uitgezette middelen

Voor het uitzetten van de tijdelijke overtollige middelen met een looptijd korter dan één jaar wordt gebruik gemaakt van de rekening-courant bij de Staat en deposito's bij het ministerie van Financiën of medeoverheden. Door het verplicht schatkistbankieren (VSK) wordt het saldo van de rekening-courant van de provincie bij de huisbankier op werkdagen afgeroomd naar dan wel aangevuld van de rekening-courant van de provincie bij het ministerie van Financiën. Deposito's met een looptijd korter dan één jaar worden, conform de voorwaarden van het Financieringsstatuut bij het ministerie van Financiën geplaatst of uitgeleend aan medeoverheden. Als gevolg van de negatieve rentestanden op

de geldmarkt zal naar verwachting in 2022 en de jaren daarna nog geen middelen kortlopend worden uitgezet.

2.4.2. Langlopende uitgezette middelen

Voor het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen met een looptijd langer dan één jaar kan gebruik worden gemaakt van meerjarige deposito's bij het ministerie van Financiën en medeoverheden (o.a. bij gemeenten die niet in de provincie Groningen liggen). Enkele jaren geleden hebben wij diverse overtollige middelen langer dan één jaar op deze wijze weggezet. Gelet op de huidige marktomstandigheden (lage rentestanden) worden middelen niet voor langere looptijden uitgezet en/of herbelegd. Hierdoor is de verhouding tussen kort en lang uitgezette middelen niet evenwichtig.

2.4.3. Nazorggelden

Nazorgmiddelen zijn middelen die specifiek uitgezet zijn voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen en baggerspeciedepots. De beleggingen van deze middelen zijn uitgezonderd van het schatkistbankieren. In de Wet fido is specifiek voor nazorgfondsen bepaald dat voor de hoofdsomgarantie bij beleggingen er minimaal 42% vastrentend moet worden belegd en de rest in aandelen (maximaal 58%). Vastrentende beleggingen zijn beleggingen in obligaties en leningen waarbij de renteopbrengsten van tevoren bekend zijn. Verwacht wordt dat begin 2022 totaal circa € 29,3 miljoen is uitgezet voor het nazorgfonds gesloten stortplaatsen provincie Groningen en het fonds baggerspeciedepots provincie Groningen. Dit bedrag is als volgt uitgezet: achtergestelde leningen aan de BNG en NWB (€ 14,3 miljoen), garantieproduct (€ 5,0 miljoen), duurzaam aandelenfonds (€ 8,7 miljoen) en bij de schatkist (€ 1,3 miljoen).

2.4.4. Opgenomen middelen

Wij verwachten in 2022 geen middelen op te nemen.

2.5. Verstrekte leningen en garanties in het kader van de publieke taak

Naar verwachting staat per 1 januari 2022 totaal € 306,5 miljoen uit in het kader van de publieke taak aan leningen, kapitaalverstrekkingen en garanties.

2.5.1. Uitgezette middelen in het kader van de publieke taak

Per 1 januari 2022 staat naar verwachting totaal € 304,2 miljoen aan leningen en kapitaalverstrekkingen uit die in het kader van de publieke taak verstrekt zijn. Verwacht wordt dat in 2022 en volgende jaren in totaal nog circa € 40,0 miljoen aan uitzettingen in het kader van de publieke taak worden opgevraagd die al eerder zijn toegezegd. Dit betreft aan Fonds Nieuwe Doen nog € 25,6 miljoen, aan Rodin Broadband BV € 3,3 miljoen, aan het Nesec Shipping Debt Fund € 9,8 miljoen en aan de Kredietunies nog € 1,3 miljoen.

In onderstaand overzicht zijn de verwachte uitgezette middelen in het kader van de publieke taak opgenomen per 1 januari 2022.

Tabel 7. Uitgezette middelen

Geldnemer	
Achtergestelde leningen BNG	€ 100,0
Achtergestelde leningen NWB	€ 100,0
Converteerbare hybride leningen Enexis	€ 34,0
Lening Regeling Snel Internet Rodin Broadband	€ 26,1
Lening Fonds Nieuwe Doen	€ 22,4
Achtergestelde lening OZG	€ 8,8
Funding Nesec Shipping Dept Fund	€ 5,2
Diverse subsidies met leningsvoorwaarden	€ 4,6
Overige leningen	€ 3,1
Totaal	€ 304,2

(bedragen x € 1 miljoen)

2.5.2. Gewaarborgde leningen en garanties in het kader van de publieke taak

Naar verwachting bedraagt het saldo van de gewaarborgde leningen en garanties die in het kader van de publieke taak verstrekt zijn per 1 januari 2022 € 2,3 miljoen. Hierna is een tabel met de verwachte gewaarborgde geldleningen en garanties in het kader van de publieke taak per 1 januari 2022 opgenomen.

Tabel 8. Gewaarborgde leningen en garanties

Garantstellingen	
<u>Gewaarborgde leningen:</u>	
Stichting De Zijlen	€ 0,4
Nationaal Groenfonds	€ 1,9
	€ 2,3
<u>Afgegeven garanties:</u>	
Niet van toepassing	€ -
	€ -
Totaal	€ 2,3

(bedragen x € 1 miljoen)

2.6. Toezicht liquiditeitspositie en renterisiconorm

Renterisico's

De wettelijke kaders ten aanzien van renterisico's voor lang en kort geld zijn begrensd tot de normen van respectievelijk de renterisiconorm en de kasgeldlimiet van de Wet fido.

Voor de bepaling van het renterisico op de vaste schuld wordt gebruik gemaakt van de renterisiconorm. De renterisiconorm is een bedrag ter grootte van een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Het renterisico kan worden berekend door te bepalen welk deel van de langlopende leningen in enig jaar moet worden gefinancierd. Dit percentage is voor 2022 begroot op 20% van het begrotingstotaal. Voor de provincie Groningen bedraagt de renterisiconorm voor 2022 € 97,7 miljoen (20% van € 488,6 miljoen). Aangezien de provincie geen leningen heeft opgenomen, wordt verwacht dat deze limiet in de jaren 2022 tot en met 2025 niet zal worden overschreden.

Voor de bepaling van de liquiditeitspositie wordt gebruik gemaakt van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is een bedrag ter grootte van een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Het saldo van de netto vlottende schuld mag deze limiet niet structureel overschrijden. Een vlottende schuld ontstaat als de kortlopende schulden hoger zijn dan de kortlopende activa, waardoor liquiditeitstekort zal ontstaan. Dit percentage is voor 2022 vooralsnog geraamd op 7,0% van het begrotingstotaal. Voor de provincie Groningen bedraagt de kasgeldlimiet voor 2022 € 34,2 miljoen (7,0% van € 488,6 miljoen). Verwacht wordt dat deze limiet in 2022 niet zal worden overschreden.

Drempelbedrag

Het drempelbedrag is een minimumbedrag dat gemiddeld buiten de Schatkist mag worden gehouden. De drempel is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500,0 miljoen. Voor de provincie Groningen bedraagt het drempelbedrag voor 2022 € 9,8 miljoen (2% van € 488,6 miljoen). Verwacht wordt dat het drempelbedrag in 2022 niet wordt overschreden.

Informatievoorziening derden (lv3)

Als gevolg van het schatkistbankieren dient de provincie bij de lv3 aan het Centraal Bureau voor de Statistiek in te vullen welke bedragen bij het Rijk en medeoverheden geplaatst zijn. Deze informatie is van belang voor het bepalen van de overheidsschuld. Per 1 januari 2022 heeft de provincie naar verwachting € 260,0 miljoen bij de Staat en € 105,0 miljoen bij 10 medeoverheden uitstaan.

2.7. Toerekening van rente

In het BBV is opgenomen dat de Financieringsparagraaf naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook inzicht moet geven in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Gelet op onze liquiditeitspositie zijn wij niet voornemens in 2022 financiering (vreemd vermogen) aan te trekken, hierdoor is geen sprake van rentelasten uit externe financiering en rentetoerekening via renteomslag.

3. Bedrijfsvoering

Onze bedrijfsvoering is ondersteunend aan onze primaire processen, projecten en programma's. Denk hierbij aan de inzet van personeel, financiën, informatievoorziening, organisatieontwikkeling en digitalisering. De bedrijfsvoering is niet alleen intern gericht, maar ook gericht op de dienstverlening aan onze inwoners en bedrijven. Verbinden, versterken en vernieuwen is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Met het aantreden van ons college in 2019 wordt stevig ingezet op een transparante, betrouwbare en rolbewuste provincie. In de organisatieontwikkeling staat de vraag centraal hoe we ons in de snel veranderende en complexe samenleving het beste kunnen organiseren om goed te kunnen blijven functioneren en van betekenis te kunnen zijn voor onze inwoners. Een wendbare organisatie vraagt ook om een wendbare bedrijfsvoering.

De afgelopen periode zijn, vanuit het traject Organisatieontwikkeling, acties ingezet om de Bedrijfsvoering in 2022 verder te ontwikkelen en optimaliseren. Zo is o.a. uitgewerkt hoe de nieuwe structuur binnen bedrijfsvoering eruit moet zien, hoe we meer integraal met elkaar kunnen samenwerken en wat onze focus in 2022 zal zijn.

Wat willen we bereiken op de totale bedrijfsvoering?

- We willen de (integrale) dienstverlening richting klanten verder optimaliseren;
- We investeren in een lerende organisatie;
- We zetten in op het ontwikkelen van talenten, leiderschap, flexibilisering en verjonging;
- We kunnen overal en op elk tijdstip werken, met aandacht voor bereikbaarheid, middelen, gezondheid en eigen regie;
- Wij zorgen voor betrouwbare informatie via eenvoudig te lezen dashboards;
- Duurzaamheid is ook binnen bedrijfsvoering een belangrijk aspect;
- We ontwikkelen ons meer naar een datagedreven organisatie en datagestuurd werken.
- We streven naar een optimale (digitale en fysieke) werkomgeving die past bij de recente ontwikkeling van onze organisatie en de nieuwe werkelijkheid na COVID.

Op het moment van opstellen van deze begroting was nog onzeker hoe de coronacrisis en de ingestelde maatregelen doorwerken in de bedrijfsvoering in 2022. Wij houden ons aan de maatregelen die het kabinet ingesteld heeft, zoals de 1,5 meter afstand en het zoveel mogelijk thuiswerken en zullen dat in 2021 voortzetten mocht het kabinet daartoe besluiten.

3.1. Flexibele en lerende organisatie

Organisatieontwikkeling

De missie van onze organisatie is op basis van de analysefase als volgt herijkt. We werken binnen de kaders van het provinciaal bestuur aan het bereiken van de doelen van de provincie. We zijn een gedreven, betrouwbare en vernieuwende organisatie, die samenwerkt, verbindt, en meedenkt in het zoeken naar oplossingen, met hart voor Groningen, oog en oor voor de omgeving en passie voor ons werk. De kernwaarden die bij deze missie horen zijn Samen, Gedreven, Betrouwbaar en Plezier.

In onze organisatieontwikkeling staat de vraag centraal hoe we ons in de snel veranderende en complexe samenleving het beste kunnen organiseren om goed te kunnen blijven functioneren en van betekenis te kunnen zijn voor onze inwoners. Wij willen daarbij toe naar een lerende, vernieuwende, toekomstbestendige organisatie. Een nieuwe structuur moet, naast een cultuurverandering en de herijking van processen, daaraan bijdragen. In september 2021 heeft de OR positief geadviseerd op de structuurwijziging. De bonden worden in het najaar hierover geïnformeerd. Aangezien er geen boventalligheid aan de orde is volgens fase 3 van de CAO en als gevolg daarvan geen sociaal plan nodig is, hoeven de bonden alleen geïnformeerd te worden. Na het besluit van GS kan de nieuwe hoofdstructuur worden geïmplementeerd.

De organisatie wijzigt van een model van afdelingen naar een model van 4 domeinen (bestuurszaken, beleid, uitvoering en ondersteuning) met daarbinnen teams.

Het jaar 2022 wordt het jaar van "En nu doen". Het bevorderen van leiderschap, zowel dienend als persoonlijk leiderschap, staat centraal in de ontwikkeling van houding en gedrag. De resultaten van de werkpakketten (talenten, processen, ondersteuning, structuur en leiderschap) zullen daaraan bijdragen. We zullen gebruik maken van talentenscans, en het verder uitwerken van de hoofdprocessen en generieke processen. Naast de eerdergenoemde vijf teams met werkpakketten is er in de loop van 2021 een zesde team gestart, die het programmaberaad verder uitwerkt. (Het programmaberaad houdt het overzicht, legt de verbinding tussen opgaven/programma's/projecten en de mensen die het gaan doen en bewaakt de middelen en de mensen, vanuit de inhoud.) Dit team zal naar verwachting in het 4^e kwartaal van 2021 haar resultaten opleveren, waarna het inrichten van het programmaberaad onderdeel wordt van het inrichten van de organisatie in 2022.

Human Resource Management

Onze medewerkers zijn het menselijk kapitaal van de organisatie en spelen de belangrijkste rol bij de organisatieontwikkeling. Het personeelsbeleid is erop gericht om het hoogste rendement te halen uit dit menselijk kapitaal. We gaan voor de juiste mens, op de juiste plaats, op het juiste moment. De organisatie biedt hiervoor de benodigde faciliteiten. De uitwerking hiervan wordt middels een aantal HR-thema's de komende tijd verder opgepakt. De HR-thema's zijn:

- **Persoonlijk leiderschap en talenten**
Persoonlijk leiderschap is een groot goed binnen de organisatieontwikkeling. Voor iedere medewerker geldt dat persoonlijk leiderschap en eigen regie het uitgangspunt is voor de eigen ontwikkeling van en inzetbaarheid op talenten. Dit gedachtengoed is uitgewerkt en wordt de komende periode verder uitgerold binnen de organisatie. We doen dit door o.a. door:
 - Het 'goede gesprek' tussen leidinggevende en medewerker te stimuleren;
 - Trainingen, MD-leergang aan te bieden over dienend- en persoonlijk leiderschap;
 - Voor de hele organisatie inzichtelijk te maken over welke talenten ieder beschikt;
 - Bij de werving- en selectie te sturen op inzet van talenten;
 - Te ondersteunen met faciliteiten als talentenscans, toolkit talenten, (loopbaan)coaching, volgen en solliciteren op vacatures 'Werken bij site', Persoonlijk ontwikkelbudget e.d.In het eerstvolgende werkbelevingsonderzoek zal dit onderwerp ook worden opgenomen om te kunnen meten of de gewenste resultaten zijn bereikt.
- **Duurzame inzetbaarheid**
We vinden het belangrijk dat onze medewerkers vitaal en duurzaam inzetbaar zijn. Het is de ambitie van de organisatie om ook in het kader van persoonlijk leiderschap balans te vinden in de keuzes binnen de aandachtsgebieden; gezondheid, specifieke omstandigheden, levensfasen en loopbaan. Randvoorwaarden hiervoor zijn een veilige werkomgeving en organisatiecultuur. In de afgelopen periode heeft het thuiswerken door Covid-19 gemaakt dat mensen flexibel en digitaal vaardiger zijn geworden. Maar brengt ook mee dat gebrek aan informele contacten, eenzaamheid, dreigende burn-outs op de loer liggen. We proberen dit te voorkomen door op Gronet informatie, tips en middelen aan te bieden rond vitaliteit, duurzame inzetbaarheid, thuiswerken en Corona.
- **Diversiteit en inclusie**
De organisatie wil toe naar een inclusieve organisatie die optimaal gebruik maakt van de diversiteit van talenten, waardoor ieder naar vermogen bij kan dragen aan het organisatieresultaat. We gaan voor een evenwichtig personeelsbestand, waarin iedereen welkom is. Binnen dit generieke beleid besteden we extra aandacht aan een gelijkwaardige verdeling man/vrouw, verjonging door middel van een traineetraject en de uitvoering van de Participatiewet. De impuls rond deze drie onderwerpen zijn in gang gezet en staan hoog op de agenda van de organisatie. We doen dit door:
 - **Impuls vrouwen hogere functies**
Gestart is met een aantal activiteiten om een meer evenredige verdeling man/vrouw op met name de hogere functies te realiseren. Uitgangspunt hierbij is zoveel als mogelijk door laten stromen van het intern vrouwelijk potentieel. Hiervoor brengen we het intern potentieel en talenten in beeld en benoemen geschikte vrouwen op de relevante vacatures.
 - **Traineetraject**
In samenwerking met Goa Publiek is gestart met het traineetraject waarvoor 8 trainees zich de komende periode in gaan zetten voor diverse integrale opdrachten.

- Participatiewet

We streven naar 29,7 te realiseren banenafspraken* (Bab) in 2022, waarbij duurzame inzetbaarheid van de participanten uitgangspunt is. De corona-crisis heeft het realiseren van de wettelijke opgave volgens de quotumregeling bemoeilijkt, maar onlangs hebben we het onderwerp weer onder de aandacht gebracht bij de managers en daar zijn al positieve resultaten uitgekomen. We verwachten dat er op zeer korte termijn 4 á 5 verschillende plekken beschikbaar komen in de organisatie. Als hulpmiddel wordt door het UWV een scan van diverse afdelingen gemaakt om te achterhalen waar mogelijk ruimte te realiseren is voor extra banen en we verkennen de mogelijkheden rond social-return. Ook hebben we speed dates georganiseerd tussen afdelingshoofden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met deze extra inspanningen hopen we aan het einde van het jaar dichtbij het quotumpercentage te komen. Om in de toekomst meer afspraken te kunnen realiseren zijn we een centrale financiering voor de participatiebanen aan het onderzoeken.

Tabel 9 Quotumregeling

Quotumregeling: percentages en te realiseren banen								
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Indicatief quotumpercentage**	1,93%	2,14%	2,35%	2,54%	2,74%	2,99%	3,05%	3,05%
Te realiseren banen volgens quotumregeling	19,7	22,6	25,5	27,5	29,7	32,4	33,1	33,1
Daadwerkelijk gerealiseerde banen	14,77	18,54	20,85	22,90				
Nog te realiseren banen	4,93	4,06	4,67	4,6				

* 1 banenafpraak is 25,5 salarissen per week (0,71 fte)

** Overheidswerkgevers met 25 werknemers of meer moeten een bepaald percentage mensen uit de doelgroep banenafpraak in dienst hebben.

• CAO

De huidige cao heeft een looptijd van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2020. De resultaten van de onderhandeling voor een nieuw CAO dat loopt van 1 januari 2021 - 31 december 2021 zijn eind augustus 2021 voorgelegd aan de leden van de vakbonden. Het is gebruikelijk dat in de begroting rekening wordt gehouden met een loonstijging en stijging van de sociale lasten. Het mandaat voor de loonruimte wordt in het najaar bij alle provincies opgehaald voor de onderhandelingen van de cao 2022.

3.2. Transparant

Digitalisering

In uw Statencommissie van 15 september 2021 hebben wij gesproken over onze conceptvisie op Digitalisering. Deze visie geeft een heldere richting aan de ontwikkeling op het vlak van informatisering/digitalisering langs 5 uitgangspunten en drie programmalijnen. De definitieve visie op Digitalisering ligt tegelijk met deze begroting voor.

In de strategie is de focus sterk gericht op de betekenis van goede digitale ondersteuning in de primaire taken van de Provincie beschreven. Digitalisering is ondersteunend aan alle processen binnen de Provincie en is daarmee ook een wezenlijk onderdeel van de bedrijfsvoering. Daarnaast is digitalisering ook binnen bedrijfsvoering zelf een belangrijk onderwerp.

Wij gebruiken een vijftal uitgangspunten bij de invulling van digitalisering.

- We maken gebruik van digitalisering ten behoeve van publieke waarde
- We zijn en blijven scherp op belangrijke verankerende waarden
- We verkleinen de afstand tussen data en beleid
- We denken en handelen vanuit onze rol als middenbestuur
- Op gebied van digitalisering zoeken we nadrukkelijk samenwerking met anderen

Vanuit deze uitgangspunten zijn drie programmalijnen benoemd die richting geven aan de uit te voeren activiteiten.

- Realiseren van publieke waarde middels data en technologie op provinciale opgaven

- Bouwen aan een degelijk digitaal fundament
- Leren en ontwikkeling naar meer datagedreven beleidsterreinen

Ondersteunen van de publieke functie van de Provincie kan niet zonder een degelijk fundament en goed opgeleide medewerkers die weten hoe ze met digitale middelen om moeten gaan.

Datagestuurd werken is een belangrijk onderdeel van het nieuwe digitale werken. Zowel in de beleidsvorming, de uitvoering als in de verantwoording is het belangrijk dat opgaven ondersteund worden met adequate data. Het hebben van actuele en betrouwbare data en informatie is daarmee ook een belangrijk onderdeel waar vanuit bedrijfsvoering op gestuurd moet worden en waarvoor heldere kaders beschikbaar moeten komen.

In de afgelopen jaren is de IT-organisatie niet in eenzelfde tempo meegegroeid als de vraag naar IT-diensten en digitale middelen. De Covid-19 pandemie heeft daarnaast voor een enorme versnelling gezorgd in de vraag maar ook diensten. Er valt het nodige in te halen om daarmee uiteindelijk een versnelling te kunnen bereiken en ambities te realiseren. In de digitaliseringsstrategie wordt dit een fase van (p-)reparatie genoemd. Het is daarom belangrijk dat er voortdurend geïnvesteerd wordt in zowel de organisatie als de middelen om in de volwassenheid te groeien waarbij zowel de dienstverlening optimaal aansluit bij de uitvoering van opgaven. Dit geeft een permanente spanning tussen ambitie en beschikbare middelen en vraagt om heldere keuzes en focus in 2022. De krachtige en effectieve sturing op welke digitaliserings-projecten we wel en niet doen wordt daarmee nog belangrijker. In 2022 zal in ieder geval de focus liggen op wetgeving, datagestuurd werken, security en privacy.

Ook in het jaar 2022 zal er een sterke focus bestaan waarbij er gerepareerd wordt maar duidelijk ook gewerkt aan digitaliseringsprojecten. Het landelijke programma IDA (Interprovinciale Digitaliserings Agenda) helpt ons daarbij door op landelijk niveau samen diensten en producten te ontwikkelen.

3.3. Dienstverlening

Wij ondersteunen de organisatie en haar medewerkers bij het vervullen van haar maatschappelijke rol door het aanbieden van huisvesting en dienstverlening die een bijdrage leveren aan duurzaam en integraal samenwerken.

- Werkplek van de toekomst
In verband met de ontwikkeling van onze organisatie, de toenemende vraag naar flexibiliteit en in verband met effect van de afgelopen "corona-periode" willen we dat medewerkers overal en op elk tijdstip kunnen werken, zodat optimale resultaten behaald worden, met aandacht voor bereikbaarheid, middelen, gezondheid en eigen regie. Ons uitgangspunt daarbij is "de tevreden medewerker" die zelf de regie in handen heeft m.b.t. waar en hoe zij/hij de werkzaamheden uitvoert.

We werken we toe naar een hybride model, waarin:

- Het kantoor de plek wordt voor ontmoeten en samenwerken,
- De medewerker zo optimaal mogelijk gefaciliteerd wordt om overal (kantoor, thuis of elders) geconcentreerd te werken.

Met dit model houden we rekening met onze kernwaarden en sociaal kapitaal. Door medewerkers zelf de regie in handen te geven dragen we bij aan een duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Door de te verwachten afname van het aantal reisbewegingen wordt een bijdrage geleverd aan de provinciale ambitie op duurzame ontwikkeling.

Doordat de behoefte toeneemt om mensen te ontmoeten zal het toewerken naar een hybride model betekenen dat er een verandering in de fysieke en digitale kantooromgeving komt. Omdat er meer ruimtes komen voor samenwerking en ontmoeten is er minder ruimte beschikbaar voor individuele werkplekken, maar we verwachten dat dit als gevolg van thuiswerken geen probleem is. Immers, wanneer er meer elders wordt gewerkt en kantoor vooral voor samenwerking en ontmoeting zal zijn, is een vaste werkplek voor iedere medewerker op kantoor niet meer logisch en zal ingezet worden op de ontwikkeling van (innovatieve) overleg- en projectruimtes. Verder zullen digitale faciliteiten beschikbaar en zal een digitale werkomgeving

worden ingericht waarmee alle medewerkers overal, op kantoor, thuis en elders, kunnen inpluggen om te kunnen werken, samenwerken en overleggen.

- **Duurzaamheid**
Ook met de facilitaire dienstverlening willen we een bijdrage leveren aan de ambities van de provincie ten aanzien van duurzaamheid. De doelstelling is om koploper te zijn in duurzaamheid, middels de reductie van CO₂, toepassen van circulariteit, streven naar energie-neutraal en Maatschappelijk verantwoord inkopen. Hier komt een inkoopbeleid voor.
- **Uitvoering subsidies**
Met de totstandkoming onlangs van een subsidieteam in onze organisatie is een flinke stap gezet in de professionalisering van de uitvoering van de subsidieregelingen van de provincie. Dit jaar zal in het teken staan van het optimaliseren en automatiseren van het subsidieproces en de daaraan verwante werkprocessen, onder het motto: "de klant centraal". Door o.a. klanttevredenheidsonderzoeken willen we de uitvoering beter afstemmen op de behoefte van de klanten i.c. de aanvragers/ontvangers van provinciale subsidies.

3.4. Personele sterkte

De formatie geeft het toegestane aantal fte (fulltime-equivalent) weer. Op basis van de formatie wordt de begroting vastgesteld. Ook tijdelijke formatie, bijvoorbeeld formatie gefinancierd ten laste van tijdelijke projecten en programma's is hierin opgenomen. Die tijdelijke formatie heeft een einddatum. De bezetting is de invulling van de formatie. De bezetting kan afwijken van de formatie omdat het efficiënter kan zijn om bijvoorbeeld een formatieplaats onderbezet en anderen overbezet te hebben. Er worden echter nooit meer middelen beschikbaar gesteld dan voor de toegestane formatie.

Drukken wij de personele omvang uit in middelen, dan ramen wij hiervoor in deze begroting € 72,3 miljoen. In de tabel hieronder hebben wij dit bedrag verdeeld over de organisatie en het bestuur.

Tabel 10. Personele sterkte personeelslasten

Omschrijving	Formatieplaatsen per 1-1-2022	Budget 2022
Bestuur:		
Commissaris van de Koning	1,00	224
Gedeputeerde Staten	6,00	1.003
Pensioenen/wachtgeldten oud-leden GS		445
subtotaal bestuur:	7,00	1.673
Ambtelijke organisatie:	760,79	70.598
Totaal	767,79	72.271

(bedragen x € 1.000)

3.5. Doelmatigheid/Doeltreffendheid

Jaarlijks toetsen wij de doelmatigheid en doeltreffendheid van een of meerdere beleidsprogramma's op basis van de verordening doelmatigheid en doeltreffendheid. Conform de verordening wordt in ieder geval elk beleidsprogramma eens in de acht jaar onderzocht, waarbij het onderzoek zich richt op specifieke onderwerpen uit de beleidsprogramma's. Het onderzoek naar de effectiviteit en efficiency van het regulier natuurbeheer (onderdeel van het programma Platteland en natuur - deelprogramma Natuur en landschap) is afgerond en ter informatie naar uw Staten en de Noordelijke Rekenkamer gestuurd. Voor het volgende onderzoek zullen wij binnenkort een onderwerp bepalen en een Plan van Aanpak vaststellen. Vervolgens worden uw Staten en de Noordelijke Rekenkamer hierover separaat geïnformeerd.

4. Lokale heffingen

4.1. Inleiding

De paragraaf lokale heffingen besteedt aandacht aan:

1. de gerealiseerde en geraamde inkomsten opcentenheffing motorrijtuigenbelasting (mrb) en leges;
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
3. een aanduiding van de lokale lastendruk;
4. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Tabel 11. Prognose inkomsten lokale heffingen

Omschrijving	2020*	2021	2022	2023	2024	2025
Opcenten mrb	58.794	61.291	62.658	62.904	63.851	64.724
Leges en andere heffingen	1.445	1.327	1.314	1.325	1.337	1.350
Totaal	60.239	62.618	63.972	64.229	65.188	66.074

* Realisatie 2020

(bedragen x € 1.000)

Bij wijziging van de opbrengsten van de opcentenheffing mrb spelen twee factoren een rol, namelijk:

- wijziging in de omvang en samenstelling van het voertuigenpark;
- jaarlijkse wijziging van tarieven op basis van indexatie of specifieke besluiten.

De legesopbrengsten kennen een wisselend verloop afhankelijk van de omvang van het verstrekte aantal vergunningen.

4.2. Beleid ten aanzien van lokale heffingen

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van opcentenheffing vast. Vanaf 1 januari 2021 bedraagt het maximum 116,8 opcenten en per 1 januari 2022 verwachten we dat dit maximale tarief 118,3 opcenten gaat worden. De provincie dient zelf te bepalen in hoeverre zij de vrije capaciteit (het verschil tussen het wettelijke maximumtarief en het feitelijke provinciale opcentenniveau) wil benutten. In onze tariefstelling wordt rekening gehouden met een per 1 januari toe te passen inflatiecorrectie.

Leges en heffingen

In algemene zin worden door ons niet meer dan kostendekkende leges geheven. Binnen een (afzonderlijk onderdeel van) een legesverordening kan sprake zijn van specifieke beleidskeuzes en kruissubsidiëring. Deze aspecten worden hierna (in paragraaf 4.4) per afzonderlijke verordening uiteengezet.

4.3. Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is voornamelijk de hoogte van de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting van toepassing. Zoals eerder vermeld, stelt het Rijk jaarlijks het maximale niveau van opcentenheffing vast. Wij verwachten dat voor 2022 het maximum opcententarief zal worden geïndexeerd tot 118,3 opcenten.

Op basis van de voordracht inzake het tarief 2022 zal het aantal opcenten per 1 januari 2022, conform de vastgelegde afspraken in de Kadernota 2021-2025, stijgen met 1,2 (1,3%) tot 94,5 opcenten. Met dit tarief zal de provincie Groningen vanaf 1 januari 2021 waarschijnlijk de provincie zijn met het hoogste tarief aan opcenten, gevolgd door de provincie Drenthe. Welk effect de voorgestelde verhoging heeft voor de belastingbetaler is in de volgende voorbeeldberekening weergegeven.

Omschrijving	Huidig tarief 2021	Voorgesteld tarief 2022	Vershil
Tarief opcenten	93,3	94,5	1,2
Berekende provinciale belasting op basis van een personen auto van:			
800 kg	€ 100,68	€ 101,97	€ 1,29
1.100 kg	€ 214,57	€ 217,33	€ 2,76
1.500 kg	€ 389,00	€ 394,00	€ 5,00

Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van het provinciale tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde tarief en het stijgingspercentage over de afgelopen jaren. De jaarlijkse stijging van het tarief mag groter zijn dan de jaarlijkse stijging van het toegestane maximum aantal opcenten, zolang het feitelijke tarief maar niet het toegestane maximumtarief overschrijdt. Het belastingtarief is in 2012 wettelijk gemaximeerd op 105,0. De jaarlijkse verhoging van dit maximumtarief wordt met ingang van 2013 bepaald door de tabelcorrectiefactor. Voor 2022 verwachten we een verhoging van 1,3% op basis van de cijfers van het CBS voor de berekening van de tabelcorrectiefactor. Voor de jaren vanaf 2023 veronderstellen we een gemiddelde stijging van eveneens 1,3% per jaar.

Tabel 12. Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2018 tot en met 2022

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022 ¹⁾
provincie Groningen	89,3	90,4	91,8	93,3	94,5
landelijk gemiddelde	80,5	81,4	83	83,5	83,6
provincie Groningen als % van landelijk gemiddelde	110,9	111,1	110,6	111,7	113,0
wettelijk maximum	111,8	113,2	115	116,8	118,3
provincie Groningen als % van wettelijk maximum	79,9	79,9	79,8	79,9	79,9

stijgingspercentages tarieven in %	2018	2019	2020	2021	2022
provincie Groningen	0,8	1,2	1,5	1,6	1,3
landelijk gemiddelde	0	1,1	2,0	0,6	0,1
wettelijk maximum	0,7	1,3	1,6	1,6	1,3

1) Voor wat betreft de prognose 2022 van het landelijk gemiddelde is aangesloten bij de uitkomsten van een dit voorjaar gehouden inventarisatie. De feitelijke tarieven per 1 januari 2022 kunnen daarvan afwijken.

De volgende tabel laat een prognose zien van de verwachte ontwikkeling van de belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is het bedrag dat als extra inkomsten kan worden gegenereerd als het maximum aantal opcenten op enig moment als tarief zou worden gehanteerd.

Tabel 13. Verwachte ontwikkeling belastingcapaciteit 2020-2025

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
aantal opcenten provincie	93,3	94,5	95,7	96,9	98,2
maximum aantal opcenten	116,9	118,3	119,9	121,5	123
vrije zoom (in aantallen opcenten)	23,6	23,8	24,2	24,6	24,8
opbrengst per opcent	656,9	663,0	657,3	658,9	659,1
mogelijke opbrengst inzet vrije zoom	15.502,84	15.779,40	15.906,66	16.208,94	16.345,68

(bedragen x € 1.000)

De ruimte om tegenvallers op te vangen is ongeveer € 15,8 miljoen structureel per jaar. De vrije zoom stijgt jaarlijks met de indexatie.

4.4. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

De transparantie omtrent de berekeningswijze voor de tarieven omvat in de eerste plaats een macroniveau (verordening in zijn geheel) en in de tweede plaats een microniveau (tarief of onderdeel van de verordening). Ten eerste moet de berekening van de kostendekkendheid van de tarieven inzichtelijk maken dat de totale geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale geraamde lasten van de verordening. In de toelichting van de achterliggende (beleids)keuzes bij deze berekening moet in ieder geval blijken hoe de kostendekkendheid tussen verschillende onderdelen wordt bereikt door gebruik te maken van kruissubsidiëring. Ook dient de mate van kostendekkendheid inzichtelijk te zijn binnen een onderdeel van de verordening. Wij hebben hierbij gebruik gemaakt van een tabel van de Commissie BBV voor de cijfermatige berekening van een heffing.

Legesverordening 1993

De provincie heft voor diverse diensten leges en legt voor het gebruik van haar bezittingen precariobelasting op. In de Legesverordening 1993, en de bijbehorende tarieventabel zijn de belastbare feiten en de tarieven opgenomen. Op basis van artikel 225 van de Provinciewet mogen de tarieven op begrotingsbasis niet meer dan kostendekkend worden vastgesteld.

De laatste vastgestelde aanpassing betreft de legestarieven per 1 januari 2020 [Statenbesluit van 16 december 2020, nr. 4.g. voordracht nr. 2020-58](#).

De legesverordening kent een aantal hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1: Wegen en vaarwegen
- Hoofdstuk 2: Natuur en milieu
- Hoofdstuk 3: (Grond)water
- Hoofdstuk 4: Ontgrondingen
- Hoofdstuk 5: Wabo (waarbij bouwleges de grootste categorie is)
- Hoofdstuk 6: Diversen

Hoofdstuk 1: Wegen en vaarwegen

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-30.100	-30.000	-36.800
Overhead	-19.500	-20.000	-19.300
Btw			
Totale kosten	-49.600	-50.000	-56.100
Totale opbrengsten	48.246	40.000	55.300
Dekking	97%	80%	99%

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

De kostendekkendheid van de leges Wegen en vaarwegen bedroeg in de begroting 2021 80% en is in de Rekening 2020 uitgekomen op 97%. De kostendekkendheid is gebaseerd op de verwachte opbrengsten afgezet tegen de geraamde personele inzet. De begrote opbrengst voor 2022 is gebaseerd op de realisatie van 2020 en bijgestelde tarieven 2022.

Hoofdstuk 2: Natuur

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-603.155	-521.400	-501.100
Overhead	-410.166	-259.900	-263.100
Btw			
Totale kosten	-	-781.300	-764.200
Totale opbrengsten	1.013.320	109.900	314.900
Dekking	9,3%	14%	41%

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

Door de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019, kwam de programmatische aanpak stikstof (PAS) buiten werking te staan. De legesinkomsten voor Natuurbeschermingswetvergunningen zullen daardoor in 2022 nog verre van voldoende zijn om de inzet te bekostigen. We hebben de

begrote opbrengsten voor 2020 en 2021 naar beneden moeten bijstellen met € 200.000 per jaar. De gevolgen voor de formatie met betrekking tot PAS-meldingen zijn nog niet duidelijk maar tegelijkertijd verwachten we voor 2022 weer enigszins herstel in de opbrengsten. Ondanks dat er minder vergunningen worden verleend, blijft de inzet van vergunningverleners noodzakelijk. In de periode van onduidelijkheid van de beleidsregels Stikstof en in de periode na vaststelling van de beleidsregels, zijn/worden door de vergunningverleners veel voorlichtende en begeleidende activiteiten uitgevoerd. De verleende, maar vernietigende vergunningen, de lopende vergunningen en de nieuwe vergunningen dienen allemaal herzien of opnieuw doorgerekend te worden door initiatiefnemers. Dit vergt veel inzet en overleg van de vergunningverleners. Ook voor grote bedrijven en complexe vergunningverlening is de periode 2020-2022 een intensieve periode van interpretatie, voorbereiding en behandeling.

Hoofdstuk 3: (Grond)water

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	0	0	0
Overhead	0	0	0
Btw			
Totale kosten	0	0	0
Totale opbrengsten	0	0	0
Dekking	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

De laatste jaren zijn alleen vergunningen verstrekt voor aanvragen voor bodemenergiesystemen. Hiervoor worden in het kader van duurzaamheid geen leges geheven, zodat de geraamde opbrengsten nihil zijn. Er worden ook geen apparaatskosten inclusief overhead toegerekend. Ook voor 2022 verwachten we geen vergunningen te verlenen waarvoor wel leges in rekening worden gebracht.

Hoofdstuk 4: Ontgrondingen

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-70.516	-83.400	-59.100
Overhead	-47.955	-41.600	-31.000
Btw			
Totale kosten	-118.470	-125.000	-90.100
Totale opbrengsten	37.446	51.900	52.700
Dekking	32%	41%	58%

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

De kosten van het taakveld zijn hoger, omdat regelgeving anders moet worden toegepast dan voorheen. De vergunningverlening is daardoor arbeidsintensiever geworden, waardoor de apparaatskosten toenemen. Er worden bijvoorbeeld meer meldingen vereist die gecontroleerd moeten worden en ook het vooroverleg met omwonenden is arbeidsintensiever geworden. Wij hebben de legesinkomsten begroot op basis van de ervaringen in voorgaande jaren. Het jaar 2022 wordt ingeschat als een normaal jaar voor het aantal verleende vergunningen voor ontgrondingen. Op begrotingsbasis komt het dekkingspercentage dan uit op 58%.

Hoofdstuk 5: Wabo-leges totaal (bouwleges en overig)

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-790.900	-769.500	-805.000
Overhead	pm	pm	pm
Btw	-24.800	-34.000	-34.000
Totale kosten	-815.700	-803.500	-839.000
Totale opbrengsten	479.600	803.500	522.000
Netto opbrengsten	-336.100	0	0
Storting in/onttrekking aan egalisatiereserve	323.500	0	p.m.
Opbrengst na verrekening met egalisatiereserve	803.100	803.500	522.000
Dekking	98,5%	100,0%	62,2%

(bedragen in euro's)

Er is sprake van kruissubsidiëring binnen het onderdeel bouwleges waarbij de kosten voor het verstrekken van een vergunning met een lagere bouwsom worden gesubsidieerd met opbrengsten welke worden verkregen bij de vergunningsverlening bij hoge bouwsommen. De kosten voor het in behandeling nemen van een aanvraag zijn namelijk niet direct gerelateerd aan de hoogte van de bouwsom. Zonder kruissubsidiëring zouden onaanvaardbaar hoge leges voor aanvragen met een lage bouwsom ontstaan welke maatschappelijk niet gewenst zijn. In 2022 worden de directe kosten voor advertenties en welstand en inhuur van deskundigen ingeschat op afgerond € 278.000. De personele kosten van zowel de provincie Groningen als de Omgevingsdienst Groningen (ODG) worden ingeschat op € 561.000. De opbrengst aan leges in 2022 wordt ingeschat op ca. € 522.000. Dit is op basis van opbrengsten uit voorgaande jaren. De resultaten uit de heffing van Wabo-leges worden met een egalisatiereserve verrekend. Tekorten en overschotten worden tussen de jaren verevend.

Aangezien de reserve per einde 2020 nihil is, is de storting/onttrekking in de begroting 2022 op p.m. gesteld. Hierdoor daalt het dekkingspercentage op begrotingsbasis naar 62,2%

Aangezien de gevolgen zijn van de invoering van de Omgevingswet per 1 juli 2022 nog niet duidelijk zijn, is hiermee in de raming geen rekening gehouden. In 2022 zal een nieuwe leges Verordening worden opgesteld met een nieuwe daarbij behorende legestabel. Hierin zullen dan de wijzigingen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet zijn opgenomen.

Hoofdstuk 6: Diversen

In dit hoofdstuk is voorzien in de mogelijkheid leges te heffen voor een aanvraag waarin de eerdere hoofdstukken niet voorzien (vangnetbepaling). De geraamde kosten en opbrengsten zijn beide nihil.

Verordening op het instellen en invorderen van de grondwaterheffing

In de Verordening op het instellen en invorderen van de grondwaterheffing is het tarief per 1 januari 2013 verhoogd tot 1,68 eurocent per kubieke meter onttrokken grondwater (zie besluit van Provinciale Staten van 12 december 2012, nummer B.1, voordracht nr. 36/2012).

De volgende beleidskeuzes liggen ten grondslag aan de heffingen:

- De tariefstelling is meerjarig op basis van kostendekkendheid bepaald.
- Gerealiseerde afwijkingen worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening grondwaterheffing.

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-167.610	-180.000	-180.000
Toevoeging(-)/onttrekking(+) voorziening grondwaterheffing	-147.260	-138.000	-145.700
Directe kosten en overhead	-96.307	-42.000	-34.300
Totale kosten	-411.177	-360.000	-360.000
Totale opbrengsten	411.177	360.000	360.000
Dekking	100%	100%	100%

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

Aangezien het beleid gericht is op de kostendekkendheid over meerdere jaren, worden de begrote verschillen tussen de opbrengsten en de kosten verrekend met de voorziening.

Heffingsverordening ontgrondingen Groningen 2003

Met ingang van 1 augustus 2003 is de Heffingsverordening ontgrondingen Groningen 2003 van kracht geworden. Deze is voor het laatst gewijzigd op 26 september 2007 (voordracht nr 15/2007). De heffing is gewijzigd in die zin dat (deel)heffingen voor de bekostiging van planning en onderzoek en van compenserende maatregelen met ingang van 2007 vervallen en dat een nieuwe heffing wordt ingevoerd voor de bekostiging van onderzoek naar het verband tussen een ontgroning en schade aan onroerende zaken en naar de bepaling van de omvang van de schade.

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-50.773	-41.700	-44.300
Onderzoekskosten	-13.303	-15.000	-15.000
Overhead		-20.800	-23.300
Toevoeging(-)/onttrekking(+) voorziening	16.745	67.500	41.300
Totale kosten	-47.331	-10.000	-41.300
Totale opbrengsten	2.600	10.000	10.000
Dekking	5%	100%	24%

* Realisatie 2020

(bedragen in euro's)

De ontgrondingheffing wordt geheven ter bestrijding van:

- ten hoogste vijftig procent van de ten laste van de provincie komende kosten van werkzaamheden in verband met onderzoek en planning met betrekking tot ontgrondingen en van werkzaamheden, voortvloeiende uit de toepassing van artikel 7b van de (Ontgrondingen)wet.
- kosten van maatregelen, gericht op het bieden van compensatie in verband met de gevolgen van ingrijpende ontgrondingen ten behoeve van de grondstoffenvoorziening aan gebieden waar zodanige ontgrondingen plaats vinden of plaatsgevonden hebben;
- kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de wet.

Niet alle kosten kunnen derhalve worden verrekend met de voorziening.. Het karakter van de kosten maakt dat deze zich niet gelijkmatig over de jaren voordoen. Dat betekent ook dat het dekkingspercentage jaarlijks kan fluctueren.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen en baggerspeciedepots

In onze voordracht tot wijziging van de Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing gesloten stortplaatsen provincie Groningen is het tarief voor niet-bedrijfsgebonden stortplaatsen genoemd in artikel 7 van deze verordening vastgesteld voor het jaar 2020. Ook is de nazorgheffing voor baggerspeciedepots in dezelfde voordracht opnieuw vastgesteld. Dit besluit is op 16 december 2020 onder nummer 4.b ([voordracht nr. 53/2020](#)) door Provinciale Staten vastgesteld.

De volgende beleidskeuzes liggen ten grondslag aan de heffingen:

- De kosten voor de nazorg worden betaald uit het nazorgfonds. Momenteel is sprake van een overschot in beide fondsen. Wij hebben besloten de nazorgheffing op nul te zetten.
- In het geval dat de fondsen leeg raken zal de nazorgheffing opnieuw worden ingesteld om de op dat moment benodigde dekking voor de kosten van de nazorg op te vangen.

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	-356.509	-409.400	-476.700
Rentebaten nazorgfonds gesloten stortplaatsen	880.750	405.000	258.000
Netto kosten taakveld, exclusief heffingen	524.241	-4.400	-218.700
Totale opbrengsten	0	0	0
Dekkingspercentage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kosten taakveld(en)	-1.389	-4.100	-4.100
Rentebaten nazorgfonds baggerspeciedepots	0	0	0
Netto kosten taakveld, exclusief heffingen	-1.389	-4.100	-4.100
Totale opbrengsten	0	0	0
Dekkingspercentage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* realisatie 2020

(bedragen in euro's)

Liggeldverordening Oude Eemskanaal

Wij hebben uw Staten met onze [voordracht 18/2009](#) van 16 juni 2009 een nieuwe Liggeldverordening doen toekomen voor het Oude Eemskanaal te Delfzijl. Dit is een passantenhaven, waarvan sinds 1987 de tarieven niet zijn verhoogd. Daarom zijn de tarieven laag in vergelijking met de rest van Nederland. Met [voordracht nr. 18/2009](#) hebben wij u voorgesteld dit te repareren door geleidelijk, over een periode van zes jaar, de liggelden ieder half jaar met € 0,05 te verhogen. Sinds 1 juli 2016 is dit tarief uitgekomen op € 0,60 per strekkende meter per dag (nog steeds een relatief laag tarief in vergelijking met de rest van de passantenhavens in Nederland). Hiervoor is bewust gekozen om de concurrentie met Motorbootvereniging Abel Tasman niet aan te gaan en omdat er geen extra voorzieningen zijn in de vorm van douches, elektra en internet.

De volgende beleidskeuzes liggen ten grondslag aan de heffingen:

- Als tegenprestatie voor het innen van de havengelden en de verkoop van de munten vindt kwijting plaats van de jaarlijks verschuldigde vergoeding gebruik provinciaal terrein.

Omschrijving kosten en opbrengsten	2020*	2021	2022
Kosten taakveld(en)	0	0	0
Inningskosten via kwijting gebruik provinciaal terrein	-72.500	-72.500	-72.500
Totale kosten	-72.500	-72.500	-72.500
Totale opbrengsten	21.788	20.000	20.000
Dekking	30%	28%	28%

* Realisatie 2019

(bedragen in euro's)

De mogelijkheden om een hogere mate van kostendekkendheid te realiseren lijken, gelet op de beperkte opbrengst aan liggelden in de passantenhaven, beperkt. De kosten van kwijting voor gebruik van het provinciaal terrein zijn overigens fictief en bepaald op basis van een marktconforme huurprijs per m².

5. Onderhoud kapitaalgoederen

5.1. Wegen en kanalen

5.1.1. Onderhoud kapitaalgoederen wegen en vaarwegen

De provincie is momenteel (augustus 2021) wegbeheerder van circa 493 km weg, circa 197 km fietspad, vaarwegbeheerder van circa 98 km vaarwegen en nautisch beheerder van het 800 ha grote Oldambtmeer. Daaronder valt ook het beheer en onderhoud van de daarbij behorende objecten zoals bruggen, viaducten, tunnels, sluizen, verkeersregelininstallaties, beplanting, bedieningsgebouwen en steunpunten. Informatie over de objecten wordt getoond op www.provinciegroningen.nl/objecten.

5.1.2. Beleidskader onderhoud wegen en vaarwegen

Er wordt gewerkt met een Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur dat een looptijd heeft van vier jaar. Daarin is vastgelegd op welke wijze het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen in deze vierjarige periode plaatsvindt. Het beheer wordt uitgevoerd op basis van inspecties, metingen en beheerprogramma's. Op basis van actuele meerjarenonderhoudsplannen wordt voor een periode van vier jaar het benodigde budget bepaald. Mede op basis van het onderzoek van de Noordelijke Rekenkamer zijn er bij de Voorjaarsnota 2016 voorstellen gedaan om het budget voor beheer en onderhoud te verhogen. Hiermee is extra budget beschikbaar om de huidige onderhoudsachterstand in de komende jaren stapsgewijs weg te werken en te laten voldoen aan de landelijke richtlijnen (bijvoorbeeld CROW). Wij hebben hierbij in lijn met artikel 6.6 van de Notitie Materiële activa van de Commissie BBV er niet voor gekozen om in één keer een voorziening te vormen. De extra middelen zijn meerjarig beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud.

Het huidige meerjarenprogramma loopt van 2021 tot en met 2024. Het onderhoudsbudget is erop gericht om de kwaliteit gedurende de programmaperiode 2021-2024 (korte termijn) aan alle geldende normen te laten voldoen. Voor de conditiemeting van de wegen worden jaarlijks metingen uitgevoerd met een meetauto en de resultaten worden verwerkt in de planning. Vaarwegen en kunstwerken worden op basis van visuele inspecties gemonitord. Informatie over het Meerjarenprogramma 2021-2024 wordt getoond op www.provinciegroningen.nl/objecten/mjp.

5.1.3. Financiële gevolgen onderhoud wegen en vaarwegen

De vervangingsinvesteringen voor kunstwerken worden opgenomen in het Programma Mobiliteit Provincie Groningen. In bijlage 1 van de voordracht is het actuele vervangingsoverzicht van bruggen weergegeven.

De middelen voor beheer en onderhoud zijn opgenomen in het Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur 2021-2024. Het betreft de volgende productgroepen:

- 2101 t.b.v. onderhoud en beheer van wegen en fietspaden;
- 2102 t.b.v. verkeersmanagement;
- 2201 t.b.v. onderhoud en beheer van vaarwegen;
- 2202 t.b.v. kunstwerken provinciale vaarwegen.

Tabel 14. Begrote Lasten per jaar

	2020	2021	2022	2023	2024
Wegen					
2101 Wegen en fietspaden	9.375	9.362	10.681	10.886	11.086
2102 Verkeersmanagement	810	1.066	1.092	1.110	1.135
Waterwegen					
2201 Onderhoud en beheer vaarwegen	165	165	-1.227	-1.218	-1.210
2202 Kunstwerken vaarwegen	1.728	1.873	1.799	1.835	1.870

bedragen x € 1.000

NB. In bovenstaande cijfers hebben wij alleen de directe onderhoudsbudgetten meegenomen. De aan deze onderdelen toe te rekenen apparaatskosten en afschrijvingen hebben wij hier buiten

beschouwing gelaten. Voor een totaalbeeld van de lasten inclusief apparaatskosten en rentekosten verwijzen wij naar het programma 4. Bereikbaarheid in deel 2 van deze begroting.

De reconstructie en verbetering van bestaande infrastructuur en de vervanging van kunstwerken vindt plaats in het kader van het provinciale MIT. De middelen hiervoor zijn opgenomen in de volgende productgroepen:

- 2100 t.b.v. (re)constructie van wegen en fietspaden;
- 2200 t.b.v. (re)constructie waterwegen.

Veelal wordt een bijdrage geleverd vanuit het budget voor onderhoud.

5.2. Huisvesting

5.2.1. Onderhoud kapitaalgoederen huisvesting

De provincie heeft het provinciehuis en de buitenlocaties Groningen (Oostersluisweg en Hoogeweg), Nieuwe Pekela, Overschild en Blauwestad in beheer.

5.2.2. Beleidskader onderhoud huisvesting

Met het realiseren van de renovatie van het provinciehuis was in 2020 een nieuw meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld voor de periode 2020 tot en met 2039. Dit betreft onderhoud voor de locatie Sint Jansstraat/Martinikerkhof.

Provinciehuis

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de gebouwen en terreinen in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om onder andere te voldoen aan de wet- en regelgeving. Het onderhoud omvat met name aanpassingen en vervangingen aan leidingen en sanitair, gevel en zonwering, vloeren en wanden, verwarming, koeling, liften en brandbeveiliging. Daarnaast zijn in het MJOP de vervangingsinvesteringen meegenomen die moeten worden gedaan om de kwaliteit te waarborgen.

5.2.3. Financiële gevolgen onderhoud huisvesting

In onderstaande tabel zijn de begrote onderhoudskosten en (vervangings)investering weergegeven voor de periode 2022 t/m 2026 van het provinciehuis.

Tabel 15. Meerjarenonderhoudsplan en projecten

Investerings (x€1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Investerings MJOP					
- bouwkundig/technisch & inrichting	650	650	650	1.661	1.661
Lasten	2022	2023	2024	2025	2026
Buitengewoon onderhoud (exclusief indexering)	330	330	330	330	330

Naar verwachting wordt in de jaren 2022 tot en met 2026 voor € 5,3 miljoen aan investeringen uitgevoerd. Dit is onderdeel en beschikbaar gekomen van het in 2020 vastgestelde MJOP van het provinciehuis. De investeringsbedragen van het MJOP zijn ingedeeld in een vijf jaarcyclus. Dit wordt gedaan omdat investeringen beter geclusterd kunnen worden en investeringen soms uitgesteld of soms naar voren worden gehaald. In het jaar 2022 is € 650.000 beschikbaar om te investeren in het provinciehuis.

De in het MJOP provinciehuis opgenomen onderhoudslasten bedragen € 330.000 per jaar exclusief indexering.

6. Grondbeleid

6.1. Inleiding

Deze paragraaf grondbeleid geeft een integrale visie op het gevoerde provinciaal grondbeleid, in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's en projecten die zijn opgenomen in de begroting. Tevens worden de resultaten van de grondexploitaties gegeven en een onderbouwing van de geraamde winstneming. Tot slot volgen de beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van grondzaken.

De Nota Grondbeleid 'Goed Doorgrond', die op 25 september 2013 ([voordracht nr. 40/2013](#)) is vastgesteld, beoogt een duidelijk kader te scheppen voor het grondbeleid van de provincie Groningen. Aan de hand van deze nota hebben wij ons grondbeleid ten uitvoer gebracht en verder vormgegeven. Periodiek bezien wij de noodzaak voor herziening van de Nota Grondbeleid. Hierover hebben wij u in uw vergadering van 27 mei 2019 per brief geïnformeerd. Samengevat constateren wij dat de nota Grondbeleid op dit moment nog actueel is. Dit neemt niet weg dat op termijn wel een belangrijke wijziging zich zal voordoen, namelijk de Omgevingswet die naar verwachting medio 2022 van kracht zal worden. Alsdan zullen we beoordelen of aanpassing van de Nota Grondbeleid noodzakelijk is.

6.2. Doelstellingen producten

6.2.1. Wegen en kanalen

Wij beschikken over de kennis en kunde om de aan- en verkopen te verrichten ten behoeve van de realisering van infrastructurele werken. Het gaat om het gehele pakket, van aankoopstrategieplan, aankooptekening, gesprekken, taxaties, koopovereenkomsten tot aan een gerechtelijke onteigeningsprocedure. Conform de Nota Grondbeleid vindt de verwerving hoofdzakelijk plaats op basis van een volledige schadeloosstelling op basis van de Onteigeningswet. Eerst wordt getracht minnelijk tot een vergelijk te komen. In het geval dit niet lukt binnen de termijn van een half jaar zal een onteigeningsprocedure worden gestart. Bezit van de gronden is essentieel om te kunnen starten met de uitvoering van een werk. Naast deze reguliere verwerving werkt het cluster tevens aan vrijwillige trajecten voorafgaand aan de definitieve besluitvorming en/of voorafgaand aan de start van de verwerving van de benodigde stroken. Met de omgeving wordt gekeken naar bredere oplossingen, waarbij bijvoorbeeld instrumenten als anticiperende grondverwerving en kavelruil worden ingezet. Naast de verwerving voor projecten worden voor het gehele provinciale apparaat, voor alle afdelingen, aan- en verkopen verricht en gronden beheerd.

6.2.2. Natuurbeleid

In het kader van het natuurbeleid worden gronden voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) verworven. Deze gronden worden vervolgens ingericht voor de gewenste natuur waarna deze wordt beheerd door een beheerder (particulier of organisatie). De verwerving vindt in beginsel plaats op basis van vrijwilligheid waarbij wij afhankelijk zijn van de mogelijkheden die zich in een jaar voordoen op de lokale grondmarkt.

In uitzonderingsgevallen waar het goed uitlegbaar is, gaan we onteigening echter niet uit de weg. Voor de realisatie van het natuurnetwerk is het van belang om over voldoende ruilgronden te beschikken voor de inliggende agrariërs. De aankoopkosten van de ruilgronden worden gedekt uit het investeringskrediet verwerven natuur van € 35 miljoen. Het verwerven van de ruilgronden voorloopt succesvol waardoor grote kavelruilen met agrariërs in het natuurnetwerk mogelijk zijn geworden. Het verwervingsproces wordt voor ons uitgevoerd door Prolander die door ons hiervoor is gemandateerd. In het Handelingskader Grond zijn hiervoor de spelregels opgenomen.

6.2.3. Blauwestad

Doel van dit project is om een kwaliteitsimpuls te geven aan het deel van de provincie Groningen gelegen rond het Oldambtmeer en daarmee de sociaal-economische situatie in dit gebied te verbeteren.

Kavelverkoop vindt plaats vanuit het projectbureau Blauwestad gevestigd in Het Havenkwartier in Blauwestad. Restgronden die niet meer nodig zijn voor het project Blauwestad, worden tegen marktconforme prijzen door de provincie verkocht.

Met ingang van 2016 zijn de verslaggevingsvoorschriften van het BBV gewijzigd. Eén van de wijzigingen betreft de looptijd van de grondexploitatie. Iedere grondexploitatie wordt gelimiteerd tot een looptijd van maximaal tien jaar, omdat een langere periode vanuit beheersmatig perspectief als te risicovol wordt gezien. Deze tien jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. Op basis van aanwezige zekerheden (onder andere aanwezigheid van ontwikkelovereenkomsten) omtrent de verwachte verkopen hanteren wij een looptijd van twintig jaar. Onze doorrekening begin 2020 is onafhankelijk getoetst en gevalideerd. Deze validatie geeft aan dat de gehanteerde termijn van twintig jaar acceptabel is. Dit is overigens conform dezelfde systematiek als voorgaande jaren. Ook in de toekomst is het noodzakelijk dat de grondexploitatie elk jaar opnieuw wordt vastgesteld door de Staten inclusief de looptijd hiervan.

6.3. Resultaten grondexploitaties en winstneming

Op basis van een looptijd van 20 jaar hebben wij de Grondexploitatie (GREX) Blauwestad begin 2020 opnieuw doorgerekend. Op basis van die waardering hebben wij de voorziening kunnen verlagen met € 5,887 (inclusief een vrijval van de marketingkosten ad € 3,97 miljoen) miljoen waardoor de hoogte van de voorziening ultimo 2019 €25,9miljoen bedraagt en het onderdeel marketingkosten is toegevoegd aan de Algemene Reserve ad € 3,97 miljoen. Het BBV hanteert als uitgangspunt dat de grondexploitatie tenminste jaarlijks wordt herzien. Deze herziening zal jaarlijkse gevolgen hebben voor de hoogte van de voorziening. De toekomstige opbrengsten hebben een positief effect op het resultaat van de grondexploitatie, waardoor de voorziening naar verwachting neerwaarts kan worden bijgesteld

6.4. Reserves, voorzieningen en risico's

De wijzigingen van de BBV-verslaggevingsregels - met name het terugbrengen van de looptijd van 35 jaar naar 20 jaar - heeft ertoe geleid dat wij de eerste 20 jaar te maken zullen krijgen met 'voorfinanciering', die in de periode daarna wordt terugverdiend. De voorfinanciering kent een omvang van € 29,87 miljoen (€ 25,9 miljoen voorziening en € 3,97 miljoen Algemene Reserve). Deze voorziening wordt gewaardeerd op de zogenaamde netto contante waarde. Nominaal gaat het om een bedrag van € 42,5 miljoen.

7. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn (conform het BBV) privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties, waarin de provincie zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat middelen ter beschikking zijn gesteld die verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij. Ook is sprake van een financieel belang als financiële problemen bij een verbonden partij op de provincie kunnen worden verhaald.

Visie

In 2016 hebben uw Staten de [Nota Verbonden partijen \(2016/68\)](#) vastgesteld. Deze nota is de basis voor de sturing en control van verbonden partijen in het algemeen en helpt bij het verhelderen van de afwegingen die wij maken bij het aangaan, volgen en beëindigen van deelnemingen in het bijzonder. Wij vatten visie en beleid zoals vastgelegd in de nota als volgt samen.

De nota is een richtinggevend document met algemene uitgangspunten en beleidsregels voor:

- Beleidsmatige afwegingen bij het oprichten van en deelname aan een verbonden partij;
- Sturing en control op verbonden partijen;
- Beëindiging van de deelname aan, opheffing van of vervreemding van een verbonden partij.

In de nota is vastgesteld dat periodiek, dat wil zeggen elke collegeperiode, een evaluatie van de verbonden partijen zal plaatsvinden. In 2017/2018 is deze [evaluatie](#) voor de eerste keer uitgevoerd en middels een voordracht aan uw Staten ([54/2017](#)) aangeboden. De evaluatie heeft geleid tot een aantal conclusies en aanbevelingen die ten uitvoer zullen worden gebracht. In de huidige collegeperiode zal wederom een evaluatie worden uitgevoerd.

In de volgende paragrafen worden de provinciale verbonden partijen gegroepeerd per rechtsvorm weergegeven. De verbonden partijen voeren een beleid uit dat de provincie ook (gedeeltelijk) zelf had kunnen uitvoeren of er is vanuit andere, ook beleidsmatige overwegingen, door uw Staten indertijd besloten deel te nemen aan de verbonden partij.

In de tabellen zijn de financiële gegevens van de verbonden partijen zoveel mogelijk ingevuld indien ze beschikbaar zijn. Indien geen vastgestelde cijfers beschikbaar zijn hebben we de beschikbare conceptcijfers ingevuld, dit staat er dan bij. Bij vennootschappen kan het voorkomen dat wordt vermeld dat de financiële gegevens nog niet beschikbaar zijn of worden gesteld aan de aandeelhouders.

Gemeenschappelijke regelingen	Deelprogramma
7.1.1. Groningen Seaports 7.1.2. Prolander 7.1.3. Waddenfonds 7.1.4. OV-bureau Groningen Drenthe 7.1.5. Omgevingsdienst Groningen 7.1.6. Samenwerkingsverband Noord-Nederland 7.1.7. Noordelijke Rekenkamer	5.1. Economie en werkgelegenheid 3.1. Natuur en landschap 3.1. Natuur en landschap 4.2. Openbaar vervoer 2.1. Milieu 7.3. Bestuurlijke samenwerking en toezicht 7.1. Provinciale Staten
Vennootschappen en coöperaties	Deelprogramma
7.2.1. Blauwestad B.V. 7.2.2. Vennootschappen voortkomend uit splitsing voormalige holding Essent en verkoop productie- en leveringsbedrijf: 7.2.2.1. Enexis N.V. 7.2.2.2. Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) B.V. 7.2.2.3. Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V. 7.2.3. Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland. 7.2.4. Investeringsfonds Groningen B.V. 7.2.5. Groningen Airport Eelde N.V. 7.2.6. Waterbedrijf Groningen B.V. 7.2.7. Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling 8.2. Algemene dekkingsmiddelen 5.1. Economie en werkgelegenheid 5.1. Economie en werkgelegenheid 5.1. Economie en werkgelegenheid 1.2. Waterbeheer 8.2. Algemene dekkingsmiddelen
Stichtingen en verenigingen	Deelprogramma
7.3.1. Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging 7.3.2. Interprovinciaal Overleg (IPO) 7.3.3. Fonds Nieuwe Doen Groningen	3.1. Natuur en landschap 7.3. Bestuurlijke samenwerking en toezicht 2.2. Energie en klimaat

7.1. Gemeenschappelijke regelingen

7.1.1. Groningen Seaports

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats:	Delfzijl
Doelstelling:	De gemeenschappelijke regeling Havenschap Groningen Seaports (GR GSP) fungeert als enig aandeelhouder van Groningen Seaports N.V. (GSP NV). Deze heeft het juridisch eigendom van de gronden en is verantwoordelijk voor de nautische taken (waaronder het havenmeesterschap). De uitvoering van de nautische taken is via een dienstverleningsovereenkomst overgedragen aan GSP NV. Het stimuleren van werkgelegenheid en duurzaamheid van de bedrijvigheid zijn de belangrijkste publieke doelen van de participanten van de GR GSP. In de aandeelhoudersstrategie zijn voor beide onderdelen concrete doelstellingen opgenomen, namelijk een gemiddelde groei van werkgelegenheid van 2% per jaar en 40% CO₂-reductie tussen 2015 en 2030.
Ontwikkelingen:	Uw Staten hebben in 2018 bij de behandeling van de risicoanalyse van de GR GSP (brief d.d. 25 september 2018) besloten om tot uittreding van Statenleden uit het AB over te gaan. Dit proces is ingezet maar dient in overleg met de betrokken gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta plaats te vinden op een natuurlijk moment. In de Nieuwsuur uitzending van 11 mei 2021 zijn diverse vragen opgeworpen over de wijze waarop gronden zijn aangekocht bedoeld voor de uitbreiding van Eemshaven Zuid Oost. Naar aanleiding hiervan heeft het AB de opdracht gegeven een onderzoek te starten waarbij de vraag centraal staat of het Havenschap Groningen Seaports en de hierbij betrokken overheden correct gehandeld hebben bij de grondaankopen ten behoeve van de uitbreiding. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Necker van Naem. Bespreking van de onderzoeksresultaten in PS wordt eind 2021 verwacht. In 2021 is door de GR in lijn met hetgeen vermeld in de aandeelhoudersstrategie gestart met een onderzoek naar de doorontwikkeling van Groningen Seaports en de hierbij passende governancestructuur. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Deloitte.
Financieel belang:	Risico's die vanaf de verzelfstandigingsdatum (14 juni 2013) door GSP NV worden aangegaan zijn volledig voor rekening van GSP NV en komen niet bij de GR GSP te liggen. Begin 2016 zijn de financieringsafspraken herzien waardoor de GR GSP nu voor 100% garant staat voor de financiering. Door het op eigen boek financieren door GSP NV van geborgde financiering in 2019 bedraagt de maximale borgstelling sindsdien € 215 miljoen. De huidige borgstelling op geborgde projecten bedraagt ultimo 2020 € 115,7 miljoen. Daarnaast blijft de GR GSP borg staan voor de bijstortingsverplichting van het derivaat (CSA).
Bestuurlijk belang:	De provincie Groningen heeft samen met de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland zitting in het Algemeen Bestuur (AB) en het Dagelijks Bestuur (DB) van de GR GSP. De provincie Groningen is voorzitter van zowel het AB als het DB. Deze functie wordt uitgevoerd door een lid van het college.
Mogelijke risico's:	De GR GSP zal nog geruime tijd borg moeten staan voor de betaling van de rente over en aflossing van door GSP NV aan te trekken externe financiering (met een maximum voor de provincie van 60% van € 215 miljoen) en voor de betaling van de rente over enkele derivatencontracten die door GSP eerder zijn afgesloten. In de tussentijdse

	herijking 2018 van de risico's is aangegeven dat de kans van optreden van eventuele risico's voor de GR-deelnemers nagenoeg nihil is.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020 :	Per 1-1-2022	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 219,9 miljoen	€ 219,9 miljoen	€ 219,9 miljoen
- Vreemd vermogen	€ 2,6 miljoen	€ 2,4 miljoen	€ 2,5 miljoen
- Solvabiliteit	99%	99%	99%
- Resultaat	€ 0	€ 0	€ 0
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0 Programma: Economie Deelprogramma: Economie en werkgelegenheid		

7.1.2. Prolander

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats:	Assen		
Doelstelling:	Prolander is de uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied van de provincies Drenthe en Groningen en staat voor de opgave om voor de komende jaren het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de beide provincies te realiseren.		
Ontwikkelingen:	Geen majeure ontwikkelingen		
Financieel belang:	Provincie Groningen circa 1/3 deel en de provincie Drenthe circa 2/3.		
Bestuurlijk belang:	De provincies Groningen en Drenthe vormen samen het bestuur van de Prolander. Namens het college nemen twee leden zitting in het bestuur.		
Mogelijke risico's:	Het beschikbare weerstandsvermogen van Prolander ultimo 2020 bedraagt € 878.123 en is voldoende om geïdentificeerde risico's op te vangen. Indien zich risico's voordoen die niet binnen de financiële mogelijkheden van Prolander kunnen worden opgelost, dan zal aan de deelnemers een extra bijdrage worden gevraagd.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020 :	Per 1-1-2022	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 0,83 miljoen	€ 0,87 miljoen	€ 0,70 miljoen
- Vreemd vermogen	€ 4,64 miljoen	€ 4,62 miljoen	€ 4,64 miljoen
- Solvabiliteit	15%	16%	13%
- Resultaat	€ 278.095	€ 38.500 (2021)	€ 0 (2022)
Provinciale bijdrage 2022:	€ 3.013.000 Programma: Platteland en natuur Deelprogramma: Natuur en landschap		

7.1.3. Waddenfonds

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling waaraan de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland deelnemen. Bij de gemeenschappelijke regeling is ingesteld het openbaar lichaam Waddenfonds.
Vestigingsplaats:	Leeuwarden
Doelstelling:	Het behartigen van de belangen van de deelnemende provincies met betrekking tot het beheer van het Waddenfonds en de besteding van middelen ten laste van dit fonds. Het gaat om • het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied; • het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee; • een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied, dan wel het gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en direct aangrenzende gebieden; • het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied

Ontwikkelingen:	-		
Financieel belang:	De uitvoerings- en beheerskosten die rechtstreeks voortvloeien uit de regeling komen ten laste van het Waddenfonds.		
Bestuurlijk belang:	De organen van het openbaar lichaam Waddenfonds zijn: het Algemeen Bestuur (AB), het Dagelijks Bestuur (DB), de voorzitter, de commissies. Het voorzitterschap rouleert om de vier jaar tussen de deelnemende provincies. De voorzitter wordt benoemd door en uit het midden van het AB. Het DB bestaat uit de voorzitter en twee andere leden, door en uit het AB aan te wijzen, zodanig dat vanuit elke deelnemende provincie de gedeputeerde die het Waddenfonds in portefeuille heeft wordt aangewezen. Het AB bestaat uit negen leden; Provinciale Staten van de deelnemende provincie wijzen elk drie leden aan, waaronder in ieder geval de gedeputeerde Waddenfonds. Het AB kan adviescommissies instellen om specifieke zaken te onderzoeken en hierover te adviseren aan het AB. In dat verband is ingesteld de adviescommissie kwaliteitstoetsing Waddenfonds.		
Mogelijke risico's:	geen		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 31-12-2021	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	122.218.000	108.688.000	122.218.000
- balanstotaal	188.167.000	182.790.000	188.167.000
- Vreemd vermogen	65.949.000*	74.102.000*	65.949.000*
- Solvabiliteit	65%	59%	65%
- Resultaat	4.866.690	0	0
	*(waarvan 98% bestaat uit "nog te betalen subsidies")		
Provinciale bijdrage 2022:	€ n.n.b.	Programma: Platteland en natuur Deelprogramma: Natuur en landschap	

7.1.4. OV-bureau Groningen Drenthe

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats:	Assen
Doelstelling:	Het OV-bureau, een initiatief van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen, is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer per bus in Groningen en Drenthe. Het OV-bureau stuurt de vervoerders aan en geeft het stads- en streekvervoer vorm. Het OV-bureau is verantwoordelijk voor het beheer van de concessies, toekomstige aanbestedingen en, samen met de partners, de ontwikkeling van het openbaar vervoer.
Ontwikkelingen:	Per 15 december 2019 is de nieuwe GD-concessie 2020-2030 van start gegaan. In deze nieuwe concessie worden grote stappen gezet op het gebied van duurzaamheid, energietransitie, uitvoeringskwaliteit en betrouwbaarheid. Er zijn 164 elektrische bussen gaan rijden op de stadslijnen, de Q-link lijnen en een aantal streeklijnen. Daarnaast wordt voor de overige streekbussen en Qliner gereden op HVO (Hydrotreated Vegetable Oil) waarmee de totale CO ₂ -uitstoot in Groningen en Drenthe met 90% afneemt. De busvloot in Groningen en Drenthe is hiermee de

	grootste elektrische vloot van Europa. Tijdens de coronacrisis heeft het Rijk verzocht om een volwaardige dienstregeling aan te blijven bieden terwijl de reizigers aantallen en dus de opbrengsten beperkt waren. Daar staat een beschikbaarheidsvergoeding tegenover, waarmee de vervoerbedrijven tot een kostendekkingsgraad van 93% of in bepaalde gevallen 95% voor de periode 15 maart - 31 december 2020 kunnen komen (BVOV 2020). Het kabinet hecht eraan dat de vervoerders zelf ook een passende bijdrage leveren. Bij de bus concessie is deze bijdrage voor 2020 door Qbuzz geleverd. Voor 2021 en 2022 heeft het rijk de BVOV 2020 doorgetrokken tot 1 september 2022
Financieel belang:	De bijdrage van de provincie Groningen aan het OV-bureau bedroeg in 2020 € 40,4 miljoen op een totale begroting van het OV-bureau van € 124,8 miljoen. De overige baten van het OV-bureau betreffen de bijdragen van de provincie Drenthe en gemeente Groningen en de reizigersopbrengsten.
Bestuurlijk belang:	Naast de bus concessies welke door het OV-bureau worden beheerd, is de provincie verantwoordelijk voor het openbaar vervoer op de regionale spoorlijnen. Daarbij is de provincie systeemverantwoordelijk voor het openbaar vervoer in de provincie Groningen. De provincie Groningen heeft samen met de provincie Drenthe en de gemeente Groningen zitting in het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur van het OV-bureau. Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen, behoudens een aantal zaken betreffende de begroting en de concessie welke bij unanimititeit genomen worden. De provincie Groningen is voorzitter van het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur.
Mogelijke risico's:	Op 9 april 2019 heeft het Algemeen Bestuur de notitie Risicomanagement en weerstandsvormen 2018-2022 vastgesteld. Het OV-bureau streeft naar een weerstandscapaciteit van minimaal € 4,75 miljoen om risico's financieel te kunnen ondervangen. Na vaststelling van de jaarrekening 2019 bedraagt de weerstandscapaciteit € 9,74 miljoen. Op 25 juni 2021 heeft het Rijk in een brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer aangegeven de financiële compensatie aan OV-bedrijven tot september 2022 te verlengen. Dankzij deze verlenging van de beschikbaarheidsvergoeding OV ontvangen OV-bedrijven tussen de 93 en 95 procent van hun kosten. De vervoerders in het stads- en streekvervoer in Nederland wordt na het verlies van 2020 een nul-rendement gegarandeerd in 2021. Een eventueel tekort komt voor rekening van de decentrale overheid. Hier heeft het OV-bureau een bestemmingsreserve (COVID-19) voor gecreëerd, die het eventuele tekort mogelijk (deels) kan compenseren Deze Beschikbaarheidsvergoeding 2022 is nog niet opgenomen in de begroting 2022 van het OV-bureau en sluit de begroting 2022 van het OV-bureau met een tekort van € 6,2 miljoen. (€ 9,2 mln exclusief de taakstelling op het dienstregelingsbudget) Door het na-ijl effect is de verwachting dat het openbaar vervoer (met de kennis van nu) pas in 2025 weer op niveau is. Voor het OV-bureau is dit in de begroting uitgewerkt en bedraagt het tekort in de jaren 2022-2025 totaal € 13,6 miljoen (€ 24,6 mln exclusief de taakstelling op het dienstregelingsbudget). Het voornemen van het OV-bureau is om in november 2021 het Dagelijks Bestuur de begroting 2022 te laten actualiseren door middel van begrotingswijzigingen naar de laatste financiële inzichten. Op dat moment zal er een beter beeld zijn hoe afspraken met het rijk zijn

	vormgegeven en zal het Dagelijks Bestuur van het OV-bureau overwegen of het toekomstscenario voor de terugkeer van reizigers in het OV in de begroting geactualiseerd kan worden. In het door het Dagelijks Bestuur vastgestelde hoofdlijnen dienstregeling 2022 is gekozen voor een adaptieve dienstregeling die bij snellere terugkeer van reizigers makkelijker kan opschalen.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 17,6 mln	€ 15,6 mln	€ 13,8 mln
- Vreemd vermogen	€ 13,5 mln	€ 12,3 mln	€ 10,9 mln
- Solvabiliteit	57%	56%	56%
- Resultaat	€ 0,3 mln	€ 0	€ 0
Provinciale bijdrage 2022:	€ 41,5mln*	Programma: Bereikbaarheid Deelprogramma: Openbaar vervoer	

* Dit betreft de reguliere deelnemers- en exploitatiekostenbijdrage

7.1.5. Omgevingsdienst

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats:	Veendam		
Doelstelling:	De Omgevingsdienst Groningen (ODG) verzorgt de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van milieu, bouwen en wonen in opdracht van de gemeenten in de provincie Groningen en de provincie Groningen zelf, met als doel de kwaliteit van de uitvoering van deze taken te verbeteren. Tevens voert de ODG in opdracht van de drie noordelijke provincies de VTH-taken uit van majeure risicobedrijven (BRZO en RIE-4 bedrijven) met als doel om zware ongevallen bij en milieuschade door de majeure risicobedrijven te voorkomen.		
Ontwikkelingen:	De ODG wordt sinds de oprichting in 2013 gefinancierd op basis van ingebrachte formatie. In 2018 heeft het Algemeen Bestuur (AB) de wens uitgesproken om over te gaan naar een nieuw sturing- en financieringsmodel, waarbij de deelnemersbijdrage in relatie staat tot het VTH-beleid en de inzet van de ODG. Op 5 maart 2021 heeft het AB van ODG besloten tot invoering van het nieuwe financieringsmodel, inclusief zachte landing en overdracht van de basistaken. Het nieuwe financieringsmodel gaat in per 1 januari 2022.		
Financieel belang:	Jaarlijks ontvangt de ODG van de deelnemers bijdragen die middels dienstverleningsovereenkomsten worden verstrekt. De provinciale bijdrage in de structurele kosten bedroeg in 2020 in totaal € 5.909.162, waarvan € 2.536.363 ten behoeve van BRZO. Dit bedrag zal jaarlijks worden geïndexeerd met de loon- en prijsstijgingen.		
Bestuurlijk belang:	De provincie Groningen neemt samen met alle deelnemers (gemeenten in de provincie Groningen) zitting in het Algemeen Bestuur (AB). Tevens heeft de provincie zitting in het Dagelijks Bestuur (DB). De provincie Groningen levert de voorzitter van zowel het DB als het AB. Deze functie wordt ingevuld door een lid van het college.		
Mogelijke risico's:	Het beschikbare weerstandsvermogen van de ODG bedraagt ultimo 2020 € 974.000 en is voldoende ter dekking van de geïdentificeerde risico's. Indien zich risico's voordoen die niet binnen de financiële mogelijkheden van de ODG kunnen worden opgelost is men aangewezen op extra bijdragen van de deelnemers. Voor de provincie Groningen komt dit neer op circa 26%.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 1,7 miljoen	€ 0,6 miljoen	€ 0,6 miljoen
- Vreemd vermogen	€ 2,9 miljoen	€ 3,8 miljoen	€ 4,4 miljoen
- Solvabiliteit	37%	14%	12%
- Resultaat	€ 0,61 miljoen	€ 0	€ 0

Provinciale bijdrage 2022:	VTH: € 3.481.000 BRZO: € 3.274.000	Programma: Milieu en Energie Deelprogramma: Milieu
----------------------------	---------------------------------------	---

7.1.6. Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats:	Groningen		
Doelstelling:	Dit is een gemeenschappelijke regeling waaraan de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe deelnemen. Vanaf 1 januari 2019 is de GR SNN gewijzigd en is de kerntaak van de GR SNN teruggebracht naar het uitvoeren van (Europese) subsidieprogramma's en regelingen.		
Ontwikkelingen:	Om de SNN-organisatie sterker, (financieel) gezond en toekomstbestendig is de organisatiekoers bijgewerkt. Dit heeft impact op de provinciale deelnemersbijdrage. De deelnemersbijdrage zal vanaf 2022 aanzienlijk stijgen. Met de stijging van de deelnemersbijdrage is al rekening gehouden in de provinciale Begroting.		
Financieel belang:	De drie deelnemende provincies betalen elk een derde van de uitvoeringskosten SNN-algemeen.		
Bestuurlijk belang:	De organen van het samenwerkingsverband zijn het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de voorzitter. Het voorzitterschap rouleert tussen de deelnemende provincies; vanaf 1 juli 2021 bekleedt de provincie Groningen het voorzitterschap. Met ingang van 1 januari 2019 is de gewijzigde GR SNN in werking getreden. In deze gewijzigde GR participeren leden van Provinciale Staten niet langer in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB wordt nu gevormd door gedeputeerden en CdK's.		
Mogelijke risico's:	Indien zich risico's voordoen die niet binnen de financiële mogelijkheden van SNN kunnen worden opgelost, dan zal aan de deelnemers een extra bijdrage worden gevraagd. De bekostiging van het SNN is voor een belangrijk deel gekoppeld aan de uitvoering van het EFRO-programma. Dit programma loopt tot 2027. Het beschikbare weerstandsvermogen ultimo 2020 bedraagt € 4,0 miljoen.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 4,0 miljoen	€ 3,7 miljoen	€ 3,8 miljoen
- Vreemd vermogen	€ 154,4 miljoen	€ 244,5 miljoen	€ 204,5 miljoen
- Solvabiliteit	2,5%	1,5%	1,8%
- Resultaat	€ 166.000	€ 0	€ 0
Provinciale bijdrage 2022 (uitvoeringskosten)	€ 1,7 miljoen	Programma: Openbaar bestuur Deelprogramma: Bestuurlijke samenwerking en toezicht	

7.1.7. Noordelijke Rekenkamer

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats:	Assen
Doelstelling:	Om de controlerende rol van Provinciale Staten te ondersteunen is een rekenkamer(funcie) bij de provincies in de Provinciewet verplicht gesteld. In Groningen is gekozen om een onafhankelijke rekenkamer met de drie noordelijke provincies op te zetten. De Noordelijke Rekenkamer houdt zich bezig met het onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Op 10 november 2004 is door de Staten besloten tot het instellen van de gemeenschappelijke regeling en de benoeming van de

	collegeleden. De Noordelijke Rekenkamer is sinds deze datum operationeel.		
Ontwikkelingen:	-		
Financieel belang:	De drie noordelijke provincies dragen ieder voor een derde bij in de kosten van de Noordelijke Rekenkamer.		
Bestuurlijk belang:	De collegeleden worden op basis van hun verschillende deskundigheden benoemd door de drie noordelijke Staten. Tevens is gekozen voor het instellen van een Raad van Advies, bestaande uit drie Statenleden per provincie. De Raad van Advies heeft tot taak suggesties aan te dragen aan de Noordelijke Rekenkamer voor te verrichten onderzoek. De Rekenkamer hoeft, door haar onafhankelijke positie, de suggesties van de Programmaraad niet over te nemen. Verder geeft de Raad van Advies gevraagd en ongevraagd advies aan de Noordelijke Rekenkamer over de uitvoering van haar taak en bevordert ze een gecoördineerde besluitvorming van de drie Provinciale Staten. De in de gemeenschappelijke regeling voorgeschreven evaluatie is in 2020 uitgevoerd en is op 22 oktober 2020 ontvangen.		
Mogelijke risico's	-		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 156.256		
- Vreemd vermogen	€ 160.347		
- Solvabiliteit	49%		
- Resultaat	€ 55.600		
Provinciale bijdrage 2021:	€ 308.200	Programma: Openbaar bestuur Deelprogramma: Provinciale Staten	

7.2. Vennootschappen en coöperaties

7.2.1. Blauwestad

Rechtsvorm:	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats:	Groningen
Doelstelling:	Blauwe Stad B.V. is opgericht om een aantal taken in het project Blauwestad uit te voeren. Die taken waren met name de coördinatie tussen het provinciebestuur en de besturen van de voormalige drie Blauwestad-gemeenten en de coördinatie tussen publieke en private partijen (t.b.v. de woningbouwontwikkeling) in het project. Inmiddels zijn de drie gemeenten samengevoegd tot de gemeente Oldambt en is de samenwerking met de private partijen beëindigd. Het grondareaal ten behoeve van de woningbouwontwikkeling is na het eindigen van de publiek-private samenwerking (weer) geheel in handen van de provincie. Blauwe Stad B.V. speelt in de (woningbouw)ontwikkeling geen coördinerende of andere rol meer, in feite is zij een 'slapende bv'.
Ontwikkelingen:	-
Financieel belang:	De provincie Groningen is houder van 40% van de aandelen; de gemeente van 60%. De directie van de vennootschap bestaat op dit moment uit één directeur. Voor (eventueel) nodige financiering van de vennootschap put de provincie uit de voorfinanciering Blauwestad.
Bestuurlijk belang:	In de ava wordt bij meerderheid van stemmen beslist: daarin heeft de provincie een minderheidspositie. Hetzelfde geldt voor de raad van commissarissen: twee leden worden benoemd op voordracht van ons college, drie leden op voordracht van B en W. Ook daar wordt bij meerderheid beslist.

Mogelijke risico's:	Ten behoeve van haar oorspronkelijke doelstelling en/of afwikkeling van daaruit (nog te) ontstane verplichtingen/rechten of anderszins is de vennootschap thans niet actief. Feitelijk gaat het om een 'lege bv', waarin alleen het gestorte aandelenkapitaal actief is. De vennootschap kan (op termijn) worden ontbonden/geliquideerd, na een gezamenlijk besluit daartoe van de aandeelhouders. Het 'Evaluatierapport verbonden partijen' d.d. 27 november 2017 bevat de conclusie en aanbeveling om de vennootschap te ontbinden, welke aanbeveling uw Staten hebben overgenomen. In 2018 zijn ter voorbereiding van de liquidatie en ontbinding van de vennootschap diverse activa overgedragen. In 2020 zijn de laatste activa overgedragen en is de jaarrekening over 2019 vastgesteld. Met deze voorbereidingshandelingen kan de opheffing van de vennootschap in 2021 worden vervolgd en afgerond.	
Financiële kengetallen:		
- Eigen vermogen	€ 18.000	
- Vreemd vermogen	n.v.t.	
- Solvabiliteit	n.v.t.	
- Resultaat	nihil	
Provinciale bijdrage 2021:	€ 0	Programma: Ruimte en water Deelprogramma: Ruimtelijke ontwikkeling

7.2.2. De vennootschappen voortkomend uit de splitsing van de voormalige holding Essent en de verkoop van haar productie- en leveringsbedrijf

De daadwerkelijke, notariële closing van de verkooptransactie van Essent en RWE, waarbij de volledige eigendom van het productie- en leveringsbedrijf van Essent is overgegaan naar RWE, heeft plaatsgevonden op 30 september 2009. De ex-aandeelhouders van Essent zijn daarbij directe aandeelhouders geworden van drie niet verkochte bedrijfsonderdelen van de voormalige holding Essent, in concreto het netwerkbedrijf (Enexis), het milieubedrijf (Attero) en het EPZ-belang (PBE). Enkele specifieke belangen en risico's in verband met de closing van de verkooptransactie van Essent en RWE zijn bij de genoemde datum ondergebracht in vier zogenaamde 'special purpose'-vennootschappen (SPV's), die sindsdien zijn belast met de behartiging van die belangen en risico's. Ook van deze vennootschappen zijn de ex-aandeelhouders van Essent bij de genoemde closingdatum de directe aandeelhouders geworden.

In de aandeelhoudersvergadering van 11 april 2019 van de SPV's hebben de aandeelhouders besloten het bestuur de opdracht te geven tot maximale vereenvoudiging van de vennootschapsstructuur waarbij per SPV wordt beoordeeld of ontbinding mogelijk is of als alternatief een fusie met een andere SPV tot de mogelijkheden behoort. Dit heeft geresulteerd in het aandeelhoudersbesluit van april 2020 om de vennootschappen Cross Border Leases B.V., Vordering op Enexis B.V. en Verkoop Vennootschap B.V. te ontbinden en het batige saldo (indien aanwezig) aan de aandeelhouders uit te keren. Dit betekent dat deze drie vennootschappen ook geen verbonden partijen van de provincie meer zijn. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. en Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V. blijven (voorlopig) nog wel bestaan.

7.2.2.1. Enexis Holding N.V.

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats:	Rosmalen
Doelstelling:	Onder Enexis Holding N.V. hangen een aantal vennootschappen waarin verschillende activiteiten zijn ondergebracht. Hiervan is Enexis Netbeheer de grootste en beheert het gas- en elektriciteitsnetwerk in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland voor ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De belangrijkste taak van een netbeheerder is het aanleggen en onderhouden van het energienetwerk in Nederland. Bovendien zorgt een netbeheerder voor het transport van energie. De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door 'state of the art'-dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve

	oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen en excellent netbeheer uit te voeren. Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën: • Netten en dienstverlening tijdig gereed voor de veranderingen in de energiewereld; • Betrouwbare energievoorziening; • Excellente dienstverlening: klanttevredenheid en kostenverlaging; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen.		
Ontwikkelingen:	Enexis bereidt zich actief voor op haar rol en bijdrage in de uitvoering van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. In 2020 hebben aandeelhouders Enexis een converteerbare hybride aandeelhouderslening verstrekt van € 500 miljoen (voordracht 12 mei 2020) om het eigen vermogen van Enexis te versterken. Het aandeel van de provincie Groningen in deze lening bedraagt ca € 34 miljoen. Het huidige strategische plan van Enexis heeft een looptijd van 2017-2021. In 2020/2021 is het proces gestart om te komen tot een nieuw strategische plan (inclusief dividendbeleid) dat in 2022 in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zal worden vastgesteld.		
Financieel belang:	6,57%		
Bestuurlijk belang:	Provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en in de Aandeelhouderscommissie.		
Mogelijke risico's:	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng. Het is de verwachting dat Enexis over enkele jaren de converteerbare hybride aandeelhouderslening zal converteren in aandelen. Hierdoor zal de jaarlijkse geraamde renteopbrengst verdwijnen en hiervoor ontvangt de provincie dan een iets hogere dividenduitkering naar rato van het aandelenbezit op dat moment.		
Financiële kengetallen: - Eigen vermogen - Vreemd vermogen - Solvabiliteit - Resultaat	Per 31-12-2020: € 4.116 miljoen € 4.635 miljoen 47% € 108 miljoen	Per 1-1-2022 niet beschikbaar niet beschikbaar niet beschikbaar niet beschikbaar	Verwacht 31-12-2022 niet beschikbaar niet beschikbaar niet beschikbaar niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0	Programma: Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering Deelprogramma: Algemene dekkingsmiddelen	

7.2.2.2. PBE (Publiek Belang Elektriciteitsproductie)

Rechtsvorm:	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats:	's-Hertogenbosch
Doelstelling:	Vanwege de voorlopige uitkomst van een juridische procedure ter zake is in september 2009 besloten tot een afsplitsing van het 50%-belang van Essent in het Zeeuwse elektriciteitsproductiebedrijf EPZ. Na onderbrenging van dat belang in de daartoe opgerichte, afzonderlijke houdstermaatschappij EPZ, is deze overgedragen aan de voormalige aandeelhouders van Essent. In 2011 is overeenstemming bereikt over een minnelijke oplossing van het geschil dat heeft geleid tot de genoemde juridische procedure, waarna het EPZ-belang alsnog is geleverd aan RWE. PBE heeft sinds 2011 nog taken bij de afwikkeling uit de verkoop EPZ. Daarnaast zijn er verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele 2009. Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen met betrekking tot het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009 nog in stand gehouden te worden.
Ontwikkelingen:	Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan of deze contractuele verplichtingen

	voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat de vennootschap in 2022 zal kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.		
Financieel belang:	Circa 6%		
Bestuurlijk belang:	Provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en in de Aandeelhouderscommissie.		
Mogelijke risico's:	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Begroting 2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 1,6 miljoen	€ 1.499.395	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 0,02 miljoen	€ 5.000	€ 0
- Solvabiliteit	99%	99%	€ 0
- Resultaat	-/- € 20.148	-/- € 70.000	€ 0
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0 Programma: Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering Deelprogramma: Algemene dekkingsmiddelen		

7.2.2.3. Claim Staat Vennootschap Amsterdam (CSV)

Rechtsvorm:	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats:	's-Hertogenbosch
Doelstelling:	De CSV Amsterdam B.V. is verantwoordelijk geweest voor het vervolg van de lopende juridische procedure tegen de Staat, die eerder door Essent was opgestart in verband met de van rijkswege opgelegde verplichting tot afsplitsing van haar netwerkbedrijf en de daardoor door Essent geleden schade. Volgens de Hoge Raad is de zogenoemde Splitsingswet niet in strijd met het recht van de Europese Unie, in het bijzonder met het vrij verkeer van kapitaal en de vrijheid van vestiging. Met deze uitspraak van de Hoge Raad zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam. Nadat in juni 2016 een compromis werd bereikt tussen CSV Amsterdam BV, Recycleco B.V. en Attero Holding B.V. over betwiste (fiscale) claims alsmede over een belastingteruggave is in april 2020 een tweede en finale compromis bereikt tussen voor de beëindiging van alle resterende geschillen met betrekking tot betwiste (fiscale) claims, alsmede over een belastingteruggave. Het resterend vermogen op de Escrow-rekening van ruim € 8 miljoen is in mei 2020 onder inhouding van € 150.000 voor aanvulling van het werkkapitaal uitgekeerd aan de aandeelhouders.
Ontwikkelingen:	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Na afwikkeling van deze bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. CSV Amsterdam B.V. is één van de partijen die te maken heeft gehad met de fraudezaak bij Pels Rijcken die ook landelijk veel aandacht heeft gehad. Het bestuur van CSV Amsterdam B.V. heeft met Pels Rijcken een vaststellingsovereenkomst gesloten waarmee de

	schadevergoedingen zijn gehonoreerd en er geen nadelige financiële effecten zijn door het handelen van Pels Rijcken.		
Financieel belang:	Circa 6%		
Bestuurlijk belang:	Provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en in de aandeelhouderscommissie.		
Mogelijke risico's:	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 392.593	€ 292.593	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 27.162	€ 25.000	€ 0
- Solvabiliteit	93%	92%	€ 0
- Resultaat	€ 172.219	-/- € 100.000	€ 0
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0 Programma: Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering Deelprogramma: Algemene dekkingsmiddelen		

7.2.3. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats:	Groningen
Doelstelling:	De N.V. NOM is opgericht met als doel de werkgelegenheid in Noord-Nederland te bestendigen en te ontwikkelen door het stimuleren van duurzaam winstgevendende activiteiten. De activiteiten waarmee de NOM haar doel wil bereiken is het verstrekken van risicodragend kapitaal (leningen, aandelenkapitaal) aan mkb-bedrijven, het bevorderen van investeringen door onder andere het acquireren van (buitenlandse) bedrijven en het initiëren en ontwikkelen van innovatieve projecten. De richting en inzet van de verschillende regionale ontwikkelingsmaatschappijen in ons land (waar de NOM één van de acht is), worden bepaald door de beleidsterreinen zoals vastgelegd in het nationale economische beleid en de economische programma's van de provincies.
Ontwikkelingen:	In opdracht van het Rijk is de NOM samen met de andere regionale ontwikkelingsmaatschappijen sinds april 2020 gestart met het verstrekken van overbruggingskredieten, de zogenaamde Corona-Overbruggingslening (COL) aan start-ups, scale-ups en innovatieve mkb-bedrijven. Het ministerie van EZK heeft vorig jaar aangekondigd € 150 miljoen vrij te maken voor de fondsversterking van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's). Daarvan is volgens verdeling naar bruto regionaal product € 11,7 miljoen voor de NOM bestemd. Door de fondsversterking worden de ROM's in staat gesteld om innovatieve mkb-bedrijven, waaronder de portefeuillebedrijven te ondersteunen, zodat de solvabiliteitspositie van deze bedrijven verbetert. Provincies, ministerie en de NOM zijn in gesprek over de verplichte regionale cofinanciering en de inzet van deze middelen. Verwacht wordt dat in 2022 de fondsversterking gerealiseerd is. Naar aanleiding van de verkoop van een groot deel van het aandelenbelang in Catawiki in 2021 zijn de aandeelhouders met elkaar in gesprek om de aandelentransactie uit 2016 vast te stellen, zodat de verrekeningsystematiek die wordt toegepast bij de bepaling van de voorziening met het Rijk kan vervallen.
Financieel belang:	De NOM is een overheidsvennootschap, waarvan het Rijk en de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe aandeelhouders zijn. Met ingang van 1 januari 2016 is de aandelenverhouding gewijzigd en bezit het Rijk 50% van de aandelen en de provincies ieder 16,67%. Jaarlijks

	kennen wij de NOM een subsidiebijdrage toe - gezamenlijk met de drie provincies in één beschikking - op basis van een werkplan, waarin prestatieafspraken worden gemaakt.		
Bestuurlijk belang:	De provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.		
Mogelijke risico's:	Door de aankoop van de NOM-aandelen in 2016 en de agiostorting in 2020 loopt de provincie het risico dat de marktwaaarde van de NOM (bepaald door de optelsom van de waarde van de NOM-participaties en het eigen vermogen van de NOM) fluctueert en mogelijk lager uitvalt dan de verkrijgingsprijs. Dit heeft als gevolg dat mogelijk een voorziening moet worden getroffen. In de provinciale jaarrekening van 2020 is hiervoor een bedrag van € 365.000 als voorziening opgenomen. De hoogte van het risico's is gemaximeerd en is maximaal gelijk aan de omvang van onze kapitaalinbreng (€ 24,5 miljoen).		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 1-1-2022	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 76,9 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Vreemd vermogen	€ 7,6 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Solvabiliteit	91%	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Resultaat	€ 4,7 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	De verleende bijdrage betreft een exploitatiesubsidie ten behoeve van het stimuleren van innovaties, het acquireren van bedrijven en het begeleiden van (financieringstrajecten voor) startende bedrijven. De subsidieverlening vindt gezamenlijk met de drie provincies plaats in één beschikking. € 650.000 Programma: Economie Deelprogramma: Economie en werkgelegenheid		

7.2.4. Investeringsfonds Groningen (IFG)

Rechtsvorm:	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats:	Groningen
Doelstelling:	Het Investeringsfonds Groningen (operationeel vanaf 1 juli 2015) heeft als doel de vestiging, groei en vernieuwing van ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf in Groningen te stimuleren. Het investeringsfonds van € 40 miljoen neemt deel in andere fondsen voor het bedrijfsleven en een deel van de middelen is geoormerkt voor het Acquisitiefonds Groningen dat ook rechtstreeks financieringen aan mkb-bedrijven verstrekt. In 2019 is het fondsvermogen van IFG tijdelijk uitgebreid met maximaal € 20 miljoen. Deze uitbreiding maakt het mogelijk dat IFG door kan gaan met het investeren/participeren in nieuwe doelfondsen. Het fonds is revolverend. Dat betekent dat de opbrengsten van de investeringen weer worden ingezet voor nieuwe aanvragen. Op deze manier willen we de economie in Groningen stimuleren.
Ontwikkelingen:	-
Financieel belang:	De provincie heeft een belang van 100% in het aandelenkapitaal.
Bestuurlijk belang:	De provincie is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Mogelijke risico's:	Er bestaat een risico dat een deel van de gestorte middelen niet terugkomt. We gaan uit van een revolverendheid van 90% tot 100% maar het investeren in jonge, groeiende bedrijven brengt extra risico's met zich mee. Daarom wordt de Algemene reserve verhoogd met € 8 miljoen. Door tijdelijke uitbreiding van het fondsvermogen van IFG met € 20 miljoen hebben uw Staten ook ingestemd met een aanvullende risicoafdekking van maximaal € 4 miljoen vanuit het krediet Provinciale meefinanciering. In de periode 2019 tot en met 2025 zal dit bedrag toegevoegd worden aan de Algemene reserve.

Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020:	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 17,1 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Vreemd vermogen	€ 0,1 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Solvabiliteit	99%	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Resultaat	-/- € 0,47 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	- Programma: Economie Deelprogramma: Economie en werkgelegenheid		

7.2.5. Groningen Airport Eelde (GAE)

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap		
Vestigingsplaats:	Eelde		
Doelstelling:	Groningen Airport Eelde N.V. houdt zich bezig met het beheer, de exploitatie en de verdere ontwikkeling van de luchthaven Eelde. De luchthaven is een belangrijk onderdeel van de publieke basis infrastructuur van Noord-Nederland. Het investeren in de concurrentiekracht van de luchthaven vergroot de aantrekkingskracht van de regio als vestigingslocatie voor bedrijven, wat een voorwaarde is voor verdere groei van de werkgelegenheid bovenop de bestaande directe en indirecte werkgelegenheid die wij hiermee behouden.		
Ontwikkelingen:	Bij de besluitvorming over de Voorjaarsmonitor en Kadernota 2021 hebben uw Staten ingestemd met de 11^e wijziging van de Begroting 2021, waardoor wij als aandeelhouder in staat zijn GAE te ondersteunen bij het financieel overbruggen van 2021 en 2022. Het jaar 2022 zal in het teken staan van het uitvoeren van de toekomstvisie, waaronder: • Zekerstellen van de langere termijn (continuïteit) door borgen van financiering. • Vooroplopen in duurzame en innovatieve luchtvaart; • Voor het vestigingsklimaat waardevolle lijndiensten en unieke bestemmingen voor de regio; • Verbreden van de maatschappelijke rol en dienstverlening (aanvullend op de stationering van de traumahelikopter en het Mobiel Medisch Team en de vluchten met donororganen t.b.v. orgaantransplantatie in het UMCG); • Meer bedrijvigheid en verbreding van inkomsten door het benutten van commerciële kansen		
Financieel belang:	De aandelen in Groningen Airport Eelde N.V. worden gehouden door de provincies Groningen en Drenthe (ieder 30%), de gemeente Tynaarlo (14%) en FB Oranjewoud Participaties (26%).		
Bestuurlijk belang:	De provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.		
Mogelijke risico's:	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020 (concept):	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 10,5 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Vreemd vermogen	€ 3,4 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Solvabiliteit	76%	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Resultaat	-/- € 1,3 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	NEDAB: € 1,8 miljoen	Programma: Economie Deelprogramma: Economie en werkgelegenheid	

7.2.6. Waterbedrijf Groningen (WbG)

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats:	Groningen
Doelstelling:	Het Waterbedrijf Groningen N.V. is een overheidsvennootschap met als belangrijkste doel het zorg dragen voor de drinkwatervoorziening (het

	produceren en leveren van drinkwater) in haar verzorgingsgebied. Daarnaast houdt het Waterbedrijf Groningen zich bezig met verschillende geliberaliseerde activiteiten op het gebied van industriewater (North Water B.V.) en watertechnologie (Waterlaboratorium Noord) en is actief op het gebied van Energie & Water (Waterbedrijf Duurzaam B.V) en Internationale Samenwerking.		
Ontwikkelingen:	Geen majeure ontwikkelingen		
Financieel belang:	Alle aandelen worden gehouden door de provincie Groningen en de gemeenten die geheel of gedeeltelijk in het voorzieningsgebied liggen. De provincie Groningen heeft een aandelenbelang van circa 10%.		
Bestuurlijk belang:	De provincie Groningen is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.		
Mogelijke risico's:	De geliberaliseerde activiteiten worden uitgevoerd door afzonderlijke vennootschappen, waardoor de risico's voor de provincie Groningen en de drinkwatervoorziening beperkt blijven. Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalinbreng.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Per 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 85,7 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Vreemd vermogen	€ 171,6 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Solvabiliteit	33%	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Resultaat	€ 1,8 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0	Programma: Ruimte en water Deelprogramma: Waterbeheer	

7.2.7. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Rechtsvorm:	Naamloze vennootschap		
Vestigingsplaats:	Den Haag		
Doelstelling:	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.		
Ontwikkelingen:	Jaarlijks ontvangen wij dividend van de BNG. Door aanbevelingen van de ECB zijn delen van de dividendbetalingen uitgesteld tot nadere orde. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de financieringsparagraaf. In 2021 heeft BNG Bank besloten om de hybride lening van € 50 miljoen afgesloten in 2015 op de eerste caldatum in 2021 met één jaar te verlengen.		
Financieel belang:	De provincie Groningen bezit 75.250 aandelen à € 2,50. Dit is een belang van 0,135% in het totale aandelenkapitaal (55.690.720 aandelen à € 2,50). De provincie Groningen heeft in 2015 en 2016 aan de BNG achtergestelde hybride leningen verstrekt, beide groot € 50 miljoen (totaal € 100 miljoen).		
Bestuurlijk belang:	Eind 1990 heeft de provincie Groningen aandelen gekocht van de BNG. Als mede-eigenaar van deze bank is de provincie Groningen betrokken bij de verdere ontwikkeling van de BNG en haar doelen.		
Mogelijke risico's:	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalinbreng. De uitkering van het dividend kan op aanbeveling van de ECB worden beperkt of opgeschort als gevolg van te nemen maatregelen in verband met de Coronacrisis.		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 8.097 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Vreemd vermogen	€ 155.262 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Solvabiliteit	3,2%	niet beschikbaar	niet beschikbaar
- Resultaat	€ 221 miljoen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0	Programma: Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering Deelprogramma: Algemene dekkingsmiddelen	

7.3. Stichtingen en verenigingen

7.3.1. Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging (SLB)

Rechtsvorm:	Stichting		
Vestigingsplaats:	Groningen		
Doelstelling:	Het verbeteren van de bodemkwaliteit in aangewezen landinrichtingsgebieden in het veenkoloniaal gebied van de provincie Groningen en Drenthe waar bodemverontreiniging, ontstaan door dempingen van wijken en sloten, risico's veroorzaakt en een belemmering vormt voor de landinrichting en de landbouw. Het beheren van fondsen voor het actief onderzoeken en Tekst Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging (SLB)bestrijden van risico's en voor het vrijwaren van grondeigenaren. Hiermee wordt bijgedragen aan de realisatie van provinciaal beleid - het realiseren van duurzaam bodembeheer en het geschikt maken van de bodem voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is.		
Ontwikkelingen:	-		
Financieel belang:	Per ultimo 2016: € 1,4 miljoen (60%)		
Bestuurlijk belang:	Deelname aan en stemrecht in de raad van toezicht.		
Mogelijke risico's:	-		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 2,6 miljoen		
- Vreemd vermogen	nihil		
- Solvabiliteit	100%		
- Resultaat	103.180		
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0	Programma: Platteland en natuur Deelprogramma: Natuur en landschap	

7.3.2. Interprovinciaal Overleg (IPO)

Rechtsvorm:	Vereniging		
Vestigingsplaats:	Den Haag		
Doelstelling:	De vereniging heeft, evenals haar voorganger, de Gemeenschappelijke Regeling IPO, tot doel de belangen te behartigen van de provincies bij het Rijk en een effectief platform te vormen voor uitwisseling van kennis en ervaring tussen provincies.		
Ontwikkelingen:	In 2020 is de Begroting 2021 van het IPO geheel opnieuw opgezet volgens de uitgangspunten van zero-based budgeting. Via een bestuurlijk afwegingsproces zijn de keuzes over de beleidsopgaven van het IPO bepaald die hebben geleid tot de uiteindelijke IPO-begroting 2021.		
Financieel belang:	De provincie Groningen betaalt naar rato mee in de kosten van het IPO.		
Bestuurlijk belang:	De twaalf provincies zijn lid van de vereniging. Het bestuur wordt gevormd door de voorzitter (apart gekozen) en een lid van elk college van GS. De vereniging kent een algemene ledenvergadering waarin vanuit elke provincie twee Statenleden participeren. Er zijn voor de behartiging van de provinciale belangen bestuurlijke commissies in het leven geroepen die elk een omschreven en afgebakend beleidsterrein behartigen. Deze commissies worden gevormd door leden uit de colleges van GS.		
Mogelijke risico's	-		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Verwacht 31-12-2022
- Eigen vermogen	€ 4,5 miljoen	nog niet bekend	nog niet bekend.

- Vreemd vermogen	€ 21,3 miljoen
- Solvabiliteit	14,1%
- Resultaat	€ 2,3 miljoen
Provinciale bijdrage 2022:	€ Programma: Openbaar bestuur Deelprogramma: Bestuurlijke samenwerking en toezicht

7.3.3. Stichting Fonds Nieuwe Doen Groningen

Rechtsvorm:	Stichting		
Vestigingsplaats:	Groningen		
Doelstelling:	De stichting Fonds Leefbaarheid, Zorg en Energie (actief onder de naam stichting Fonds Nieuwe Doen) heeft als doel maatschappelijke initiatieven op het gebied van leefbaarheid, zorg en energie te stimuleren en financieel te ondersteunen. De stichting ondersteunt (in financiële zin) activiteiten en projecten op het gebied van leefbaarheid, zorg en energie en doet dit door het verstrekken van leningen.		
Ontwikkelingen:	In 2017 is het fonds van start gegaan. Het uitzetten van leningen verloopt goed. De stichting heeft per 31 december 2020 een bedrag van € 26,0 miljoen als lening verstrekt aan derde partijen (dit is inclusief het opnieuw inzetten van inkomsten ter hoogte van ruim € 2 miljoen uit aflossingen en rente). De lening à € 2 miljoen aan het project Geothermie Warmtestad is komen te vervallen vanwege het niet realiseren van het project. Deze € 2 miljoen wordt eerst niet ingevuld richting FND, er is op dit moment geen noodzaak om dit te doen. In een latere fase kan dit eventueel alsnog actueel worden. In 2018 is het energiedeel van het fonds uitgebreid met € 25 miljoen (dit is besloten bij de Najaarsnota 2017). In 2019 is op verzoek van de stichting besloten om een budgetwijziging door te voeren. Deze wijziging betreft het ophogen van een budget van het Zorgfonds van € 5 miljoen naar € 10 miljoen en het verlagen van het budget van het Leefbaarheidsfonds van € 10 miljoen naar € 5 miljoen. Het Energiefonds blijft € 33 miljoen en de totale fondsomvang € 48 miljoen.		
Financieel belang:	De provincie heeft een belang van 100% in het uitgezette fondsvermogen.		
Bestuurlijk belang:	De provincie heeft de uitvoering van het revolverend fonds extern ondergebracht. Het stichtingsbestuur opereert onafhankelijk volgens de daarvoor opgestelde statuten. Indirect levert de stichting wel een essentiële bijdrage aan het uitvoeren van collegedoelen.		
Mogelijke risico's:	-		
Financiële kengetallen:	Per 31-12-2020	Per 1-1-2022:	Per 31-12-2022:
- Eigen vermogen	€ 0,7 mln	nog niet bekend	nog niet bekend
- Vreemd vermogen	€ 59,0 mln		
- Solvabiliteit	1,17%		
- Resultaat	€ 215.293		
Provinciale bijdrage 2022:	€ 0	Programma: Milieu en energie Deelprogramma: Energie en klimaat	

8. Nationaal Programma Groningen

8.1. Inleiding

Nationaal Programma Groningen is in het leven geroepen om Groningers perspectief te geven. In het programma werken inwoners, bedrijven, organisaties, gemeenten in het aardbevingsgebied, de provincie en het Rijk samen aan een bloeiende toekomst voor Groningen. Het structureel verbeteren van de Brede Welvaart van de Groninger en het imago van Groningen staan daarbij centraal.

Nationaal Programma Groningen bestaat uit verschillende onderdelen, waarbij de provincie verantwoordelijk is voor het thematisch programma. Om het overzicht te behouden wordt in deze paragraaf ingegaan op de algemene ontwikkelingen binnen Nationaal Programma Groningen, met een focus op het thematisch programma.

8.2. Algemene ontwikkelingen

In navolging van de kaders die in 2019 voor Nationaal Programma Groningen zijn vastgesteld door gemeenteraden en Provinciale Staten ([Programmakader Nationaal Programma Groningen](#) en de [financiële opbouw](#)) is in de periode 2020-2021 gewerkt aan de ontwikkeling van programma's en de uitvoering daarvan. De provincie is daarbij primair verantwoordelijk voor het thematisch programma en de gemeenten voor hun lokale programma's. In lijn met het nationaal programma als een 'programma dat groeit', wordt in de komende jaren door de betrokken overheden samen met (regionale) partners verder gewerkt aan de verdere (door)ontwikkeling en uitvoering van deze programma's.

Daarnaast wordt in opdracht van het bestuur van Nationaal Programma Groningen gewerkt aan vier speciale programma's: het zorgprogramma, het erfgoedprogramma, het programma bewonersinitiatieven en [Toukomst](#) (eerder: Toekomstbeeld 2040). Via Toukomst zijn ideeën bij inwoners opgehaald over de toekomst van Groningen. Dat heeft geleid tot het [Toukomstbeeld](#): een visie op de toekomst van Groningen in woord en beeld. Anderzijds worden via Toukomst een aantal projecten uitgevoerd die voortvloeien uit de door de inwoners ingebrachte ideeën en beelden. Deze projecten zijn gevat in het [programmaplan voor Toukomst](#), dat in 2021 door uw Staten is vastgesteld. In de komende jaren zullen deze Toukomst-projecten verder in uitvoering gaan.

8.3. Thematisch programmaplan

De provincie is binnen Nationaal Programma Groningen verantwoordelijk voor het thematisch programma, dat gaat over bovenlokale thema's. Met de kaders voor Nationaal Programma Groningen is hiervoor een budget vastgesteld van €193,8 mln. voor de periode tot 2023.

In 2020 is voor het thematisch programma een [programmaplan](#) opgesteld, in nauwe samenwerking met (regionale) partners. Dit thematisch programmaplan is vastgesteld door GS, het bestuur van Nationaal Programma Groningen en vervolgens door uw Staten. Het programmaplan is opgebouwd aan de hand van de volgende zes programmalijnen:

- Toekomstbestendige economie
- Ons Groninger landschap
- Bereikbaarheid
- Van onderwijs naar kennis en vakmanschap
- Groningen als fijne leefomgeving (stads- en dorpsvernieuwing)
- Gezondheid: meer gezonde jaren

Samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en het bedrijfsleven wordt binnen deze kaders gewerkt aan de verdere uitvoering en (door)ontwikkeling van het thematisch programma.

8.4 Uitvoering

In 2018-2019 is parallel aan de ontwikkeling van Nationaal Programma Groningen (kaders, programmaplannen) een start gemaakt met 39 prioritaire projecten. Hiermee is € 39,3 mln. van het thematisch budget bestemd, zoals ook terug te vinden is in het thematisch programmaplan.

Vervolgens is op basis van het vastgestelde thematisch programmaplan samen met verschillende partijen gewerkt aan de verdere uitvoering van het thematisch programma. Dit heeft in de periode 2020-2021 geresulteerd in vier uitvoeringsparagrafen waarmee GS in totaal 22 projectaanvragen heeft ingediend bij Nationaal Programma Groningen. Na een positief advies van de onafhankelijke beoordelingscommissie heeft het bestuur van Nationaal Programma Groningen deze aanvragen toegekend.

De projecten vallen onder de volgende programmalijnen: 'Toekomstbestendige Economie', 'Ons Groninger landschap', 'Bereikbaarheid' en 'Van onderwijs naar kennis en vakmanschap'. Hieronder staat een overzicht van de desbetreffende projecten. Met deze toekenningen is een bedrag van €89,6 mln. gemoeid. Het beschikbare thematisch budget tot 2023 komt daarmee uit op €64,9 mln.

Tabel 16. Aanvragen Nationaal Programma Groningen 2020-2021

Nr.	Titel aanvraag	Bedrag
1	HEAVENN - Hydrogen Valley	6,3
2	Warmte Transitie Centrum Groningen	0,8
3	Financieringsregeling Warmte Transitie Projecten Groningen	4,0
4	Investeringsregeling Toekomstbestendige Industrie Groningen	20,5
5	Innovatieve fabriek Avantium Renewable Polymers	7,5
6	Duurzame industriewatervoorziening Delfzijl	6,5
7	Proeftuin 5Groningen	1,2
8	GroBusiness (Ondernemersportaal)	2,0
Totaal programmalijn Toekomstbestendige Economie		48,9
9	Waterwerken Zoutkamp en koppelkansen	1,8
10	FASCINATING (Food Agro Sustainable Circular Nature Technology in Groningen)	10,1
Totaal programmalijn Ons Groninger landschap		11,8
11	Waterstof(-batterij) treinen	7,0
12	Qliners naar waterstof-elektrisch	1,6
13	8-persoons OV-bus en taxibus op waterstof	0,2
14	Hive Mobility Center	1,8
15	Field Labs Autonoom Vervoer	6,1
Totaal programmalijn Bereikbaarheid		16,8
16	Scholingsalliantie Noord: kansen voor vakmanschap	0,5
17	Kansrijke Groningers	2,1
18	Talent in de Regio	2,2
19	Digitale Academie	0,9
20	Kansrijk Opleiden	4,6
21	Verbindingsfonds	1,0
22	Pilot Tijd voor Toekomst (Verrijkte Schooldag fase I)	0,8
Totaal programmalijn Van onderwijs naar kennis en vakmanschap		12,2
Totaal		89,6

(bedragen x € 1 miljoen)

8.5. Verantwoording

Omdat de verschillende onderdelen van Nationaal Programma Groningen één geheel vormen, wordt op overkoepelend niveau over de voortgang van de lopende projecten gerapporteerd. Dit gebeurt via de jaarverslagen van Nationaal Programma Groningen die in opdracht van het bestuur van Nationaal Programma Groningen worden opgesteld. In april 2021 is het [Jaarverslag Nationaal Programma Groningen 2020](#) gepubliceerd waarin een overzicht is gegeven van de voortgang van toegekende

projecten. Omdat het vaak gaat om meerjarige initiatieven is een deel van die projecten inmiddels afgerond en een is een deel nog in uitvoering. In het tweede kwartaal van 2022 zal het jaarverslag over 2021 gepubliceerd worden met daarin de meest recente stand van zaken over de voortgang.

Daarnaast worden de behaalde resultaten van Nationaal Programma Groningen op overkoepelend niveau gemonitord en geëvalueerd. Dit om te kunnen beoordelen of de projecten en programma's het beoogde effect hebben en of daarmee de doelstellingen en ambities uit het programmakader worden waargemaakt. Gedurende de looptijd van het programma tot 2030 wordt daarom jaarlijks een zogenaamde effectrapportage opgesteld voor Nationaal Programma Groningen, in opdracht van het bestuur van Nationaal Programma Groningen. In die rapportage wordt nader ingegaan op de brede welvaart, het imago en de vier ambities inclusief de onderliggende indicatoren. Om het imago van de provincie goed te kunnen monitoren, is in opdracht van het nationaal programma een [imagomonitor](#) voor de provincie ontwikkeld. De uitkomsten daarvan worden benut voor de effectrapportages.

In het eerste kwartaal van 2021 is de [nulmeting](#) voor de monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen gepubliceerd als basis voor de jaarlijkse effectrapportages. Deze rapportages worden gedeeld met uw Staten. Op basis van deze monitoring en evaluatie kan het bestuur Nationaal Programma Groningen indien nodig bijsturen.

Deel 4

Financiële begroting

1. Overzicht van lasten en baten

In deel 2 (Programmaplan) hebben wij aan het slot van elk programma de lasten, de baten en het saldo weergegeven en de belangrijkste verschillen ten opzichte van de Begroting 2021 toegelicht. In dit deel vatten wij in hoofdstuk 1 die gegevens samen en gaan wij in hoofdstuk 2 in op de financiële positie.

1.1. Lasten, baten en saldo per programma

In tabel 1 geven wij een overzicht van de geraamde lasten, baten en saldo per programma voor de jaren 2022 tot en met 2025. De autorisatie door uw Staten heeft betrekking op de jaarschijf 2022, de meerjarenramingen 2023-2025 hebben een informatief karakter. Voor een uitgebreider overzicht van de lasten en baten per programma verwijzen wij naar het Programmaplan in deel 2.

Bij tabel 1 merken we op dat positieve bedragen gaan over lasten en de negatieve bedragen over baten.

Tabel 1. Lasten en baten 2022-2025 per programma

Programma	2022			2023			2024			2025		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1. Ruimte en water	7.605	1.958	5.647	6.473	1.657	4.816	5.627	1.981	3.647	5.185	1.430	3.755
2. Milieu en energie	24.637	9.118	15.519	26.223	6.318	19.905	18.968	5.424	13.544	14.555	1.243	13.312
3. Platteland en natuur	72.201	24.998	47.203	57.305	13.311	43.995	44.620	3.396	41.223	44.357	2.400	41.957
4. Bereikbaarheid	230.811	117.480	113.331	217.710	102.184	115.526	202.346	87.011	115.335	136.681	20.846	115.835
5. Economie	41.134	17.069	24.065	28.752	16.288	12.464	23.873	6.998	16.875	19.078	5.021	14.057
6. Cultuur en maatschappij	43.481	12.745	30.737	31.109	4.693	26.416	25.940	2.413	23.527	21.391	524	20.867
7. Openbaar bestuur	11.766	181	11.585	11.987	181	11.807	11.319	181	11.138	11.674	181	11.493
8. Alg. dekk. midd. en bedrijfsvoering	55.355	305.030	-249.675	46.121	282.638	-236.517	44.540	272.917	-228.378	48.812	273.177	-224.365
Totaal incl. verrekening met reserves	486.990	488.579	-1.589	425.681	427.270	-1.589	377.233	380.322	-3.089	301.732	304.821	-3.089

Bedragen x € 1.000

De lasten, de baten en het saldo voor 2022 tot en met 2025 zijn geraamd op basis van de huidige inzichten (Kadernota 2021-2025, de ontwikkelingen die zich sindsdien hebben voorgedaan, voorstellen waarover tot nu toe een besluit is genomen en de voorstellen die in deze Begroting voorgelegd worden). De daarbij door ons gehanteerde uitgangspunten hebben wij samengevat in bijlage 1. De vergelijking van de lasten en baten voor de periode 2020-2025 hebben wij in bijlage 2 opgenomen en verbijzonderd op productgroepniveau.

1.1.1. Lasten

De provinciale middelen worden voor een belangrijk deel besteed in de programma's Platteland en natuur, Bereikbaarheid, Economie en Cultuur en maatschappij.

Het aandeel van het programma Bereikbaarheid is fors, mede vanwege de taken met betrekking tot het Openbaar Vervoer (OV). Tegenover de uitgaven voor het OV staan de middelen Verkeer en vervoer (als onderdeel van de uitkering uit het Provinciefonds). De uitgaven voor het OV beslaan ongeveer 49% van het totale budget ten behoeve van verkeer en vervoer.

1.1.2. Baten

In onderstaande tabel geven wij per inkomstenbron een samenvatting van de geraamde baten 2022-2025.

Tabel 2. Herkomst middelen 2022-2025

Omschrijving	2022		2023		2024		2025	
	abs.	perc.	abs.	perc.	abs.	perc.	abs.	perc.
1. Uitkering Provinciefonds	186.369	38,15%	188.922	44,22%	191.543	50,36%	195.558	64,15%
2. Specifieke uitkeringen	94.200	19,28%	71.988	16,85%	48.894	12,86%	12.463	4,09%
3. Opcenten motorrijtuigenbelasting	62.658	12,82%	62.904	14,72%	63.851	16,79%	64.724	21,23%
4. Leges en andere heffingen	1.314	0,27%	1.325	0,31%	1.337	0,35%	1.350	0,44%
5. Bespaarde rente/dividenden	15.301	3,13%	19.519	4,57%	9.013	2,37%	6.608	2,17%
6. Overige baten	37.419	7,66%	30.214	7,07%	18.387	4,83%	11.341	3,72%
7. Reserves	91.318	18,69%	52.398	12,26%	47.297	12,44%	12.777	4,19%
totaal	488.579	100,00%	427.270	100,00%	380.322	100,00%	304.821	100,00%

Bedragen x € 1.000

De provincie Groningen is ook in de komende jaren voor het verkrijgen van middelen voor een belangrijk deel (57%) afhankelijk van de rijksoverheid. Daarbij gaat het om de inkomsten die wij van het Rijk verkrijgen via onze uitkering uit het Provinciefonds en een aantal specifieke uitkeringen.

Provinciefonds

In onze meerjarenramingen volgen wij ten aanzien van de raming Provinciefonds een behoedzaam scenario. In dat behoedzame scenario houden wij jaarlijks structureel € 0,5 miljoen als buffer aan. Dit betekent dat wij de uitkering uit het Provinciefonds in de begroting met deze buffer verlagen. Het accres voor 2022 is op basis van de Septembercirculaire 2021 ongeveer 5,0% en voor de jaren 2023 tot en met 2025 gemiddeld 2,7% per jaar. Ten opzichte van de accrespercentages uit de Meicirculaire 2021 betekent dit een verhoging van ongeveer 2% in 2022 en een ongeveer gelijkblijvend gemiddelde in de jaren 2023-2025.

Veranderingen in de uitgaven van het Rijk werken vanwege de vrij directe koppeling van het Provinciefonds aan de rijksuitgaven werken in belangrijke mate door in de financiële speelruimte van onze provincie.

Deze directe koppeling van de hoogte van Provinciefonds aan de rijksuitgaven leverde in 2021 een grillig verloop op, met structurele gevolgen voor 2022 en verder. Zo daalde de uitkering voor Groningen in de Kadernota 2021-2025 met € 13,5 miljoen voor de periode 2021-2025, als gevolg van de meicirculaire. Bij de septembercirculaire steeg de uitkering met € 14,6 miljoen. Als belangrijkste reden voor de fluctuaties zien wij dat de Rijksoverheid in 2022 fors investeert in o.a. klimaatmaatregelen. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft over deze zgn. normeringssystematiek een rapport gepubliceerd, Rust, reinheid en regelmaat waarvan wij reactie verwachten van het nieuwe kabinet.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

In 2022 wordt circa 13% en in de periode 2023-2025 ongeveer 15% tot 21% van de provinciale middelen verkregen uit de opcentenheffing op de motorrijtuigenbelasting. Een verhoging van één opcent betekent een extra opbrengst van € 663.000. Een verhoging van één opcent betekent voor de houder van een motorvoertuig een lastenverzwaring van gemiddeld € 2,30 per jaar.

Per 1 januari 2022 zal het aantal opcenten op basis van de gebruikelijke indexering worden verhoogd met 1,2 punten naar 94,5 opcenten. Het gemiddelde gewicht van een voertuig in de provincie is 1.100 kg. De houder van een dergelijk voertuig betaalt in 2022 bij een tarief van 94,5 opcenten op jaarbasis € 217 aan provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting. Dit is een stijging van € 2,76 ten opzichte van 2021.

In de paragraaf Lokale heffingen bij deze begroting wordt eveneens ingegaan op de opcenten motorrijtuigenbelasting. Daar wordt tevens inzicht gegeven in de hoogte van de opcenten ten opzichte van de andere provincies.

1.1.3. Begrotingsruimte 2022-2025

De begrotingsruimte die resulteert uit de confrontatie van lasten en baten (zie tabel 1) hebben wij samengevat in tabel 3.

Tabel 3. Financieel perspectief 2022-2025

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Begrotingsruimte	1.089,1	1.089,1	1.089,1	1.089,1
Flexibel budget	500,0	500,0	2.000,0	2.000,0
Financieel perspectief na voorstellen	1.589,1	1.589,1	3.089,1	3.089,1

bedragen x € 1.000

Daarnaast is in de post onvoorzien € 250.000 opgenomen voor de jaren 2022 en 2023 en voor de jaren daarna € 500.000, per jaar.

Onze ramingen zijn omgeven met de nodige onzekerheden met betrekking tot een aantal mogelijke externe ontwikkelingen, zoals macro-economische ontwikkelingen en vooral de nog onzekere gevolgen van het nog te vormen nieuwe kabinet.

1.2. Toelichting op ontwikkelingen en voornaamste verschillen

In het Programmaplan 2022-2025 (deel 2) geven wij in de middelenblokken een korte toelichting op de belangrijkste verschillen tussen de Begroting 2021 en de

1. Begroting 2022;
2. Meerjarenramingen 2023-2025.

Hieronder laten wij op hoofdlijnen zien welke ontwikkelingen zich hebben voorgedaan vanaf de Begroting 2020 tot aan de Begroting 2021.

Ontwikkelingen in het financieel perspectief sinds de Begroting 2021

In tabel 4 geven wij een overzicht van de ontwikkelingen in het financieel perspectief sinds de Begroting 2021, zoals deze op 11 november 2020 door uw Staten is vastgesteld. De ontwikkelingen sinds de Begroting 2021 zijn verdeeld naar externe ontwikkelingen, bestedingsvoorstelling aanvaard beleid en Nieuw beleid.

Tabel 4. Wijzigingen in het financieel perspectief sinds de Begroting 2021

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025	opmerkingen
Perspectief volgens Begroting 2021 incl. amendementen	2.892,2	2.892,2	2.892,1	3.472,0	-4.037,3	
Opgetreden wijzigingen sinds presentatie Begroting 2021:						
A. Externe/autonome ontwikkelingen:						
1. Provinciefonds:						
a. VJM2021/KN2021-2025, meicirculaire 2021	-524,1	-2.110,6	-3.561,1	-3.714,3	-3.595,4	zie Statenbesluit nr. 11
b. BG2022, septembercirculaire 2021	1.379,2	3.254,1	3.289,8	3.198,0	3.463,2	
subtotaal	855,1	1.143,5	-271,3	-516,3	-132,2	
2. Opcenten motorrijtuigenbelasting:						
a. VJM2021/KN2021-2025	690,1	703,0	716,6	729,7	742,8	zie Statenbesluit nr. 11
b. NJM2021/BG2022	1.018,8	1.258,1	305,5	114,3	-156,9	
subtotaal	1.708,9	1.961,1	1.022,1	844,0	585,9	
3. Personeelskosten:						
a. NJM2021/BG2022	355,8	120,5	120,5	120,5	120,5	
subtotaal	355,8	120,5	120,5	120,5	120,5	
4. Bijstelling IBOI:						
a. NJM2021/BG2022	-1.256,0	-652,0	-18,0	53,0	73,0	
subtotaal	-1.256,0	-652,0	-18,0	53,0	73,0	
5. Kapitaallasten:						
a. VJM2021/KN2021-2025	801,2	674,7	4.129,9	2.343,2	2.260,0	zie Statenbesluit nr. 11
b. NJM2021/BG2022	873,1	668,1	332,3	634,9	169,5	
subtotaal	1.674,3	1.342,8	4.462,2	2.978,1	2.429,5	
6. Ontwikkeling lonen en prijzen:						
a. VJM2021/KN2021-2025	0,0	711,5	735,2	759,9	785,8	zie Statenbesluit nr. 11
subtotaal	0,0	711,5	735,2	759,9	785,8	
7. Verdeling apparaatskosten begroting 2021/2022:						
a. NJM2021/BG2022	321,9	-218,5	-721,5	-735,9	-750,6	
subtotaal	321,9	-218,5	-721,5	-735,9	-750,6	
8. Begrotingsruimte/inzet stamkapitaal/sect. middelen:						
a. VJM2021/KN2021-2025	-8.407,9	4.893,8	3.514,1	0,0	0,0	zie Statenbesluit nr. 11
b. NJM2021/BG2022	-3.081,2	-1.267,8	143,9	240,3	3.964,9	
subtotaal	-11.489,1	3.626,0	3.658,0	240,3	3.964,9	
9. Dekkingsmaatregelen/aanvullen flexibel budget:						
a. VJM2021/KN2021-2025	1.463,1	2.905,1	3.303,8	3.562,7	4.203,9	zie Statenbesluit nr. 11
b. NJM2021/BG2022 Coronafonds		10.000,0				
subtotaal	1.463,1	12.905,1	3.303,8	3.562,7	4.203,9	
Totaal externe/autonome ontwikkelingen	-5.110,0	21.592,1	12.308,9	7.253,3	11.207,7	
B. Bestedingsvoorstellen aanvaard beleid:						
a. 1e t/m 10e wijziging 2021	-1.249,9	-1.866,5	-1.654,1	-1.311,1	-1.226,0	betreft diverse voordrachten zie Statenbesluit nr. 11
b. VJM2021/KN2021-2025	6.010,3	-110,5	74,5	261,1	165,7	
Totaal bestedingsvoorstellen aanvaard beleid	4.760,4	-1.977,0	-1.579,6	-1.050,0	-1.060,3	
C. Nieuw beleid 2021-2025:						
a. VJM2021/KN2021-2025	-1.336,8	-1.688,3	-1.105,9	-341,7	-170,0	zie Statenbesluit nr. 11
b. NJM2021/BG2022 besluitvorming KN2021-2025		-6.204,5	-8.245,1	-631,5	-632,7	
c. NJM2021/BG2022	50,2	-12.373,4	-2.663,3	-5.666,1	-2.291,3	
Totaal Nieuw beleid 2021-2025	-1.286,6	-20.266,2	-12.014,3	-6.639,2	-3.094,0	
Perspectief volgens Begroting 2022	0,0	1.589,1	1.589,1	3.089,1	3.089,1	

Bedragen x € 1.000

Voor een nadere toelichting op de in tabel 4 aangegeven ontwikkelingen volstaan wij met een verwijzing naar de betreffende Statenvoordracht. In paragraaf 2.1 lichten wij de ontwikkelingen in het financieel perspectief sinds de Kadernota 2021-2025 toe.

1.3. Incidentele baten en lasten

In de meerjarenramingen 2022-2025 worden incidentele baten en lasten en structurele baten en lasten onderscheiden. Onder incidentele baten en lasten worden in principe verstaan de voor maximaal drie jaren geraamde baten en lasten. Lasten en baten met langere looptijd zijn in principe structureel, tenzij dit lasten en baten betreft voor een nader bepaalde periode. Deze incidentele baten en lasten hebben wij, per programma samengevat weergegeven in tabel 5.

Tabel 5. Incidentele baten en lasten

Programma	2021	2022	2023	2024	2025
1 Saldo baten en lasten	0	1.589	1.589	3.089	3.089
2 Incidentele baten					
1. Ruimte en water	1.008	332	0	0	0
2. Milieu en energie	9.575	970	410	0	0
3. Platteland en natuur	37.222	19.496	8.754	0	0
4. Bereikbaarheid	10.842	11.806	5.567	7.000	0
5. Economie	16.791	9.460	8.284	0	0
6. Cultuur en maatschappij	31.150	8.898	901	0	0
7. Openbaar Bestuur	673	0	0	0	0
8. Alg. dekk. midd. en bedrijfsvoering	36.144	38.784	9.739	7.387	5.124
Totaal incidentele baten	143.404	89.746	33.655	14.387	5.124
3 Incidentele lasten					
1. Ruimte en water	11.678	1.634	943	0	0
2. Milieu en energie	16.011	3.898	3.475	0	0
3. Platteland en natuur	23.722	13.370	8.423	0	0
4. Bereikbaarheid	33.222	33.117	15.844	17.407	500
5. Economie	19.724	18.543	7.458	3.010	0
6. Cultuur en maatschappij	24.909	13.634	5.147	0	0
7. Openbaar Bestuur	1.268	870	885	0	0
8. Alg. dekk. midd. en bedrijfsvoering	24.846	13.697	3.775	4.005	7.635
Totaal incidentele lasten	155.380	98.763	45.949	24.423	8.135
4 Saldo incidentele baten en lasten (2-3)	-11.975	-9.016	-12.294	-10.036	-3.011
5 Saldo structurele baten en lasten (1-4)	11.975	10.606	13.883	13.125	6.100

Omdat het financiële perspectief positief is (zie onderdeel 1 in tabel 5) en de geraamde incidentele lasten groter zijn dan de geraamde incidentele baten (zie onderdeel 4 in tabel 5), concluderen wij dat in deze begroting sprake is van een structureel evenwicht. Dat wil zeggen dat de structurele lasten volledig uit de structurele baten kunnen worden bekostigd.

2. Uiteenzetting van de financiële positie

In dit hoofdstuk gaan wij in op de financiële positie. Daarvoor gaan wij eerst in op de ontwikkelingen van het financieel perspectief sinds de Kadernota 2021-2025 (hoofdstuk 2.1). Daarna gaan wij in op hoe wij omgaan met financiële mee- en tegenvallers (hoofdstuk 2.2). Hoofdstuk 2.3 gaat in op de overige aspecten rondom de financiële positie. Deze aspecten betreffen de gevolgen van de meerjarenramingen tot en met 2025. Deze zijn verwerkt in de geprognosticeerde meerjarenbalans, deze balans biedt inzicht in de ontwikkeling van bezittingen en schulden. De cijfers in de

meerjarenbalans worden gebruikt voor de financiële kengetallen die op hun beurt gebruikt worden om duiding te geven aan onze financiële positie.

Conclusie over financiële positie

De provinciale financiële positie is solide. De Begroting 2022 is structureel sluitend en het vermogen is zodanig dat in de komende periode geen leningen hoeven te worden aangegaan voor de geplande uitgaven.

Het structureel sluitend zijn, blijkt uit het financieel perspectief. Dat deze bedragen in de jaren 2022-2025 positief zijn, laat zien dat de begroting structureel sluitend is. De solide positie blijkt tevens uit de berekening van de financiële kengetallen. Wij zien daarom geen aanleiding om ons financieel beleid, dat wij als prudent beschouwen, aan te passen.

2.1. Ontwikkelingen financieel perspectief sinds de Kadernota 2021-2025

Sinds de Kadernota 2021-2025 heeft een aantal ontwikkelingen in het financieel perspectief plaatsgevonden. Per saldo is sprake van een toename van de begrotingsruimte. Tabel 6 geeft de vergelijking tussen het nu berekende financiële perspectief en het in de Kadernota 2021-2025 gepresenteerde perspectief (zie [Kadernota 2021-2025](#)). Deze verschillen lichten wij toe in paragraaf 2.1.1. In paragraaf 2.1.2. hebben wij de onontkoombare voorstellen per programma opgenomen.

Tabel 6. Ontwikkelingen in het financieel perspectief sinds de Kadernota 2021-2025

Ontwikkeling financieel perspectief	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal 2021-2025
Begrotingsruimte na Kadernota 2021-2025 (blz. 20)	338,2	300,0	300,0	3.130,2	-3.503,2	565,2
Flexibel budget		500,0	500,0	2.000,0	2.000,0	5.000,0
Financieel perspectief na Kadernota 2021-2025	338,2	800,0	800,0	5.130,2	-1.503,2	5.565,2
Autonome ontwikkelingen Begroting 2022:						-
1. Gevolgen septembercirculaire	-1.379,2	-3.254,1	-3.289,8	-3.198,0	-3.463,2	-14.584,3
2. Motorrijtuigenbelasting en leges	-1.018,8	-1.258,1	-305,5	-114,3	156,9	-2.539,8
3. Gevolgen actualisatie investeringen	-873,1	-668,1	-332,3	-634,9	-169,5	-2.677,9
4. Actualisatie IBOI	1.256,0	652,0	18,0	-53,0	-73,0	1.800,0
5. Actualisatie personele kosten	-355,8	-120,5	-120,5	-120,5	-120,5	-837,8
6. Gevolgen verdeling apparaatskosten	-321,9	218,5	721,5	735,9	750,6	2.104,6
Totaal autonome ontwikkelingen	-2.692,8	-4.430,3	-3.308,6	-3.384,8	-2.918,7	-16.735,2
Financieel perspectief na autonome ontwikkeling	3.031,0	5.230,3	4.108,6	8.514,9	1.415,5	22.300,4

Let op: negatieve cijfers hebben positief effect

bedragen x € 1.000

Sinds de Kadernota 2021-2025 hebben uw Staten geen begrotingswijzigingen vastgesteld die gevolgen hebben voor het financieel perspectief (= Algemene middelen).

Toelichting op autonome ontwikkelingen

1. Uitkering Provinciefonds - gevolgen Septembercirculaire

In tabel 7 hebben wij aangegeven welke veranderingen er in onze uitkering uit het Provinciefonds zullen optreden in vergelijking met de ramingen in de Kadernota 2021-2025. De bijstelling van de nieuwe ramingen is gebaseerd op de Septembercirculaire 2021.

Tabel 7. Wijzigingen in de uitkering Provinciefonds

	2021	2022	2023	2024	2025
Stand kadernota 2021-2025	181.104	182.835	185.352	188.065	191.815
Wijzigingen door Septembercirculaire					
A. ten gunste van Algemene middelen	1.379	3254,1	3.290	3.198	3.463
B. ten gunste van sectorale middelen	75				
Stand Begroting 2022	182.558	186.089	188.642	191.263	195.278

In het navolgende worden de wijzigingen in de uitkering Provinciefonds afzonderlijk toegelicht.

A. Wijzigingen t.g.v./t.l.v. de Algemene middelen

Aanpassen accressen 2021-2025

Op basis van de accresramingen in de Septembercirculaire 2021 zijn de accressen t.o.v. de Kadernota 2021-2025 naar boven bijgesteld. De bijstelling op basis van de septembercirculaire is in de periode 2021-2025 € 14,6 miljoen. Dit is iets meer dan de neerwaartse bijstelling van € 13,5 miljoen die wij in de Kadernota 2021-2025 als gevolg van de mei- en decembercirculaire meldde. Het grillige verloop van de uitkering laat zien dat onze grootste inkomstenbron een onvoorspelbaar verloop heeft. De oorzaak is dat de koppeling van het Provinciefonds aan de rijksuitgaven (trap op, trap af-systematiek). De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft hierover advies uitgebracht, dat momenteel als onderwerp voor het nog te vormen kabinet voorligt. De strekking van het advies is dat er een disbalans ligt tussen taken, organisatie, bevoegdheden en bekostiging van decentrale overheden, waardoor deze te weinig ruimte hebben om zelf beleidskeuzes te maken en hun slagkracht beperkt wordt.

B. Wijzigingen t.g.v./t.l.v. sectorale middelen

DU-Vogeltellingen

Onze provincie ontvangt in 2021 eenmalig € 75.000 voor het onderzoek naar een trekvogelvoorspellingsmodel ten behoeve van stilstandsvoorschriften voor windturbines. Dit betreft de tweede tranche. In de Meicirculaire 2019 is de eerste tranche van eveneens eenmalig € 75.000 beschikbaar gesteld.

2. Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Periodiek ontvangen wij gegevens over de werkelijke ontwikkeling van het wagenpark, op basis waarvan we onze ramingen bijstellen. De raming opbrengst opcenten mrb is gebaseerd op de werkelijke aantallen per medio 2021. Ten opzichte van de Kadernota 2021-2025 doen zich de volgende ontwikkelingen voor (tabel 8).

Ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van het voertuigenpark.

Het blijkt dat het aantal voertuigen waarvoor opcenten worden geheven stijgt. Tevens is sprake van een verschuiving in gewichtsklasse, naar meer voertuigen in een hogere gewichtsklasse. Ook zien we een toename in het aantal volledig elektrische voertuigen. Deze zijn vrijgesteld van mrb en dus ook van opcenten. We hebben deze effecten verwerkt en per saldo leidt dit tot een stijging van de verwachte opbrengst in 2022 van € 1,0 miljoen, die doorwerkt in 2023. Uit voorzichtigheid ramen wij een deel van deze meeropbrengst na 2023 niet structureel door. Wij verwachten namelijk dat zodra de coronamaatregelen in het openbaar vervoer (grotendeels) opgeheven zijn, het autobezit zal afnemen en meer mensen weer gaan reizen met het openbaar vervoer.

In het kader van het Klimaatakkoord en de gevolgen van de voorgestelde maatregelen om elektrisch vervoer (EV) te stimuleren, zijn we in IPO-verband in gesprek met het Rijk om de effecten die dit heeft voor de opbrengst aan opcenten te compenseren. De Raad voor het Openbaar Bestuur komt na onderzoek tot de conclusie dat deze beleidsvoornemens van het Rijk gerelateerd aan de provinciale opcenten tot substantiële wijziging in inkomsten van provincies leiden. Met het Rijk wordt overlegd in hoeverre dit zal worden gecompenseerd.

Tabel 8. Wijzigingen in de opbrengsten opcentenheffing mrb

Opbrengst opcenten MRB	2022	2023	2024	2025
Begroting 2022 - Najaarsmonitor 2021	62.657,7	62.903,5	63.851,1	64.724,3
Rekening 2020 / Kadernota 2021-2025	61.397,0	62.592,8	63.728,8	64.870,0
Verskil	1.260,7	310,7	122,3	-145,7
Verklaring verschil				
Omvang en samenstelling van het wagenpark	1.393,6	1.420,8	1.446,5	1.433,1
Aanpassen cpi van 1,6% naar 1,3%	-132,9	-399,7	-601,0	-803,3
Onzekerheidsmarge effecten corona vanaf 2023 (0,5 keer groei werkelijke aantallen)	0,0	-710,4	-723,3	-775,5
	1.260,7	310,7	122,3	-145,7

3. Actualisatie investeringen

De ontwikkelingen in de post Investerings gaat over de jaarlijkse actualisatie van de investeringsprojecten. Investeringsprojecten worden geactualiseerd naar onder andere opleverdatum

en uitgaven. Omdat projecten later opgeleverd worden dan verwacht, vallen afschrijvingslasten - voor zover ze niet gedekt worden uit de reserves - vrij in de begrotingsruimte. Als afschrijvingslasten gedekt worden uit reserves, worden deze afschrijvingslasten toegevoegd aan de betreffende reserves.

4. Actualisatie IBOI

De actualisatie van de IBOI gaat over de indexering van het RSP-krediet zoals dat met Rijkswaterstaat is afgesproken. De indexering is hoger dan wij vorig jaar verwachtten, dit komt met name door hogere prijzen.

5. Actualisatie personele kosten

Deze post betreffen de geactualiseerde kosten van personele kosten van oud-gedeputeerden..

6. Gevolgen verdeling apparaatskosten

Deze bedragen betreffen de gevolgen van de toerekening van de apparaatskosten naar de programma's en naar de investeringen. Als er meer kosten naar de investeringen toegerekend worden, levert dat een voordeel op voor de Algemene middelen. In 2021 verwachten we dus meer aan investeringen toe te rekenen. Vanaf 2022 minder en in de jaren vanaf 2023 nog minder. Als belangrijke oorzaak zien we dat de inzet voor natuurprojecten (die ten laste van de exploitatie komen) toeneemt. Het toerekenen vindt plaats op basis van urencalculatie van de inhoudelijke afdelingen en jaarlijks wordt deze calculatie geactualiseerd op basis van onze lopende projecten. In de komende periode wordt het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit uitgewerkt, deze uitwerking zal van invloed zijn op de toerekening van de apparaatskosten.

Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen

In tabel 9 geven wij een overzicht van de voorstellen die wij onontkoombaar en noodzakelijk achten. De voorstellen worden na de tabel toegelicht.

Tabel 9 Overzicht voorstellen Begroting 2022

Voorstellen Begroting 2022	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal 2021-2025
Onontkoombare voorstellen (te dekken uit financieel perspectief)						
Programma 2 Milieu en energie						
Hogere bijdrage i.v.m. IPO BRZO		68,0	68,0	68,0		204,0
Vrijval Fairtrade	-33,0	-34,0				-67,0
ODG - saldo van meevaller en claim	40,0	33,0				73,0
ODG - extra door GSP-acquisitie		450,0	450,0	450,0		1.350,0
Programma 3 Platteland en natuur						
Jaarschijven 2024 en 2025, stikstof biodiversiteit				700,0	700,0	1.400,0
Hogere bijdrage IPO/ BIJ12 Begroting 2022		123,0	123,0	122,0	121,0	489,0
Programma 4 Bereikbaarheid						
Vervangen brugleuningen		750,0	750,0			1.500,0
Programma 5 Economie						
Jaarschijf 2024 Cofinanciering JTF				2.950,0		2.950,0
Cofinanciering NPG Innovatiemotor groene chemie	14,0	61,0				75,0
Programma 7 Openbaar bestuur						
Noordelijke Rekenkamer	-25,0	17,0	17,4	17,8	18,2	45,4
Goede ondersteuning (sterke) staten		254,3	264,5	275,1	286,2	1.080,1
Hogere bijdrage IPO/ BIJ12 Begroting 2022			-40,0		30,0	-10,0
Programma 8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering						
Hogere bijdrage IPO/ BIJ12 Begroting 2022	-46,2	332,0	644,0	644,0	644,0	2.217,8
Implementatie Wet Open Overheid		319,1	386,4	439,2	491,9	1.636,6
Totaal onontkoombare voorstellen	-50,2	2.373,4	2.663,3	5.666,1	2.291,3	12.943,9
Nieuw voorstel (te dekken uit reserve Compensatie dividend Essent)						
Programma 8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering						
Cofinancieringsfonds		10.000,0				10.000,0
Totaal nieuw voorstel	-	10.000,0	-	-	-	10.000,0
Totaal voorstellen Begroting 2022	-50,2	12.373,4	2.663,3	5.666,1	2.291,3	22.943,9

Let op: negatieve cijfers hebben positief effect

bedragen x € 1.000

Toelichting:

In verschillende programma's: hogere bijdrage IPO/ BIJ 12

Ook in de Kadernota 2021-2025 hielden wij rekening met een hogere bijdrage aan IPO/ BIJ12. De verhoging toen was gebaseerd op de Kaderbrief 2022 van IPO/BIJ12. Bij het uitwerken van de Kaderbrief 2022 in de Begroting 2022-2025 van IPO/ BIJ12 bleek dat de bijdrage hoger uitkwam. Belangrijkste onderwerpen die deze verhoging veroorzaken zijn het Interprovinciale Programma

Stikstof, de Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) en Gemeenschappelijke Beheer Organisatie (GBO) provincies.

Programma 2: Vrijval Fairtrade

In december 2020 hebben wij uw Staten geïnformeerd over de stand van zaken van uw motie M35 - onderzoek naar criteria om in aanmerking te komen voor de titel Fairtrade Groningen. Deze titel is mede afhankelijk van het aantal gemeenten met de titel Fairtrade-gemeente. Onderzoek heeft uitgewezen dat er onvoldoende gemeenten voornemens zijn om te werken aan het behalen van de titel Fairtrade gemeente. Voor ons is het daarom niet mogelijk om de titel Fairtrade provincie te behalen. De door uw Staten beschikbaar gestelde middelen vallen daarom vrij in de algemene middelen.

Programma 2: Hogere bijdrage ODG

- Saldo van meevaller en claim
Extra middelen zijn nodig voor de actualisatie van vergunningen, voor extra inzet van luchtadviseurs en het aannemen van een trainee luchtspecialist. De vraag naar luchtadviezen neemt namelijk toe door onder andere het aantal vergunningstrajecten dat momenteel loopt voor uitbreiding of wijziging, de toename van Brzo bedrijven, ontwikkeling van nieuwe bedrijvigheid in de regio en bestuurlijke gevoelige dossiers die doorlopen en veel inzet vragen. Ook zien we dat de complexiteit van aanvragen en dossiers toeneemt en hierdoor het tijdsbeslag voor een aantal specialismen, zoals luchtadvies toeneemt.
Omdat de ODG over het jaar 2020 een bedrag van € 187.000 terugstort is voor deze claim in totaal ongeveer € 73.000 nodig.
- Door de acquisitie bij Groningen Seaports is meer capaciteit nodig bij ODG.

Programma 3 Jaarschijven 2024 en 2025 stikstof biodiversiteit

Bij de Kadernota 2021-2025 hebben uw Staten voor stikstof biodiversiteit reeds € 4,2 miljoen voor de periode 2022-2023 beschikbaar gesteld. Er was echter € 5,6 miljoen nodig, en nu wordt voorgesteld de nog benodigde € 1,4 miljoen voor de periode 2024-2025 beschikbaar te stellen

Programma 4: Vervangen brugleuningen

De huidige leuningen zijn van aluminium met weinig tot geen kerend vermogen. Het voorstel is om deze te vervangen door brugleuningen met een zgn. voertuig kerende functie (net als vangrails).

Programma 5 Jaarschijf 2024 van cofinanciering JTF

Bij de Kadernota 2021-2025 hebben uw Staten voor cofinanciering JTF € 5,9 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2022-2023. Er was echter € 5,9 miljoen nodig, nu stellen wij voor om de nog benodigde € 2,95 miljoen, voor 2024 beschikbaar te stellen.

Programma 5 Cofinanciering NPG Innovatiemotor groene chemie

Voor de cofinanciering van het NPG project Groene innovatiemotor zijn de in 2019 overgebleven middelen van € 75.000 abusievelijk niet overgeboekt naar 2020/2021, maar vrijgevalen ten gunste van de algemene middelen. Om te voorkomen dat er een tekort ontstaat op het project en wij niet kunnen voldoen aan de cofinancieringsvoorwaarden stellen wij voor om dit nu te corrigeren.

Programma 7 Noordelijke rekenkamer

De Noordelijke Rekenkamer heeft een meerjarenbegroting ingediend waarmee uw Staten in uw vergadering van 30 juni hebben ingestemd. Hierdoor stijgt de bijdrage aan de Noordelijke Rekenkamer met € 17.000 per jaar. In 2021 ontvingen wij € 25.000 terug van de Noordelijke Rekenkamer.

Programma 7 Goede ondersteuning (sterke) staten

Uw Staten hebben bij de behandeling van de Kadernota 2021-2025 waarin dit voorstel aangekondigd werd, aangegeven dat er breed draagvlak is voor dit voorstel.

Programma 8 Implementatie Wet Open Overheid

Voor de implementatie van deze wet, hebben wij bij de Meicirculaire als onderdeel van de algemene uitkering extra middelen ontvangen ter compensatie van de extra kosten.

Programma 8 Cofinancieringsfonds

Vanuit Brussel en Den Haag komen steeds vaker budgetten beschikbaar die vragen om nationale en regionale matching: cofinanciering. Om toegang te krijgen tot deze middelen is het noodzakelijk dat er vanuit de regio's meer kapitaal beschikbaar komt. Dit kan door bedrijven, instellingen en overheden worden ingevuld. Ook voor de provincie is het noodzakelijk om hieraan bij te kunnen dragen willen we gebruik maken van deze middelen. Om die reden willen wij provinciaal kapitaal/ budget beschikbaar maken om hierin te kunnen voorzien. Met het instellen van een cofinancieringsfonds willen wij van onze provinciale middelen meer geld maken door met een multiplier geld maatschappelijk te investeren en beter te kunnen laten renderen (m.b.v. multiplier door cofinanciering).

We willen een startbedrag voorstellen uit het stamkapitaal van € 10 miljoen en aanvullen met middelen uit bestaande beleidskredieten en (cofinancierings)budgetten. Wij zien daarnaast in de lange termijn begroting mogelijkheden om dit verder aan te vullen met geld uit het stamkapitaal en mogelijk vanuit de reserves mobiliteit. Wij denken met het cofinancieringsfonds te kunnen zorgen voor meer flexibiliteit om in te kunnen spelen op maatschappelijke vraagstukken en de roep om cofinanciering. Een uitgewerkt voorstel hiervoor inclusief voorstel tot de daarbij noodzakelijke begrotingswijziging willen we begin 2022 presenteren.

Met de voorgestelde onttrekking van € 10 miljoen voor het Cofinancieringsfonds blijven wij binnen de afspraken die wij bij de Kadernota 2021-2025 met uw Staten gemaakt hebben. De stand van de reserve Compensatie dividend Essent is na de onttrekking € 105 miljoen. Deze stand is exclusief de verwachte terugstorting van € 55 miljoen van Oostpolder, Blauwestad, Groningen Airport Eelde en EBG.

Daarnaast stellen wij voor om uit de reserve Compensatie dividend Essent € 5 miljoen te reserveren (labelen) voor het volgende college.

2.1.3. Herschikking begrotingsruimte 2021-2025

Door de hiervoor genoemde ontwikkelingen/ besluiten ontstaat een tamelijk ongelijkmatig verloop van de begrotingsruimte. Om de Begroting 2022 weer in evenwicht te brengen en de begrotingsruimte gelijkmatig over de jaren 2021 tot en met 2025 te verdelen is een herschikking van de begrotingsruimte tussen de jaren 2021 tot en met 2025 nodig. Deze herschikking verloopt via de Algemene reserve. Over de gehele periode bekeken is deze herschikking volledig budgettair-neutraal.

Het financieel perspectief ziet er dan als volgt uit:

Tabel 10 Financieel perspectief na voorstellen

Financieel perspectief na voorstellen	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal 2021-2025
Financieel perspectief na autonome ontwikkeling	3.031,0	5.230,3	4.108,6	8.514,9	1.415,5	22.300,4
Totaal onontkoombare voorstellen (tabel 2)	-50,2	2.373,4	2.663,3	5.666,1	2.291,3	12.943,9
Financieel perspectief na voorstellen	3.081,2	2.856,9	1.445,3	2.848,9	-875,8	9.356,5
Te splitsen in :						
Begrotingsruimte, na herschikking van de middelen	-	1.089,1	1.089,1	1.089,1	1.089,1	4.356,5
Flexibel budget	-	500,0	500,0	2.000,0	2.000,0	5.000,0

bedragen x € 1.000

2.2. Omgaan met financiële mee- en tegenvallers

Sinds de Najaarsnota 2017 hanteren wij de volgende werkwijze, die wij in ons Coalitieakkoord 2019-2023 hebben herbevestigd:

1. Wij voeren een behoedzaam en toekomstbestendig financieel beleid.
2. Wij werken met een sluitende meerjarenbegroting waarbij de structurele lasten structureel worden gedekt. Daarbij gaan wij uit van een flexibel budget van € 2,0 miljoen per jaar en een budget voor onvoorziene uitgaven van € 0,5 miljoen per jaar.
Bij de Begroting 2021 hebben uw Staten ingestemd met het verlagen van het flexibel budget in de jaren 2022 en 2023 naar € 0,5 miljoen per jaar en het bedrag voor onvoorziën naar € 250.000.
3. Het beschikbare weerstandsvermogen moet van voldoende niveau zijn om de risico's op te kunnen vangen.
4. Tegenvallers dienen in principe gedekt te worden binnen de bestaande middelen van de programma's.

5. Er kunnen zich onverhoopt knelpunten voordoen in de opgaven en majeure taken waar wij als provincie fors op inzetten. Indien dit aan de orde is, kan overwogen worden om bij de kadernota hier extra middelen op in te zetten.
6. In het kader van de besluitvorming rondom Groningen Airport Eelde en het daarmee annex zijnde compensatiepakket is in de Voorjaarsnota 2017 een bedrag van € 14,83 miljoen onttrokken uit het stamkapitaal. Conform eerdere besluitvorming dient het stamkapitaal weer aangevuld te worden vanuit toekomstige meevallers. Conform eerdere afspraken wordt het moment van de jaarrekening hiervoor benut.
7. Uit de Kadernota 2020-2024
Bij de inzet voor de voorstellen Stikstof biodiversiteit en Provinciale Meefinanciering, hanteren wij in deze collegeperiode de volgende beleidslijn:
 - 25% van de (structurele) meevallers, met een maximum van € 5,6 miljoen, zal worden ingezet voor de verdere aanvulling van het budget voor Stikstof biodiversiteit (€ 6 miljoen als rekening wordt gehouden met de € 400.000 die nu al voor 2020 beschikbaar wordt gesteld);
In de Kadernota 2021-2025 en in deze begroting is € 5,6 miljoen opgenomen. Daarmee is deze afspraak nagekomen.
 - 25% van de (structurele) meevallers, met een maximum van € 5,9 miljoen, zal worden ingezet voor de verdere aanvulling van het budget Provinciale Meefinanciering (specifiek gelabeld voor Just Transition Fund (JTF)).
In de Kadernota 2021-2025 en in deze begroting is € 5,9 miljoen opgenomen. Daarmee is deze afspraak eveneens nagekomen.
 - Voor Bos en Hout stellen wij middelen beschikbaar vanuit toekomstige rekeningresultaten. Bij de Jaarstukken 2020 is € 1,4 miljoen beschikbaar gesteld.

2.3. Overige aspecten omtrent financiële positie

Om een goed beeld te krijgen van de financiële positie gaan wij in onderstaande paragrafen in op een aantal aspecten.

- 2.3.1. Geprognosticeerde begin- en eindbalans 2021-2025 en het EMU-saldo 2021-2025
- 2.3.2. Financiële kengetallen
- 2.3.3. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen
- 2.3.4. Investerings
- 2.3.5. Financiering
- 2.3.6. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

2.3.1. Geprognosticeerde begin- en eindbalans 2020-2025 en EMU-saldo 2020-2025

Met de meerjarig geprognosticeerde balans, gebaseerd op de Jaarstukken 2020, de Begroting 2022 en de meerjarenraming 2023-2025, ontstaat inzicht in de financiële positie van de provincie op langere termijn. Door middel van de kengetallen wordt het mogelijk om een oordeel te vormen over de gezondheid van de financiële positie van de provincie en over de richting waarin de financiële positie zich ontwikkelt.

Tabel 11. Geprognosticeerde balans 2020-2025

Activa	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Materiële vaste activa	146.675	174.673	231.389	257.216	272.385	291.585
Financiële vaste activa:	70.046	70.046	70.046	70.046	70.046	70.046
Financiële vaste activa: Leningen	401.752	376.752	356.752	316.849	241.849	236.849
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	73.632	73.632	73.632	73.632	73.632	73.632
Totaal vaste activa	692.105	695.103	731.819	717.743	657.912	672.112
Voorraden: Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	53.840	53.840	53.840	53.840	53.840	53.840
Voorraden: Gereed product en	21.169	21.169	21.169	21.169	21.169	21.169
Uitzettingen < 1 jaar	529.554	446.735	328.047	302.749	323.307	301.916
Liquide middelen	196	196	196	196	196	196
Overlopende activa	65.181	65.181	65.181	65.181	65.181	65.181
Totaal vlottende activa	669.940	587.121	468.433	443.135	463.693	442.302
Totaal activa	1.362.045	1.282.224	1.200.252	1.160.878	1.121.605	1.114.414
Passiva	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	771.075	691.212	609.251	566.330	527.313	520.382
Voorzieningen	37.784	37.826	37.815	41.362	41.106	40.846
Vaste schuld	5	5	5	5	5	5
Totaal vaste passiva	808.864	729.043	647.071	607.697	568.424	561.233
Vlottende schuld	145.442	145.442	145.442	145.442	145.442	145.442
Overlopende passiva	407.739	407.739	407.739	407.739	407.739	407.739
Totaal vlottende passiva	553.181	553.181	553.181	553.181	553.181	553.181
Totaal passiva	1.362.045	1.282.224	1.200.252	1.160.878	1.121.605	1.114.414

De geprognosticeerde balans is in vergelijking met de Begroting 2021 niet heel anders. Net als in de geprognosticeerde balans uit de Begroting 2021 verandert ook nu een aantal posten niet in de komende jaren. Dit zijn de overlopende posten, waarvan de post overlopende passiva opvalt. In deze post zijn bedragen opgenomen die wij vooruit ontvangen hebben en af te rekenen subsidies en inkomensoverdrachten. Een voorbeeld van een groot vooruit ontvangen bedrag betreft RSP-gelden, die wij ook voor gemeenten ontvangen hebben. Omdat het moeilijk te ramen is wanneer deze middelen uitgegeven worden, is het advies van de Commissie BBV om dit bedrag gelijk te laten aan de meest recent opgemaakte en niet aan te passen voor de geprognosticeerde begrotingen. Dit geldt ook voor de posten liquide middelen, overlopende activa (vooruit betaald) en vlottende schuld (waaronder crediteuren).

Een andere functie van de meerjarig geprognosticeerde balans is de berekening van het EMU-saldo. Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Over de hoogte van het EMU-saldo zijn in Europees verband afspraken gemaakt. De reden hiervoor is het robuust houden van de overheidsfinanciën op Europees niveau.

Het verloop van het EMU-saldo staat in tabel 12. Het EMU-saldo zal naar verwachting de komende jaren negatief zijn door investeringen in de provinciale infrastructuur, het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT) en investeringen in het kader van het Regiospecifiek Pakket (RSP). In vergelijking met de Begroting 2021 is het positief worden van het saldo verder opgeschoven naar latere jaren. Dit wordt veroorzaakt doordat projecten later starten en/ of later opgeleverd worden.

Tabel 12. EMU-saldo 2020-2025

EMU-saldo	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022	Mutatie 2023	Mutatie 2024	Mutatie 2025
Materiële vaste activa	17.917	27.998	56.716	25.827	15.169	19.200
Financiële vaste activa	-11.605	-25.000	-20.000	-39.903	-75.000	-5.000
Voorraden	6.500	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-62.692	-82.819	-118.688	-25.298	20.558	-21.391
Liquide middelen	67	0	0	0	0	0
Overige vlottende activa	7.953	0	0	0	0	0
	-41.860	-79.821	-81.972	-39.374	-39.273	-7.191
Eigen vermogen	-25.618	-79.863	-81.961	-42.921	-39.017	-6.931
Voorzieningen	1.071	42	-11	3.547	-256	-260
Vaste schulden > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Vlottende schuld	-35.804	0	0	0	0	0
Vlottende passiva < 1 jaar	18.491	0	0	0	0	0
	-41.860	-79.821	-81.972	-39.374	-39.273	-7.191
EMU saldo (mutatie 2+4+5+6+9+10+11)	-48.964	-107.819	-138.688	-65.201	-54.442	-26.391

2.3.2. Financiële kengetallen

In tabel 13 is het verloop van de financiële kengetallen opgenomen, met daarna een toelichting. De financiële kengetallen geven duiding aan de financiële positie. In vergelijking met de Begroting 2021 zijn de kengetallen marginaal veranderd.

Het vergelijken van de kengetallen met andere provincies of een gemiddelde van provincies is moeilijk gebleken omdat de waarden van de verschillende provincies ver uiteenliepen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft een duiding aangegeven in de trant van "hoe hoger/ lager het percentage hoe beter".

Wij merken op dat de kengetallen voor 2021 aangepast zijn aan de gewijzigde begroting..

Tabel 13. Financiële kengetallen 2020-2025

Kengetallen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 A. Netto schuldquote	-27%	-7%	22%	30%	27%	38%
B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	-121%	-94%	-68%	-55%	-45%	-43%
2 Solvabiliteitsratio	57%	54%	51%	49%	47%	47%
3 Structurele exploitatieruimte	16%	3%	3%	4%	4%	2%
4 Grondexploitatie	13%	12%	14%	14%	16%	18%
5 Belastingcapaciteit	109%	112%	113%	113%	113%	113%

- 1A. De nettoschuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Hoe lager dit percentage hoe beter. De waarden fluctueren in de loop van de jaren, maar zijn wel steeds negatief. Dit wordt veroorzaakt doordat de provincie Groningen geen schuldenlast heeft.
- 1B. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de nettoschuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekke leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager dit percentage hoe beter. Hiervoor geldt ook dat de waarden negatief zijn omdat de provincie Groningen geen schuldenlast heeft.
2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Het percentage neemt licht af tot 2021 en blijft daarna stabiel.
3. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Hoe hoger dit percentage hoe beter. De percentages zijn positief hetgeen betekent dat de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten. De verwachte ruimte van rond de 4% geeft de mate van flexibiliteit aan.
4. De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten. Hoe lager dit percentage hoe beter.
5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt daarom berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Hoe lager dit percentage hoe beter. Dit percentage is hoog omdat het aantal opcenten van de provincie Groningen boven het landelijk gemiddelde ligt.

2.3.3. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In onderstaande tabel hebben wij een overzicht voor de jaren 2022-2025 opgenomen van de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume. Deze bedragen zijn op basis van aanvaard beleid.

Tabel 14. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 2022-2025

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
IKB	9.799	9.853	9.909	9.964
Werkloosheidsuitkeringen	125	125	125	125
Totaal	8.753	8.792	8.830	8.870

Bedragen x € 1.000

Bovenstaande cijfers zijn gebaseerd op het voor 2021 berekende loonpeil rekening houdend met de in de laatst vastgestelde cao aangegeven salarisverhogingen. Alhoewel er voor 2022 en volgend nog geen cao-afspraken, die gevolgen hebben voor de IKB, zijn vastgesteld, wordt daar in de IKB-cijfers wel rekening mee gehouden.

Daarnaast is er groei in het personeelsbestand, wat gevolgen heeft voor de totale loonkosten en daarmee hoogte van de IKB. Door een lichte stijging van het aantal tijdelijke arbeidsovereenkomsten (als gevolg van het in dienst nemen van payrollmedewerkers) is het risico op werkloosheidsuitkeringen hoger ingeschat. Door een actief personeelsbeleid proberen wij deze echter tot een minimum te beperken

2.3.4. Investeringsuitgaven

In tabel 15 zijn de investeringsuitgaven, uitgesplitst naar maatschappelijk en economisch nut opgenomen. Daarbij is rekening gehouden met bijdragen van derden. Investeringsuitgaven met een economisch nut zijn alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven en/of verhandelbaar zijn.

Investeringsuitgaven met een maatschappelijk nut genereren geen middelen, maar vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen en waterwegen.

Tabel 15. Investeringsuitgaven 2020-2025 uitgesplitst naar nut

(Netto) Investeringsuitgaven	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Maatschappelijk nut	16.653	20.559	58.409	33.070	22.869	26.423
Economisch nut	6.876	10.581	734	899	651	1.662
Totaal	23.529	31.140	59.143	33.969	23.520	28.085

Bedragen x € 1.000

Bij deze bedragen past de kanttekening dat - naarmate de verwachte ontwikkeling verder in de tijd ligt - de cijfers met een grotere onzekerheid zijn omgeven.

In bijlage 3 hebben wij de investeringen opgenomen die wij in 2022 willen uitvoeren. Conform de nota Investeringsuitgaven wordt voor deze investeringen geen apart voorstel voorgelegd.

2.3.5. Financiering

De uitgaven aan investeringen doen een beroep op de liquide middelen van de provincie. Van belang voor de financiële positie is of de provincie moet lenen om de uitgaven voor investeringen te kunnen doen. In tabel 16 hebben wij de financieringsbehoefte opgenomen. Zoals uit de paragraaf financiering reeds blijkt, is het niet nodig om te lenen omdat er voldoende middelen beschikbaar zijn. Dit blijkt uit de hoeveelheid middelen die wij in het kader van verplicht schatkistbankieren hebben ondergebracht bij het Rijk en als gevolg van vrijval van huidige lang uitgezette middelen. De verwachte negatieve bedragen zijn derhalve goed op te vangen.

Tabel 16. Financieringsverloop

Financieringspositie	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Financieringsmiddelen:						
- Reserves	771.075	691.212	609.251	566.330	527.313	520.382
- Voorzieningen	37.784	37.826	37.815	41.362	41.106	40.846
- Aangegane geldleningen	5	5	5	5	5	5
Totaal financieringsmiddelen	808.864	729.043	647.071	607.697	568.424	561.233
Totaal geïnvesteerd per 31 december inclusief bouwgronden in exploitatie	745.945	748.943	785.659	771.583	711.752	725.952
Financieringssaldo per 31 december	62.919	-19.900	-138.588	-163.886	-143.328	-164.719

2.3.6. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Bij de Kadernota 2021-2025 hebben wij toegezegd om een nota Reserves en voorzieningen aan uw Staten voor te leggen. In deze nota zullen wij de beleidskaders rondom reserves en voorzieningen opnemen. Onze planning is deze nota in het voorjaar 2022 aan uw Staten aan te bieden. Deze nota zullen wij afstemmen met de accountant.

Voor de financiering van de uitgaven zijn beschikbaar de middelen uit onderstaande reserves en voorzieningen.

De voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de provincie en zijn gebaseerd op de verplichting of voorzienbare verlies ter hoogte van het aangegeven bedrag. Er zijn zes voorzieningen.

1. Nazorg stortplaatsen;
Voorziening voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen
2. Nazorg baggerspeciedepots;
Voorziening voor de eeuwigdurende nazorg van baggerspeciedepots
3. Grondwaterheffing;
Voorziening voor schommelingen in de kosten en opbrengsten
4. Ontgrondingen;
Voorziening voor schommelingen in de kosten en opbrengsten ontgrondingenheffing
5. Appa;
Voorziening voor pensioenen van gedeputeerden
6. North Refinery;
Voorziening voor verwachte kosten met betrekking tot handhaving bij North Refinery. (ingesteld bij jaarrekening 2016).

Tabel 17. Overzicht reserves en voorzieningen per 31 december

Overzicht Reserves en voorzieningen											
Reserve/ voorziening	Stand per datum: 31-12-2020	mutatie 2021	31-12-2021	mutatie 2022	31-12-2022	mutatie 2023	31-12-2023	mutatie 2024	31-12-2024	mutatie 2025	31-12-2025
Algemene reserve											
1. Algemene reserve	52.002	7.239	59.241	-17.252	41.990	-4.140	37.850	-863	36.988	-3.949	33.039
Bestemmingsreserves											
Slankkapitaal											
2. Compensatie dividend Essent	141.922	2.268	144.190	-18.663	125.527	-680	124.848	-5.999	118.848	-650	118.198
Mobiliteit											
3. Beheer en onderhoud wegen en waterwegen*	0		0		0		0		0		0
4. Investerings in infrastructuur*	231.024	-24.058	206.966	-32.913	174.053	-27.257	146.796	-17.024	129.772	-1.282	128.490
5. Exploitatie openbaar vervoer en overige maatregelen*	72.029	-2.816	69.213	-6.845	62.368	-1.071	61.297	-6.179	55.118	330	55.448
6. Risico's bij uitvoering van infrastructurele projecten*	67.851	-1.747	66.104	-1.607	64.497	-4.800	59.697	-8.765	50.933	-500	50.433
* in de nota reserves en voorzieningen zullen deze bedragen definitief verdeeld worden over deze reserves.											
Milieu, natuur en leefbaarheid											
7. Leefbaarheid krimpgebieden	652	-167	485	-175	310	-100	210		210		210
8. Programma Landelijk Gebied (PLG)	48.934	-5.723	43.211	-959	42.252	-1.506	40.747	-673	40.073	-758	39.315
9. Bodem en ondergrond	12.200	-2.782	9.418	-155	9.263	-155	9.108	-155	8.953	-155	8.798
10. Wabo	0		0		0		0		0		0
Programma-overstijgende/overige reserves											
11. Economische, Sociale en Fysieke Infrastructuur (ESFI)	7.008	-1.362	5.646	-260	5.386	-260	5.127		5.127		5.127
12. Provinciale Meefinanciering	10.393	0	10.393	0	10.393	0	10.393	0	10.393	0	10.393
13. Overboeking kredieten	12.166	-3.855	8.311	-3.935	4.375	-2.435	1.940		1.940		1.940
14. Afschrijvingen	82.192	871	83.063	-426	82.637	-2.132	80.505	-2.455	78.050	-3.046	75.004
Bedrijfsvoering											
15. Automatisering	2.228	271	2.499		2.499		2.499		2.499		2.499
16. Apparaatskosten personeel (AKP)	6.901	-1.012	5.889	-360	5.529	24	5.553	7	5.560	-10	5.551
Totaal reserves	747.502	-32.873	714.629	-83.550	631.079	-44.510	586.569	-42.106	544.463	-10.021	534.442
Voorzieningen											
1. Nazorg stortplaatsen	28.117	-22	28.094	-105	27.989	3.450	31.439	-356	31.083	-363	30.720
2. Nazorg baggerspeciedepots	1.141	-6	1.135	-6	1.129	-6	1.122	-6	1.116	-6	1.110
3. Grondwaterheffing	827	124	951	140	1.091	139	1.230	137	1.367	136	1.503
4. Ontgrondingen	653	-80	572	-73	500	-75	425	-78	347	-81	266
5. Appa	6.738	27	6.766	33	6.799	39	6.839	46	6.885	53	6.938
6. North Refinery	309		309		309		309		309		309
Totaal voorzieningen	37.784	42	37.827	-10	37.817	3.547	41.364	-256	41.107	-260	40.847
Totaal reserves en voorzieningen	785.286	-32.830	752.456	-83.561	668.896	-40.963	627.932	-42.362	585.571	-10.281	575.290

bedragen x € 1.000

Toelichting op het verloop van de reserves tot 2025

De reserve Actieprogramma Werk, Energie en Leefbaarheid (WEL) is niet opgenomen in het overzicht omdat deze reserve één post bevat die in het eerste half jaar van 2021 met de betreffende gemeente afgerekend zal worden. Hierna wordt de reserve opgeheven.

Hieronder volgt per reserve een toelichting. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene reserve (I) en de bestemmingsreserves (II). De bestemmingsreserves zijn geclusterd naar beleidsonderwerp. De toelichtingen zijn, waar nodig, geactualiseerd ten opzichte van de toelichtingen in de Begroting 2021 en de Jaarstukken 2020.

I. Algemene reserve

De Algemene reserve is het vrij besteedbare eigen vermogen van de provincie. De noodzakelijke hoogte van de Algemene reserve wordt vooral bepaald aan de hand van het benodigde weerstandsvermogen van de provincie.

1. Algemene reserve	
Ingesteld per	In het verre verleden
Functie	Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers in relatie tot de risico's die opgenomen zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Tekorten en overschotten op de jaarrekening komen ten laste respectievelijk ten gunste van deze reserve. Hierbij merken wij op dat tegenvallers eerst uit de bestaande middelen gedekt dienen te worden. Daarnaast heeft de reserve een functie bij het schuiven van budgettaire ruimte over de jaren heen.

1. Algemene reserve	
Doel	Weerstandsvermogen, omvang afhankelijk van de geïnventariseerde risico's en kans van optreden.
Voorwaarden voor aanwending	- Verrekenen van incidentele tekorten/overschotten exploitatie. Tekorten indien de bestaande budgetten ontoereikend zijn. - Verrekenen van financiële risico's kan alleen dan wanneer deze zijn benoemd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. - Activiteiten waarvoor bij afzonderlijk besluit tijdelijk middelen zijn toegevoegd aan deze reserve.
Ontwikkelingen	Het gelabelde bedrag betreft de weerstandscapaciteit voor revolverende fondsen. Twee keer per jaar worden de risico's geactualiseerd en wordt de weerstandscapaciteit indien nodig aangepast. Hiervoor verwijzen wij uw Staten naar paragraaf 1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

II. Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan uw Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Deze reserves kunnen als gebonden worden beschouwd. De bestemmingsreserves zijn zoveel mogelijk per beleidsprogramma opgenomen.

Stamkapitaal

2. Compensatie dividend Essent	
Ingesteld per	Jaarrekening 2010
Functie	Bestemmingsreserve, met gedeeltelijk het karakter van een egaliseringsreserve en gedeeltelijk het karakter van een inkomensreserve.
Doel	De reserve Compensatie dividend Essent is na de verkoop van de aandelen Essent in 2009 ingesteld ter compensatie van het weggefallen dividend. Bij de verkoop van de aandelen Essent is afgesproken dat een bedrag van € 100 miljoen eeuwigdurend in stand moest blijven zodat de rente over dit "stamkapitaal" als compensatie van het dividend kon dienen. De rente wordt tot en met 2020 toegevoegd aan de reserve MIT en vanaf 2021 aan de Algemene middelen. Daarnaast zijn bij de verkoop van de aandelen Essent een viertal brugleningen verstrekt aan Enexis. De rente over deze brugleningen diende ook ter compensatie van het weggefallen dividend.
Voorwaarden voor aanwending	Bij het instellen van de reserve hebben uw Staten besloten om de middelen in deze reserve niet aan te wenden maar eeuwigdurend beschikbaar te houden. Bij de Kadernota 2021-2025 hebben uw Staten besloten voor deze een minimum bedrag van € 100 miljoen vast te stellen. Aanwending kan plaatsvinden als wordt voldaan aan een aantal inhoudelijke en een aantal financiële criteria: <i>Inhoudelijke criteria:</i> • Moet passen in het beleid van de provincie Groningen • Moet bijdragen aan het realiseren van duurzame en toekomstbestendige provinciale doelen met een aantoonbaar langjarig rendement • Heeft tot doel de negatieve effecten van majeure onvoorziene gebeurtenissen (vergelijkbaar met corona), die substantieel impact hebben op de realisatie van provinciale doelen, te mitigeren • Wordt ingezet op initiatieven die robuust zijn • Wordt ingezet op initiatieven met een bovenlokaal karakter • Wordt niet ingezet voor personele knelpunten, maximaal 5% van benodigde bedrag is voor personele kosten • Wordt niet ingezet voor bijdragen in exploitaties (dit om bijdragen met een structureel karakter te voorkomen) <i>Financiële criteria:</i> • Wordt als cofinanciering ingezet om (meer) bijdragen van derden te genereren

2. Compensatie dividend Essent	
	• Wordt ingezet ter dekking van incidentele kosten en dus niet voor structurele kosten • Het dient te gaan om substantiële kosten met een ondergrens van € 1,0 miljoen • Kan niet uit reguliere budgetten uit de begroting of uit de reserves gedekt worden
Ontwikkeling	In de afgelopen jaren zijn inmiddels alle vier brugleningen afgelost. In 2014 zijn de aandelen Attero (onderdeel van Essent) verkocht, de opbrengst uit deze verkoop ad € 9 miljoen is aan deze reserve toegevoegd. In 2017 en 2018 is door voorfinanciering het stamkapitaal met € 55,2 miljoen verlaagd voor het compensatiepakket Groningen Airport Eelde, de voorziening Blauwestad en de subsidie aan Economic Board Groningen. Per 31 december 2020 is voor Groningen Airport Eelde € 6,3 miljoen en voor Blauwe Stad € 12,6 miljoen en teruggestort. De voorfinanciering van EBG verwachten wij in 2031 terug te storten. Bij de Voorjaarsnota 2017 is besloten om meevallers zoveel mogelijk in te zetten om de reserve Compensatie Dividend Essent weer aan te vullen ter compensatie van de eerdere uitnamen. Bij de Kadernota 2020-2024 zijn voor twee doeleinden middelen onttrokken: - € 5,3 miljoen voor de corona-aanpak - € 16 miljoen voor de dekking van de lagere dividend- en renteopbrengsten in de jaren 2020-2024 Bij de Begroting 2021 is besloten om de rente-inkomsten ad € 3,1 miljoen van een lening van Enexis in de periode 2021-2024 terug te storten in deze reserve. In april 2021 hebben uw Staten besloten om € 5,5 miljoen als voorfinanciering van de risicodekking voor de afwaardering van de gronden uit deze reserve beschikbaar te stellen.

Reserves Bereikbaarheid

Bij de Jaarstukken 2020 en bij de Kadernota 2021-2025 hebben wij toegezegd de reserves voor bereikbaarheid te vereenvoudigen. Met deze vereenvoudiging beogen wij dat het transparanter is welke functie een reserve onder andere heeft en wanneer aanspraak op de gereserveerde middelen kan worden gedaan. In de Kadernota 2021-2025 hebben wij de vier reserves 'nieuwe stijl' opgenomen.

In tabel 18 is voor elk van de vier 'nieuwe' reserves van bereikbaarheid aangegeven welke functie de reserve heeft. Voor bereikbaarheid is gekozen voor drie soorten functies. Deze functies zijn:

- Egaliseren = egalisatiereserve die gebruikt wordt om overschrijdingen en onderschrijdingen aan het eind van het jaar op te vangen. Reden voor instelling van deze reserve is dat uitgaven een grillig patroon hebben gedurende het meerjarenprogramma.
- Bestemmen ofwel sparen = bestemmingsreserve waaraan uw Staten een bestemming gegeven heeft. In deze reserve zijn middelen opgenomen die horen bij de geplande projecten, als een soort spaarpot.
- Risico's opvangen = Risicoreserve met middelen om overschrijdingen in (investerings)projecten op te vangen.

Deze indeling voldoet aan het BBV. Hierin staat dat er twee soorten reserves zijn, namelijk algemene - en bestemmingsreserves. Een bestemmingsreserve ontstaat zodra uw Staten een bestemming aan een reserve heeft gegeven. De egalisatie- en risicoreserve zijn daardoor een bestemmingsreserve waarbij we in de naamgeving van de reserve aangeven waar het betrekking op heeft.

De risicoreserve sluit aan bij het beleid dat in de Kadernota risicomanagement uit 2018 opgenomen is. Dat betekent dat mogelijke overschrijdingen (risico's) bij (infrastructurele) projecten opgevangen

worden binnen de reguliere programma- / projectbudgetten. Alleen in het geval de risico's niet kunnen worden gedekt uit de programma's (dit geldt voor alle programma's van de provinciale begroting) wordt het risico onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen.

In tabel 18 hebben wij uitgewerkt wat de functie van de reserve is. De kaders om middelen te mogen onttrekken en de benodigde omvang van de reserves werken wij uit in de nota Reserves en voorzieningen, die uw Staten in het voorjaar van 2022 aangeboden wordt. De nota Reserves en voorzieningen zullen wij voorleggen aan onze accountant.

Tenslotte merken we op dat we bezig zijn met het opstellen van het Programma Mobiliteit provincie Groningen. Op basis hiervan wordt het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit opgesteld en een Regionaal Mobiliteitsfonds vormgegeven. De nu geïntroduceerde 4 nieuwe reserves zullen dan in een later stadium ondergebracht worden in dit fonds. De uitwerking hiervan wordt vanzelfsprekend aan u voorgelegd, en zal ook onderdeel zijn van de kaderstellende nota reserves en voorzieningen.

Tabel 18 Reserves mobiliteit 'nieuwe' stijl in relatie tot reserves bereikbaarheid 'oude' stijl

Nr	Reserve 'nieuwe' stijl	Functie	Relatie met reserves 'oude' stijl
3	Beheer en onderhoud wegen en waterwegen	<u>Egalisatiereserve:</u> Onder- of overschrijdingen van Beheer en onderhoud worden aan het eind van het jaar verrekend met deze reserve. Uw Staten hebben besloten dat de bandbreedte van het meerjarenprogramma beheer en onderhoud per jaarschijf een bandbreedte van plus of min € 3 miljoen kent af te wikkelen via deze reserve. Omdat een reserve niet negatief mag zijn, willen we een basisbedrag van € 3 miljoen beschikbaar stellen voor deze reserve. Het afkopen van onderhoud is een post die uit deze reserve bekostigd zou kunnen worden. Het bedrag bepalen wij nog en dat komt terug in de nota Reserves en voorzieningen. De benodigde bedragen inclusief de verrekening van het vorige meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud, willen wij uit de 'oude' reserve Afkoopsom Wegen en waterwegen halen.	Beheer wegen en waterwegen
4	Investerings in infrastructuur	<u>Bestemmingsreserve:</u> Eerder gespaarde bedragen voor MIT, RSP en Winschoterdiep worden in deze reserve beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van deze projecten. Deze reserve fungeert als spaarpot waaruit de uitgaven aan projecten gedaan kunnen worden met daarin een risicoreservering. Voor het MIT en RSP hebben uw Staten de beleidskaders ook vastgesteld. Voor de vervanging kunstwerken Winschoterdiep wordt nog een vervangingsplan voorgelegd.	MIT, RSP, Afkoopsom vervanging kunstwerken Winschoterdiep
5	Exploitatie openbaar vervoer en overige maatregelen	<u>Combinatie van bestemmingsreserve en egalisatiereserve:</u> De gespaarde bedragen zijn voor projecten voor onder andere openbaar vervoer. De projecten in deze reserve zijn, in tegenstelling tot de projecten uit de reserve Investerings in infrastructuur niet altijd investeringen, maar ook exploitatieprojecten. Het egalisatiedeel is voor de OV-concessie met het OV-bureau Groningen-Drenthe voor het busvervoer en de concessie van de provincie voor treinvervoer om daarmee binnen de concessies toekomstige ontwikkelingen binnen het OV vorm te kunnen geven.	duVV

Nr	Reserve 'nieuwe' stijl	Functie	Relatie met reserves 'oude' stijl
6	Risico's bij in uitvoering zijnde infrastructurele projecten	<u>Risicoreserve:</u> De bedragen in deze reserve zijn bedoeld om mogelijke overschrijdingen in projecten in uitvoering te dekken. Het betreft de fase nadat er contractuele verplichtingen zijn aangegaan en het go/no-go besluit reeds is genomen. Het bedrag in deze reserve komt voort uit de reserve Afkoopsom Wegen en waterwegen. Het werkelijk benodigde bedrag bepalen wij in de komende periode. In de nota Reserves en voorzieningen komen wij hierop terug. In deze nota zullen wij tevens de kaders opnemen over het onttrekken van bedragen uit deze reserve.	Afkoopsom Wegen en waterwegen

Per nieuwe reserve werken wij hieronder uit wat o.a. functie, doel, voorwaarden voor aanwending zijn.

3. Reserve Beheer en onderhoud wegen en waterwegen	
Ingesteld per	2021
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Het egaliseren van de lasten en baten van het beheer en onderhoud van wegen en waterwegen.
Voorwaarden voor aanwending	Lasten en baten moeten vallen binnen de door uw Staten vastgestelde reikwijdte van het lopende Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud provinciale infrastructuur 2021-2024. De bandbreedte van de jaarschijven binnen het programma hebben een maximum en minimumstand van plus of min € 3 miljoen die via de egalisatiereserve per jaar afgewikkeld wordt. Daarnaast dient bij overdracht van areaal naar derden (veelal gemeenten) een afkoopsom beheer en onderhoud mee gegeven te worden. Deze reserve dient ook ter dekking van dergelijke afkoopsommen.
Ontwikkelingen	Per 31 december 2020 is het saldo in de reserve nihil. Vanaf 2021 wordt gewerkt met een nieuw meerjarenprogramma, waarvoor de besluitvorming in november 2020 plaats heeft gevonden. De afsluiting van het vorige meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud willen wij verrekenen, zodat wij met een schone lei kunnen starten.

4. Reserve Investerings in infrastructuur	
Ingesteld per	2021
Functie	Bestemmings- en risicoreserve
Doel	Het doel is dekking van infrastructurele projecten - Vervanging kunstwerken Winschoterdiep. In 2011 is met het Rijk een overeenkomst gesloten omtrent de overdracht van het beheer en onderhoud van het Winschoterdiep/Rensel naar de provincie Groningen per 1 januari 2012. Onderdeel van de overeenkomst is een afkoopsom van € 22 miljoen voor de vervanging van de kunstwerken Winschoterdiep. Deze afkoopsom is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige vervangingskosten. Om te borgen dat de hoogte van de reserve voldoende is om de toekomstige vervangingen te financieren wordt de reserve tot en met 2024 jaarlijks gevoed met rente (Voorjaarsnota 2018). Het zwaartepunt van de vervanging van de kunstwerken ligt rond de jaren 2030-2040. In de Kadernota 2019-2023 zijn de aanvullende benodigde middelen voor de vervanging opgenomen. Deze vervangingsopgave is toen deels door deze reserve gedekt en deels vanuit de Algemene middelen. - Cofinanciering van projecten in het regiospecifiek pakket. De totale cofinanciering voor RSP-ZZL bedraagt € 325 miljoen. Het aandeel van de provincie bedraagt € 245 miljoen. De overige € 80 miljoen wordt door de gemeente Groningen beschikbaar gesteld (prijspeil 2007). en maakt derhalve geen onderdeel uit van de reserve RSP.

4. Reserve Investerings in infrastructuur	
	In het kader van het convenant tussen Rijk en noordelijke regio is het programma voor RSP op te delen in drie deelprogramma's: Ruimtelijk-Economisch-Programma (REP), Concrete projecten en projecten Regionaal Mobiliteitsfonds. De invulling van de projecten Regionaal Mobiliteitsfonds is aan de regio overgelaten. De mobiliteitsprojecten uit het RSP komen in het provinciale MIT tot uitdrukking. - Dekking van projecten uit het provinciaal MIT. (Dit programma liep tot en met 2020). - Dekking van projecten uit het nog op te stellen Uitvoeringsprogramma Mobiliteit welke wordt opgesteld in het kader van het Programma Mobiliteit Provincie Groningen.
Voorwaarden voor aanwending	- Vervanging kunstwerken Winschoterdiep. - Voor de concrete bereikbaarheidsprojecten RSP is geen termijn opgenomen voor wat betreft de uitvoering. Voor de projecten uit het Regionaal Mobiliteitsfonds is in het convenant aangegeven dat dit beschikbaar is voor projecten, die in principe kunnen worden gerealiseerd voor 2020. Indien deze termijn te kort blijkt kunnen ook projecten worden opgenomen waarvan de realisatie start voor 2020 en de bouwtijd doorloopt tot na 2020. Tijdens het BO-MIRT van het najaar 2014 is over deze realisatieperiode afgesproken dat de realisatieperiode voor het RMF-RSP wordt verlengd met de tijd die nodig is om de financiële risico's van de concrete projecten op te kunnen vangen én de tijd die nodig is om eventuele vrijvallende middelen uit risicoreserveringen alsnog binnen het RSP te kunnen besteden. - Projecten die zijn vastgelegd in het MIT programma t/m 2020. - Voor de projecten in het kader van het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit vanaf 2022 geldt het (nog vast te stellen) Programma Mobiliteit Provincie Groningen als basis.
Ontwikkelingen	- Vanuit het project 'Bediening op afstand Provincie Groningen' worden besparingen tot maximaal € 8,8 miljoen toegevoegd aan deze reserve. - Vanuit de reserve beheer wegen en kanalen dient nog € 1 miljoen terug betaald te worden aan deze reserve. - Het huidige MIT liep tot en met 2020. Niet alle projecten waren eind 2020 afgerond. De in de reserve opgenomen middelen (voor o.a. de Westelijke Ringweg en de verdubbeling van de N33-midden) blijven beschikbaar voor de financiering en financiële afwikkeling van de in het huidige MIT-programma opgenomen projecten. De vrije ruimte in deze reserve is nodig voor eventuele tegenvallers bij de afrekening van afgeronde projecten. - De middelen voor Uitvoeringsprogramma Mobiliteit (voorheen genoemd het nieuwe MIT) zijn, in afwachting van het in ontwikkeling zijnde Programma Mobiliteit provincie Groningen en het nog op te stellen nieuwe Uitvoeringsprogramma Mobiliteit in de begroting opgenomen bij de Kadernota 2019-2023. - In de Kadernota 2019-2023 zijn middelen opgenomen voor de vervanging van kunstwerken in de periode 2021-2035. Dekking vindt deels plaats uit deze reserve, waardoor deze in 2028 besteed zijn en deels zijn de kosten gedekt vanuit de Algemene middelen. - Alle beschikbare RSP-middelen zijn gelabeld. In geval van vrijval zal deze vrijval moeten terug moeten vloeien naar de reserve afkoopsommen wegen en waterwegen om de voorfinanciering van € 14,1 miljoen af te lossen.

5. Reserve Exploitatie openbaar vervoer en overige maatregelen	
Ingesteld per	2021
Functie	Bestemmings- en risicoreserve
Doel	Dekking van de meerjarige uitvoering van infrastructurele- en OV-projecten en taken.

5. Reserve Exploitatie openbaar vervoer en overige maatregelen	
Voorwaarden voor aanwending	Projecten zijn vastgelegd in het jaarlijkse Bestedingsplan Verkeer en vervoer provincie Groningen.
Ontwikkelingen	Jaarlijks stellen wij het bestedingsplan Verkeer en vervoer provincie Groningen vast. Het saldo in de reserve is bestemd voor de hierin opgenomen infrastructurele en OV-projecten en taken met een meerjarig karakter. Dit zijn onder andere Ringweg stad Groningen, Spoor Groningen-Winschoten, Waterstoffrein, N366 Veendam-Ter Apel en N355 Zuidhorn-Groningen. Voor deze projecten, m.u.v. Westelijke ring Groningen, vinden in de komende 10 jaar onttrekkingen plaats. Voor het project Westelijke ring Groningen en de N33 Zuidbroek-Appingedam is nog geen onttrekking in de prognose opgenomen omdat het nog niet bekend is wanneer deze projecten zullen starten.

6. Reserve Risico's bij uitvoering van infrastructurele projecten	
Ingesteld per	2021
Functie	Risicoreserve
Doel	Opvangen van tegenvallers bij uitvoering van projecten
Voorwaarden voor aanwending	Project is in uitvoerende fase, m.a.w. er is contract met (onder)aannemer en een go / nog besluit
Ontwikkelingen	Verwachte ontwikkelingen m.b.t. de risico's zitten bij projecten uit het lopende RSP, MIT en het nog op te stellen uitvoeringsprogramma Mobiliteit, zoals o.a. Spoorzone, de N33 en spoorlijn Stadskanaal - Veendam en andere projecten met risico's na aanbesteding. De verplichtingen in de reserve Afkoopsom Wegen en waterwegen (bijv. voorfinanciering bijdrage Wunderline) zijn meegekomen naar deze nieuwe reserve.

Reserves Milieu, natuur en leefbaarheid

7. Leefbaarheid krimpgebieden	
Ingesteld per	2011
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve is bedoeld geweest om een bijdrage te leveren aan het voorkomen en oplossen van de negatieve effecten van bevolkingsdaling. Het gaat om vraagstukken op het terrein van wonen, onderwijs, zorg, cultuur, gezondheid, sociaaleconomische vitalisering, kwetsbare groepen en voorzieningen. Deze bijdrage is enerzijds ter ondersteuning van de uitvoering van de woon- en leefbaarheidsplannen die door de regio's zijn opgesteld. Anderzijds door het stimuleren en ondersteunen van innovatieve projecten en experimenten. Deze moeten gerelateerd zijn aan de krimp en worden aangedragen vanuit de samenleving. Ook dragen ze bij aan de doelen zoals genoemd in de Agenda Krimpbeleid Provincie Groningen 2015-2020. Wij zien het behoud van de leefbaarheid in gebieden met bevolkingsdaling als een majeure opgave, die de komende jaren extra inzet vereist omdat de huishoudingsdaling en vergrijzing echt gestalte krijgen in onze krimpregio.
Voorwaarden voor aanwending	De subsidieregeling Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden heeft in de periode van 2011 t/m 2020 jaarlijkse kredieten gehad die aangewend zijn voor het bereiken van onze beleidsdoelen. In jaren waarin deze kredieten niet toereikend zijn voor de bestedingen onttrekken we middelen aan de reserve Leefbaarheid Krimpgebieden. Voorwaarde voor aanwending is dus dat de middelen worden ingezet voor het bereiken van doelen van de subsidieregeling. In jaren van onderbesteding voegen we het restant toe aan de reserve. De onderliggende subsidieregeling Leefbaarheid krimpgebieden is per eind 2020 afgelopen.
Ontwikkelingen	De subsidieregeling reserve Leefbaarheid Krimpgebieden is per eind 2020 geëindigd. De nu nog in de reserve aanwezige middelen betreffen voor een deel de dekking voor nog lopende verplichtingen van de subsidieregeling. Voor een ander deel gebruiken we de reserve voor fondsvorming voor andere doelen, die

7. Leefbaarheid krimpgebieden	
	niet met de subsidieregeling reserve Leefbaarheid Krimpgebieden te maken hebben.

8. Programma Landelijk Gebied (PLG)	
Ingesteld per	2013
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit betreft een meerjarig programma waarvan de bestedingen geen jaarlijks vast patroon kennen waardoor de bestedingen per jaar behoorlijk uiteen kunnen lopen. Het PLG richt zich op de volgende thema's: - Behoud en ontwikkeling landschap; - Behoud en ontwikkeling natuur; - Beleven en bijdragen aan natuur en landschap; - Versterken van de sociaaleconomische vitaliteit van het landelijk gebied (LEADER).
Voorwaarden voor aanwending	Het PLG heeft jaarlijkse kredieten die aangewend worden voor het bereiken van onze beleidsdoelen. In jaren waarin deze kredieten niet toereikend zijn voor de bestedingen onttrekken we middelen aan de reserve PLG. Voorwaarde voor aanwending is dus dat de middelen worden ingezet voor het bereiken van PLG-doelen.
Ontwikkelingen	De businesscase voor de realisatie van het NNN gaat ervan uit dat wij in 2027 gereed zijn. Doorrekening van de kosten voor verwerven en inrichten van gronden geeft een tekort van circa € 10 miljoen. We gaan ervan uit dat we dit tekort van circa € 10 miljoen kunnen invorderen door gebruik te maken van Europese subsidies en andere subsidies als bijv. van het Waddenfonds.

9. Bodem en ondergrond (voorheen: Bodemsanering)	
Ingesteld per	Begin jaren '90
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Het betreft het volledige Bodemsaneringsprogramma 2020 tot en met 2025. Dit betreft dus alle bodemsaneringsactiviteiten zoals voormalige gasfabrieken, spoedlocaties, waterbodems, stortplaatsen en overige locaties. Daarnaast heeft de provincie in het Meerjarenprogramma Ondergrond & Bodem 2020-2025 de ambitie uitgesproken: <i>Efficiënt en duurzaam bodembeheer in de provincie Groningen te realiseren. Duurzaam bodembeheer is het zodanig beheren en gebruikmaken van de bodem dat de gezondheid van mens, dier en plant worden beschermd en de functionele eigenschappen van de bodem blijven behouden, terwijl er tegelijkertijd ruimte is voor maatschappelijke ontwikkelingen.</i>
Voorwaarden voor aanwending	- Wet en regelgeving (Wbb). - Meerjarenprogramma Bodem & Ondergrond 2020-2025.
Ontwikkelingen	De verplichtingen betreffen toezeggingen tot bijdragen in project in relatie tot bodem- en ondergrond. Aangezien de uitvoering van deze projecten over het algemeen veel voorbereiding vergen vindt de uitvoering en daarmee de besteding vaak in latere jaren plaats. De gelabelde middelen betreffen de verwachte bestedingen uit het Meerjarenprogramma Ondergrond & Bodem. Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor algemene opkomende saneringen. Op het moment dat de Omgevingswet van kracht wordt (waarschijnlijk per 1 juli 2022) zal de Wet bodembescherming vervallen. De bevoegd gezag taken voor Bodem zullen worden overgedragen aan de gemeenten en de provincie blijft bevoegd gezag voor grondwater en de zogenaamde overgangslocaties en de adviesrol behouden inzake de activiteiten in de diepe ondergrond. Het ministerie is momenteel met VNG en IPO in discussie over de verdeling van de gelden. De provincie zal in ieder geval minder financiële middelen ontvangen dan voorgaande jaren.

10. Wabo	
Ingesteld per	2010
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Het doel van de reserve is het egaliseren van tekorten en overschotten van de heffing van de leges Wabo.
Voorwaarden voor aanwending	Voor zover de kosten van uitvoering van de Wabo legesgerelateerd zijn, kunnen deze worden verrekend met de ontvangen leges. Het verschil tussen legesgerelateerde kosten en legesopbrengsten zal jaarlijks worden verrekend met de egalisatiereserve.
Ontwikkelingen	De jaarlijkse opbrengsten uit de Wabo-leges blijven afhankelijk van de vraag naar vergunningen vanuit de markt. Hierdoor zijn de opbrengsten moeilijk in te schatten. Bij de Jaarstukken 2020 heeft een onttrekking plaats gevonden waardoor de reserve nihil is. Vooralsnog gaan we er van uit dat de kosten en opbrengsten in 2021 en 2022 budgettair neutraal zijn. Mocht er een structureel overschot ontstaan in de legesopbrengsten ten opzichte van de gemaakte kosten, is dit in eerste instantie aanleiding om de legestarieven te herzien. Dit zal dus niet leiden tot een grote groei van de egalisatiereserve.

Programma-overstijgende reserves

11. Economische, Sociale en Fysieke Infrastructuur (ESFI)	
Ingesteld per	1999
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Het doel van de bestemmingsreserve is om bijdragen te kunnen verstrekken in projecten voor een duurzame regionale ontwikkeling en het kunnen realiseren van eigen investeringsprojecten op het gebied van economische, sociale en fysieke infrastructuur. De bestemmingsreserve ESFI heeft een bestedingsfunctie voor verschillende uitvoeringsprogramma's. De reserve wordt gebruikt voor dekking van uitgaven in de programma's Ruimte en water, Bereikbaarheid, Economie en Cultuur en maatschappij.
Voorwaarden voor aanwending	Het project heeft betrekking op een incidentele aard en nagelvaste investering.
Ontwikkelingen	De € 2,2 miljoen gelabelde middelen betreffen voornamelijk middelen voor de uitvoering van de ringwegen rondom de stad. De verplichte middelen zijn voornamelijk gerelateerd aan een bijdrage aan de Regio Groningen-Assen op basis van afspraken welke in de voordracht 53/2013 zijn vastgelegd. Bij de Kadernota 2021-2025 is bij de afrekening van een aantal projecten ongeveer € 1,0 miljoen vrijgevallen. Hiervan wordt € 55.000 ingezet voor het tekort bij project Ringweg Reitdiepplein (Voorjaarsmonitor 2021). Het restant van € 947.000 hebben wij toegevoegd aan de algemene middelen.

12. Provinciale Meefinanciering	
Ingesteld per	2007
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Het provinciaal ruimtelijke-economisch stimuleringsbeleid heeft als doel het realiseren van een versterkte duurzame groei van economie en werkgelegenheid. Uitgangspunt daarbij is dat dit plaatsvindt in combinatie met het behoud of het verbeteren van de fysieke (leef)omgeving. Met betrekking tot de invulling van het stimuleringsbeleid wordt een voorkeur uitgesproken voor projecten met een aantoonbare spin-off richting het regionale mkb, voor projecten die bijdragen aan de regionale kennisinfrastructuur of voor projecten die bijdragen aan de versterking van de kwaliteit van het landelijk gebied.

12. Provinciale Meefinanciering	
	Overeenkomstig de systematiek van provinciale meefinanciering vindt een storting in de reserve plaats indien het jaarlijkse krediet niet volledig besteed wordt. Indien het jaarkrediet ontoereikend is, vindt een aanvulling plaats vanuit de reserve. In de 10-jarige prognose van de reserve wordt ervan uitgegaan dat het krediet provinciale meefinanciering jaarlijks volledig ingezet gaat worden.
Voorwaarden voor aanwending	Het dient in beginsel te gaan om projecten die ruimtelijke-economische ontwikkelingen in de provincie duurzaam versterken en die ook uit een van de volgende subsidiekaders worden gefinancierd (en dus passen binnen/voldoen aan doelstellingen/criteria die voor een belangrijk deel ook door ons zijn onderschreven): - OP EFRO, MKB Innovatie en Topsectoren (MIT); - Interregprogramma's; - Waddenprogramma's; - EU-POP; - Europese Visserijprogramma; - Eventuele nieuwe ruimtelijk-economisch relevante subsidieprogramma's; - Overige projecten van voldoende bestuurlijk belang, die zonder provinciale cofinanciering niet van de grond komen. Op programmaniveau is een minimum bijdrage uit de regio verplicht, op projectniveau geldt dit niet altijd. Projecten die het best passen binnen de provinciale beleidsdoelen en voldoen aan de criteria die uw Staten in uw vergadering van 24 juni 2009 voor kennisgeving hebben aangenomen (brief en nota). Het betreft de volgende criteria: effectiviteit, 'value for money', kostenefficiëntie, marktfalen, risico's en legitimiteit. Deze criteria gelden voor zowel materiële kosten als voor proceskosten.
Ontwikkelingen	De reserve is noodzakelijk om mee te kunnen financieren aan belangrijke Europese programma's zoals het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO), Interreg, POP3, Europese kaderprogramma's en landelijke topsectoren beleid en regionale programma's zoals het Waddenprogramma en mogelijk in de komende jaren het Nationaal Programma Groningen. De reeds aangegane verplichtingen hebben vooral betrekking op verleende subsidies met een meerjarig karakter en uitvoeringskosten voor subsidieregelingen. De gelabelde bedragen hebben met name betrekking op reeds toegekende middelen aan programma's, zoals voor cofinanciering voor Europese Fondsen (POP, Veenkoloniën), Groninger Ondernemersregeling en de Verordening Innovatieve Ambities (VIA), waarbij de komende jaren vanuit deze programma's daadwerkelijk middelen aan subsidieprojecten worden toegekend. Nieuwe projecten komen ten laste van de vrije ruimte in de reserve dan wel ten laste van het jaarlijks in de begroting beschikbare krediet.

13. Overboeking kredieten	
Ingesteld per	2013
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Het waarborgen van kredieten na de jaarovergang voor de continuïteit in de uitvoering van beleid en het realiseren van de maatschappelijke ambities
Voorwaarden voor aanwending	Het gaat om de volgende kredieten: - Middelen die meerjarig beschikbaar blijven ter realisatie van een programma, project of activiteit. - Middelen die verbonden zijn aan een schriftelijke toezegging aan derden. - Niet bestede eenmalige middelen die beschikbaar zijn gesteld via het Provinciefonds voor een specifiek doel c.q. beleidsterrein. - Restantkredieten komen niet in aanmerking voor overboeking. De afweging om deze middelen opnieuw beschikbaar te stellen dient bij voorkeur bij de kadernota plaats te vinden.

13. Overboeking kredieten	
	Voor het overboeken van kredieten is een onderbouwing van nut en noodzaak nodig.
Ontwikkelingen	Verreweg het grootste deel van de in de reserve aanwezige gelabelde middelen is reeds via besluiten tot wijziging van de begroting onttrokken aan de reserve of zal in 2021 aan de reserve worden onttrokken. Ook zijn middelen die gerelateerd zijn aan de capaciteitskredieten in deze reserve opgenomen (programma 4. Bereikbaarheid).

14. Afschrijvingen	
Ingesteld per	2017
Functie	Bestemmingsreserve
Doel	Dekken van afschrijvingen op investeringswerken.
Voorwaarden voor aanwending	De afschrijvingslasten van de geactiveerde investeringen worden met ingang van het jaar na ingebruikname voor de looptijd van de afschrijving jaarlijks onttrokken aan de reserve.
Ontwikkelingen	Op basis van de raming van het investeringswerk worden of de aanschafwaarde van een actief middelen toegevoegd aan de reserve. Na gereedkoming van het werk wordt het werkelijke bedrag, waarover wordt afgeschreven vastgesteld en vindt indien nodig een verrekening plaats met de oorspronkelijke dekkingsbron.

Bedrijfsvoeringsreserves

15. Automatisering	
Ingesteld per	1998
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Het egaliseren van de lasten en baten in verband met de aanschaf, beheer en onderhoud van ICT-voorzieningen.
Voorwaarden voor aanwending	Binnen de exploitatiebegroting ICT wordt jaarlijks rekening gehouden met beheer, onderhoud en vervangingsinvesteringen van ICT-voorzieningen (hardware, software, communicatie). De automatiseringsreserve wordt aangewend als de werkelijke kosten hiervan boven het beschikbare budget uitkomen.
Ontwikkelingen	Ten grondslag aan de gelabelde middelen ligt een vervangingsschema tot 2024 voor beheer, onderhoud en vervangingsinvesteringen van ICT-voorzieningen. Daarna is uitgegaan van een gelijkblijvende omvang rekening houdend met een jaarlijkse prijsstijging van 2%. Zowel bij de Kadernota 2019-2023 als de Kadernota 2021-2025 zijn extra middelen voor automatisering en informatisering beschikbaar gestel. Deze zullen worden ingezet voor de informatiestrategie waarover uw Staten in het najaar van 2021 besluiten.

16. Apparaatskosten personeel (AKP)	
Ingesteld per	2004
Functie	Egalisatiereserve
Doel	- Doel is het gedurende een collegeperiode beschikbaar houden van de budgetten Apparaatskosten personeel (AKP). De eventuele jaarlijkse over- en onderschrijdingen op de AKP-budgetten worden via deze reserve meegenomen naar een volgend jaar. De afspraak is dat eind 2022 de reserve AKP afgerekend wordt. - Na opheffing van de voorziening Frictiekosten (bij de Rekening 2017) zijn de resterende middelen uit die voorziening per 31 december 2017 toegevoegd aan de reserve AKP. Deze middelen blijven beschikbaar voor het oorspronkelijke doel: het afdekken van financiële risico's die nog annex zijn met de afronding van de bezuinigingstaakstelling 2011-2015.
Voorwaarden voor aanwending	Uitgaven voor AKP.
Ontwikkelingen	De verwachting is dat bij het afrekenmoment ultimo 2022 de gereserveerde bedragen volledig benut zijn.

Bijlagen

Bijlage 1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2021-2025

Accressen/omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
LASTEN					
1. Apparaatskosten: ¹⁾	2,8921%	2,4050%	4,2835%	4,2835%	4,2835%
<u>Waarvan:</u>	<u>in %</u>				
Personele kosten, incl. sociale lasten en incidentele looncomponent	92,3%	3,6000%	2,5000%	4,5000%	4,5000%
Goederen en diensten	6,5%	0,9900%	1,5000%	2,0000%	2,0000%
Kapitaallasten	1,2%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
2. Exploitatie-/budgetsubsidies (incl. cultuurnota):	2,6000%	1,8000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
3. Vaste bijdragen	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
4. Goederen en diensten:					
- Meerjarenprogr. Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur /uitzonderingen	1,5000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- Decentralisatieuitkering Verkeer en vervoer	1,3400%	1,6700%	1,9300%	2,1300%	2,1300%
- Personeelskosten, inclusief soc. lasten/inc.	3,6000%	2,5000%	4,5000%	4,5000%	4,5000%
- Personeelskosten excl. Incidenteel	2,6000%	1,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
- Overig	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%	2,0000%
5. Belastingen:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	1,5000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%	2,0000%
6. Inkomensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	1,5000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%	2,0000%
7. Vermogensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	1,5000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%	2,0000%
8. Te betalen rente:					
- kortlopende leningen	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
- nieuwe langlopende leningen	2,5100%	2,7600%	5,5900%	2,9800%	2,2300%
- eigen vermogen	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
- rente-omslagpercentage via berekening	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
BATEN					
11. Vergoeding personeelskosten, excl. incidenteel	2,6000%	1,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
12. Vergoeding apparaatskosten	2,8921%	2,4050%	4,2835%	4,2835%	4,2835%
13. Vergoeding goederen en diensten					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	1,5000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%	2,0000%
- vaste vergoeding	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
13. Legestarieven	1,6000%	1,3000%	1,3000%	1,3000%	1,3000%
14. Groei voertuigenpark	0,2500%	0,2500%	0,2500%	0,2500%	0,0000%
15. Tarieven opcenten mrb per 1 januari	1,6000%	1,3000%	1,3000%	1,3000%	1,3000%
16. Accres Provinciefonds	3,7100%	5,0400%	2,3600%	2,3600%	3,2900%
1) Met ingang van 2021 wordt een gedeelte van de apparaatskosten rechtstreeks geboek in R6 waardoor de basispercentage zijn bijgesteld.					
2) In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 worden de accressen van kredieten en materiële apparaatskosten vanaf 2021 op 0% per jaar gesteld.					

Bijlage 2. Overzicht van lasten en baten 2020-2025

De cijfers in dit overzicht hebben betrekking op:

- a. Jaarstukken 2020;
- b. Begroting 2021 na 13e wijziging (incl. financiële gevolgen Septembercirculaire 2021);
- c. Begroting 2022;
- d. Meerjarenramingen 2023-2025.

De uitgangspunten, die zijn gehanteerd bij het opstellen van de ramingen voor 2021-2025, zijn terug te vinden in bijlage 1.

Prod.gr. nummer	Omschrijving	rekening 2020		2021 na 13e wijziging		2021 meerjarenraming		2022		2023		2024		2025		
		lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
	Ruimte en Water				formule											
	Ruimtelijke ontwikkeling															
8100	Ruimtelijk beleid en ontwikkeling	7.159,0	5.903,0	1.256,0	14.720,1	8.945,3	5.774,8	4.701,9	744,4	3.957,5	3.851,2	774,7	3.076,5	3.010,0	806,4	2.203,6
8200	Wonen	188,0	0,0	188,0	7.156,6	331,6	384,0	535,3	331,6	203,7	211,9	0,0	211,9	220,6	0,0	229,7
	subtotaal	7.347,0	5.903,0	1.444,0	15.435,7	9.276,9	6.158,8	5.237,2	1.076,0	4.161,2	4.063,1	774,7	3.288,4	3.230,6	806,4	2.424,2
	Water															
3100	Waterkeringen en waterberging	610,0	0,0	610,0	614,2	0,0	614,2	601,6	0,0	601,6	612,3	0,0	612,3	625,6	0,0	639,1
3300	Grondwater	512,0	441,0	71,0	656,2	365,6	290,6	605,2	365,6	239,6	613,7	365,6	248,1	622,5	365,6	256,9
3900	Waterhuishouding	1.051,0	146,0	905,0	1.730,5	416,8	1.313,7	1.161,1	291,8	869,3	1.184,2	291,8	892,4	1.148,4	583,6	564,8
	subtotaal	2.173,0	587,0	1.586,0	3.000,9	782,4	2.218,5	2.367,9	657,4	1.710,5	2.410,2	657,4	1.752,8	2.396,5	949,2	1.447,3
	Totaal Ruimte en Water	9.520,0	6.490,0	3.030,0	18.436,7	10.059,3	8.377,3	7.605,2	1.733,4	5.871,7	6.473,4	1.432,1	5.041,2	5.627,2	1.755,6	3.871,5
0801	Mutaties reserves Ruimte en water	6.001,0	6.074,0	-73,0	0,0	1.371,5	-1.371,5	0,0	225,0	-225,0	0,0	225,0	-225,0	0,0	225,0	-225,0
	Totaal Ruimte en Water incl. reservemutatatie	15.521,0	12.564,0	2.957,0	18.436,7	11.430,8	7.005,8	7.605,2	1.958,4	5.646,7	6.473,4	1.657,1	4.816,2	5.627,2	1.980,6	3.646,5
	Milieu en energie															
	Milieu															
4100	Bodem(sanering)	2.798,0	306,0	2.492,0	3.939,6	0,0	3.939,6	822,1	0,0	822,1	851,3	0,0	851,3	881,7	0,0	913,4
4101	Afval en duurzaam bodembeheer	1.491,0	397,0	1.094,0	1.138,5	453,5	685,0	870,1	389,1	481,0	4.435,6	389,1	4.046,5	640,4	389,1	251,3
4102	Gaswinning	6.142,0	5.796,0	346,0	4.521,4	4.300,0	221,4	3.960,5	3.500,0	-239,5	3.726,1	3.500,0	226,1	3.823,3	3.500,0	323,3
	Vergunningverlening, toezicht en handhaving	9.961,0	616,0	8.945,0	9.634,5	5.771,9	9.056,6	9.860,8	5.853,3	9.375,5	10.075,2	5.982,9	9.482,4	10.241,5	600,6	9.640,9
4500	Ontgrondingen	81,0	19,0	62,0	115,4	90,2	25,2	94,8	82,6	12,2	96,2	85,2	13,0	101,8	87,8	14,0
4600	Duurzame ontwikkeling	251,0	1,0	250,0	389,6	0,0	389,6	350,4	0,0	350,4	365,4	0,0	365,4	381,1	0,0	397,4
	Milieubeleid	1.562,0	220,0	1.540,0	2.398,4	0,0	2.398,4	1.529,8	0,0	1.529,8	1.396,3	0,0	1.396,3	1.087,8	0,0	1.087,8
	subtotaal	21.886,0	7.157,0	14.729,0	22.137,4	5.421,6	16.715,8	16.688,5	4.557,0	12.131,5	20.948,0	4.567,1	16.381,0	17.157,6	4.577,5	12.580,1
	Energie en klimaat															
4601	Energie en klimaat	777,0	-1,0	778,0	979,0	0,0	979,0	650,6	0,0	650,6	433,4	0,0	433,4	446,8	0,0	460,7
4602	Energietransitie	4.636,0	1.097,0	3.539,0	12.511,3	8.731,5	3.779,8	7.297,7	4.176,0	3.121,7	4.841,5	1.596,0	3.245,5	1.363,7	692,0	671,7
	subtotaal	5.413,0	1.096,0	4.317,0	13.490,3	8.731,5	4.758,8	7.948,3	4.176,0	3.772,3	5.274,9	1.596,0	3.678,9	1.810,5	692,0	1.118,5
	Totaal Milieu en energie	27.299,0	8.253,0	19.046,0	35.627,7	14.153,1	21.474,6	24.636,8	8.733,0	15.903,8	26.222,9	6.163,1	20.059,8	18.968,1	5.269,5	13.698,6
0802	Mutaties reserves Milieu en energie	157,0	1.218,0	-1.061,0	30,4	4.196,9	-4.166,5	0,0	385,0	-385,0	0,0	155,0	-155,0	0,0	155,0	-155,0
	Totaal Milieu en energie incl. reservemutatatie	27.456,0	9.471,0	17.985,0	35.658,1	18.350,0	17.308,1	24.636,8	9.118,0	15.518,8	26.222,9	6.318,1	19.904,8	18.968,1	5.424,5	13.543,6
	Platteland en natuur															
	Natuur en landschap															
5100	Natuurontwikkeling	34.922,0	16.511,0	18.411,0	41.702,1	20.619,4	21.082,8	24.867,1	10.225,5	14.641,6	17.073,5	1.655,8	15.417,7	14.638,0	0,0	15.069,3
5200	Natuurbescher	11.041,0	144,0	10.897,0	11.400,8	109,9	11.290,9	11.400,8	109,9	11.589,9	12.317,5	318,0	11.999,5	12.545,2	322,1	12.223,1
5201	Landschap	1.298,0	1,0	1.298,0	3.136,6	1.435,0	1.703,6	5.826,8	4.160,0	1.666,8	4.218,3	2.674,0	1.544,3	3.900,0	2.316,0	1.484,0
5202	Waddengebied	4.380,0	947,0	3.433,0	16.994,9	1.614,9	15.380,0	13.299,6	1.422,8	11.876,8	10.694,3	0,0	10.694,3	10.669,9	0,0	10.669,9
5300	Beheer flora en fauna	1.824,0	0,0	1.824,0	7.361,7	4.890,8	2.470,9	5.409,2	0,0	4.596,2	4.596,4	0,0	4.596,4	2.723,7	0,0	2.723,7
	subtotaal	53.466,0	17.603,0	35.863,0	80.598,2	28.669,9	51.928,2	61.306,5	16.122,2	45.184,3	48.900,0	4.647,8	44.252,2	44.376,8	2.638,1	41.738,7
	Landbouw															
6100	Landbouw	6.152,0	1.004,0	5.148,0	8.558,9	4.228,3	4.330,6	10.894,0	5.372,4	5.521,6	8.405,4	4.623,0	3.782,4	243,0	0,0	244,0
	subtotaal	6.152,0	1.004,0	5.148,0	8.558,9	4.228,3	4.330,6	10.894,0	5.372,4	5.521,6	8.405,4	4.623,0	3.782,4	243,0	0,0	244,0
	Totaal Platteland en natuur	59.618,0	18.607,0	41.011,0	89.157,1	32.898,2	56.258,8	72.200,5	21.494,6	50.705,9	57.305,4	9.270,8	48.034,6	44.619,8	2.638,1	41.981,7
0803	Mutaties reserves Platteland en natuur	5.370,0	9.956,0	-4.586,0	87,1	11.334,9	-11.247,8	0,0	3.503,3	-3.503,3	0,0	4.040,1	-4.040,1	0,0	758,3	-758,3
	Totaal Platteland en natuur incl. reservemutatatie	64.988,0	28.563,0	36.425,0	89.244,2	44.233,1	45.011,1	72.200,5	24.997,9	47.202,6	57.305,4	13.310,9	43.994,5	44.619,8	3.396,4	41.223,4

Prod.gr. nummer	Omschrijving	rekening 2020		2021 na XXe wijziging		2021 meerjarenraming		2022		2023		2024		2025	
		lasten	saldo	lasten	saldo	lasten	saldo	lasten	balen	lasten	saldo	lasten	balen	lasten	balen
Bereikbaarheid															
	Infrastructuur														
2100	(Re)constructie wegen en fietspaden	31.479,0	20.356,0	11.123,0	45.863,6	31.050,8	14.812,8	35.026,5	19.568,9	15.457,6	34.109,1	17.594,7	16.514,4	31.861,1	15.746,4
2101	Onderhoud en beheer wegen en fietspaden	18.337,0	2.787,0	15.550,0	14.380,6	149,8	14.230,8	14.682,5	149,8	14.512,7	14.895,0	149,8	14.745,2	15.131,3	149,8
2102	Verkeersmanagement	1.315,0	319,0	996,0	1.880,6	248,5	1.632,1	2.363,5	248,5	2.015,0	2.304,1	248,5	2.055,6	2.346,5	248,5
2103	Verkeersveiligheid	2.937,0	10,0	2.927,0	1.864,4	0,0	1.864,4	1.481,5	0,0	1.481,5	1.495,7	924,1	1.502,8	1.530,5	0,0
2104	Diensten voor derden wegen	671,0	404,0	267,0	1.088,5	898,3	190,2	1.432,4	884,3	548,1	1.495,7	924,1	1.502,8	1.530,5	0,0
2200	(Re)constructie waterwegen	1.101,0	134,0	967,0	1.278,6	0,0	1.278,6	2.231,8	0,0	2.231,8	2.457,9	0,0	2.457,9	2.563,6	0,0
2201	Onderhoud en beheer vaarwegen	5.152,0	561,0	4.591,0	4.872,3	530,2	4.342,1	3.357,4	530,2	2.827,2	3.537,5	530,2	3.007,3	3.722,4	530,2
2202	Kunstwerken vaarwegen	3.827,0	660,0	3.167,0	3.373,3	490,5	2.882,8	4.589,0	498,3	4.092,7	4.610,5	504,1	4.106,4	3.924,6	512,1
2203	Diensten voor derden vaarwegen	3.488,0	4.354,0	-866,0	3.587,0	3.769,7	-182,7	3.119,6	3.337,7	-218,1	3.258,1	3.478,1	-220,0	3.402,5	3.624,5
2204	Diensten voor derden waterwegen	1.400,0	2.330,0	-930,0	1.220,3	594,5	625,8	2.275,3	606,8	1.668,5	2.372,8	632,8	1.740,0	2.474,4	659,9
2900	Mobiliteitsbeleid	4.602,0	868,0	3.734,0	14.784,6	932,8	13.851,8	18.892,5	1.719,5	17.143,0	14.250,9	1.135,2	13.115,7	13.079,2	483,0
	subtotaal	74.306,0	32.683,0	41.626,0	94.193,9	38.665,1	55.528,7	89.362,0	27.542,0	61.719,9	84.794,3	25.197,5	59.596,8	81.546,6	22.868,8
	Openbaar vervoer														
2300	Collectief personenvervoer	152.066,0	62.672,0	89.394,0	103.091,5	23.683,7	79.407,8	137.135,5	45.754,4	91.381,1	128.843,1	40.715,1	88.128,0	117.671,6	25.835,2
	subtotaal	152.066,0	62.672,0	89.394,0	103.091,5	23.683,7	79.407,8	137.135,5	45.754,4	91.381,1	128.843,1	40.715,1	88.128,0	117.671,6	25.835,2
	Totaal Bereikbaarheid	226.375,0	95.355,0	131.020,0	197.285,3	62.348,9	134.936,5	226.397,5	73.296,4	153.101,0	213.637,4	65.912,6	147.724,8	199.218,2	48.704,0
0804	Mutaties reserves Bereikbaarheid	24.352,0	53.189,0	-28.837,0	9.830,7	34.799,1	-24.968,4	4.413,3	44.183,7	-39.770,4	4.072,2	36.271,3	-32.199,1	3.127,8	38.306,8
	Totaal Bereikbaarheid incl. reservemutaties	250.727,0	148.544,0	102.183,0	207.116,1	97.148,0	109.968,1	230.810,8	117.480,1	113.330,6	217.709,6	102.183,9	115.525,7	202.346,0	87.010,8
Economie															
	Economie en werkgelegenheid														
6200	Fysieke bedrijfsomgeving	207,0	0,0	207,0	107,2	0,0	107,2	45,6	0,0	45,6	47,6	0,0	47,6	49,6	0,0
6300	Regioprogramma's	19.302,0	313,0	18.989,0	11.167,1	2.023,8	9.143,3	12.016,5	0,0	12.016,5	10.044,7	5.000,0	5.044,7	9.819,3	0,0
6301	Provinciale bedrijven	3.842,0	2.214,0	1.628,0	5.023,5	2.810,9	2.212,6	5.132,4	114,4	5.018,0	845,1	114,4	730,7	1.675,2	114,4
6302	Marktschietoren	16.890,0	8.477,0	8.413,0	13.668,2	8.929,0	4.739,2	14.318,1	12.512,6	1.805,5	9.657,7	8.232,9	1.424,8	5.443,4	4.433,4
6303	Circulaire economie	335,0	7,0	328,0	736,9	112,0	624,9	685,0	112,0	573,0	562,8	0,0	562,8	398,0	0,0
6900	Promotie en acquisitie	478,0	48,0	430,0	465,0	0,0	465,0	465,0	0,0	465,0	425,8	0,0	425,8	336,0	0,0
6901	Arbeidsmarkbeleid	1.144,0	427,0	717,0	7.422,3	3.650,7	3.771,6	5.030,4	3.629,7	1.400,7	4.190,0	2.798,6	1.391,4	3.563,6	2.444,9
	subtotaal	42.198,0	11.486,0	30.712,0	38.590,2	17.526,4	21.063,8	37.693,9	16.368,6	21.325,3	25.773,7	16.145,9	9.627,8	21.285,1	6.992,7
	Recreatie en toerisme														
6400	Toerisme en recreatie	1.475,0	-53,0	1.528,0	2.263,1	343,9	1.919,2	2.304,7	435,2	1.869,5	1.824,7	98,1	1.726,6	1.355,7	5,3
	subtotaal	1.475,0	-53,0	1.528,0	2.263,1	343,9	1.919,2	2.304,7	435,2	1.869,5	1.824,7	98,1	1.726,6	1.355,7	5,3
	Grensoverschrijdende samenwerking														
6902	Grensoverschrijdende samenwerking	608,0	85,0	523,0	594,2	0,0	594,2	635,6	0,0	635,6	653,3	0,0	653,3	481,7	0,0
	subtotaal	608,0	85,0	523,0	594,2	0,0	594,2	635,6	0,0	635,6	653,3	0,0	653,3	481,7	0,0
	Totaal Economie	44.281,0	11.518,0	32.763,0	41.447,5	17.870,3	23.577,2	40.634,2	16.803,8	23.830,4	28.251,7	16.244,0	12.007,7	23.122,5	6.998,0
0805	Mutaties reserves Economie	4.441,0	9.684,0	-5.243,0	1.325,0	5.582,8	-4.257,8	500,0	265,0	235,0	500,0	43,6	456,4	750,0	0,0
	Totaal Economie incl. reservemutaties	48.722,0	21.202,0	27.520,0	42.772,5	23.453,1	19.319,4	41.134,2	17.068,8	24.065,4	28.751,7	16.287,6	12.464,1	23.872,5	6.998,0
														19.077,8	5.020,6
														5.020,6	14.057,2
														<i>Bedragen x € 1.000</i>	

Bijlage 3. Overzicht investeringsprojecten

Overzicht te starten investeringswerken 2022										Dekking afschrijvingslasten en toege nom en onderhoudslasten	
Aanleg en reconstructie van provinciale wegen											
Partijen die bijdragen	Totaal investeringsbedrag	Bedrag van derden	Provinciale bijdrage	Jaar van oplevering	Uitgaven in 2022	Uitgaven 2023 en verder	Re swaarde	Afschrijvingslasten	Toe-lafams in onderhoudslasten		
Provincie, NPG en Waddentonds	3.630.000	1.750.000	1.880.000	2022	3.630.000	0	0	94.000	N.t.b.	Investeringskrediet	
Nieuwe fietsbrug over Reildiep in Zoutkamp + vrijliggend fietspad ten noorden daar (onder voorbehoud)										Uitvoeringsprogramma Fiets 2020-2023 + bijdrage derden	
Provincie en gemeente Westerkwartier	4.250.000	1.050.000	3.200.000	2024	50.000	4.200.000	0	160.000	N.t.b.	Investeringskrediet	
Fietsvoorziening Leek-Zuidhorn										Uitvoeringsprogramma Fiets 2020-2023 + bijdrage derden	
Provincie en gemeente Eemsdelta	1.350.000		1.350.000	2022	1.350.000	0	0	67.500		0 Investeringskrediet	
Regionale Hoofd fietsroute Appingedam-Delfzijl										Uitvoeringsprogramma Fiets 2020-2023	
N366 Stadskanaal - Oomsberg	2.000.000		2.000.000		2.000.000	0	0	66.667		Investeringskrediet, Reservering vervangingsinvesteringen wegen 2021-2024	
subtotaal wegen		11.230.000	2.800.000	8.430.000		7.030.000	4.200.000	0	388.167	0	
Aanleg en reconstructie van provinciale waterwegen (inclusief kunstwerken en aanpalende objecten)											
subtotaal waterwegen											
Investeringswerken met betrekking tot huisvesting, installaties en machines en automatisering											
Provincie	3.136.667				3.136.667					Uit bestaande middelen	
Vervanging hardware voor werkplekken en netwerk (2022)											
	3.136.667		0		3.136.667	0		0	0		
subtotaal huisvesting, installaties en machines											
		14.366.667		8.430.000		10.166.667	4.200.000		388.167	0	
TOTAAL projecten											

Bijlage 4. Subsidiestaat

N.B. Aangezien er op het moment van samenstellen van de Begroting 2021 nog geen nieuwe Cultuurnota voor de periode 2021-2024 is vastgesteld, zijn de bedragen voor de structureel gesubsidieerde instellingen die onder de Cultuurnota vallen nog met p.m. aangeduid. Hiermee wordt voorkomen dat er rechten ontleend kunnen worden aan eventueel onjuist in deze bijlage vermelde bedragen.

(bedragen in euro's)					
Programma	Deelprogramma	Product-groepnr.	Omschrijving	Raming 2020	Raming 2021
Milieu en energie	Milieu	4400	<u>Vergunningverlening, toezicht en handhaving</u>		
			Omgevingsdienst Groningen (ODG)	5.946.209	6.085.900
			subtotaal	5.946.209	6.085.900
		4900	<u>Milieubeleid</u>		
			Stichting Milieufederatie Groningen	238.600	244.800
			Consulentschap NME	118.100	121.200
			Stichting Noorderbreedte	8.300	0
			subtotaal	365.000	366.000
Platteland en natuur	Natuur en landschap	5200	<u>Natuurbeheer</u>		
			Stichting Het Groninger Landschap	436.300	447.600
			Stichting Landschapsbeheer Groningen	365.300	374.800
			subtotaal	801.600	822.400
		5201	<u>Landschap</u>		
			Nationaal Park Lauwersmeer	50.000	50.000
			subtotaal	50.000	50.000
		5300	<u>Beheer flora en fauna</u>		
			Faunabeheereenheid (FBE)	150.000	150.000
			subtotaal	150.000	150.000
Bereikbaarheid	Openbaar vervoer	2300	<u>Collectief personenvervoer</u>		
			Exploitatiebijdrage busvervoer (via OV-bureau)	40.445.800	41.258.000
			Exploitatiebijdrage regionale treindiensten	15.039.400	20.766.500
			subtotaal	55.485.200	62.024.500
Economie	Economie en werkgelegenheid	6301	<u>Provinciale bedrijven</u>		
			NOM (clusterorganisaties)	750.000	750.000
			subtotaal	750.000	750.000
Cultuur en maatschappij	Cultuur	7100	<u>Cultuur</u>		
			Exploitatie- en budgetsubsidies		
			<i>Kunstinstellingen</i>		
			Groninger Museum	1.050.200	p.m.
			Noorderlicht	118.800	p.m.
			Haydn Jeugd Strijkorkest (HJSO)	15.300	p.m.
			Noord Nederlands Orkest (NNO)	51.200	p.m.
			Noordpool Orkest	20.500	p.m.
			Peter de Grote Festival	38.400	p.m.
			Stichting Literaire Activiteiten Groningen (SLAG)	30.700	p.m.
			Eurosonic/Noorderslag	114.000	p.m.
			Prime	13.800	p.m.
			Urban House (New Attraction)	30.700	p.m.
			Club Guy & Roni	32.700	p.m.
			Het Houten Huis	15.300	p.m.
			Jonge Harten	20.500	p.m.
			De Noordelingen	102.300	p.m.
			Noorderzon	114.600	p.m.
			Groninger Forum / Liga 68	58.000	p.m.
			subtotaal kunstinstellingen	1.827.000	p.m.
			<i>Steuninstellingen</i>		
			VRJJDAG	306.900	p.m.
			Bureau Groninger Taal en Cultuur/Huis Groninger Cultu	358.100	p.m.
			K&C Cultuuronderwijs	409.200	p.m.
			subtotaal steuninstellingen	1.074.200	p.m.

(bedragen in euro's)

Programma	Deelprogramma	Product-groepnr.	Omschrijving	Raming 2020	Raming 2021
Cultuur en maatschappij	Cultuur	7100	<u>Cultuur</u>		
			<i>Overige instellingen</i>		
			De Verhalen van Groningen	306.900	p.m.
			Kunstraad	143.200	p.m.
			<i>subtotaal overige instellingen</i>	450.100	p.m.
			Vaste bijdragen		
			<i>Overige middelen</i>		
			Professionele kunsten	266.600	p.m.
			Cultuureducatie	211.000	p.m.
			<i>subtotaal overige middelen</i>	477.600	p.m.
			<i>subtotaal Cultuur</i>	3.828.900	p.m.
	Erfgoed en archeologie	7101	<u>Cultureel erfgoed</u>		
			Exploitatie- en budgetsubsidies		
			<i>Erfgoedinstellingen</i>		
			Folkingestraat Synagoge	10.200	p.m.
			Stichting Beeldlijn	17.400	p.m.
			Noordelijk Scheepvaartmuseum	117.600	p.m.
			Oorlogs- en Verzetscentrum Groningen (OVCG)	15.300	p.m.
			Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK)	100.300	p.m.
			Fraeylemaborg	153.500	p.m.
			Stichting Het Groninger Landschap	40.900	p.m.
			Klooster Ter Apel	112.500	p.m.
			Borg Verhildersum	153.500	p.m.
			Menkemaborg	194.400	p.m.
			Museum Nienoord	102.300	p.m.
			Museum Stad Appingedam	61.400	p.m.
			Openluchtmuseum Het Hoogeland	116.600	p.m.
			Veenkoloniaal Museum	138.100	p.m.
			RHC Groninger Archieven	147.000	p.m.
			<i>subtotaal erfgoedinstellingen</i>	1.481.000	p.m.
			<i>Steuninstellingen</i>		
			Erfgoedpartners (Museumhuis + Molenhuis)	434.800	p.m.
			Libau Steunpunt	204.900	p.m.
			Monumentenwacht	204.500	p.m.
			<i>subtotaal steuninstellingen</i>	844.200	p.m.
			<i>Overige instellingen</i>		
			NAD Nuis exploitatie (excl. aandeel apparaatskosten)	91.400	p.m.
			<i>subtotaal overige instellingen</i>	91.400	p.m.
			<i>subtotaal Cultureel erfgoed</i>	2.416.600	p.m.
	Maatschappij	7200	<u>Bibliotheken</u>		
			Biblionet Groningen	1.329.900	p.m.
			<i>subtotaal</i>	1.329.900	p.m.
		7202	<u>Welzijnsbeleid</u>		
			CMO STAMM	1.027.200	1.053.900
			<i>subtotaal</i>	1.027.200	1.053.900
	Versterking leefbaarheid	7904	<u>Zorg en hulpverlening</u>		
			Patiënten- en cliëntenorganisaties	138.800	142.400
			Stichting Zorgbelang Groningen	626.000	642.300
			<i>subtotaal</i>	764.800	784.700
		8101	<u>Gebiedsgericht werken</u>		
			Vereniging Groninger Dorpen	262.000	268.800
			<i>subtotaal</i>	262.000	268.800

(bedragen in euro's)					
Programma	Deelprogramma	Product-groepnr.	Omschrijving	Raming 2020	Raming 2021
Openbaar bestuur	Provinciale Staten	1100	Ondersteuning Provinciale Staten		
			Noordelijke Rekenkamer	284.000	288.600
			subtotaal	284.000	288.600
	Bestuurlijke samenwerking en toezicht	1901	<u>Bestuurlijke samenwerking</u>		
			Bijdrage IPO	680.600	607.600
			Bijdrage SNN	1.040.847	729.518
			subtotaal	1.721.447	1.337.118
	Communicatie	1903	<u>Promotie en relatiemanagement</u>		
			Evenementenbeleid (verdeling 2021 nog niet bekend):		110.000
			- Zomer Jazz Fietstour	15.000	
			- Winterwelvaart	35.000	
			- Tocht om de Noord	25.000	
			- Terug naar het Begin	25.000	
			- Eurosonic Air	30.000	
			- Festival Hongerige Wolf	15.000	
			- Festival Op Roakeldais	12.500	
			- Pura Vida Blauwestad	10.000	
			- Middeleeuws Ter Apel	10.000	
			- Swingin' Groningen	15.000	
			- Bie Daip	10.000	
			- Clash XXL	10.000	
			- Grasnapolsky	20.000	
			subtotaal	232.500	110.000
totaal				75.415.356	74.091.918

Bijlage 5 Afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur
AKP	Apparaatskosten Personeel
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
(Wet) arhi	algemene regels herindeling
ASV	Aanvullende Strategische Voorraden
ava	algemene vergadering van aandeelhouders
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
B en W	Burgemeester en Wethouders
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBT	Beste Beschikbare Technieken
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BGR	Begroting
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BO	Bestuurlijk Overleg
BOW	Bestuurlijk Overleg Wadden
BRP	Bruto Regionaal Product
BRZO	Besluit risico's zware ongevallen
btw/BTW	belasting over de toegevoegde waarde
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ministerie)
CA19-23	Coalitieakkoord 2019-2023 ('Verbinden Versterken Vernieuwen')
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CBL	Cross Border Leases
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CE	Circulaire Economie
CPI	consumentenprijsindex
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CSV	Claim Staat Vennootschap Amsterdam
CUR	Civieltechnisch Centrum Uitvoering Research en Regelgeving
D2i	demand to invoice
DB	Dagelijks Bestuur
DOO	Datahuishouding op Orde
DRIS	Dynamisch Reizigersinformatiesysteem
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DT	Directieteam
DU/du	Decentralisatie-uitkering
DVvG	De Verhalen van Groningen (stichting)
EBG	Economic Board Groningen
ED2050	Eems-Dollard 2050
E&E	Economie en Ecologie in balans
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EMU	Europese Monetaire Unie
EPZ	Elektriciteits-Productiemaatschappij Zuid-Nederland
ERL	Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap
ESFI	Economische, Sociale en Fysieke Infrastructuur (reserve)
ERTMS	European Rail Traffic Management System
ESGL	Extra Sneltrain Groningen-Leeuwarden
Euribor	Euro Interbank Offered Rate
EV	Elektrisch Vervoer
EV	Externe Veiligheid
fido	financiering decentrale overheden (wet)
FND	Fonds Nieuwe Doen (stichting Fonds Leefbaarheid, Zorg en Energie)

fte	fulltime-equivalent
GAE	Groningen Airport Eelde
GCECA	Global Centre of Excellence on Climate Adaptation
GD	Groningen Drenthe
GEP	Gewenst Ecologisch Potentieel
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
GO	Groninger Ondernemersregeling
GOP	Geregelde oversteekplaats
GOP	Gemeenschappelijk operationeel programma
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GrEK	Groninger Energiekoepel
GREX	Grondexploitatie
GROS	Grensoverschrijdende samenwerking
GS	Gedeputeerde Staten
GSP	Groningen Seaports
GVT	Gericht verkeerstoezicht
ha	hectare
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
hr	human resources
HVO	Hydrotreated Vegetable Oil
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
IBP	Interbestuurlijk Programma
IBT	Interbestuurlijk Toezicht
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IenD	Innovatie en Duurzaamheid
IFG	Investeringsfonds Groningen
IKB	Individueel Keuzebudget
Interreg	Interregionaal (Europees subsidieprogramma)
IOV	Impuls Omgevingsveiligheid
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IT	informatietechnologie
Iv3	Informatievoorziening derden
K&C	Kunst & Cultuur
KLOV	Kleinschalig Openbaar Vervoer
KOB	Kwaliteit Openbaar Bestuur
KRW	Kaderrichtlijn Water
Leader	Liaison Entre Action de Développement de l'Economie Rurale
MER	Milieueffectrapportage
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MK12	Martinikerkhof 12 (provinciehuis)
mkb	midden- en kleinbedrijf
mrh	motorrijtuigenbelasting
MUP	Meerjarenuitvoeringsprogramma
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
MW	megawatt
MWp	megawattpiek
NAD	Noordelijk Archeologisch Depot
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
NDFD	Nationale Databank Flora en Fauna

NEDAB	Niet-economische diensten van algemeen belang
NEN	Nederlands Normalisatie Instituut
NIB	Noordelijke Innovation Board
NJN	Najaarsnota
NJM	Najaarsmonitor
NKL	Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen
NME	Natuur- en Milieueducatie
n.n.b.	nog niet bekend
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NPG	Nationaal Programma Groningen
NP(PL)	Nationale Proeftuin (Precisielandbouw)
n.v.t.	niet van toepassing
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
ODG	Omgevingsdienst Groningen
OV	Openbaar Vervoer
OVIN	Onderzoek Verplaatsingen in Nederland
OZG	Ommelander Ziekenhuis Groningen
PA	Public Affairs
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PBE	Publiek Belang Elektriciteitsproductie
P&C	Planning & Control
PF	Provinciefonds
PGS	Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen
PJ	PetaJoule
PLG	Programma Landelijk Gebied
POP3	Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020
POV	Provinciale Omgevingsverordening
PS	Provinciale Staten
PV	Photo Voltaic
R&D	Research and Development
REK	Rekening (jaarrekening provincie Groningen)
REP	Ruimtelijk-economisch programma (onderdeel RSP-ZZL)
RES	Regionale Energiestrategie
RHC	Regionaal Historisch Centrum
RIG	Regionale Investeringssteun Groningen
RIS	Regionale Innovatiestrategie
RMF	Regionaal Mobiliteitsfonds
RMP	Regionaal Mobiliteitsplan
ROB	Raad voor Openbaar Bestuur
ROR	Richtlijn Overstromingsrisico's
RSP(-ZZL)	Regiospecifiek Pakket (Zuiderzeelijn)
rvc	raad van commissarissen
RWS	Rijkswaterstaat
SaaS	System as a Service
SEV	Sociaal-economische Vitalisering
SISA	Single Information Single Audit
SJ4	Sint Jansstraat 4 (provinciehuis)
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SPV	'special purpose'-vennootschap
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
VIA	Verordening Innovatieve Ambities
VJN	Voorjaarsnota
VJM	Voorjaarsmonitor
VRI	verkeersregelinstantie

VSK	verplicht schatkistbankieren
VTH	Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving
VV	Verkeer en Vervoer
VVB	Verkeer- en Vervoerberaad
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb	Wet bodembescherming
WEL	Werk, Energie, Leefbaarheid (reserve)
WOZ	(Wet) waardering onroerende zaken
WVL	Water, Verkeer en Leefomgeving (Dienst RWS)